

T.C
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ALMAN DİLİ ve EDEBİYATI ANABİLİM DALI
ALMAN DİLİ ve EDEBİYATI BİLİM DALI

TÜRK ve ALMAN ÇOCUK EDEBİYATINDA
VAMPİRLER: ANGELA SOMMER-BODENBURG'UN
“KÜÇÜK VAMPİR” ADLI ESERİ ve NAZLI ERAY' IN
“NAZ ve KÖŞKTEKİ VAMPİR” ADLI ESERİN
KARŞILAŞTIRMALI OLARAK İNCELENMESİ

SELMA VURAL
144206001003

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
PROF.DR. YILMAZ KOÇ

KONYA 2024

T.C
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ALMAN DİLİ ve EDEBİYATI ANABİLİM DALI
ALMAN DİLİ ve EDEBİYATI BİLİM DALI

TÜRK ve ALMAN ÇOCUK EDEBİYATINDA
VAMPİRLER: ANGELA SOMMER-BODENBURG'UN
“KÜÇÜK VAMPİR” ADLI ESERİ ve NAZLI ERAY'IN
“NAZ ve KÖŞKTEKİ VAMPİR” ADLI ESERİN
KARŞILAŞTIRMALI OLARAK İNCELENMESİ

SELMA VURAL
144206001003

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
PROF.DR. YILMAZ KOÇ

KONYA 2024

Bu alışma, 17.07.2024 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Alman Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Alman Dili ve Edebiyatı Bilim Dalı Programında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

**Savunma
Tez Jürisi**

Prof. Dr. Yılmaz KOÇ
Selçuk Üniversitesi
Edebiyat Fakültesi

Prof. Dr. Erdiñ YÜCEL
Necmettin Erbakan Üniversitesi
Eğitim Fakültesi

Dr. Öđr. Üyesi Müge ARSLAN KARABULUT
Selçuk Üniversitesi
Edebiyat Fakültesi

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Selma Vural
	Numarası	144206001003
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Alman Dili Ve Edebiyatı Anabilim Dalı / Alman Dili Ve Edebiyatı Bilim Dalı
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☐ Doktora ☐
	Tez Danışmanı	Prof. Dr. Yılmaz KOÇ
	Tezin Adı	Türk ve Alman Çocuk Edebiyatında Vampirler: Angela Sommer-Bodenburg'un "Küçük Vampir" Adlı Eseri ve Nazlı Eray'ın "Naz ve Köşkteki Vampir" Adlı Eserin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi

ÖZET

Bu çalışmada Türk ve Alman kültüründe vampir miti iki yazarın eserleri doğrultusunda karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır. Her iki eser de modern dönem edebiyatının özelliklerini yansıttığından, çocuk edebiyatının tarihsel gelişimi ve dönem özellikleri göz önünde bulundurulmuştur. Daha önceki yapılan çalışmalarda "vampir" izleğinde farklı noktalara değinilmiştir. Bu çalışma iki eserin karşılaştırılmalı olarak incelenmesi, "vampir" izleğinin Türk ve Alman kültüründe farklı algılanması, çocuk karakterlerin reel dünyadan uzaklaşarak yapay dünyadan varlıklarla dostluk kurması açısından daha önce vampirlerle ilgili yapılan çalışmalardan ayrılmaktadır.

Birinci bölümde eserlerimiz çocuk edebiyatı olarak nitelendirildiği için Türk ve Alman çocuk edebiyatındaki gelişimi ve özellikleri aktarılmıştır. Yazarlarımız eserlerini oluştururken çocuk bakış açısıyla oluşturmuş ve çocuk gözüyle olayları ele alarak empati kurmuştur. Ayrıca çocuk edebiyatını oluşturan alanlar, çocuk

edebiyatının önemi, çocuk edebiyatında hikâye ve roman özellikleri detaylı bir şekilde ele alınmıştır.

Çocukların öznellikleri, iş dünyaları, değişken ruh halleri, duyguları, hayalleri, korkuları ciddiye alınmaktadır. Sommer-Bodenburg, öğretmenlik yaptığı dönemde öğrencilerinin fikirlerinden ilham alarak "Küçük Vampir" adlı eserini yazmıştır. Eray, eserinde çocukluğa duyduğu özlemi dile getirir. Hızla gelişen medyanın etkisiyle çocukların ve gençlerin sosyalleşmesi giderek daha da önem kazanmıştır. "Küçük Vampir" adlı eser seri film şeklinde çekilmiş ve TV kanallarında yayınlanmıştır. Birçok ülkede radyo oyunu olarak geniş kitlelere ulaştırılır. Ünlü TV kanalları ARD, RTL, SAT 1, Nickelodeon ve Kinderkanal yayınlanmıştır. Uzun metrajlı film olarak Almanya ve İngiltere'de gösterime girerek Almanya Film Ödülünü "Çocuk ve Gençlik Filmleri" dalında kazanır.

Çocuk edebiyatı hikâye ve romanları, olay örgüsü, bakış açısı, karakterler, mekân ve zaman özellikleri açısından incelenmiştir. Metin karşılaştırmalarında eserlerin hangi değerleri aktardığı da önemlidir. Bilgi aktarımının hızlı ve çeşitli olduğu günümüz dünyasında çocuk edebiyatı hem çocuğu içeren hem de edebiyatı kavrayan bir kavramdır. Ele alınan eserlerde farklı varlıklar arasında kurulan dostluk, saygı, yardımseverlik, çocukluk değerlerinin önemi gibi kavramlar üzerinde durulmuştur. Çocuk eserlerinin toplumsal değerlere aktarmada etkili olduğu düşünülmektedir. Özellikle Sanayi Devrimi ile birlikte çalışma hayatına atılan kadın, kendi tecrübelerini, toplumun kabul ve değerlerini çocuğuna aktaracak vakti bulamamakta, çalışma hayatının zorluklarından dolayı daha az birlikte vakit geçiren aile bireyleri arasında iletişim azalmaktadır. Bu da değer aktarımını olumsuz yönde etkilemektedir. Burada çocuk kitapları ve dijital sektör devreye girmektedir. Değerler eğitimi kitaplarla, oyunlarla ve filmlerle aktarılmaya çalışılmaktadır.

İkinci bölümde ise çocuk edebiyatında fantastik kavramı ve özellikleri açıklanmıştır. Eserlerimiz fantastik unsurlar kullanılarak oluşturulmuştur. İçerisinde gizem, olağanüstü, vampir gibi kavramları bulundurmaktadır. Çünkü çocuklar fantastik edebiyat sayesinde düş güçlerini harekete geçirirler. Bu tür ürünler çocuklar üzerinde daha eğitici bir rol üstlenmektedir. Mitolojik ve tarihi karakterlerin yer aldığı eserlerdeki kahramanlar, cesaret, kahramanlık, vatanseverlik ve doğaya saygı gibi değerleriyle çocuklara rol model olurlar. Bu sayede onların doğruyu ve güzeli

öğrenmelerine katkıda bulunmaktadır. Çocukların hayal dünyasını geliştirmek ve onlara sorgulamayı öğretmek için her iki yazar da fantastik unsurları başarılı bir şekilde kullanmıştır.

Üçüncü bölümde ise "Vampir nedir?", vampir özellikleri, Türk ve Alman kültüründeki vampirlerin varlığı ve tarihsel süreci ele alınmıştır. Vampir kavramı her iki kültürde de farklı kavramlarla ifade edilmektedir. Ancak taşıdıkları özellikler bakımından benzerlikler de göstermektedir. Vampir genellikle uzun dişleri olan, teni esmer, uzun boylu, siyah bir pelerin giyen, karizmatik bir adam olarak tasvir edilir. Ancak "Küçük Vampir" adlı eserde çocuk vampir olarak karşımıza çıkmaktadır. Vampirlerin nitelikleri, çocuk vampir Rüdiger karakteri aracılığıyla sunulmaktadır. "Naz ve Köşkteki Vampir" adlı eserde ise Kont Drakula mizahi bir şekilde ele alınmıştır. Verilen ürkütücü özelliklerden uzaklaşarak aristokrat, hoş sohbet ve çok kültürlü bir karakter olarak yansıtılmaktadır.

Eserlerde, kan, ölümsüzlük ve vampirlerin yok edilmesi temaları öne çıkarılmıştır. Çünkü ölümsüzlük, sonsuz olmak okuyucuyu etkilemektedir. Ancak vampirleri yok etme yöntemi, acı ve ızdıraplarla doludur.

Dördüncü bölümde ise iki kadın yazarın yaşamı, edebi kişiliği ele alınmış; benzerlik ve farklılıklar ortaya koymaya çalışılmıştır. Doğum tarihleri birbirlerine çok yakın olan dünyanın farklı yerlerinde yaşasalar da benzer üsluba sahip olan yazarlarımız fantastik ve sürrealist özellikleri bu eserlerine yansıtmakta oldukça uzundur. Dönemin özelliklerini ve fantastik yaşamı çocuk bakış açısıyla muhteşem bir şekilde sunmuştur. Ayrıca her ikisi de korku özelliği gösteren fantastik unsurları mizahi biri üslupla olağan dışı bir biçimde ele almıştır.

Beşinci bölümde ise eserler karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Öncelikle yazarların hayatı ve üslup özelliklerindeki farklılık ve benzerlikler dikkate alınmıştır. Eserlerden örnek cümleler verilerek bu özellikler aktarılmıştır. Konu bakımından bir karşılaştırma yapılmıştır. Her iki eserde de çocuk karakterler dikkate alınarak mümkün olmayan dostluklar kurulmuş ve bu süreçte yaşanan maceralar dikkate alınmıştır. Dostluğun ve çocukluktan büyüme çağına geçiş sürecinde özlenen durumlar verilmiştir. Fantastik unsurlar bakımından da karşılaştırılan öğelerden yararlanılmıştır; uçma, mekân değişimi, fiziksel başkalaşım, ortadan kaybolma, görünmeme, zamanlararası yolculuk, reel/yapay dünya karşılaştırılması gibi fantastik öğelerin

karşılaştırılması örnekler verilerek ispat edilmeye çalışılmıştır. Fantastik unsurlar dışında eserlerde aktarılmak istenen değerler, vampir unsurunun sempatikleştirerek aktarılması, gotik unsur olarak mekânsal özelliklerin verilmesi, olasılıksız ögesinin kullanılması, kişi kadrosu, eserdeki bakış açısı hâkimiyeti, sürrealist özellik olarak rüya motifinin kullanılması, vampir izleği bakımından karşılaştırılması eserden örnek cümleler kanıt gösterilerek verilmiştir. Bütün bu incelemelerin neticesinde oluşturulan varsayımlarla şu sonuçlara varılmıştır:

*Vampir mitinin iki kültürde de farklı algılandığı ve eserlere değişik şekillerde yansıtıldığı görülmektedir.

*Her iki eserde de mitolojik unsurlar ve vampir kavramı, korku ögesinden uzak, heyecan ve merak uyandıran bir biçimde sunulmuştur.

* Çocuk edebiyatında fantastik öğelerin kullanımı, okuma ve değer aktarımında etkili bulunmaktadır.

*Vampir ve vampir olgusu ile ilgili tez, makale ve kaynak kitaplar okunurken halk inançlarının etkisi, korku hissiyatı oluştursa da eserlerin karşılaştırma bölümünde bu duygudan uzaklaşmıştır. Eserler çocuk edebiyatı ve fantastik tür olduğu için korku yerini heyecana ve sempatikliğe bırakmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çocuk edebiyatı, Türk, Alman, Fantastik, Nazlı Eray, Angela Sommer-bodenburg

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Yüksek Lisans Tezi Kabul Formu

Öğrencinin	Adı Soyadı	Selma Vural
	Numarası	144206001003
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Alman Dili Ve Edebiyatı Anabilim Dalı / Alman Dili Ve Edebiyatı Bilim Dalı
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☐ Doktora ☐
	Tez Danışmanı	Prof. Dr. Yılmaz KOÇ
	Tezin Adı	Vampires in Turkish and German Children's Literature: A Comparative Analysis of Angela Sommer-Bodenburg's "The Little Vampire" and Nazlı Eray's "Naz and the Vampire in the Mansion"

ABSTRACT

In this study, the vampire myth in Turkish and German cultures has been comparatively examined in line with the works of two authors. Since both works have the characteristics of contemporary period literature, the characteristics of the period and the historical development process of children's literature have been taken into account, and it has been revealed that the theme of "vampire" has changed within the scope of fantastic literature characteristics and in the process, and has been given by removing the element of fear.

Text-based analysis and pluralistic methods have been used during the examination. Since our works are considered as children's literature in the first section, their development and characteristics in Turkish and German children's literature have been conveyed. Our authors have created their works from a child's perspective and have empathized by addressing events through the eyes of children. In addition, the fields that constitute children's literature, the importance of children's literature, and the characteristics of stories and novels in children's literature have been discussed in detail.

Children's subjectivity, business worlds, changing moods, feelings, dreams, fears are taken seriously. For this reason, Sommerbodenburg created his work called "Little Vampire" by taking into account the opinions of his students during his teaching period. Eray, on the other hand, reflected his longing for his childhood from a child's perspective. With the influence of rapidly developing media, the socialization of children and young people has become increasingly important. The work called "Little Vampire" was shot as a serial film and broadcasted on TV channels. It was conveyed to large audiences as a radio play in many countries. It was broadcast on famous TV channels ARD, RTL, SAT 1, Nickelodeon and Kinderkanal. It was released as a feature-length film in Germany and England and won the German Film Award in the category of "Children's and Youth Films".

Children's literature has been evaluated in terms of story and novel features, plot, point of view, cast, place and time features. In text comparisons, it is also important which values the works convey. In today's world, where information transfer is fast and diverse, children's literature is a concept that both includes children and grasps literature. In the works examined, concepts such as friendship, respect, helpfulness, and the importance of childhood values established between different beings are emphasized. It is thought that children's works are effective in transferring social values. Especially with the Industrial Revolution, women who entered working life could not find the time to transfer their own experiences, society's acceptance and values to their children, and communication between family members who spend less time together due to the difficulties of working life decreases. This also negatively affects the transfer of values. Here, children's books and the digital sector come into play. Value education is tried to be transferred with books, games and movies.

In the second section, the concept and characteristics of fantasy in children's literature are explained. Our works are created using fantasy elements. They include concepts such as mystery, extraordinary, and vampire. Because children activate their imaginations thanks to fantasy literature. Such products play a more educational role on children. In a book full of mythological and historical characters, the bravery, heroism, patriotism, and respect for nature of the heroes are transferred to children as role models. In this way, they contribute to their learning of truth and beauty. Both

authors have successfully used fantasy elements to develop children's imagination and teach them to question.

In the third section, "What is a vampire?", vampire characteristics, the existence of vampires in Turkish and German cultures, and their historical process are discussed. The concept of vampire is expressed with different concepts in both cultures. However, they also show similarities in terms of the characteristics they carry. Vampires are usually depicted as a charismatic man with long teeth, dark skin, tall, wearing a black cape. However, in the work called "Little Vampire", we come across a child vampire. The characteristics of vampires are given through the child vampire Rüdiger. In the work titled "Naz and the Vampire in the Mansion", Count Dracula is treated in a humorous way. He is portrayed as an aristocratic, pleasant and multicultural character, moving away from the scary characteristics given.

The concepts of blood, immortality and destroying vampires are also highlighted in the works. Because immortality and being eternal affect the reader. However, the method of destroying vampires is full of pain and suffering.

In the fourth section, the lives and literary personalities of two female writers are discussed; an attempt is made to reveal their similarities and differences. Although their birth dates are very close to each other and they live in different parts of the world, our writers who have similar styles are quite adept at reflecting fantastic and surrealist features in their works. They have presented the characteristics of the period and fantastic life magnificently from a child's perspective. In addition, both of them have addressed fantastic elements that show horror characteristics in an unusual way with a humorous style.

In the fifth section, the works are examined comparatively. First of all, the differences and similarities in the writers' lives and style characteristics are taken into consideration. These features are conveyed by giving example sentences from the works. A comparison is made in terms of subject. In both works, impossible friendships are established by considering child characters and the adventures experienced in this process are taken into account. The situations that are missed in the process of friendship and transition from childhood to adulthood are given. The elements compared in terms of fantastic elements have also been used; the comparison of fantastic elements such as flying, change of place, physical transformation,

disappearance, invisibility, intertemporal travel, real/artificial world comparison has been tried to be proven by giving examples. The values intended to be conveyed in the works other than the fantastic elements, the sympathetic transfer of the vampire element, the giving of spatial features as a gothic element, the use of the improbable element, the cast of characters, the dominance of the point of view in the work, the use of the dream motif as a surrealist feature, the comparison in terms of the vampire theme have been given by showing sample sentences from the work as evidence. The following conclusions have been reached with the assumptions formed as a result of all these examinations:

*The vampire myth has been perceived differently in both cultures and reflected differently in the works.

*In both works, mythological elements and the concept of the vampire are shown in an exciting and intriguing way, far from the element of fear.

* It has been stated that the use of fantastic features in children's literature is effective in reading and transferring values.

*Although the influence of folk beliefs creates a sense of fear while reading theses, articles and reference books about vampires and the vampire phenomenon, this feeling has been avoided in the comparison section of the works. Since the works are children's literature and the fantasy genre, fear has given way to excitement and sympathy.

Keywords: Children's Literature, Turkish, German, Fantasy, Nazlı Eray, Angela Sommer-Bodenburg

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Selma Vural
	Numarası	144206001003
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Alman Dili Ve Edebiyatı Anabilim Dalı / Alman Dili Ve Edebiyatı Bilim Dalı
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☐ Doktora ☐
	Tez Danışmanı	Prof. Dr. Yılmaz KOÇ
	Tezin Adı	Vampire in der türkischen und deutschen Kinderliteratur: Eine vergleichende Analyse von Angela Sommer-Bodenburgs "Kleiner Vampir" und Nazlı Erays "Naz und der Vampir in der Villa"

ZUSAMMENFASSUNG

In dieser Studie wird der Vampirmythos in der türkischen und deutschen Kultur vergleichend anhand der Werke zweier Autoren diskutiert. Da beide Werke Merkmale zeitgenössischer Epochenliteratur aufweisen, hat sich herausgestellt, dass sich das Thema "Vampir" im Rahmen phantastischer Literaturmerkmale verändert und unter Berücksichtigung der Merkmale der Epoche und des Zeitalters vom Element der Angst befreit wurde der historische Entwicklungsprozess der Kinderliteratur.

Bei der Durchführung der Überprüfung wurden textbasierte Analyse und pluralistische Methoden verwendet. Da unsere Werke als Kinderliteratur bezeichnet werden, werden im ersten Kapitel deren Entwicklung und Charakteristika in der türkischen und deutschen Kinderliteratur erläutert. Bei der Erstellung ihrer Werke gestalteten unsere Autoren sie aus der Perspektive eines Kindes und empfanden es, indem sie die Ereignisse aus der Perspektive eines Kindes betrachteten. Darüber hinaus werden die Bereiche der Kinderliteratur, die Bedeutung der Kinderliteratur sowie die Merkmale von Geschichten und Romanen in der Kinderliteratur ausführlich besprochen.

Subjektivitäten, Geschäftswelten, wechselhafte Stimmungen, Emotionen, Träume und Ängste der Kinder werden ernst genommen. Aus diesem Grund schuf

Sommerbodenburg sein Werk "Kleiner Vampir" unter Berücksichtigung der Meinungen seiner Schüler während seiner Lehrzeit. Eray hingegen reflektierte seine Sehnsucht nach seiner Kindheit aus der Perspektive eines Kindes. Durch den Einfluss der sich schnell entwickelnden Medien gewinnt die Sozialisierung von Kindern und Jugendlichen zunehmend an Bedeutung. Das Werk mit dem Titel "Little Vampire" wurde als Serienfilm gedreht und auf Fernsehsendern ausgestrahlt. In vielen Ländern wird es als Hörspiel einem großen Publikum vorgetragen. Ausgestrahlt werden die bekannten Fernsehsender ARD, RTL, SAT 1, Nickelodeon und Kinderkanal. Er kam als Spielfilm in Deutschland und England in die Kinos und gewann den Deutschen Filmpreis in der Kategorie "Kinder- und Jugendfilme".

Kinderliteratur wurde im Hinblick auf die Merkmale der Geschichte und des Romans wie Handlung, Standpunkt, Besetzung der Charaktere, Raum und Zeit bewertet. Wichtig ist auch, welche Werte die Werke im Textvergleich vermitteln. In der heutigen Welt, in der die Informationsvermittlung schnell und vielfältig ist, ist Kinderliteratur ein Begriff, der sowohl Kinder einbezieht als auch Literatur versteht. In den besprochenen Werken werden Konzepte wie Freundschaft zwischen verschiedenen Wesen, Respekt, Hilfsbereitschaft und die Bedeutung kindlicher Werte hervorgehoben. Man geht davon aus, dass Kinderwerke bei der Vermittlung gesellschaftlicher Werte wirksam sind. Vor allem Frauen, die mit der Industriellen Revolution ins Berufsleben eingestiegen sind, finden nicht die Zeit, ihren Kindern ihre eigenen Erfahrungen, die Akzeptanz und die Werte der Gesellschaft zu vermitteln, und die Kommunikation zwischen Familienmitgliedern, die aufgrund der Schwierigkeiten des Arbeitslebens weniger Zeit miteinander verbringen, nimmt ab. Dies wirkt sich negativ auf die Wertübertragung aus. Hier kommen Kinderbücher und der digitale Bereich ins Spiel. Es wird versucht, Werteerziehung durch Bücher, Spiele und Filme zu vermitteln.

Im zweiten Kapitel werden Konzept und Charakteristika von Fantasy in der Kinderliteratur erläutert. Unsere Werke entstehen aus fantastischen Elementen. Es enthält Konzepte wie Mystery, Außergewöhnlich und Vampir. Weil Kinder dank fantastischer Literatur ihre Fantasie anregen. Für Kinder spielen solche Produkte eher eine erzieherische Rolle. In einem Buch voller mythologischer und historischer Charaktere werden Kindern der Mut, das Heldentum, der Patriotismus und der Respekt

vor der Natur der Helden als Vorbilder vermittelt. Auf diese Weise hilft es ihnen, die Wahrheit und Schönheit kennenzulernen. Beide Autoren nutzten erfolgreich fantastische Elemente, um die Fantasie der Kinder zu fördern und ihnen das Hinterfragen beizubringen.

Im dritten Kapitel "Was ist ein Vampir?" werden Vampireigenschaften, die Existenz von Vampiren in der türkischen und deutschen Kultur und ihr historischer Prozess besprochen. Das Konzept des Vampirs wird in beiden Kulturen unterschiedlich ausgedrückt. Allerdings weisen sie auch hinsichtlich ihrer Merkmale Ähnlichkeiten auf. Der Vampir wird normalerweise als großer, charismatischer Mann mit langen Reißzähnen, dunkler Haut und einem schwarzen Umhang dargestellt. In dem Werk "Little Vampire" erscheint das Kind jedoch als Vampir. Die Eigenschaften von Vampiren werden durch den Kindervampir Rüdiger vermittelt. In dem Werk mit dem Titel "Naz und der Vampir in der Villa" wird Graf Dracula auf humorvolle Weise thematisiert. Er wird als aristokratischer, freundlicher und multikultureller Charakter dargestellt, der sich von den beängstigenden Merkmalen entfernt.

Auch die Konzepte von Blut, Unsterblichkeit und der Vernichtung von Vampiren werden in den Werken in den Vordergrund gerückt. Denn Unsterblichkeit und Unendlichkeit wirken auf den Leser. Allerdings ist die Methode der Vernichtung von Vampiren mit Schmerz und Leid verbunden.

Im vierten Kapitel werden das Leben und die literarischen Persönlichkeiten zweier Schriftstellerinnen besprochen; Es wurde versucht, Gemeinsamkeiten und Unterschiede aufzuzeigen. Unsere Autoren, deren Geburtsdaten sehr nahe beieinander liegen und die einen ähnlichen Stil haben, obwohl sie in verschiedenen Teilen der Welt leben, sind sehr geschickt darin, fantastische und surrealistische Züge in ihren Werken widerzuspiegeln. Es präsentierte auf großartige Weise die Charakteristika dieser Zeit und das fantastische Leben aus der Perspektive eines Kindes. Darüber hinaus verarbeiteten beide auf ungewöhnliche Weise und mit humorvollem Stil fantastische Elemente mit Horrorcharakter.

Im fünften Kapitel wurden die Werke vergleichend untersucht. Dabei wurden zunächst die Unterschiede und Gemeinsamkeiten im Leben der Autoren sowie stilistische Besonderheiten berücksichtigt. Diese Merkmale werden durch Beispielsätze aus den Werken vermittelt. Es wurde ein thematischer Vergleich

durchgeführt. In beiden Werken wurden durch die Berücksichtigung der Kinderfiguren unmögliche Freundschaften geschlossen und die dabei erlebten Abenteuer berücksichtigt. Es werden Situationen aufgezeigt, die im Prozess der Freundschaft und beim Übergang von der Kindheit ins Erwachsensein vermisst werden. Vergleichbare Elemente wurden auch im Sinne fantastischer Elemente verwendet; Es wurde versucht, Vergleiche fantastischer Elemente wie Fliegen, Raumveränderung, physische Metamorphose, Verschwinden, Unsichtbarkeit, intertemporales Reisen, Vergleich zwischen realer und künstlicher Welt anhand von Beispielen zu belegen. Abgesehen von den fantastischen Elementen, den Werten, die in den Werken vermittelt werden sollen, der sympathischen Übertragung des Vampirelements, der Verwendung räumlicher Merkmale als Gothic-Element, der Verwendung des unwahrscheinlichen Elements, der Besetzung der Charaktere, der Dominanz Der Standpunkt im Werk, die Verwendung des Traummotivs als surrealistisches Merkmal, der Vergleich im Hinblick auf das Vampirthema werden anhand von Beispielsätzen aus dem Werk als Beweis angeführt. Mit den Annahmen, die als Ergebnis all dieser Untersuchungen getroffen wurden, wurden folgende Schlussfolgerungen gezogen:

*Der Vampir-Mythos wurde in beiden Kulturen unterschiedlich wahrgenommen und spiegelte sich unterschiedlich in den Werken wider.

*In beiden Werken werden mythologische Elemente und das Konzept der Vampire auf spannende und faszinierende Weise dargestellt, fernab des Horrorelements.

* Es wurde festgestellt, dass die Verwendung fantastischer Elemente in der Kinderliteratur das Lesen und die Vermittlung von Werten wirksam fördert.

*Obwohl der Einfluss von Volksglauben beim Lesen von Thesen, Artikeln und Nachschlagewerken über Vampire und das Vampirphänomen ein Gefühl der Angst hervorruft, wird dieses Gefühl im Vergleichsteil der Werke vermieden. Da es sich bei den Werken um Kinderliteratur und Fantasy-Genres handelt, ist die Angst der Aufregung und dem Mitgefühl gewichen.

Schlüsselwörter: Kinderliteratur, Türkisch, Deutsch, Fantasy, Nazlı Eray, Angela Sommer-Bodenburg

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT.....	ii
ZUSAMMENFASSUNG	ix
GİRİŞ.....	1
BİRİNCİ BÖLÜM	1
1.1. Türk Çocuk ve Gençlik Edebiyatı.....	44
1.1.1. Türk Çocuk ve Gençlik Edebiyatının Dünü ve Bugünü.....	44
1.1.1.1. Klasik Dönem(1070-1858)	44
1.1.1.2. Hazırlık dönemi(1858-1911).....	5
1.1.1.3. Kuruluş Dönemi(1911-1945).....	66
1.1.1.4. Gelişme ve Yaygınlaşma Dönemi(1970-2010)	77
1.1.1.5. Türk Edebiyatında Sürrealizm	88
1.1.1.5.1. Mizah.....	10
1.1.1.5.2. Harikulade.....	10
1.1.1.5.3. Rüya.....	10
1.1.1.5.4. Çılgınlık.....	11
1.1.1.5.5. Çocukluğa Dönüş.....	11
1.1.1.5.6. Dil ve Üslup Özellikleri.....	11
1.2. Alman Çocuk ve Gençlik	11
1.2.1. Alman Çocuk Edebiyatının Dünü ve Bugünü.....	15
1.2.1.1. Çocuk ve Gençlik Edebiyatının Başlangıcı(500-1500)	15
1.2.1.2. Aydınlanma Dönemi Çocuk Edebiyatı(1720-1800)	17
1.2.1.3. Romantizm(1795-1840).....	20
1.2.1.4. Biedermeier(1815-1848) ve Realizm(1848-1890).....	22
1.2.1.5. Weimar Cumhuriyeti(1918-1933)	22
1.2.1.6. Milliyetçi Sosyalizm (National Sozialismus)(1933-1945).....	24
1.2.1.7. Savaş Sonrası Dönem(1945).....	24
1.2.1.8. 1970' lerde Çocukların Edebi Paradigma Gelişimi	24
1.2.1.9. 20. Yüzyılın 90' lı Yıllarından Bu Yana Gelişim Çizgileri.....	28

1.3. Çocuk Edebiyatı Hikâye ve Romanın Özellikleri.....	30
1.3.1. Vaka(Olay Örgüsü).....	31
1.3.2.Bakış Açısı-Anlatıcı.....	31
1.3.3.Kişi Kadrosu.....	32
1.3.4.Mekân.....	34
1.4.Karşılaştırmalı Edebiyatın Yararlandığı Bilim Dalları ve Eleştiri	
Yöntemleri.....	34
1.4.1. İzlekbilim.....	35
1.4.2.Edebi Mit.....	36
1.4.3.Motif.....	37
1.4.4. İmge Bilim.....	37
1.4.5.Metinlerarasılık.....	37
1.5.Dış Ülkelerde ve Türkiye' de Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi.....	38
1.6.Karşılaştırmalı Edebiyat Biliminde "Yöntem".....	41
1.7. Çocuk Edebiyatının Önemi.....	43
İKİNCİ BÖLÜM.....	47
2.1. Fantastik Edebiyatın Türk Edebiyatındaki Tarihsel Gelişimi.....	47
2.1.1. Çocuk Edebiyatında Türk Mitolojisi, Fantastik Kavramı ve Özellikleri..	49
2.1.2. Alman Edebiyatında Fantastiğin Tarihsel Gelişimi	53
2.1.3.Çocuk Edebiyatında Alman Mitolojisi, Fantastik Kavramı ve Özellikleri.	57
2.1.4.Fantazi ve Fantastik Farkı.....	61
2.2.Gotik(Korku) Edebiyatı ve Gotik Unsurlar.....	64
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	69
3.1. Vampir.....	69
3.1.1.Dünya Ülkelerinde Vampirler	69
3.1.1.1.Yunan Kökenleri.....	70
3.1.1.2.Slav Vampirler.....	71
3.1.1.3.Bulgar Kökenli Vampir.....	72
3.1.1.4.Bosna Efsanelerindeki Lampir.....	72
3.1.1.5.Rusya'daki Uppyr.....	72

3.1.1.6.Romanya.....	72
3.1.1.7.Arnavutluk'taki Shtriga.....	73
3.1.1.8.Birleşik Krallık Yaratıkları.....	73
3.1.1.9.Latin Amerika Vampirleri.....	74
3.1.1.10.Uzak Doğu'daki Vampirler.....	74
3.1.1.11.Hindistan.....	74
3.1.1.12.Amerika'da Vampirler.....	75
3.2. Türk Kültüründe Vampirler	75
3.2.1.En eski, en yaşlı: Yek(Yek içkek, Yek içgek, içgek.....	76
3.2.2.Obur.....	76
3.2.3.Orta Asya:Yalmavuz(Celmoğuz)	79
3.2.4.Cadı.....	80
3.2.5.Albastı.....	80
3.2.6. Kafkasların Fantastik Devleri:Emegen.....	81
3.2.7.Güney Sibirya'nın Acımasız Şeytanı:Erlık Han.....	81
3.2.8.Altay Dağlarının Korkunç Canavarı: Celbegen.....	82
3.3.Alman Kültüründe Vampirler	83
3.4.Osmanlı Vampirleri.....	89
3.5.Drakula ve Kazıklı Voyvoda.....	93
3.5.1.Konusu.....	94
3.5.2. Kazıklı Voyvoda.....	96
3.6.Vampirlerin Genel Özellikleri, Kan ve Ölümsüzlük, Vampirleri Yok Etme Yöntemleri.....	100
3.7.Dünya, Türk ve Alman Kültüründe Vampir İzleğinin Analizi.....	106
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	111
4.1.Nazlı Eray.....	111
4.1.1. Yaşamı.....	111
4.1.2.Edebi Kişiliği.....	113
4.1.3.Eserleri.....	125
4.1.3.1.Öyküleri	125

4.1.3.2.Romanları.....	125
4.1.3.3.Deneme	126
4.1.3.4.Anı	126
4.1.3.5.Çocuk Kitapları.....	126
4.2. Angela Sommer-Bodenburg.....	126
4.2.1. Edebi Kişiliği.....	128
4.2.2. Eserleri.....	130
4.2.2.1. Gençlik Dizisi	131
4.2.2.2. Çiko Dizisi	131
4.2.2.3. İlk Gençlik Dizini	131
4.2.2.4.Diğer yayınları	131
BEŞİNCİ BÖLÜM.....	132
5.1. ESERLERİN ANALİZİ	133
5.1.1.Yazarların Hayatının ve Üslup Özelliklerinin Karşılaştırılması	135
5.1.2.İncelen Eserlerin Konu Olarak Karşılaştırılması	137
5.1.3. Eserlerdeki Fantastik Öğelerin Karşılaştırılması	141
5.1.3.1. Uçma eylemi	142
5.1.3.2. Mekânlar arası geçiş	145
5.1.3.3. Fiziksel Başkalaşım	148
5.1.3.4. Ortadan Kaybolma/ Görünmeme.....	149
5.1.3.5.Zamanlar Arası Yolculuk.....	151
5.1.3.6. Reel/Yapay Dünya Karşılaştırması.....	153
5.1.4.Çocukluğa olan özlem ve geçmişe bağlılık	154
5.1.5. Eserdeki değerlerin karşılaştırılması.....	156
5.1.6. Eserlerde korku unsurunun sempatikleştirilerek verilmesi.....	159
5.1.7.Eserlerde gotik unsur olarak mekân seçimi	161
5.1.8. Eserlere fantastik unsur kazandıran“” Olasılıksız”” ögesinin kullanılması .	163
5.1.9.Kişi kadrosunun karşılaştırılması.....	165
5.1.10.Eserlerde bakış açısının karşılaştırılması	169
5.1.11.Eserlerde “Rüya” motifinin kullanılması ve karşılaştırılması	170

5.1.12.Eserlerde ‘Vampir’ izleğinin karşılaştırılması	173
6. SONUÇ	183
7.KAYNAKÇA	190

GİRİŞ

Bu çalışmada Türk ve Alman kültüründe vampir miti iki yazarın eserleri doğrultusunda karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır. Her iki eser de modern dönem edebiyatının özelliklerini yansıttığından, çocuk edebiyatının tarihsel gelişimi ve dönem özellikleri göz önünde bulundurulmuştur. Daha önceki yapılan çalışmalarda "vampir" izleğinde farklı noktalara değinilmiştir. Bu çalışma iki eserin karşılaştırılması olarak incelenmesi, "vampir" izleğinin Türk ve Alman kültüründe farklı algılanması, çocuk karakterlerin reel dünyadan uzaklaşarak yapay dünyadan varlıklarla dostluk kurması açısından daha önce vampirlerle ilgili yapılan çalışmalardan ayrılmaktadır.

L. Perçem YÜCEER'in " *The Living dead as existentialist beings: The Vampires In Anne Rice's The Interview With the vampire, The Vampire Lestat and The Queen of Damned* " adlı doktora çalışmasında toplumla uyum içinde yaşayan bir vampir türü ele alınmaktadır. Çağdaş bir Amerikan yazarı olan Anne Rice vampiri incelerken bireyci bir yaklaşımla, başkalarına zararı dokunmadığı sürece onun kendi varlığı ve yaşam biçimini seçme hakkı bulunduğu şeklindeki görüşten yola çıkar. Yazarın Vampir Trilojisinde vampirin toplumun baskılarına başkaldırma hakkının altı çizilmekte ve onun kendisi gibi olmayan diğer varlıklarla bir arada mutlu bir yaşam sürme arzusu olumlu bir eğilim olarak önemle vurgulanmaktadır. Böylelikle Rice, yaşı yüzyılları bulan eski mitik karakterden tamamen farklı yeni bir edebi imaj yaratmayı başarmıştır. Hayatını katı bir yalnızlık içinde sürdüren geleneksel vampirin tersine Rice'ın vampirleri seçme özgürlüklerini uygulamak ve başarıma arzularını gerçekleştirmek için gerekli cesaret ve kuvveti, herşeyi diğer varlıklarla paylaşarak elde ederler. Rice'ın vampirleri toplumsal yaşamı tercih etmektedirler. Tarih ve sanat eserleri onlar için yaratıcı olmak, dolayısıyla da kendi otantik varlıklarını gerçekleştirebilmek için gerekli tüm bilgileri içeren kaynaklardır. Bu süreçte, Rice'ın vampirleri, bireyin seçme ve irade özgürlüğünü yalnızca kendileri için değil, diğer varlıklar için de doğal bir hak olarak görürler, daima dürüst ve sağduyulu kalarak yaşamın kurallarını uygularlar. Bu hakkı sonuna dek korumaya kararlı olan vampirler son çözümlemede içinde sevgi, anlayış ve yaratıcılığın bulunduğu mekânları yaratmayı başarırlar.

Aleksandra KARDALEVSKA'nın " *Göçebe vampir: Sözlü kültürdeki oluşumundan çağdaş sinemadaki sunumuna vampir imgesi* " adlı doktora

çalışmasında ise ‘‘vampir’’ izleğinin sembolik bir yorumlamadan kültürel bir yorumlaya geçiş sürecini ele almaktadır. Geleneksel Güney Slav inanış ve efsanelerindeki vampir mitinin köklerine geri dönen çalışma, vampirlerin çağdaş temsillerini sanayi öncesi toplumlarınkilerle karşılaştırarak bu değişikliklerin tartışılmasına katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Sembolik-yorumlayıcı yaklaşım ve liminalite kavramının teorik anlayışıyla yönlendirilen çalışma, vampiri, sosyal gerçekliğin hayal edilen ve temsil edilen liminal söylemlerini göstererek farklı anlamlar içeren kültürel bir simge olarak tanımlamaktadır. Güney Slav dil grubu dışındaki okuyucular ve araştırmacılar için şimdiye kadar erişilmesi zor olan zengin etnografik materyalin analizi, vampirin ontolojik liminalite tabiatının bu varlıkla bağlantılı tüm temsilleri şekillendirdiğini göstermektedir. Bu perspektiften, "Gece Yarısı Sokakta Tek Başına Bir Kız" (2014), "Gir Kanıma" (2008) ve "Bir Vampir Hikâyesi" (2012) gibi romantizm ve korkuyu birleştiren çağdaş vampir alt türünün en önemli temsillerinden bazılarını odaklanan çalışma, liminalitenin en temel yönlerinin nasıl şekillendirildiğini gösterirken, verilen temsillerin karşılaştırılmasıyla çağdaş yaşamımızdaki liminal sosyo-kültürel söylemlerin deneyimi ve yorumu hakkında bir tartışma yaratarak baskıcı küresel koşullar altında post-modern toplumdaki kimliklerin karşılaştığı zorluklara işaret etmektedir.

Ahmet Anıl AYGÜN' ün ''*Bram Stoker'ın Dracula romanında vampirin soyağacı: Vampirin bir gotik korku memi olarak evrimsel edebi analizi*'' adlı yüksek lisans çalışmasında ise ''vampir'' izleği vampirin evrimsel süreci olarak ele alınmıştır. . Bu tez çalışmasında İngiliz evrimsel biyolog Richard Dawkins tarafından ortaya atılan ve kabaca bir kültür içerisinde bireyden bireye sözlü, yazılı, görsel iletişim yöntem ve araçlarıyla aktarılan, kendini kopyalayabilen, değişim geçiren, seçilimsel zorluklara tepki veren düşünce, sembol ve uygulamalar olarak tanımlanabilecek "mem" kavramı ve Profesör Joseph Carroll tarafından kuramlaştırılan Evrimsel Edebiyat Eleştirisi ışığında romantik edebiyat baladlarında ve Viktorya edebiyatı korku kurmacalarında vampirin Bram Stoker'ın Drakula karakterine memetik evrimi incelenmiştir. Bu bağlamda Drakula meminin Bram Stoker'ın yaşamından ve kendisinden önce yazılmış olan vampir kurmacalarından memetik kalıtım yoluyla miras aldığı vampir fenotipine ait özellikler ile kurgusal paralellikler, mekân ve olay örgüsü analiz edilmiş ve doğal seçim içerisinde edebiyattaki öncülü vampirlerin

Bram Stoker'ın Drakula eserindeki Transilvanyalı, soylu, baştan çıkarıcı stereotipik vampir memine izlediği evrimsel süreç ele alınmıştır.

Mesut AYTEKİN' in ''Korku sinemasında vampir filmleri ve korku sinemasının tarihsel sürecinde değişen vampir imgesi'' adlı yüksek lisans çalışmasında ''vampir'' izleğinin korku sinemasındaki tarihsel değişim süreci konu edinilmiştir. Bu çalışmada korku ve korku sineması hakkında tanımlayıcı bilgilerin ardından tür içinde önemli bir alt tür olan vampirlerin özellikleri ortaya konup, korku sinemasının tarihsel sürecinde değişen vampir imgesi, bu değişimi belirgin şekilde gösteren kriterler, sosyal yapı, ekonomi, mekân, dış görünüş ve fiziksel yapı, teknoloji, bakımından açıklanmaya çalışılmıştır.

Marcus COATES'in ''Keeping the vampire alive: Image and textual transformations'' adlı yüksek lisans çalışmasında ''vampir'' izleğinin seyircide popülerlik kazanması ve anlatım çeşitliliği ele alınmıştır. Her vampirin karakter farklılığı gösterdiği, canavardan kötüye, kötüden kahraman düşmanına ve hatta bazı durumlarda kahraman ünvanını kazanışı vampir karakter özelliklerinin farklı fonksiyonlarını göstermektedir. Zengin çeşitlikteki vampir imajı ve karakter özellikleri gösteriyor ki; uzun, karanlık, zehirli, dişli ve pelerinli bakire kanı arayan vampir imajı bize sunulanlardan sadece biri. Vampir hikâyelerinin popülerliğini korumasındaki ikinci ana nokta ise, anlatımın çeşitliliği ve türleri. Bu da, vampirin kendisi gibi, anlatım ve türleri sürekli yapılandırılır, çözülür ve yeniden yapılandırılır. Bu da vampiri farklı stil sunumları ve anlatım formları ile yeniden doğan, kitle iletişim araçlarını sürekli yayılarak besleyen hikâye anlatıcılara mükemmel bir araç sunmaktadır.

Yapılan bu çalışmada ise ''vampir'' izleğinin çocuk edebiyatında fantastik tür olarak Türk ve Alman kültüründe nasıl bir değişim gösterdiği ve eserlere çocuk bakış açısıyla nasıl sunulduğu amaçlanmaktadır. Çocuk karakterlerin reel dünyadan yapay dünyaya geçişi ise ''vampir'' izleği ve ''Hızır'' izleği aracılığıyla karşılaştırmalı olarak aktarılmıştır. Bu açıdan inceleme yapılırken metne dayalı inceleme ve çoğulcu yöntem kullanılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1. Türk Çocuk ve Gençlik Edebiyatı

Türk Dil Kurumu Türkçe sözlüğüne göre çocuk ” Küçük yaştaki erkek veya kız, soy bakımından oğul veya kız evlat” anlamına gelmektedir (TDK, 2024)

Haluk Yavuzer, Çocuk Psikolojisi adlı eserinde çocukluğu ”bireyin doğum döneminden başlayarak, ergenlik evresine kadar süregelen gelişim dönemi” şeklinde açıklar (Temizyürek vd., 2021)

Edebiyat ise Türk Dil Kurumu Türkçe sözlükte ” Düşünceleri, duyguları olayları etkili bir tarzda sözlü veya yazılı olarak anlatma sanatı “ olarak tanımlar. Çocuk edebiyat ise, çocukların büyüme ve gelişmelerine, hayal, duygu, düşünce ve duyarlıklarına, zevklerine, eğitilirken eğlenmelerine katkıda bulunmak amacı ile üretilen çocuksu bir edebiyattır açıklar (Temizyürek vd., 2021)

1.1.1. Türk Çocuk ve Gençlik Edebiyatının Dünü ve Bugünü

1.1.1.1. Klasik Dönem(1070-1858)

1070 ile 1858 yılları arasında tam olarak çocuklar için eserler yazılmasa da çocukların yararlanabileceği eserler verilmiştir. Dede Korkut kitabı buna örnek verilebilir. Araştırmacılar o dönemin başlangıcı olarak Kütahyalı Şeyhi’ nin ”Harname” sini kabul ederler. 19 yüzyılın ortalarına kadar aslında özellikle çocuklar için yazılan bir kitap yoktur. 1069-1070'de ”Kutadgu Bilig” Yusuf Has Hacıp tarafından yazılır. Bu eser gençlere hitap eden öğretici özellik gösterir. Bu yüzden eskiden çocuklar ve gençler için faydalı olacağı düşünülen eserler medreselerde ders olarak okutulmaktadır. Yine klasik dönemde 1102-1130 yılları arasında Semerkant Hükümdarlığı yapan Muhammed Bin Süleyman olduğu sanılan hükümdara sunulur. ”Atabetü'l Hakayık” ne zaman, nerede yazıldığı bilinmemektedir. Yazarı Edip Ahmed Yükneki olan bu eserde kesin olarak Türkçe ile yazılmış ikinci öğüt kitabıdır (Sarıyüce, 2012)

”Dede Korkut” kitabı Türk halk edebiyatının muazzam bir eseridir. İçerisinde 12 destan olan bu kitap Oğuz destanının bir epizodu ya da devamı olarak kabul edilmektedir. Öykülerde atalarımız olan Oğuz Türkleri sağlıklı, cesur, dürüst, doğru özlü, birlik ve beraberlik içinde yaşayan, yurtları için canını vermekten çekinmeyen,

çıkarmaya başlar. Ancak o dönemde çocuk edebiyatı olarak ortaya çıkmamış bu yazıların amacı çocuklara nasihat vermek olmuştur. İlk yayınlar resimsizken sonraki zamanlarda resim ve fotoğraf da eklenmiştir. Devamlılığı olmayan yayınları sadece

çıkarmaya başlar. Ancak o dönemde çocuk edebiyatı olarak ortaya çıkmamış bu yazıların amacı çocuklara nasihat vermek olmuştur. İlk yayınlar resimsizken sonraki zamanlarda resim ve fotoğraf da eklenmiştir. Devamlılığı olmayan yayınları sadece

çıkarmaya başlar. Ancak o dönemde çocuk edebiyatı olarak ortaya çıkmamış bu yazıların amacı çocuklara nasihat vermek olmuştur. İlk yayınlar resimsizken sonraki zamanlarda resim ve fotoğraf da eklenmiştir. Devamlılığı olmayan yayınları sadece

1808'de Sümbülzade Vehbi'nin oğlu için yazdığı "Lutfiyye" adlı eseri de nasihatlerle dolu bir eserdir. Vehbi, oğluna hayatla ilgili yapması ve yapmaması gerekenleri söyler. Giritli Ali Aziz Efendi tarafından kaleme alınan "Muhayyelat" adlı eser ise masal ve öykü kitabıdır. Eserde olağanüstü bir şekilde işlenmiş motifler, geleneksel masal öğeleri, cinler, periler, tılsımlar yer alır. Divan edebiyatının öykü/masal türündeki tek kitabıdır. Üç bölümden oluşan kitabın her bir bölümü çerçeve bir öykü ile başlar, arasına bağımsız öyküler girer. Bu öyküler tek başına öykü özelliği taşıdığı gibi, çerçeve öyküyle de ilgilidir. "Öykü içinde öykü" gibi özellikler vardır. (Sarıyüce, 2012)

1.1.1.2.Hazırlık Dönemi(1858-1911)

Bu dönemin başlangıcı olarak Kayserili Doktor Rüştü tarafından kaleme alınan Nuhbet'ül Etfal adlı alfabe kitabının yazılması başlangıç olarak kabul edilir. Eser 1858 yılında yayınlanır. Ancak bir yıl sonra Şinasi "Tercüme-i Manzume" adlı kitabını yayınlar. Bu eserde La Fontaine Masallarından "Kurt ile Kuzu"yu çevirmiştir. 1862 yılında yayınladığı "Müntehabatı Eş'ar" eserinde ise kendi yazılarını ele almıştır. Bu eserdeki "Tenasüh, Eşek ile Tilki Hikayesi, Karkuş ile Karga Hikayesi, Arı ile Sivrisinek Hikayesi" adlı metinler Türk çocuk edebiyatındaki ilk örneklerdir. Şinasi Tanzimat edebiyatının kurucusu olduğu kadar çocuk edebiyatının da kurucusudur. Nuhbetü'l Etfal çocuklara kolay ve pedagojik metotlarla çokça okumayı ve yazmayı öğretmek için yazılan bir alfabe kitabıdır. Eser içeriğinde çocukların okuyabilecekleri hikâyeler aralara dağıtılmıştır. Aynı zamanda yazılan ilk Türk alfabe özelliği taşımaktadır.(Sarıyüce, 2012)

Bu alfabe kitabından sonra İstanbul'da yayınlanan gazeteler çocuklar için ekler çıkarmaya başlar. Ancak o dönemde çocuk edebiyatı olarak ortaya çıkmamış bu yazıların amacı çocuklara nasihat vermek olmuştur. İlk yayınlar resimsizken sonraki zamanlarda resim ve fotoğraf da eklenmiştir. Devamlılığı olmayan yayınları sadece

İstanbul'da satışı yapıldığı için ana gazeteler hükümet tarafından kapatılınca çocuklar için yayınlanan eklere de ara verilmiştir. İlk çocuk gazetesi 1869'da yayınlanan "Mümeyyiz" dir. Bu gazetede çocukların küçük yaşta eğitilmesi gerekliliğinden bahsederken nasihat yoluyla faydalı olunmaya çalışılmıştır. Çocuklar için ekler çıkaran ikinci gazete ise 1875 yılında yayınlanmıştır. Bu gazetenin de amacı bolca öğütler vermek olmuştur. diğer çıkan gazeteler ise Etfal(1875), Arkadaş(1877), Çocuklarla Arkadaş(1882), Çocuklara Kıraat(1883), Çocuklara Talim(1877) adlı yayınlardır.(Sarıyüce, 2012)

1.1.1.3.Kuruluş Dönemi(1911-1945)

Elli yıl gibi uzun bir dönemi kapsayan bu dönemin Doktor Rüştü Bey'in alfabesini, Şinasi'nin kendi yazdığı La Fontaine' den çeviriler yapması, gazete ekleri oluşturmaktadır. Esas tema öğüt vermektir. Dergilerde yayınlanan kısa öykü ve masallar çevirilerden oluşmaktadır. 1911 yılının çocuk edebiyatı için esas başlangıç olarak sayılması ise İstanbul Erkek Öğretmen Okulu Müdürü Osmanlı eğitimcisi,(1880-1968) Satı Bey ile başlar.(Sarıyüce, 2012)

Satı Bey döneminde okulda müzikle ilgili beste yapan şiir yazar ve okuyan yoktur. Eğitim üzerine makaleler yazan Satı Bey eğitimde müzik ve şiirin önemini vurgulamak için okuluna İstanbul'daki şair ve yazarları konferanslarına davet eder. Onlardan şiir yazmalarını, çocuk şarkıları bestelemelerini ister. Konuşması şairleri, yazarları oldukça etkilemiş. Şair ve yazarlar çocuk kitapları yazmaya başlamıştır. İlk çocuk şiir kitabı 1911'de İbrahim Alaettin Gövsa tarafından yazılan "Çocuklara Şiirler" adlı eserdir. Tevfik Fikret 31 adet olan şiirlerini "Şermin" adlı kitapta toplamış, Ali Ekrem Bolayır "Çocuk Şiirleri" (1917), Mehmet Emin Yurdakul "Türk Sayı" (1914), Tan Sesleri(1915), "Zafer Yolunda" (1916), Ziya Gökalp "Kızıl Elma" (1915), Altın Işık(1923), Fuat Köprülü "Mektepli Şiirleri" (1918) , Nasrettin Hoca(1918) adlı eserler yazılmıştır.(Sarıyüce, 2012)

"Şermin" adlı eserdeki şiirler doğrudan çocuklara hitap eden ancak öğretici olmayan nasihat vermeyen bir eserdir. Satı Bey döneminde çocuk edebiyatı hızlı bir gelişim gösterse de birçok şair ve yazar çocuk için yazmaktan vazgeçmiş. Bunu fark eden dönemin Milli Eğitim Bakanı Mustafa Necati Bey çocuklar için üç ayrı dizide kitaplar yayınlamıştır. Bu diziler cihan edebiyatından numuneler, mektep temsilleri,

dünya çocuk klasiklerinden oluşmaktadır. Cumhuriyet Dönemi çocuk şiirlerinin konusu bağımsızlık, Atatürk düşüncelerine bağlı kalma, çağdaş uygarlık gibi konular olmuştur. Roman, öykü, masal gibi edebiyat türlerinde çocuklar neredeyse unutulmuştur. Yazarların çocuklar için yazmamalarının sebebi ise ilgilerini çekecek ve emeklerini karşılayacak bir ”çocuk kitapları pazarının” var olmayışıdır(Sarıyüce, 2012)

Yeterli yayınevlerinin bulunmaması, yayınevlerinin dağıtım sisteminin olmaması, okuryazar oranının azlığı gibi faktörler de etkilidir. Ancak çocuklar için yazılmayan, gençlere hitap eden eserler de çok yazılmıştır. Reşat Nuri Güntekin'in ”Çalığı” eseri gençler tarafından en çok okunan eserler arasındadır. Sait Faik Abasıyanık hem çocuklara hem gençlere yönelik eserler yazmıştır. ”Semaver” (1935), Sarnıç (1939), Halikarnas Balıkcısı (1886-1973) gibi eserler (Sarıyüce, 2012)

1.1.1.4.Gelişme ve Yaygınlaşma Dönemi(1970-2010)

1970'lerden sonra çocuk edebiyatında yaşanan hızlı gelişmede Fazıl Hüsni Dağlarca'nın büyük etkisi olmuştur. Bu gelişmişliği etkileyen farklı faktörler de vardır. Köy Enstitüleri ile okuma yazma oranını artırılması, ülkenin kalkınma girişimleri, ilköğretim okullarında öğretmenlerin okuma yazma seferberliği için fedakârca çalışmaları, yayınevlerinin ödüllü yarışmalar düzenlemeleri 1960-1970 yılları arasında çocuk edebiyatında ciddi artışların olmasını sağlamıştır.

1960'lı yıllarda Milli Eğitim Bakanlığının yayınladığı dünya klasikleri özetlenerek yayınevleri tarafından seriler halinde yayınlanır. Özet kitaplar dizisi 1980'e kadar devam eder. Aileler tarafından eserlerin dejenere olduğu anlaşılınca ilgi azalır ve yayınevleri yerli kitaplara dönmek zorunda kalır. Böylelikle çocuk edebiyatında yazarlarında da azımsanmayacak kadar bir gelişme yaşanır. Çocuk yazınının kendine has bir tarzı olduğu için konu, dil, anlatım, kompozisyon çocuk dünyasını yansıtmaya, resimlerden yararlanma gibi öğelerin kullanılması da epey bir emek ve uzmanlık gerektirmektedir. Bu yüzden 1970'li yıllarda resimli kitap yayıncılığında artış görülür. Bunun üzerine üniversitelerde bazı ortaöğretim okullarında grafik bölümleri açılır (Sarıyüce, 2012)

1979 yılının ”Dünya Çocuk Yılı” ilan edilmesiyle eser sayısındaki artış kadar çocuk edebiyatının niteliği hakkında tartışmalar ve yayınlar yapılır. Devlet

kurumlarının yanı sıra diğer pek çok kurumda ödül verir. Dergiler özel sayılarını yayınlamaktadır. Bu süre zarfında özel sektör, gazeteler ve bankalar çocuk dergilerinde kalitenin ve sayının artması için yoğun çaba harcamıştır. Özellikle uzun süre yayın yapan Doğan Kardeş dergisi buna örnek verilebilir. 1992 yılında da Kültür Bakanlığı tarafından "Elma Şekeri" adlı çocuk dergisi çıkarılmıştır. Cumhuriyet tarihinde çocuk edebiyatı alanında verilen ilk ödül "Arkin Çocuk Edebiyatı" ödülüdür.

Çocuk dergilerinin aynı zamanda çocukların okuma alışkanlığı kazanmasında ve bilgilendirilmesinde önemli katkıları vardır. Türk milleti çocuk gazete ve dergileriyle ilk tanışma ile tanışır. Çocukların eğitiminde ve yetiştirilmesinde önemli olduğu düşünülmektedir. Başlangıçta ağır bir dil ve ifade kullanan yayınevleri kendilerini geliştirmek ve çocuklara hitap etmek adına içerik ve dil bakımından sadeleşmeye gitmiştir. Ancak dergiler kısa ömürlü olmuştur. Çünkü o dönemde çocuk için yazan şair ve yazarların sayısı azdır. Ayrıca yazarların birçoğu roman türüne yönelmiştir ve toplum için yazmaktadırlar (Temizyürek vd., 2021)

Eski harfli çocuk dergilerinde terbiye, ahlak ve eğitim üzerinde durulmuştur. Eserlerde eğitici ve ahlaki yazılara, bilmecelere, hikâyelere, eşya ve hayvan tanımlarına, Osmanlı ve Avrupa basını hakkındaki bilgilere, keşiflere yer verilmiştir. Ana temaları ise Balkan savaşlarının etkisi ile öç ve intikam, Türklük, vatan, saf Türkçe, çocuk hakları, çocuk eğitimi ve bakımı, spor ve izcilik gibi konular oluşturmaktadır.

1.1.1.1.5. Türk Edebiyatında Sürrealizm

Türk temsilcileri arasında Orhan Veli, Sezai Karakoç, Cemal Süreyya, İlhan Berk, Turgut Uyar ve Ece Ayhan' dır. 1924'te Fransa'da ortaya çıkan sürrealizm Freud'un psikanaliz yönteminden yola çıkılarak oluşturulan bir akımdır. Bilinçaltındakiler dışa vurulur. Akıl ve mantık değersizleşir. Dadaizmin etkisinde kalan bu akımı kurucularına göre edebi eserde bir kişinin hataları ile birlikte doğrularının da yer alması gerektiğini savunurlar.(Çetişli, 2006)

Bu akım gerçekle bağını kopararak kendine göre bir gerçek yaratma amacını güder. Akımın önemli temsilcileri ise Andre Breton, Paul Eluard, Louis Aragon' dur. Breton' a göre "Gerçeküstüçülük, ister söz ister yazı ile ya da başka bir yolla düşüncenin gerçek işleyişini ortaya çıkarmak için başvurulan, içinden geldiği gibi

yazma yöntemidir. Bu aklın denetimi olmaksızın (rüyada olduğu gibi) her türlü estetik ve ahlak kaygısı dışında düşüncenin yazılışdır. ” (Çetişli, 2006)

Türk edebiyatındaki İkinci Yeni şairlerinin şiirlerinin birçoğunda, Orhan Veli Kanık'ın bazı şiirlerini bu akımın etkisi vardır. 20. yüzyılda en yaygın ve en uzun devam eden sanat akımlarından biri olan sürrealizm Türkçede ”gerçeküstücülük”, Fransızca'da ”surreef” kelimesinden türetilmiştir. Dadaizmin etkisinde kalmıştır. Akım, Freud'un çalışmalarıyla yakından ilgilenen Dr. Amire Breton tarafından sistemleştirilmiş ve iki bildirim halinde yayınlanmıştır. Birincisi, ”Le Premier Manifestu du Surrealisme(1924), ikincisi ise ”Le Secons Manifestu du Surrealisme” (1930). 1919'dan sonra edebiyatta yaygınlaşan sürrealizm en parlak dönemini 1924-28 yıllarında yaşamış ve kurucusu Breton eski bir de dadaisttir.(Çetişli, 2006)

Freud'a göre insan hayatında tayin edici unsur, libido veya cinsellik dürtüsüdür. Sanat ise bir nevrozdur. Birtakım yasaklar sebebiyle bastırılmış duygular, ego tarafından sanata dönüştürülmekte, böylece sanatkâr kendini tatmin etmiş olmaktadır. Bir başka ifade ile sanat bilinçaltı duygu ve itirazların sembolleridir. Freud'un psikanaliz ile ilgili yaklaşımı önceleri tıp alanında kullanılırken sonraları din, folklor, edebiyat ve estetikte de kullanılmaya başlamıştır. Sürrealizmin edebiyattaki ilke ve özelliklerinden biri de akla karşı olması ve bilinçaltını esas kabul etmesidir. (turkedebiyati.org)

Onlara göre sanattaki her türlü gerçek, yaratılışın kaynağı olan bilinçaltıdır. İnsan için günümüze kadar sanatın ve hayatın en önemli belirleyicisi akıl, zekâ ve mantık olmuşken, böyle bir düşünce insanı bir yandan eksik bırakmıştır. İnsan kendini tek yönlü geliştirmek zorunda kalmıştır. Gerçek, insana ulaşmak için ise onun şuur altına inilmesi ve şuuraltının boşaltılması ile ancak mümkün olabilir. Bunun tek yolu ise rüyadır. İnsan da sadece rüyada tam hürriyet içindedir. Bu noktada da devreye hipnotize girmektedir. Gerçeküstücülerin sanat kurallarına, ahlaki değer ve töreye karşı çıkmalarına sebep ise bu değerlerin aklın ürünü olması ve şuur altının netlik kazanmasına engel olmasıdır. Ama onların amacı bilinçaltının gizemini keşfetmektir. Akımın amacı düşüncenin gerçek işleyişini aktarmak ve düşüncenin sonucunu saf bir biçimde vermektir. Sürrealist eserler aykırıklarla doludur. Gerçekle bağını kesmiş gibidir adeta. Bir hayal dünyasıdır. Soyutlar somut, somutlar soyut kavram olarak verilebilir. (turkedebiyati.org)

Sürrealizmin edebi eserlerdeki malzemesi aklın ve iradenin dışında kendiliğinden meydana gelen ruhsal olaylar, bilinçaltından gelen çağrışımlar ve rüyalarıdır. Akımın buradaki amacı ise olaylara müdahale edilmeden vermektir. Bu yüzden sürrealistler; realizm ve natüralizme karşıdırlar. Sürrealist eserleri ortaya çıkarmak için bazı sanatsal tekniklerden yararlanılır. Bu tekniklerden biri otomatik yazı"dır. Otomatik yazıyı Breton şöyle tanımlar (turkedebiyati.org):

"Düşüncenizin kendi üzerinde toparlanmasına mümkün olduğu kadar elverişli olan bir yerde oturduktan sonra kâğıt, kalem getirin. Kendinizi elinizden gelen en pasif veya en alıcı duruma koyun. Kendi dehanızı, yeteneklerinizi ve başkalarınınkileri bir yana bırakın. Edebiyatın insanı her şeye götüren hazin yollarından biri olduğunu içinizden geçirin. Önceden düşünülmüş hiçbir konu olmadan çabuk yazın, aklınızda tutamayacak ve yazdığınızı yeniden okumak istediğinde bulunmayacak kadar çabuk yazın. İlk cümle kendiliğinden gelecektir. Her saniyede, dışarıya vurmaktan başka bir şey beklemeyen bilinçli düşüncenize yabancı bir cümlenin bulunduğu muhakkaktır."

Noktalama işaretleri ve imla kuralları şuuraltının akışına, bu akışın devamına engel olduğu için otomatik yazıda kullanılmaya gerek duyulmaz. Otomatik yazının sonucu hiçbir zaman aklın, estetik amaçların, ahlaki değerlerin ve geleneğin denetimine tabi tutulamaz. Sürrealizmin diğer öğeleri şunlardır (Çetişli, 2006);

1.1.1.5.1.Mizah

Sanatlarında alaycı olan sürrealistler mizah ve alaya çok önem vermektedirler. Amacı çevreyi, hayatı, inançları oluşturan değerlerdeki akıl ve mantık hâkimiyetini kırmak olan sürrealistler, hayat, toplum, insan ve olaylar karşısında alaycıdırlar. Yeni bir dünya kurabilmeleri için insanın çıkar düşüncesinden, ikiyüzlülüğten kurtulması gerekir.

1.1.1.5.2.Harikulade

İnsan akli ve mantığının gerçek diye ortaya koyduğu değer ve doğruları aşma eylemidir. Komik, olağanüstü ve esrarlı şeylerin bir arada olmasına bakılarak insan gerçeküstü kavramlarla yüz yüze getirilir. Böylece akıl, mantık değerini kaybeder.

1.1.1.5.3.Rüya

Sürrealistlerin temel çağrışımlarından biridir. Rüya insanın kendi iç dünyasına yönelmesine sebep olur. İnsanın rüyadayken gördükleri daha gerçektir. Rüyalar

şuuraltının sembolik dilidir. Rüyalar aynı zamanda hayatın çirkinliklerinden bir kaçış ve kurtuluştur.

1.1.1.5.4.Çılgınlık

Sürrealistler akıl hastaları, uyuşturucu madde kullananlar ve paranoyalara karşı özel bir yakınlık ve ilgi duyarlar. Çünkü sarhoşluk, delilik, akli dengesizlik sürrealistlerin arzuladığı aklın kontrolünü ortadan kaldırarak asıl benliğin ortaya çıkmasına zemin hazırlar.

1.1.1.5.5.Çocukluğa Dönüş

Sürrealistlerdeki dikkat çeken diğer önemli husus ise çocukluğa dönüş, çocukluk dönemine özlemdir. Çünkü çocukluk insanın en hür, en serbest, en gerçekçi dönemidir. Breton çocuklukla ilgili şunları söylemektedir:

”Yaşama ne kadar inanırsak inanalım sonunda gerçek yaşam kendini ortaya kor ve inancımız da kaybolur. Yaşamdan payına düşen şöyle böyle, sıradan bir ömürdür. Düş kırıklığı içinde insan avuntuyu mutlu çocukluk günlerinde bulur. Böylece birçok yaşamı birlikte sürdürme olanağı bulur. Bu hayal içinde tüm güçlükler ortadan kalkar. Öyle ya, çocuklar her sabah kayıdan, tasadan uzak evlerinden çıkarlar. Her şey hazırdır.” (Çetişli, 2006)

1.1.1.5.6.Dil ve Üslup Özellikleri

Sürrealistler kendilerinden önceki edebi akımlarının geliştirdiği gelenekselleşmiş sanat ve edebiyat kurallarına da karşıdılar ve alay ederler. Büyük sanatların üsluplarına özenmeleri yoktur. Dilin kullanımında açık, anlamlı ve faydalı olmaya değer vermezler. Bol imaj kullanırlar. Bu imajlar alışılmışın dışında keyfi, şaşırtıcı ve yenidir. Dilde de şuuru çağrıştıracak her şeyden uzak dururlar. Daha çok edebiyatta şiir türünde sürrealizmin etkisi görülmektedir. Hikâye ve romanlarda da rastlanılmaktadır.(Çetişli, 2006)

1.2. Alman Çocuk ve Gençlik Edebiyatı

Çocuk ve Gençlik edebiyatı çocukların ve gençlerin okuduğu edebiyattır. Bu çocukların ve gençlerin kendi başlarına okumaktan keyif aldıkları edebiyatların yanı sıra çocuklar ve gençlere uygun okuma malzemesi olarak kabul edilen ve onlara sunulan edebiyatları da içerir. Çocuk ve Gençlik edebiyatında kurgu ve kurgu dışı kitapların yanı sıra medya dergileri, sesli öyküler ve oyunlar yer almaktadır. Bu

bakımdan Çocuk ve Gençlik edebiyatının pek çok tanımı bulunmaktadır. Çocuklara zihinsel ve ruhsal açıdan olgunlaşmamış insanlar olarak bakan farklı okuma metinleri verilir.(Anette, 2012))

Çocuk ve Gençlik edebiyatına ilişkin çok farklı görüşler olduğu ve bir tanım ya da tanım üzerinde fikir birliğine varmak mümkün olmadığı için artık çocuk ve gençlerin okuduğu her şey genel olarak Çocuk ve Gençlik edebiyatı sayılmaktadır. Çocuk ve gençlerin eğitimi söz konusu olduğunda onlara öncelikle masal gibi eğitici metinler verilir. Amaç onları politik olarak eğitmek ise toplumsal gerçekçi ve eleştiren metinler sunulur. Ancak amaç edebi anlayışı aktarmak ise metinler estetik ve sanatsal düzeyde öğretilir. Ancak çocukları ve gençleri edebiyat aracılığıyla eğlendirmek de önemlidir. Ardından anlaşılması kolay ve heyecan verici metinler sunulur (Anette, 2012)

Duden Almanca sözlüğüne göre ise "çocuk" kelimesinin farklı tanımlarla ifade edilmektedir. "Henüz çocukluk çağına (yaklaşık olarak cinsel olgunluğa kadar) bulunan ve henüz ergenlik çağına girmemiş kişi; henüz yetişkin olmayan; henüz doğmamış, yeni doğmuş veya yeni doğmuş insan; yenidoğan, bebek, yürümeye başlayan çocuk; biyolojik olarak bir başkasının soyundan gelen, evlat edinilen veya bakımına alınan kişi" olarak tanımlanmaktadır. Edebiyat, Duden Almanca sözlüğünde "Yazılı, yayınlanmış (basılı) yazılar; bir konu, alan üzerine yazı yazmak; müzik metinleri biçiminde mevcut olan enstrümanlar veya vokaller için çalışmalar; sanatsal yazı; kurgu" biçiminde tanımlanmaktadır. Çocuk edebiyatı ise "çocuklar için yazılan edebiyat" olarak tanımlanmaktadır. (Duden, 2024)

Çocuk ve Gençlik edebiyatının tanımı, özellikleri, çocukları ve gençlere yönelik edebiyat arasındaki ayrım ilk kez 1802'de 14-21 yaş arası gençlere yönelik kitaplardan bahseden İngiliz yazar Sarah Trimmer tarafından yapılmıştır. Almanca' da ise gençlik edebiyatı sözcüğü 19.yüzyılın son çeyreğinde yaygınlaşmaya başlamıştır. Konular ise genellikle gençlik ve gençlerin yaşadığı sorunlardır. Gençlik romanları genelde kısadır. Kendine has özelliklere sahiptir. Üslup aralığı oldukça geniştir ve canlı, ölçülü bir anlatım tarzından şehvetli ayrıntılara kadar uzanır. Bu tanımlar çocuk ve yetişkin edebiyatına ilişkin gündelik edebiyat anlayışına pek uymadığı için edebiyat bilimciler Çocuk ve Gençlik edebiyatını kesin ölçütlere göre sınıflandırmak için bazı kriterler geliştirmişlerdir. Kasıtlı edebiyat, amaçlanan veya sunulan edebiyat anlamına gelir.

Bu özellik çocuklara ve gençlere yönelik olarak yayınlanan yayınları ifade eder. Aynı zamanda çocukları ve gençlere özel olarak yazılan kitapları da içermektedir. Kasıtlı olmayan edebiyat ise çocukların ve gençlerin özel olarak öğretilmeden okudukları edebiyattır (Anette, 2012)

Çocuklara ve gençlere yönelik özel veya güncel edebiyat özellikle çocuklar ve gençlere yönelik yazılmış edebiyattır. Örneğin antik çağlarda ve Orta çağda çocuklara özel çok az metin yazılmıştır. Antik ve Ortaçağda çocuklara yönelik yazılan metinlerin sayısı çok azdır. Bu yüzden çocuklar ve gençler öncelikle yetişkinlere yönelik düzenlenmiş metinleri okuyorlardı. Diğer edebiyat türü ise eğitimciler, ebeveynler, gazeteciler, kütüphaneler ve bazı durumlarda edebiyat akademisyenleri gibi çocuklar ve gençler için uygun görülen ve önerilen tüm edebiyatları ifade etmektedir. Önemli olan metnin konusunun ve dilsel işleyişinin çocuk dostu görülmesi ve onların gözünde çocuklar ve gençler için bir zenginlik içermesidir. (Anette, 2012)

Kabul görmemiş ya da onaylanmamış edebiyat ise çocuklara uygun olmadığı düşünülen edebiyattır. Bunun nedeni dil ve üsluplarının, konularının çocuklar ve gençler için çok uygunsuz veya çok az değerinde veya zenginleştirici olarak görülmemesidir. Çocuklara ve gençlere hangi edebiyatı sunmak istemediğimiz, neyin değerli ve tavsiye edilebilir olduğu her zaman izleyicinin bakış açısına bağlıdır. Başlangıçta gençlere yönelik olan sonradan çocuklar tarafından keşfedilebilir olan ya da kabul görmeyen edebi bir eser sonradan popüler olabilir. Örneğin çizgi romanlar birkaç on yıl önce küçümsenen çizgi romanlar günümüzde çağımızın önemli bir alanı ve sanatsal bir ifade biçimi olarak görülmektedir(Anette, 2012)

Peki bir metin neden Çocuk ve Gençlik edebiyatı olarak sınıflandırılır ya da sınıflandırılmaz? Çocuklara ve gençlere yönelik edebiyatın özellikleri nelerdir? Çocuk ve Gençlik edebiyatını belirleyen genel özellikler var mı ya da başka bir deyişle eğitimci açısından bakıldığında çocukların ve gençlerin anlayabileceği ve okumaktan keyif alabileceği bir metin nasıl yazılmalıdır? Genel olarak çocuklara ve gençlere yönelik metinlerin her şeyden önce basit olması gerekir. Özellikle küçük çocukların henüz çok fazla okuma deneyimi yoktur; metinleri okuma ve anlama konusunda araştırma yapmaları gerekmektedir. Bu nedenle sadelik, çocuk edebiyatı metinlerinin temel yapısal özelliğidir. Ancak metinler gençler için daha zor seçilebilir. Metinler kısa cümleler ve karmaşık olmayan sözcük seçimi ile yazılmalıdır (Anette, 2012)

Ayrıca çocuklara ve gençlere yönelik edebi metinler eylem odaklı olmalıdır. Bu hikâyenin öncelikle düşünceler ve yansımalar yoluyla değil, esas olarak karakterlerin eylemleri yoluyla anlatılmasıdır. Hikâye çok sayıda diyalogla bölünmüşse okunması da daha kolaydır. Okuyucunun baş karakterle empati kurmasını kolaylaştırmak için hikayenin kahramanın neredeyse okuyucunun yaşında olması gerekir. Çocuklar aynı zamanda kendilerine uygun temalara sahip hikâyeyi okumayı daha kolay bulurlar.(Anette, 2012)

Örneğin arkadaşlık veya macera, aile, okul, aşkla ilgili ilk deneyimler çocuklar ve gençler için uygun konulardır. Çocuk ve gençlik edebiyatının çok basit bir şekilde yazılması ve çocuklar tarafından anlaşılabilmesi neredeyse çocukları ve gençleri zor konu ve içeriklerle tanıştırmak daha uygundur. Bu basitlik ise örneğin görseller açısından zengin bir dil kullanılarak elde edilebilir. İmgeleme pek çok kelimedenden tasarruf sağlar ve genellikle okuyucular tarafından herhangi bir zorluk yaşamadan genellikle hissederek kavranır. Ayrıca metindeki görseller genellikle temsil ettiklerinden daha fazlasını ifade eder ve kendilerinin ötesinde daha genel bir bağlama işaret eder. Dolayısıyla metindeki tekil sahne okuyucu tarafından başka alanlara aktarılabilir. Bu yüzden görsel ve görsellerin yerinde seçilmesi önemlidir. Aksi takdirde hiçbir etkisi olmayacaktır. (Anette, 2012)

Bir metni basitleştirmenin bir başka yolu da konuyu stilize etmektir. Metnin konusu temel özelliklerine indirgenmiş ve basitleştirilmiştir. Ayrıca sadece birkaç kural kullanılarak da bir metin sadeleştirilebilir. Örneğin birçok çocuk şiiri ve şarkısında durum böyledir. Aynı mısrayı tekrarlayarak bir yandan bu dil kuralını uygulayabilir, diğer yandan yeni bir mısra ile kuralı bozarak yeni bir şeyler öğretilir. Son olarak diğer metinlerden alınan belirli kalıplar kullanılarak da basitlik elde edilebilir. Çocuk ve Gençlik edebiyatında kalıpların, kuralların, görsellerin ve stilizasyonların anlaşılması yetişkinlere yönelik edebiyata göre daha kolaydır. Ancak özünde bunlar belirli kuralları, kalıpları, üslupları ve görüntüleri izleyen yetişkin edebiyatı ile aynıdır. Bu nedenle önemsiz değil; daha çok edebi talepkâr olan basit edebiyat, çocukların edebiyatı temel biçimleri ve temel yapıları ile bir bütün olarak anlama ve çözümlene yeteneğini geliştirir. O nedenle çocuk ve gençlik edebiyatı yetişkin edebiyatına özü itibarıyla değil yalnızca illüstrasyon derecesi açısından farklılık göstermektedir. (Anette, 2012)

Buna bağlı olarak çocuk ve gençlik edebiyatının kendine ait bir tarzı yoktur ve yetişkinlere yönelik tüm prensipler çocuk ve gençlik edebiyatı tarafından da benimsenebilir. 1970'ler ve 1980'lerin ilk yarısı genç yetişkin edebiyatının en parlak dönemi olarak tanımlanır. Bu dönemde genç okuyucu kitlesi oluşturulmuştur. Angela Sommer-Bodenburg tarafından yazılan "Küçük Vampir" adlı eserde bu dönemde (1979) yazılan fantastik popüler bir çocuk romanıdır. Genç yetişkin romanları genellikle yaşa özgü krizleri ele alır. Bu edebiyatta yeni türler arasında çizgi romanlar, fantastik, ütöpic, romantik gerilim-aksiyon, modern Hristiyan edebiyatı gibi türler yer almaktadır. Efsanelerin, mitlerin ve masalların devamı olan fantastik çocuk ve gençlik edebiyatı günümüzde çocuklar ve gençler arasında en çok satanlar listesindedir ve bu nedenle en popüler tür haline gelmiştir (Anette, 2012)

Kurgusal olmayan kitaplar her yaştan çocuk ve genç yetişkin edebiyatının çok popüler bir bölümüdür. Çocuklar ve gençler için muhtemelen en alakalı kurgu dışı alan okul kitaplarıdır. Bazı çocuk ve gençlik kitabı yazarları otobiyografilerde genç okuyucularına kendi çocuklarını anlatır. Örneğin "Anne Frank' ın Günlüğü" özel bir otobiyografi kitabıdır. Bütün bunlara bakarak şu soru da gündeme gelmiştir. "Çocuk ve gençlik edebiyatıyla her türlü etkileşim eser kalitesinin gerçekte ne olabileceğidir? Her şeyden önce çocuk ve gençlik edebiyatının film uyarlamasında uzmanlaşan Walt Disney' dir. İlk olarak 1920'lerden itibaren animasyon filmler şeklinde 1940'lardan sonra ise gerçek oyuncularla uzun metrajlı filmler olarak çekilmiştir. Son zamanlarda sinemanın yanı sıra çocuk ve gençlere yönelik kitapların yayınlanması, televizyon dizileri ve hızla gelişen radyo yayınları, CD'ler bu sektör için oldukça önemli rol oynamıştır (Anette, 2012)

1.2.1. Alman Çocuk Edebiyatının Dünü ve Bugünü

1.2.1.1. Çocuk ve Gençlik Edebiyatının Başlangıcı(500-1500)

Çocukların ve gençlerin ne okuyacağını belirleyen çocuk ve gençlik edebiyatı eski çağlara dayanan çoğu zaman üst düzey kişilerin zengin ve soylu kişilerin veya ayrıcalıklı grupların çocukları okur ve yazardı. Bu yüzden sadece yetişkinlerin okuyabileceği türlerden yararlanılmıştır. Alman çocuk ve gençlik edebiyatının başlangıcını Orta Çağ da görmek mümkündür. O dönemde çocuklara ve gençlere

öncelikle Hristiyanlık ve ahlaki davranışlar öğretilmektedir. Bu amaçla onlara Ezop Masalları gibi yetişkinlere yönelik edebiyat uyarlamalarının yanı sıra şarkılar, kahramanlık destanları, İncil pasajlarının yeniden anlatımı ve ayrıca bazı durumlarda özellikle onlar için yazılmış görgü kuralları kitapları, öğretici şiirler ve konu ile ilgili ders kitapları verilmektedir. Ancak çocuk ve gençler, yetişkinler için yazılan eserleri farklı şekillerde yorumlayabilmektedir.

18. yüzyılın ilk yarısında özellikle çocuklar ve gençler aydınlanma döneminin etkilerini bizzat yaşamış ve çocuk eğitecek bir varlık olarak görülmüştür. Çocuğun kendisi ayrı bir alan olarak keşfedilir. Filozoflar, eğitimciler ve yazarlar çocukları ve gençleri iyi, bilinçli, yardımsever dünya vatandaşları olarak yetiştirmek için hangi edebiyatın onlara uygun olduğu konusunda düşünmeye başlarlar. Robinson Crusoe, Güliiver'in Gezileri gibi eserler artık çocuklara ve gençlere yönelik olarak kurgulanmaktadır. Çocuk ve gençlik edebiyatının çocuk ve gençlere uygun edebiyatla özdeşleşebilmesinden ise ancak 18. yüzyılın ikinci yarısından itibaren söz edilebilmiştir.

Bu nedenle aydınlanmış, eğitimci yüzyılın bir yaratımı olan çocuk ve gençlik edebiyatının kökleri Orta Çağa kadar uzanan erken modern dönemin modern çağdaki ifadesinden temel olarak farklıdır. Bunun nedeni çocukluk ve gençliğin yaşamın birbirinden bağımsız evreleri olarak anlaşılmasındadır. Çocuk yetişkinlik statüsüne ve hayatının ilerleyen dönemlerinde üstleneceği pozisyona göre eğitilmesi gereken yetişkin olmayan biri olarak tanımlanmıştır. Bu nedenle Otto Brunken "Bu zamanın çocuk ve gençlik edebiyatı neredeyse yalnızca aile ve toplumdaki gelecekteki rol davranışları için modeller sunmaktadır, ancak çocukların ve gençlerin somut sosyal deneyimleri için yaşa bağlı davranış kalıpları sunmamaktadır. Erken modern dönem çocuk ve gençlik edebiyatının özünün bir kültürleşme biçimi olarak tanımlanması ile karakterize edilir. Erken dönem çocuk ve genç edebiyatının çeşitli işlevlerinden ilk bahsedilen din eğitimi ve öğretimidir. Eserlerin odak noktası ise kutsal yazılardır. Tarihi İnciller İncil'deki hikâyelerin yeniden anlatılması, resimli İnciller, ardından çoğunlukla mezhepsel anlamda dini öğretim, daha sonra etik değerler ve toplumsal davranış normları, yaşam kuralları, ahlaki doktrinler, sağduyu ve nezaket kuralları, erken dönem çocuk ve gençlik edebiyatının bir başka görevi de doğru ve kibar davranış eğitimidir. Disiplin ve görgü kuralları, sofrada adabı, iltifat kitapları gibi sonuçta erken

dönem çocuk ve gençlik edebiyatı dünyaya ilişkin bilgi ve bilginin aktarılması ile ilgilidir.(Anette, 2012)

1.2.1.2.Aydınlanma Dönemi Çocuk Edebiyatı(1720-1800)

18. yüzyılın son çeyreği yani geç aydınlanma dönemi, erken dönem modern çocuk edebiyatından ayıran çığır açıcı bir dönüm noktası olarak görülmektedir. Başlangıç ve orta dönemlerinde Avrupa aydınlanması, çocuk ve gençlik edebiyatının sosyalleşme edebiyatı olarak geleneksel tanımına bağlı kalır ve eğitim konularında kesinlikle faydacı olan, yeni ortaya çıkan, burjuvazi edebiyatın geleneksel didaktik biçimleri ile yetinir. Örneğin John Locke' un 1693 tarihli "Eğitim Üzerine Bazı Düşünceler" (Some Thoughts Concerning Education) adlı eserinde çocuklara yönelik üretilen eserlerin onların yeteneklerine uygun, basit, eğlenceli kitapların çocuğun doğasına daha uygun olduğunu düşünür. Bu da sunuş biçimi ile alakalıdır(Anette, 2012)

18. yüzyıl boyunca eğitimsel zekâ(pädagogische Intelligenz) 1762 yılında Jean Jacques Rousseau' nun "Emile ou sur l'éducation" adlı manifestosunda çocukluğun keşfinin önemine değinmektedir. Rousseau' nun çocukluk felsefesi anlayışı 1970'lerde Alman eğitimcileri tarafından benimsenmiş ve onu çocuk edebiyatında köklü bir reformun başlangıcı olarak görmüşlerdir. Bu reform Rousseau' nun, çocukluğun niteliksel olarak bağımsız bir insan olarak varoluş biçimini temsil ettiği, yetişkin dünyasının ise anlaşılmasız olarak görüldüğü görüşüne dayanmaktadır. Bu nedenle çocukları artık bu dünyaya dair bilgilerle donatmak anlamsız gelmektedir. Bu yüzden çocuk dünyasına yoğunlaşılması gerekmektedir. (Ewers, 2008)

Burada ilk kez ilan edilen çocukların dünyalarına yönelik tematik yoğunlaşmanın tarihsel geçmişine bakıldığında modern çocuk edebiyatının temel özelliklerinden birinin olduğu görülmektedir. Eskiden daha genel bir edebiyat olarak görülen bu alan sonraları çocuklara ve onların dünyasına odaklanması gerektiğinde dönüşmüştür. Bugünün perspektifinden bakıldığında bu daha çok, kapsamlı toplumsal modernleşme sürecinin bir parçası olarak görülmesi gereken nesnel bir toplumsal değişimin çocuğu gerçek yaşam alanının artan bağımsızlığı ve ayrışmasının bir refleksi olarak görülmektedir.(Ewers, 2008)

Bu yüzden çocuk edebiyatı reformu kültürel bir modernleşme olarak tanımlanabilir. Rousseau ayrıca çocukluğu yalnızca kendi içinden yani çocuğun bakış açısından anlaşılabilir ve değerlendirilecek bir varoluş biçimi olarak görmektedir. Bunun sonucunda yetişkinin çocuk üzerinde meşru bir otoritesi olamaz. Çocuk edebiyatı açısından bu yalnızca çocuğun dünyasına ilişkin konuların sınırlandırılmasını değil; aynı zamanda çocuğun yaşamının tamamen özerk bir varoluş alanı olarak tanınmasını da gerektirir. Bu nedenle Rousseau' nun ruhuyla yeniden şekillendirilen modern bir çocuk edebiyatının aynı zamanda anti-otoriter çocuk edebiyatı olması gerekir. Çocukların edebi iletişimine ilişkin geleneksel bakış açısına göre çocuk saygı duyulması gereken, kendi değerlerinin ve zevklerinin taşıyıcısı olarak görülmez. Bu görüşe göre çocuk edebiyatı her zaman yetişkinlerin yol göstericisi olan normların aktarılmasına ve aşılmasına hizmet eder. (Ewers, 2008)

Rousseau'cu bakış açısından geleneksel çocuk edebiyatı otoriter çocuk edebiyatı olarak nitelendirilebilir. Anti-otoriter çocuk edebiyatı ise çocukların deneyimlerini ve dünyalarını yetişkinlerin dünyasının beklenti ve değerlerinden bağımsız olarak özel durumlarda onlarla açıkça yüzleşerek ele almak zorunda kalacaktır. Bu nedenle geleneksel çocuk edebiyatının amacı yani yetişkinlerin dünyasında geçerli olan medeniyet standartlarını davranış kurallarını ve ahlaki değerleri aktarma amacını artık yerine getiremez. Anti otoriter çocuk edebiyatında amaç mümkün olan en sade ifadeyi bulmaktır. Modern çocuk edebiyatı reformunun diğer bir yönü ise çocuğu ciddiye almak, onun bağımsız alanını görmek ve ona saygı duymaktır. Dolayısıyla yetişkin figürü bu noktada otorite olmaktan çıkacaktır. Çocukluk özelliklerine ilişkin reform edilmiş modern çocuk edebiyatı fikri Almanya'daki toplumsal modernleşmenin ilk aşamalarında zaten somut olsa da bunun gerçekleştirilme ve uygulama süreci uzun zaman almıştır.(Ewers, 2008)

”Yeni” kavramı çocuk edebiyatı 20. yüzyılın ortalarında daha geniş bir toplumsal kabulle buluşur ve egemen eğilim haline gelir. Çocuk edebiyatı reformunun iki temel fikri çok farklı şekillerde uygulanmaktadır. Üst- orta sınıf burjuvasında çocukluğun ve aile içi iletişimindeki farklılıklar 18. yüzyıl sonları 19. yüzyıl başlarında çocuk edebiyatının hızla gelişen çocukluk deneyiminin karşılaştırılmasına sebep olur. Günümüzün modern çocuk kitaplarını sosyal yaşamdan kopuk dış etkenlerden korunan bir çocuk dünyası ile giderek daha da karşılaşılmaktadır. Elbette burada aile

içinde anne baba gibi davranan yetişkin otorite figürleri etkilidir. Yani çocuğun dünyasını etkileyen bakıcılar, öğretmenler gibi. İkincisi ise eğitim yetkilileri tarafından kurulan denetlenen bir yaşam alanı olarak pedagojik otorite. Örneğin Joachim Heinrich Campe' nin "Robinson der Juengere" (1779/80) "Genç Robinson" adlı eseri bir uyarlama olmaktan çıkmış, gençlik öyküsüne dönüşmüştür. Babanın anlatıcı ve ahlaki otorite olduğu hikâyede geç aydınlanma anlamında bir örnektir(Ewers, 2008)

Çocuk hikâyeleri bir yandan kusursuz davranışlara sahip kadın ve erkeklerin ahlaki hikâyeleri olmaya da devam etmektedir. Özellikle 20. yüzyılda güney Almanya Katolik çocuk edebiyatında Christoph von Schmid "Genovefa" (1810), "Die Ostereyer" (1812), "Rosa von Tannenburg" (1823) eserleri bu du konuları aktaran eserlerdir (Ewers, 2008)

18. yüzyıl sonlarında ise ilk antiotoriter çocuk kitabı Almanca olarak yayınlanır. Çocuklar için yazılmış ancak büyük ölçüde unutulmuş olan bir şiir koleksiyonu söz konusudur. Sadece Mozart' ın "Komm, lieber Mai, und mache/die Bäume wieder grün" kalabilmiştir. "Goettinger Hain" şair grubunun bir parçası olan Christian Adolf Overbeck 1871 yılında "Fritzchens Lieder" başlığıyla yayınlar. Bunlar elimize ulaşan ilk çocuk şarkılarıdır. (Ewers, 2008)

Çocuk teorisinin aksine Rousseau' nun ergenliğe dair görüşünün en azından 18. ve 19. yüzyıl resmi gençlik edebiyatı üzerinde hiçbir etkisi olmamıştır. Yeni ve ergenliğe giriş için edebi ifadeleri kazandırmak ve buna özel kimlik oluşumuna verdiği fırsatı (başarısızlık olasılığı dâhil) yetişkin edebiyatına bırakır yerini. Örneğin "Werther, Anton Reiser, Wilhelm Meister, Sternbald ya da 19. Yüzyıl diğer romantik sanatçıları, "Grüner Heinrich" ya da "Nachsommer". "Werther" in 18.yüzyıl sonlarının genç okuyucusu olduğuna dair kanıtlar vardır. Werther dönemin gençleri için uygun görülmemiştir. Modern gençlik kurgusunun gelişimini engellemektedir. Geç aydınlanma bir yandan çoğunlukla ebeveyn mirasının geleneksel biçimindeki ahlaki öğretim çalışmalarını içerir.(Ewers, 2008)

Cinsiyete göre ayrılmış gençlik kurgusu ise 19. yüzyılda ortaya çıkmıştır. Bunun özelliği ise yetişkinlere yönelik eğlence edebiyatı düzeyinde modası geçmiş anlatım kalıplarının korunmasıdır. 19. yüzyıl başlarının ortalarına kadar genç kızlara yönelik kurgularda ise 18. yüzyılda devam eden ahlaki, didaktik, duyarlı ve duygusal anlatım kalıpları ele alınmaktadır. Genç erkeklere yönelik edebiyat yine 18. yüzyıla

kadar dayanan didaktik macera edebiyatıdır. 19. Yüzyıl son çeyreğinde J.F. Cooper, F. Geistäcker ve Ch. Sealsfield gibi yazarlar tarafından 1920' lerde, 1930' larda yetişkin edebiyatı düzeyinde zaten başarıya ulaşmış olduğundan, yeni türden macera edebiyatı hâkim olmuştur.(Ewers, 2008)

1.2.1.3.Romantizm(1795-1840)

Romantizmde çocuk doğa ile uyum içinde yaşayan, masum bir varlık olarak görülüyordu. Yazarlar eğitici yazılarla bu çocukları rahatsız etmek istemiyorlardı. Doğasını halk şiirleri ile desteklemeleri gerekiyordu. Halk masalları, şarkılar ve tekerlemeler, efsaneler ve kukla gösterilerinin çocuk ve gençlik edebiyatına uygun olduğu düşünülmektedir. Romantik yazarlar bu halk şiirlerine ek olarak kısa sürede kendi masallarını ve sanat şarkılarını da yazarak fantastik öykü, modern çocuk şarkısı ve çocuk şiiri geleneğini korumuşlardır. Romantizmin "yeni" modern bir çocuk edebiyatının kurulmasında oynadığı rol belirsizdir. Ancak temel ideolojik konumu itibariyle çocukluk özerkliğinin savunucularından biri olmuştur. Aynı zamanda çocuklara yönelik tüm edebiyatların çocuk dostu olduğu onlar için de geçerlidir. Romantikler için kendisini modern toplumda ayrı, özellikle çocuk alanı olarak sunan şey, gerçekte yalnızca dünyanın geçmişte kalmış bir durumunun kalıntısıdır. Çocuk ve yetişkinlerin yaş ayrımını henüz bilmeyen bir insanı gelişme aşamasıdır.(Ewers, 2008)

Bugünün perspektifinden bakıldığında hala aynı çocuksu zihniyete sahipler. Dolayısıyla modern yetişkin için çocuklara uyum sağlamak, çocuğun özünde somutlaştırdığı geçmişi canlandırmak anlamına gelmelidir. Çocuk edebiyatı açısından bakıldığında ise bu onlara sadece geçmişten gelen şiirsel biçimleri sunmak yani yalnızca "eski şiire" başvurmak anlamına gelir.(Ewers, 2008)

Romantizm geleneksel ulusal folklorun mümkün olan en değişmemiş, düzenlenmemiş haliyle tek meşru çocuk edebiyatı olduğunu ilan ederken insansever reformculardan ortaya çıkan modern çocuk edebiyatının çocuklardan tamamen yasaklanmasını istiyor. Bu durum Grimm Kardeşler tarafından oluşturulan "Kinder und Hausmärchen" eserinde belirgin olarak görülmektedir. Eserde çocuklar için uygun olabileceği düşünülen tekerlemeler, masallar, efsaneler, şakalar gibi deneyimler aktarılmaya çalışılır. Ancak bunlar burjuva döneminin çocuklarına yabancı gelir. Romantikler çocuğun zihniyetine uygun çocuk edebiyatını ister mitolojik, ister

Hristiyan Orta Çağ ya da erken modern dünya olsun burjuva öncesi geçmişi ele alması gerektiğini savunur. Bunu eski şiir yoluyla da olmasa da en azından biçimsel diliyle türlerini kullanarak yani eski halk şiiri biçim ve üslubuyla çocuklara hitap ederek başarılabileceğini düşünmektedirler. Ancak 19. yüzyıl boyunca bu çizgiden daha da uzaklaşılr. Masal yerine efsaneler kullanılır. (Ewers, 2008)

Tüm romantik masalların temel varsayımı, geçmişinin, çağdaş bir biçimde şiirsel olarak ele alınması gerektiğidir. Başlangıçta eski ile moderni harmanlayan bir şiir türü olarak karşımıza çıkan bu şiir, Achim von Arnim' in Grimm Kardeşler' e yazdığı bir mektupta bu şekilde savunulmaktadır. G.B. Basile'nin peri masallarından uyarlanan Clemens Brentano'nun "İtalyan Masalları" adlı eserine katkıda bulunur. Basile'nin "Alman çocukları için" (1805-1811 yılları arasında; Myrthenfraeulein'in ilk çocuk edebiyatı baskısı 1830) anlatım tarzındaki modern unsuru Ludwig Tieck, masalın temelini modern bir temayla oluşturmaya devam ediyor. "Phantasmus"un ilk cildinden (1812; ilk çocuk edebiyatı baskısı 1822) 'Elfler', Tieck bu dünya ile ötedeki dünyanın sorunsuz yan yana gelişini bir düşmanlığa dönüştürüyor ve peri masalını alegorik bir şiire dönüştürüyor modern yaşamın zıtlığını, yetişkin, aydınlanmış rasyonellik ile çocuksu merak duygusu arasındaki zıtlığı temsil eder. E.T.A (Ernst Theodor Amadeus, Alman Romantik yazar) Hoffmann'ın elf masalı "Garip Çocuk" (1817) ile birlikte, Tieck'in perisi Masal, tematik olarak çocukluk ve toplum arasındaki karşıtlığı hedefleyen modern çocuk edebiyatı masal şiiri geleneğinin başlangıcı sayılır. (Ewers, 2008)

E.T.A Hoffmann "Nussknacker und Mausekönig" (Fındıkkıran ve Fare Kral) (1816) adlı çocuk masalında bu dünyanın masal dünyasının yerini gerçekçi bir şekilde tasvir edilen modern gerçeklik olarak çocuğun masal kahramanın yerini psikolojik olarak gerçekçi bir şekilde çizilmiş bir çocuk figürüne dönüşmektedir. Mucizelere olan inançlarından dolayı ikinci bir dünya dışını deneyimleme olasılığı ortaya çıkmaktadır. Böyle bir öte dünyada geçici olarak kalmak veya dünyanın ötesinden gelen bir figürle geçici bir birliktelik içinde olmak çocuğun hayal gücünün özellikle de çocuğu merak duygusunun modern günlük yaşamda tabi olduğu tüm kısıtlamalar ve sınırlamalar ortadan kalkmaktadır. Hoffmann çocuğu iki dünyanın sahibi haline getirerek çocuğun içindeki istikrarsız durumu kendi anlayışının tam tersi bir zihniyete dönüştürmektedir. Bu, çocuk okuyucuların olası olmayan ve fantastik alandan eş zamanlı olarak aldıkları

zevki bastırmak zorunda kalmadan gerçeklik duygularını keskinleştirmelerine olanak tanımaktadır. Hoffmann' ın "Nussnacker und Mausekönig" adlı eseri ise 19. yüzyılda ortaya çıkan fantastik çocuk hikâyesi türünün kurucusudur.(Ewers, 2008)

Bir yandan romantik çocuk edebiyatı reformu, çocuk edebiyatındaki geleneksel biçimlerin ve türlerin genişletilmesine olanak sağlamıştır. Ancak burada çocuk edebiyatında ilk kez modernleşme sürecinin getirdiği bir gelenekle karşı karşıyayız. Halk masalları, efsaneler gibi ancak modern çağda çocuk edebiyatının onaylanan bir parçası haline gelir. Çocuk edebiyatında bunların kullanımının modernleşmenin bir sonucunu temsil ettiği gerçeği özellikle çocuk edebiyatında miras alınan modern öncesi türlerin aksine bunların günümüze kadar varlığını sürdürmesi de ortaya çıkmaktadır.(Ewers, 2008)

1.2.1.4. Biedermeier(1815-1848) ve Realizm(1848-1890)

19. yüzyılın ikinci yarısında kitaplar insanlar için daha da önem kazanmaya başlamıştır. Sebebi ise daha fazla çocuğun okula gitmesi, okuma yazma öğrenmesi, tekniklerin gelişmesi, kitap üretiminin ucuzlaması, yayıncıların ve matbaaların birdenbire daha büyük ölçekli kitap satmaya ilgi duymasıdır. Zenginler için pahalı dekoratif ciltlerin yanı sıra büyük bir pazarın etrafında fakirler için de ucuz kitaplar yayınlanır. Konular okuyucuların zevklerine göre uyarlanır. Kadın ve erkeklerin yanında çocukların da okuyucu olduğu keşfedilir ve kabul edilir. (Anette, 2012)

Ayrıca kız çocukları için de ilk kez daha fazla kitap yazılmaya başlanır ve bu da yavaş yavaş kız edebiyatı ya da "Bachfischliterature" edebi kavramının ortaya çıkarır. Özellikle Clementine Helm ve Rhoden önemli temsilcileridir. En küçük yaş gruplarına ise resimli kitaplar 19. yüzyıl ortalarından beri yayınlanmaktadır. Heinrich Hoffmann' ın "Der Struwwelpeter" ve Wilhelm Busch' un "Max ve Moritz" gibi eserler uluslararası üne kavuşmuştur ve bugün hala klasik olarak kabul edilmektedir. "Struwwelpeter" görsel ve sözlü anlatımları kitap biçiminde birleştiren ilk çocuk kitaplarından biridir. (Anette, 2012)

1.2.1.5. Weimar Cumhuriyeti(1918-1933)

Almanya'da bu dönemde Weimar Cumhuriyeti'ne kadar büyük bir sanatsal ve edebi uyanış gerçekleşmemiştir. Yazarlar fantastik öyküler yazmamışlardır. Bunun

yerine dil ve dilin sesleriyle oynamışlardır. Güncel olayları eleştirmişlerdir. Proleter bir çocuk ve gençlik edebiyatı geliştirilmiştir. Çocukların ve gençlerin kardeşçe ve barış içinde yetiştirilmesi, sınıf mücadelesine destek verilmesi amaçlanmıştır. Sınıf mücadelesi sosyalistlerin, kapitalistlerin, işçilerden çok daha fazla paraya ve güce sahip olduğu gerçeğinde yattığına inandıkları ekonomik politik ve ideolojik adaletsizliği yavaş yavaş sona erdirmeli ve sonuçta herkesin eşit siyasi ve ekonomik fırsatlara sahip olduğu bir toplum yaratmalıdır. Peri masalları veya fantastik hikâyeler başlangıçta proleter gençlik ve çocuk edebiyatında sosyalist eğitim için uygun bir tür olarak görülürken, birkaç yıl sonra özellikle sosyalist gerçekçi hikâyelerin amacı çocuklara ve gençlere komünist ideali aşlamaya çalışmak olmuştur. (Ewers, 2008)

Yüzyılın sonu aynı zamanda reform pedagojik hareketinin ilk dönemi çocuk edebiyatında en çok başlangıçta çocuk şiiri alanında fark edilen modernleşmeye yönelik yenilenen bir hamle ile karakterize edilir. Geleneksel ve modern unsurların yeni bir karışımı vardır. Çocuğun deneyim perspektifine ve bir dereceye kadar değerlendirme konumuna saygı duyarak modern çocuk edebiyatına bağlıdırlar. Ancak tematik olarak farklı bir yönü hedeflemişlerdir. Çocuk edebiyatının yetişkinlerin dünyasına açmayı amaçlıyorlar. İş dünyasını, büyük şehri ve nihayetinde sosyal koşulları çocuğun görüş açısına göre getirirler. Edebi açıdan bakıldığında bunu en iyi şekilde işçilerin zanaatkârların veya çalışanların çocuklarını ele aldıklarında başarırlar. Bu alt metropol sosyal çevrelerinde çocukların yaşam dünyaları henüz sosyal sınıflarda olduğu kadar yetişkinlerle aynı değildir. 20. yüzyıl başlarındaki çocukların edebi gerçekçiliğinde geç dönem metropol alt sınıf kültürlerinde hala bulunabildiği gibi çağların modern öncesi geleneksel komünalitesi bir kez daha etkileyici bir şekilde temsil edilmektedir.(Ewers, 2008)

20. yüzyıl ortalarında başlayan eğitim sisteminin genişlemesi sürecinde daha önce üst sınıflarla sınırlı olan modern çocukluk modeli çocukları orta ve alt sınıfların büyük bir kısmı tarafından büyük ölçüde benimsenmiştir. Tüm sınıflara yayılan eğitim süreci çocukların modern anlamda evrenselleşmesine yol açmaktadır. 20. yüzyıl başlarındaki toplumsal eleştirel çocuk edebiyatı İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde toplumsal ön koşullardan yoksun kalmıştır. Büyük şehir, sokak ya da kamuya açık çocukluk alanları, çocukların yetişkin yaşamına toplumsal çatışmaları ve siyasi tartışmalara katılımı bir dereceye kadar sosyal açıdan eleştiren çocuk edebiyatının

nesnel temelini oluşturmuştur. Rousseau' nun çocukluk özerkliğini ilan etmesinden neredeyse iki yüz yıl sonra gözlemlenebileceği gibi modern burjuva anlamında çocukluğun evrenselleşmesi ile birlikte insansever ve romantik çocuk edebiyatı reformu esasen yalnızca toplumsal genellemeyi deneyimlemiştir.(Ewers, 2008)

1.2.1.6.Milliyetçi Sosyalizm (1933-1945)

Adolf Hitler yönetimindeki Nasyonal sosyalistlerin iktidara yükselişi çocuk ve gençlik edebiyatı için önemli bir dönüm noktasını temsil etmektedir. Nasyonal sosyalistlere göre ideolojik olarak doğru kitaplar, çocukları Nasyonal sosyalizm ruhuna uygun düzenli, itaatkâr, Almanlığa bağlı ve gücü korumaya ve genişletmeye adanmış insanlar olarak eğitmeyi amaçlayan kitaplardır. Çocuk ve gençlik edebiyatı bu hedefe gerçeklere dayalı bilgi veya eğitimle değil, öncelikle duygusal etki yoluyla ulaşmalıdır. (Anette, 2012)

1.2.1.7.Savaş Sonrası Dönem(1945)

II. Dünya Savaşı'nın sona ermesi ve Nasyonal sosyalizmin çöküşünden sonra yalnızca Almanya Batı ve Doğu olarak bölünmedi. Aynı zamanda Alman çocuk ve gençlik edebiyatı da ikiye bölündü. Sosyalist yönetimli Doğu Almanya'da proleter çocuk ve gençlik edebiyatı geleneğini sürdüren yazarlar komünizmin hedeflerine odaklanan sosyalist gerçekçi edebiyat çağrısında bulundular. Bundan dolayı kitaplar basılmadan önce siyasi mesajlar açısından kontrol ediliyor, gerekirse sansürleniyor ve basımına izin verilmiyordu. Bu nedenle birçok yazar kendilerini sansürler ve hiçbir şey yapmaz. Bazı yazarlar eleştirilerini satır aralarına yazar, bazıları metinlerinin büyük bir bölümünü Federal Almanya Cumhuriyeti'nde yayınlamayı başarırlar. Doğu Almanya'da çocuk ve gençlik edebiyatı çocukları ve gençleri eğitmek için önemli bir fırsat olarak görülüyordu. Bu nedenle devlet tarafından teşvik edilir ve desteklenir. Ayrıca çocuk ve gençlere yönelik edebiyatın nasıl olması gerektiği konusunda da çokça tartışma yaşanır. (Anette, 2012)

1950'lerde Doğu Almanya'daki çocuk ve gençlik edebiyatı başlangıçta çocuklara sosyalist bir dünya görüşü kazandırma ve onları komünist bir toplum inşa etme konusunda eğitme fikrinden çok etkilenmişken, 1960'larda Doğu Almanya'da bireylerin gündelik sorunları ve kişisel çatışmaları ortaya çıkar. Kahramanların kişisel

bakış açılarını tamamlamanın gelişimi 1970'lerde devam eder. Özel deneyimin tanımlanması giderek daha da önemli hale gelir. Johann Wolfgang von Goethe' nin "Genç Werter' in Acıları" adlı eseri buna örnek verilebilir. 1980'lerde ise peri masalları, kahramanlık şiirleri, fantastik hikâyelere yeniden odaklanılır. Ayrıca Doğu Almanya'da çevre bilincinin eksikliği konusunda ilk kez eleştirel sesler yükselir ve çevre sorunlarına ilişkin ilk kurgu olmayan kitaplar yayınlanır(Anette, 2012)

Savaştan sonraki ilk yirmi yıl boyunca çocuklar ebeveynlerinin siyasi hayatından uzak tutulur ve onlara kendilerine ait edebi ve eğlenceli eserler sunulur. 1968 protesto hareketiyle birlikte edebiyatın çocukları, masalsı ya da ideal bir dünyanın varlığına inandırmak yerine eğitmesi, mağduriyetlere dikkat çekmesi, onları bağımsız düşünmeye ve hareket etmeye kışkırtması ve teşvik etmesi savunulur. Gerçeği eleştirel bir şekilde incelemek için sıklıkla fantastik öğeler kullanılır. Bununla birlikte gerçekçi romanlar yazmaya devam edilmiş, çocukların ve gençlerin toplum içindeki çatışmaları anlatılmıştır. Miriam Pressler gerçekliği temsil etmenin başka bir yolunu gösterir. Çoğunlukla dışarıdan gelen çocuk kahramanların düşünce ve duygularını ele alan psikolojik çocuk romanları yaratır. (Ewers, 2008)

Batı Almanya'da Almanca konuşulan bölgelerdeki savaş sonrası dönem yani 1960'ların sonları ve 1970'lerin başlarına kadar çocukluğun özleştirilmesini amaçlayan modern çocuk edebiyatının en parlak dönemi olarak değerlendirilebilir. Çocuğun deneyim ve dünya görüşüne, bakış açısına odaklanan çocukların istek ve fantezilerini yaşama fırsatı veren anti otoriter olan çocuk edebiyatı öncelikle yetişkinlerin otoritesini sorguladığı için değil, daha çok bu yönleriyle üstünlük kazanır. Batı Almanya'da çocuk edebiyatının gelişimini şekillendiren şey özellikle İngilizce konuşulan dünyada gelişiminin ilerisinde olan modern çocuk edebiyatına açılmasıdır. Otoriter olmayan çocuk edebiyatı birdenbire geniş bir toplumsal kabule kavuşurken aynı zamanda gözle görülür otoriter özelliklere sahip çocuk edebiyatı da etkisini yitirmeye başlar. Bağımsız ve otoriteden uzak bir alan olarak çocukluğa odaklanan modern çocuk edebiyatı böylece çocuk edebiyatında norm haline gelmiştir(Ewers, 2008)

1950 ve 1960' lı yıllarda Batı Almanya ve Avusturya' da modern çocuk şiirinde zengin bir gelişme gözlenir. Biedermeier döneminin (Wilhelm Hay, Hoffmann von Fallersleben, Friedrich Guell) ve yüzyılın başlangıcındaki (Paula ve Richard Dehmel)

çocuk şiirinden yola çıkarak, aynı zamanda doğal şiir olan naif, çocuksu dışavurumcu şiir olarak görülür.(Ewers, 2008)

1.2.1.8. 1970' lerde Çocukların Edebi Paradigma Gelişimi

1970'li yıllarda Almanca konuşulan Batı bölgesinde çocuk ve gençlik edebiyatı için yeni bir dönem başlar. Çocuk edebiyatı farklı bir modernliğe girerken çocuk kitabı yayıncıları tarafından yayınlanan resmi gençlik edebiyatı için "öteki" yoktur. Öncelikle geleneksel modern öncesi edebi kalıplardan yararlanılır. 1970'lerden itibaren belirli gençlik edebiyatı farklı kalıpları takip eden ve uzun süredir gençlerin geleneksel okumasının bir parçası olan yetişkinlere yönelik edebi metinleri model olarak alır. Bu gençlik edebiyatında temel bir paradigma değişimi başlar. 18. yüzyıl sonlarından bu yana yetişkin edebiyatında kullanılan tüm modern roman biçimleri yeni genişletilmiş ergenliğin gelişimsel, eğitimsel ve ergenlik romanları ortaya çıkar. "Yeni" modern genç yetişkin romanı, geleneksel genç yetişkin edebiyatının büyük ölçüde yaptığı gibi okuyucularının dikkatini dağıtmak ve kaçmak yerine modernite koşulları altında kimlik bulmanın zorluklarının araştırılmasında yer alır.(Ewers, 2008)

Çocuk edebiyatında modernitenin iki farklı yönüyle karşılaşılr. 1970 öncesi modern çocuk edebiyatı, çocukluğun başka bir dünya bir karşı dünya olarak özerkleşmesini hedefler. Ulrich Beck' e göre "öteki" modernlik modernitenin kendi ürettiği karşı moderniteye uzandığı yerde başlar. Modernitenin temel hakları artık farklı haklara değil yetişkinlerle çocukların aynı haklara sahip olması gerektiğini savunur. 1970'lerin yeni çocuk edebiyatı çocuk eşitliğini konu alan bir edebiyattır ve çocuklar için de genel insan hakları iddiasındadır. Temel aldığı çocuklar imajı, çocuklar ve yetişkinler arasındaki benzerliklere odaklanmaktadır. 1970 öncesi modern çocuk edebiyatında çocukların ötekileştirilmesine yapılan vurgu artık zorla çocuklaştırma olarak algılanmakta ve sonuçta çocukların zayıf düşürülmesi ile sonuçlanmaktadır.(Ewers, 2008)

1970'lerden itibaren yeni çocuk edebiyatında çocuklar egzotik oyun ve macera dünyalarından geri getirilerek insan haklarını savunmaları beklenen gerçek hayata yerleştirilirler. Onlar artık ciddiye alınıyor, kararlarına saygı duyuluyor, söz hakkı tanınıyordur. Emir alıcı kişiler olarak değil aksine karşı muhatap alacakları kişiler

olarak görülmektedir. Çocuklar, çocuk yetişkin ayrımı yapılmayan hiçbir masalda özelliği kalmayan bir gerçekliğin sakinleri haline gelirler. (Ewers, 2008)

Çocukların öznellikleri, iç dünyaları, değişken ruh halleri, duyguları, hayalleri, korkuları ciddiye alınmaktadır. Kaygısız, tamamen dışa dönük ve ağırlıklı olarak neşeli, dengeli olanın yerine çoğu zaman bölünmüş ve parçalanmış iç yaşamının bilinçli olarak farkında olan içe dönük çocuk önceki çocuk edebiyatı döneminden çıkmıştır. 1970'lerin yeni çocuk edebiyatı farklı ve kesinlikle yetişkinlere yönelik bir edebiyat tarzı benimsemek için daha önce geçerli olan üslup kurallarını geçersiz kılmıştır. Çocuklara insan gibi davranma zorunluluğunun yanı sıra yetişkinlerden farklı olmamak üzere çocuklar için de yazma zorunluluğu vardır. Burada oluşan üslup değişikliği neredeyse gelenekten tamamen kopuş olarak tanımlanabilir. Çocukların edebi hikâye anlatma geleneklerinde bir kopuş vardır. Bu modern çocuk edebiyatı 1970 öncesinde geleneksel destansı hikâye anlatım biçiminin hayata döndürülmesi modernlik karşıtlığının önemli bir yönüdür.(Ewers, 2008)

Modern bir şahıs anlatımı, kişisel hikaye anlatımı, iç monolog veya bilinç akışı tekniği, montaj ve belgesel, kolaj gibi formlar üzerine yazılmış kısa öyküler yeni çocuk romanlarında karşılaşılmaktadır. Psikolojik roman, içsel olayların ağırlıklı olması ego stabilizasyonu ve kendini keşfetme odaklı temalarıyla yeni anlatı çocuk edebiyatının tercih edilen biçimi haline gelmiştir. Bu çocuk edebiyatında çocuklarla yetişkinler arasında yenilenmiş bir topluluk duygusunu beraberinde getirir. Artık modern öncesi karakterdeki kolektif yaşam tarzlarına geri dönüş veya yeniden canlanma söz konusu değildir. Günümüzde gerçekten modern bir kuşak topluluğuyla yani bizzat modernleşme sürecinin ortaya çıkardığı bir toplulukla karşı karşıyayız. Modern biçimi ile çocuklarla yetişkinlerden oluşan topluluk artık nesiller arası somut bir sınıf kaderinden değil; soyut bir eşitlikçi ilişkiden, olgun öznelerin soyut eşitliğinden oluşmaktadır.(Ewers, 2008)

Çocukların yaşam ortamlarındaki bu değişim konusunda sosyal bilimlerde arasında hiçbir şekilde bir fikir birliği yoktur. Ancak her iki tarafta da çarpıcı bir şekilde yaşların yeniden yakınlaşmasından söz edilmektedir. Geleneksel olarak yetişkinlerin özelliklerinin ve davranışlarının ergenlik ve çocuklukta ilerlemesi ve çocuksu veya ergenlik özelliklerinin yetişkinlikte korunması nispeten özerk yaşam dünyalarına yönelik tarihsel ayrımın tersine çevrilmesinden bahsetmek için gerekçe verecektir. Bu

noktada ise tek bir faktör vardır. O da çocuklukla yetişkinlik statüsü arasındaki farkı kuran geleneksel bilgi sınırlarının ortadan kalkmasıdır. Bu çok sayıda bilgi alanına erişim engellerini çocukların prensiple daha önce yetişkinlerin sürdürme ayrıcalığı olan politik, sosyal, psikolojik, cinsel ve benzeri söylemlere katılabilmelerini sağlayacak ölçüde azaltan görsel, işitsel medyayı ifade etmektedir.(Ewers, 2008)

1.2.1.9. 20.Yüzyılın 90' lı Yıllarından Bu Yana Gelişim Çizgileri

Yeniden birleşme ve soğuk savaşın sona ermesinin ardından postmodernizm ve onun "her şeye izin" sloganı çocuk edebiyatına da taşınır. Çok satılan ve gençlere açıkça zarar vermeyen her şey artık yayınlanmakta ve basılmaktadır. Fantastik kitaplarda bilim kurgu, gizem, korku ve korku türleri de giderek popüler hale gelir. Resimli kitap 80'li yılların ortalarında ve özellikle 90'lı yıllarda yenilikçi bir ivme kazanır. Artık Batı Almanya'da illüstratörlerin sanatı çocuklara aktarmak ve yetişkinlerin izleme alışkanlıklarını paylaşımlarını sağlamak istediği sanatsal birçok resimli kitap çıkarılır. En tanınmış illüstratörler ise Wolf Erlbruch, Quint Buchholz ve Nikolaus Heidelbach' tır (Ewers, 2008).

Daha önce olduğu gibi ister politik, ister eğitimsel, ister edebi nitelikte olsun kaliteli çocuk ve gençlik kitapları talep etmek yerine çocuk ve gençlik edebiyatının arabulucuları çocuk ve gençlerin kitap okumasından oldukça memnunnlardır. Okuma sponsorlukları, genellikle çocukların hangi kitapları okuduğuna ve edebiyatın onlara nasıl öğretildiğine bakılmaksızın yayınları desteklemekte ve fiyatlandırılmaktadır. Çocuklar ve gençler istedikleri şeyi okumalarına izin verilirse yeni özgürlükleri ile mutlu olabilirler. Ancak bu özgürlük aldatıcıdır ve gerçekte mevcut değildir (lektuerhilfe.de).

Yayıncılar ve büyük kitapçılar öncelikle kitlelere uygun ve çoğu zaman sığ kitaplar basıp sattıkları için bu özgürlüğü yeniden kısıtlamaktadırlar. Çeşitliliğin ve kalitenin yerini kitap türünün sayısız çeşidi ve başarılı serilerin programlarda ve kitap raflarında tek taraflı görünürlüğü almaktadır. Sonuç olarak yayıncılar ve büyük kitapçılar bir kez daha okuyuculara çoğu durumda muhtemelen sahip olmadıkları bir zevki dayatmaktadırlar. Ne olursa olsun çağdaş çocuk ve genç edebiyatının konu seçimi, dil ve üslup açısından her yaşta kitaba yani her yaşta kişinin okuyup satın alabileceği kitaplara doğru giderek geliştiği söylenebilir. Ayrıca sözde dönüm noktası

Alman toplumu için ne kadar şiddetli olsa da bu on yılın çocuk ve gençlik edebiyatındaki karakteristik değişimlerin asıl itici gücü, etkileri 1980'lerde zaten belirgin olan genel medya gelişmelerinden gelmektedir (www.rossipotti.de/inhalt/).

90'lı yıllardan günümüze sinemadan sonra özel televizyonların kurulması ardından internet çağının gelişimi alan olarak en çok çocuk grubu üstünde tesir bırakmıştır. Gündelik yaşam ve medya okuryazarlığı her kesimde eğlence kültürünü geliştirmiş ve yaşam tarzlarını belirlemiştir. Çocuk ve genç edebiyatı işitsel ve görsel-ışitsel medya ile bilgisayar kendilerini ön plana çıkartmış ve kitap arka plana düşmüştür. (www.buecher-wiki).

Yeni medya çocukların hem algılama alışkanlıkları hem de eğlence ihtiyaçları üzerinde erken yaşlarda hatta daha ilk edebi deneyimlerini kazanmada kalıcı bir etkiye sahiptir. Medya kültürünün etkisini anlatan en iyi örnek ise İngiltere'de üretilen küçük ve çok küçük çocuklara yönelik bir animasyon dizisi olan Teletubbies' tir. Bu serinin yankı uyandıran başarısı, ilk şiirsel deneyimin tartışmasız yeri olarak erken dönem öykü anlatımı ve okuma kültürünün tezini sorgulanabilir hale getirmektedir. Özellikle çocuk ve gençlerin eğlence kültürü alanında kendilerini lider medya olarak kabul ettirmişlerdir. Günümüzde yeni medya çocuklara o kadar eğlence sunuyor ki artık ek hikâyelere ve kurgusal dünyalara özellikle de tamamen edebi terimlerle aktarılanlara artık ihtiyaç duymuyorlar. Çocuk kitabı kahramanları ve onların maceraları medyadaki çocuk alıcılar tarafından uzun zamandır bilindiğinden kitap okuma teşviki azalmıştır. Bu da görsel işitsel medya aracılığıyla büyük ölçüde genişletilen, okuryazar olmayan çocukluğun kültürel uygulamaları, çocukların yeni "edebiyat" ortamına yönelme motivasyonunu zayıflatmaktadır (www.buecher-wiki).

Çocuk edebiyatı her zaman yazılı kültüre giriş sağlama işlevine sahip olmuştur. Ancak şimdiye kadar hiç kimse ayrı bir kitap türü geliştirmek bir yana, çocuk kitaplarını okumaya eşlik eden ya da yan etkiyi özel olarak vurgulamayı gerekli görmemiştir. Medya toplumundaki hayatta kalma mücadelesi, çocuk edebiyatını alışılmadık adımlar atmaya zorlamıştır. İlk okuma kitaplarının ortaya çıkması ile birlikte kurgusal olarak sunulan edebiyat, araç haline gelir. Bu tür kitapların temel hedefi ise okuma becerisinin geliştirilmesidir. İnsanlar önceleri sadece edebiyat dünyasına girmek için değil okumayı öğrenmek için de okumayı öğreniyorlardı. Şimdi ise okumayı öğrenmek için edebiyat okuyorlar. Aslında çocuklar ve gençler kitapları

bilgi kaynağı olarak giderek daha fazla kullanıyor. Özellikle öğrencilere yönelik referans çalışmalara da dâhil olmak üzere kurgu dışı edebiyatının önemi yeniden artmıştır. Alman çocuk kitapları pazarındaki payı %20'nin üzerine çıkmıştır. Çocuk ve gençlik kitabı yazarları arasında gazetecilerin ve medya yapımcılarının sayısının arttığı da görülmektedir (Ewers, 2008).

Genç okuyucular için kurgu dışı kitaplar üreten ya da kurgu dışı programı olan yayıncılar kitap tekliflerini CD Rom' larda sunmaya ya da bağımsız CD Romlar üretmeye başlamıştır. Modern ve postmodern gençlik ve gençlik romanlarının yanı sıra yeni sofistike çocuk romanlarında da çocuk ve genç yetişkin edebiyatının yeni bir işlevsel türü ortaya çıkmıştır. Çocuk edebiyatında eğlenceli ve daha karmaşık başlıklar arasında benzer bir şekilde çarpıcı bir farklılığa hatta kutuplaşmaya neden olan ve bunu uygulayan da medya toplumdur. Modern gençlik ve ergenlik romanı 1990'larda genç yetişkin edebiyatının önemli bir türü olarak kendini kabul ettirir (Ewers, 2008).

Çocuk filmleri alanının öncüsü 1930'ların sonlarından itibaren çocuk ve gençlik edebiyatının popüler klasiklerini beyaz perdeye taşıyan ve dünya çapında tanınmasını sağlayan Amerikalı yazar Walt Disney' dir. Çocuk ve gençlik edebiyatının en çok satan kitabının başarılı sesli kitap uyarlamasına örnek olarak Rufus Beck' in "Harry Potter" serisi örnek verilebilir. Çocuk ve gençlik edebiyatının farklı alanlarına yönelik birçok tür ortaya çıkmıştır. Macera öyküsü, tarihi roman, gençlik romanı, polisiye öykü, aşk romanı, peri masalı, fantastik öykü, hayvan öyküleri gibi (lektuerhilfe.de/merkmale).

1.3.Çocuk Edebiyatı Hikâye ve Romanın Özellikleri

Çocukların yararlanabildiği edebi türler içinde en zengin kaynak sunan türler roman ve hikâyedir. Bu bakımdan hikâye ve romanlar çocukların keyif alarak okudukları türlerdir. Değer yargılarını aktarmada oldukça etkili türlerdir. Çocukların hayal dünyasını geliştirir, buldukları topluma ayak uydurmada yardımcı olur. Aynı zamanda ait oldukları toplumdan izler taşıdıkları için kültür aktarımında da oldukça etkilidir. Kendilerinden bir şeyler buldukları hikâye ve romanlar okuma becerilerini de geliştirir. Türkçe sözlüğü (2005) 'te hikâye, "Gerçek veya tasarlanmış olayları anlatan düz yazı türü" olarak tanımlanırken roman, "İnsanın veya çevrenin karakterlerini, göreneklerini inceleyen, serüvenlerini anlatan, duygu ve tutkularını

çözümleyen, kurmaca veya gerçek olaylara dayanan uzun edebi tür” şeklinde tanımlanmıştır (TDK, 2005)

Hikâye ve roman ”vaka, bakış açısı, anlatıcı, kişi kadrosu, mekân, zaman” gibi unsurlar açısından benzer özellikler taşımaktadır. Anlatım teknikleri de anlatma ve gösterme, tasvir, geriye dönüş, leitmotif, iç monolog gibi benzerlikler verilebilir. Hikâye ve romanın temel unsurlarına bakıldığında ise kısaca şu bilgiler verilebilir (Temizyürek vd., 2021);

1.3.1.Vaka(Olay Örgüsü)

Olay ya da olaylar dizisinin zamana bağlı olarak neden sonuç ilişkisi içinde verilmesidir. Kişiler, zaman ve mekân işlevseldir. Giriş,(Serim) gelişme(düğüm) ve sonuç(çözüm) bölümlerinden oluşmaktadır. Giriş bölümünde mekân ve kişiler tanıtarak olayın genel hatları verilir. Gelişme bölümünde ise olaylar detaylarıyla anlatılır. Okuyucuyla kişilerle konuşuyormuş gibi iletişim kurulur. Okuyucu karakterlere karşı sempati ya da antipati duyabilir. Gelişme bölümü ise hikâyenin genellikle en uzun bölümü sayılabilir. Sonuç ise olaylar bir çözüme kavuşturulur. Bazı hikâyeler bu sıralama kurallarına uymayabilir. Serim ve çözüm bölümleri yer değiştirebilir. Çocuklar için yazılan hikâyelerde özellikle zaman kavramı kesintiye uğramamalıdır. Çünkü çocuk bundan duygusal ve zihinsel olarak etkilenmekte, hikâyenin sürükleyici ve bağlayıcılığından dolayı okumanın keyfine varmaktadır. Hikâyenin kısalığına göre roman daha uzundur ve olaylar neden sonuç ilişkisi içerisinde verilir.

Kişi kadrosu kalabalık, mekân oldukça geniş ve zaman hikâyeye göre daha uzundur. Romanda olaylar dizisi bir sıraya göre olmalıdır. Aksi halde çocuklar romanın konusunu anlamakta zorlanacak ve konu bütünlüğü kavramamayacaktır.

1.3.2.Bakış Açısı- Anlatıcı

Hikâye ve roman türünde bakış açısı olay zincirinin ve bu zincirin oluşmasında kullanılan mekân, zaman, kişi kadrosu gibi unsurların kim tarafından görüldüğü, algılandığı ve kime aktarıldığı sorularına verilen yanıtıdır (Aktaş,1991). Roman ve hikâye türünde sıklıkla görülen üçüncü tekil kişi ve birinci tekil kişi anlatıcı olarak iki anlatıcı türü vardır. Üçüncü tekil anlatıcıda anlatıcı her şeyi bilir ve görür. Kişilerin ne düşündüğünü, ne hissettiğini, hangi olayın hangi sebepleri, nerede meydana geldiğini anlatıcıdan öğrenir okuyucu. Birinci tekil kişi anlatımında ise anlatıcı olayı yaşayan

kişilerden biridir. Eğer verilen eserde olayı yaşayan kişi çocuk ise kendini kahramanının yerine koyar ve eseri zevkle okur. Bu yüzden çocuklar için eser seçilirken bu anlatıcı türüne dikkat edilmelidir.

1.3.3.Kişi Kadrosu

Hikâye ve romanlarda olayları yaşayan insanlar ya da insan kimliği kazandırılmış varlıklar ve kavramlardır.(Aktaş,1991:148) Eserlerde başkarakter ve yardımcı karakterler bulunur. Olay sırasında ortaya çıkan ancak olaylara doğrudan etkisi bulunmayan kişiler ise yardımcı kişilerdir. Yardımcı kişilerin görevi ise hikâye ya da romanı kişi bakımından zengin ya da kalabalık göstermektir. Eserlerde kişiler genellikle çatışma içindedir. Sözü edilen çatışma dört şekilde ele alınabilir.

*Tabiat ile kişiler arasındaki çatışma

*Toplum ile kişiler arasındaki çatışma

*Kişiler arasındaki çatışma

*Kişilerin kendi iç çatışması

Çocuk edebiyatı ürünlerinde çatışmaları ”kişi-kişi, kişinin kendisiyle olan, kişi-doğa, kişi-toplum çatışması” adlandırılmasıyla ele alan ve bu çatışmaları çocuk edebiyatındaki örneklerle somutlaştıran Sever (2010), çocuk edebiyatı ürünlerinde merak duygusunu kamçılama, ilgiyi canlı tutma bağlamında çatışmalardan yararlanmak gerektiğini belirtir. Çatışmaların ele alınışı sürecinde şu uyarılarda bulunur: Ancak bir düşüncenin ya da inancın geçerliliğini savunan kahramanların toplumda yaşadıkları çatışmaları örneklendiren kitapların, çocuğun edebiyat kültürü edinme sürecinde engeller oluşturabileceği bilinmelidir. Bu nedenle çocuklar, kitaplarla niteliğini sınama, geçerliliğini değerlendirme olgunluğuna ve bilince ulaşmadığı çatışmaların öznesi durumuna getirilmemelidir.

Çocuklar için seçilen eserde mümkün olduğu kadar kişi sayısı az olmalı ve yardımcı kişilerle ilişkisi net verilmelidir.

1.3.4.Mekân

Hikâye ve romanlarda kişilerin yaşadıkları olaylara bakıldığında ”iç zaman unsuru” olarak değerlendirilen kavramlar görülür. Olay örgüsü zamana ve mekâna göre değişiklik gösterir. Ruh hallerindeki değişimler çoğu kez bu ögeye bağlı olarak

değişmektedir. İç zaman unsuru olay örgüsüne göre ya kronolojik olarak ilerler ya da geriye dönüş teknikleri ile sonuç bölümünün sebepleri açıklanarak verilir. Bunun yanında kurmaca eserin kaleme alındığı zaman dilimini ifade eden dış zaman unsurları vardır. Bu unsur hikâye ya da kahramanı zaman bildiren bir ifadesinden, giyiminden meydana gelen toplumsal olaylardan, düşünsel çatışmalardan çıkarılabilir. Ayrıca çocuklar için eser seçilirken eserin dil özelliklerine de dikkat edilmeli ve günlük konuşma diline göre seçim yapılmalıdır.

Anlatım tekniklerine bakıldığında ise anlatıcı etken, okuyucu edilgen konumdadır. Gösterme tekniğinde okuyucu olayların ve kişilerin bir parçası durumundadır. Kurmaca eserlerde en önemli anlatım tekniği olan betimleme ise çocuklar için seçilen hikâye ve romanlarda özellikle yer almalıdır. Betimlemelerin okuyucunun hayal gücünü geliştirmesinde etkisi büyüktür.

Çocuklar eserleri okurken genellikle şimdiki zamanın etkisi altında kalır. Ancak çocuk, kurmaca metinlerde kişinin geçmiş yaşantısı anlatılırken geçmiş zamanın etkisinde, gelecekle ilgili olay örgüsü varsa gelecek zamanın etkisi altındadır. Geçmiş zaman ifadeleri geriye dönüş tekniği kullanılarak olayları kişinin kendi ağzını anlatmasıyla sağlanır. Amaç zamanın çocuk için bir anlam ifade etmesidir.

Leitmotif ise kurmaca metinlerde yaşanan olayların ya da kişilerin ayırıcı özelliklerini yinelemeler aracılığıyla okuyucu da belirgin kılmak için başvurulan bir tekniktir.

İç monolog ise roman kişinin zihninden geçenleri mantıklı dil bilgisine uygun günlük konuşma diliyle aktarması temeline dayanır. Hikâye ve roman kişisi sorunlarına çözüm yollarını, hayat karşısında edilgen durumdan etken duruma geçişini, iç monolog tekniği ile aktardığında bu durum okuyucu çocuk için bir model olacaktır.

Çocuk hikâye ve romanlarındaki konular ise; Oğuzkan, Çocuk Edebiyatı (2001) başlıklı eserinde, klasikleşmiş çocuk hikâye ve romanlarından hareketle bunlardaki konuları bazı başlıklar altında toplamıştır.

- Çocuğun yakın çevresiyle ilgili hikâye ve romanları
- Hayvan hikâyeleri ve romanları
- Mizahi hikâyeler ve romanlar

- Serüven(macera) hikâyeler ve romanları
- Duygusal hikâye ve romanlar
- Tarihi hikâye ve romanlar
- Gezi hikâye ve romanları (Oğuzkan, 2001)

Bunun dışında ele alınan farklı konular da mevcuttur. Milli kültür değerleri, toplumun ahlak kuralları, gelenek görenekleri, kurmaca eserlerde ise çocuklara Atatürk, yurt, doğa, aile sevgisi, dürüstlük, iyilikseverlik, çalışkanlık gibi konularla ele alınmaktadır. Çocuk hikâye ve romanlarında konular çocuk gerçekliğine uygun olmalı. Aynı kitap içindeki hikâyeler aynı yaş grubuna seslenmelidir. Metinler özgün olmalıdır. Aynı kitap içinde yer alan resimler, teknik ve üstlük açısından farklılık göstermemelidir. Özenle seçilmelidir. Resimlerde beden bilgisi ve estetiği, perspektif, derinlik ve estetik olmalıdır (Akal, 2005).

1.4.Karşılaştırmalı Edebiyatın Yararlandığı Bilim Dalları ve Eleştiri Yöntemleri

Karşılaştırmalı edebiyat metin oluşma aşamasıyla değil, oluşma aşaması sonrasında ortaya çıkan ürünün farklı bağlantılar ve ilişkilerle oluşup oluşmadığını araştıran bir inceleme yöntemidir (Atalay, 2019)

Karşılaştırma insanoğlunun varolduğu zamandan bugüne dek var olan bir kavramdır. Karşılaştırmalı edebiyat terimi, yaklaşık iki yüz yıl öncesinde, Villeman'ın Paris' teki Sorbonne Üniversitesinde verdiği derslerde kullanır. Karşılaştırmalı edebiyat bir düşünce yöntemi olup, farklı edebiyatların farklı sınırlılıklarda karşılaştırması, ortak ve farklılıklarının araştırılmasıdır. Karşılaştırmalı edebiyat aynı zamanda disiplinler arası çalışmadır. Kuşaktan kuşağa, bir ülkeden başka ülkeye, bir kültürden başka kültüre aktarılan ilişkilerin ortaya çıkarılmasından kullanılan bir yöntemdir.Bu edebiyatta anahtar sözcükler sanat ve edebiyattır.Bu açıklamalardan yola çıkarak karşılaştırmalı edebiyat, iki farklı dil veya kültürün edebi özelliklerinin , konu söylence, mit, izlek, motif ve imge gibi öğelerin hangi yolla nasıl karşılaştırıldığını, bu öğelerin farklılıklarını, benzerliklerini, kültürlerin ve dillerin nasıl etkilendiklerini araştıran ve açıklayan bilim dalı olarak da tanımlanabilir (Atalay, 2019)

Karşılaştırmalı edebiyat sadece edebiyatla ilgilenmez. Birçok dil, kültür ve ülke edebiyatlarını da konu olarak ele alır. İkinci Dünya Savaşı sonrasında ortaya çıkan çocuk edebiyatı uluslararası çalışmalarda da geniş alanlara yayılır. 1944 Amerikan çevirileri, 1952'de Alman çevirileri, İsveç, Norveç ve diğer ülkelerden çevirilerin yayınlanması, çocuk ve gençlik edebiyatını popüler hale getirir. Çocukluğunu savaş yıllarında geçiren yazarlar yokluk, kan, yoksulluk, yıkım gibi konuları eserlerinde de ele alırlar. Dünya üzerinde iletişim, teknoloji ve kitaplara ulaşma imkanı farklılık gösterdiğinden tek bir “çocuk“ olgusundan bahsetmek söz konusu değildir. Buldukları coğrafya etnik kökenleri, cinsiyet ve ekonomik koşullar çocukları farklı alanlara yönlendirir. Bu farklılıklar yazın dünyasında da kendini hissettirir (Atalay, 2019)

Karşılaştırmalı edebiyat çalışmaları yapılırken izlekbilim, edebi mit, motif, imge bilim ve metinlerarasılık yöntemlerinden yararlanılmaktadır. Yapılan bu çalışma da ”vampir”izleği ön plana çıkarılmış; zaman içerisinde bu izleğin her iki kültürde nasıl değiştiği ve ele alındığı eserlerden örnek cümlelerle açıklanmıştır. Dolayısıyla öncelikli olarak “izlekbilim“ kavramının ne olduğu ve nasıl uygulandığı açıklanacaktır.

1.4.1. İzlekbilim

İzlek bilim, metin içinde kullanılan izlek, imge, motif ve simge gibi anlatıbilim öğelerinin araştırılmasını, sınıflandırılmasını, kullanım biçimleri ve kökenlerini araştıran ve bunlara ilişkin sonuçları ortaya koyan yöntem biliminin adıdır (Atalay, 2019)

İzlek; bir metinde yer alan metnin içeriğini, neyin üzerine yazıldığını veya kısaca konusunu ifade eden çoğunlukla da soyut nitelikte olan kavram ya da kısa ifadedir. Bir metinde birden fazla izlek olabilir. Aynı zamanda izlek bir metnin düşsel yönünü de biçimlendirir. Bir kelimenin izlek olabilmesi için metin içinde sıklıkla kullanılması gerekir. Bunlar toplumsal, mesleksi, ahlaksal, dinsel, tarihsel gibi farklı alanlarda kategorileştirilebilir. Karşılaştırmalı edebiyatta ise öncelikle başlık ele alınır. Daha sonra aynı izleri içeren tüm metinler incelenir. Motif ve izlekler üzerine bir çalışma yapılacaksa ”ne zaman”, ”nasıl” ve ”niçin” gibi soruların cevabı aranır. ”ne zaman”

sorusunda izleğin kökeni tarihsel, dinsel, mitolojik, doğal ya da toplumsal olup olmadığı açık bir ifade ile belirtilmelidir.

”Niçin” sorusu ise izleğin bir yazarda ilk sırada yer alması, başka bir yazarda ikinci planda yer alması durumudur. Özellikle medeniyetlerde önde gelen isimler aynı karakterler farklı eserlerde önem sırasına göre ele alınmaktadır. Örneğin Kleopatra bir eserde erkekleri çok etkileyen bir figür olarak verilirken, başka bir eserde büyük bir kraliçe olarak ele alınır. Bunda ise yazarların görüşleri siyaset ve edebiyat anlayışı etkili olmaktadır.

1.4.2.Edebi Mit

Ortaya çıkış tarihi belli olmayacak kadar eskilere dayanan ve sözlü anlatı gereğine ait olan bir anlatı türüdür. Nesilden nesile aktarılan, aktarılırken zamanla şekil değiştiren tanrılar, tanrıçalar, birtakım doğa olaylarının yaşanması, insan neslinin devamlılığı ile ilgili imgesel ve alegorik anlatılar mittir. Mit eğlendirmeyi amaçlamamıştır. Sorunların kaynağını ya da çözümünü açıklamaya çalışmıştır. Mit öyküyü barındırır. Örneğin kültürlerde yer alan efsaneler gibi. Örneğin Nibelungen Destanı; Yunan mitolojisindeki tanrı ve tanrıçalar gibi. Mit aynı zamanda yaratılışını sorgulayarak oluşturduğu figürlere insanüstü özellikler de yükleyerek sorunlarına cevap bulmaya çalışır. Kurgusal mitler bu yolla oluşmuştur.

İnsanların zamanla inanç ve etnik gruplar altında toplanması ile bu mitler etnik ve dinsel olmaya başlar. Mit sadece bu özellikleri ile ön plana çıkmaz. Aynı zamanda bir konusu olan senaryo insanlara açıklama yapan ve didaktik bir şekilde olan fabl özelliği ile taşımaktadır. Geçmişte etnik ve dinsel değerler taşırken günümüzde belli bir temsil sorumluluğu kazanır. Bu özelliği taşıyan mitler ortak mitler oluşturabilir. Örnek Napolyon mitleri. Eski çağlardaki mitlerin kim tarafından oluşturulduğu bilinmezken, günümüzde tespitini yapmak olasıdır. Bu edebiyatın konusu farklı kültürlerden edebiyata aktarılan mitlerin nasıl oluştuğu, değişimlerini, benzerlik ya da farklılıklarını ele almasıyla oluşur. Mitler incelenirken iki sorun ortaya çıkmaktadır. İlk sorun aynı içeriğe sahip, fakat farklılaşmış mitlerle esas mitin nasıl bulunacağı, ikincisi ise mitlerin sayısını tespit etmek ve sıralamaktır.

1.4.3.Motif

Metin içinde sıklıkla tekrar edilen ve simgesel amaçla kullanılan ögedir. Yazarlara düşünce ve izlekleri ortaya çıkarmada katkı sağlarlar. Motif izleği açığa çıkarmaktadır. Eserde kullanılan motifler başka bir izleğin ifadesi de olabilir. Örneğin zeytin dalı ya da güvercin barış izleğinin motifidir.

1.4.4.İmge Bilim

İmge bilim, edebi kavram ve ifade yöntemlerini ele alan, meydana çıkışlarını, zamanı ve olaylara göre süreç içindeki değişimlerini ele alan, kullanıldıkları anlam ve insana hangi çağrışımlarda bulduklarını inceleyen edebi alandır. İmge ise nesne, insan, dinsel ya da ulusal bir grup hakkında daha önce edinilen bilgiler aracılığıyla o kavramların olumlu ya da olumsuz kanıdır. Kullanılan ifadelerin simgesel olarak ikinci bir anlama sahip olmaları imgeyi oluşturur. Yazar imgeler aracılığıyla okura, ele aldığı toplumsal siyasal kültürel yapısı ile ilgili bir görüntü yaratır. Bu yüzden yeni edebi dönemlerde de imge bilimin önemli bir yeri vardır. Bu amaçla farklı kültürlerdeki edebi gelişimler, kültürlerin birbirlerine bakış açıları, karşılaştırmalı edebiyatın da inceleme alanına girer. İmge bilim bu özelliklerinin yanı sıra toplumsal bir grubun başka bir toplumsal gruba ilgili düşünce birliğini de etkiler. Yazarların eserlerinde bir topluluk ilgili olumsuz ifadelerin arka planında farklı durumların olması örnek verilebilir.

1.4.5.Metinlerarasılık

Tek bir metinden hareket eden ve karşılaştırmalı bir okumayı gerektiren yöntem metinler arasılıktır. 1960 yılları sonrasında ortaya çıkan bu yöntem yeni bir yöntem ve yeni bir eleştiri olarak gelişir. Metinlerin söylenmeyen dil yönü ile ilgilenir. Karşılaştırmacıların çalışmalarına konu olan bu yöntem metinlerin kimlerin metinlerine benzedikleri, alındıkları, hangi metinlerden esinlendikleri gibi konularda yararlanırlar. Metinler arasında temel özelliği çok seslilik kavramıdır. Bir metnin birden çok kişinin metnini içeren bir yapıya sahip olması onun çok katmanlı ve parçalı bir yapıyı içerdiğini gösterir. Burada bu metinlerin çözümlenmesi için okur ve yorumcunun genel kültürünü yapacağı kapsamlı araştırma etkili olacaktır (Atalay, 2019)

1.5. Dış Ülkelerde ve Türkiye’ de Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi

Hugo Dyserink, Komparatistik (1913) kitabında ilk öncülerin en önemlisi olarak Abel François Villemain ve Jean- Jacques Ampre’ i gösteriyor. Villemain, 1827-1828 öğretim yılında Sorbonne’ da, 18. Yüzyıl kültürü ve edebiyatı hakkında karşılaştırmalı bir ders vermiş ve 1842 yılında ”Histoire Comparee des litteratures française et espagnole” (Fransız ve İspanyol Edebiyatlarının Tarihsel Karşılaştırması) başlıklı bir edebiyat tarihi yayınlamıştır (Atalay, 2019)

Ampre ise Collège de France’ a profesör olduktan sonra (1833) derslerini karşılaştırmalı bir zemine oturarak Fransız akademik komparatistiğinin en önemli öncüsü sayılmıştır. Almanya’ nın karşılaştırmalı programları ise 19. Yüzyılın ikinci yarısında gerçekleşmiştir. Moriz Corriére’ nin 1854’ te yayımlanan ”Das Wesen und die Formen der Poesie” (Şiirin Niteliği ve Formları) adlı kitabı, 1884’ te genişletilerek ”Die Poesie. Ihr Wesen und ihre Formen mit Grundzügen der vergleichenden Literaturgeschichte” başlığıyla karşılaştırmalı edebiyat tarihinin genel hatları belirtilerek yeniden yayımlanır. Uluslar- üstü çalışan bağımsız bir komparatistiğin net bir şekilde ortaya çıkması, Avrupa’ da ancak Hugö von Meltzl (1840-1908) ile Lomnitz’ in yayımladığı ilk karşılaştırmalı ihtisas dergisiyle gerçekleşir (Atalay, 2019)

Altbaşlığı Almanca olan ”Zeitschrift für Vergleichende Literatur” Meltz’ in bu dergisi günümüze kadar her türlü komparatistik edebiyat incelemesinin temel ilkelerini veren bir yayın organı olma özelliğini korumuştur. Bu dergide alanların çeşitliliği sayesinde edebiyat karşılaştırılmasından ilişki araştırmasına, çeviri sorunlarından karşılaştırmalı folklorlara kadar farklı konular gündeme gelmiştir. 1887’de dergi yayını yapmayı bırakır. 1885-1931 yılları arasında Max Koch yeni karşılaştırmalı edebiyat tarihi dergisi yayınlar. Amacı kendi edebiyatına daha donanımlı bakabilmektir. Derginin diğer amacı da siyaset ile edebiyat tarihlerinin ilişkisini daha çok vurgulamaktır. Bunların yanında edebiyatla plastik sanatlar, edebiyatla felsefe ilişkisi de gösterilmelidir. Koch’ un dergiye eklediği yazısı ise ”Studien zur Vegleichenden Literaturgeschichte” (Karşılaştırmalı Edebiyat Tarihi Üzerine İncelemeler) dergi ile birlikte yayını sonra ermiştir.

Fransa’da Lyon Üniversitesi’nde profesörlüğe başlayan Joseph Texte ise önce Alman edebiyatının Fransız edebiyatına olan etkisi hakkında ders vermesi istenir.

Sonra da Fransa'da gelişmeye başlayan karşılaştırmalı edebiyat çalışmalarının temelinin atar. Mesajı ulusal-üstü bir edebiyat incelemesinin gerekliliği üzerindedir. Texte göre karşılaştırmalı edebiyatın ilgi alanı uluslararası olmalıdır. Fransa bu branşı bağımsız bir bölüm olarak başlatan ilk ülkedir. İtalya'da Eğitim Bakanı Francesco de Sanctis Napoli' de 1870'lerde bağımsız bir karşılaştırmalı edebiyatı desteklemiştir. Beş yıl kendisi bizzat uluslararası edebiyat dersi verir. İsviçre'de Cenevre Üniversitesinde Marc Monnier' in dersleri ile başlar karşılaştırmalı edebiyat. İsviçre'de esas katkısını yapan Louis- Paul Betz' dir. Amacı Fransız ile Alman kültürleri arasındaki gerginliği gidermektir. Hollanda'da Georg Brandes' tir. İngiltere'de Matthew Arnold ve Saintsbury' dir. Macaulay Posnett "Comparative Literature" kitabını sunar. Amerikan Birleşik Devletleri'nde ilk komparatistik kürsüleri 1890 Harvard ve 1899'da Columbia 'da kurulur. 1903' te ise Amerika kendi karşılaştırmalı edebiyat dergisi "Journal of Comparative Literature" yayınlar. Goethe' nin Weltliteratur kavramı ise onun 150. Ölüm yıldönümü ile yeniden gündeme gelir. Ernst Elster "Weltliteratur" kavramının karşılaştırma değil bir metot olabileceğini, bu kavramın edebiyata sadece yeni bir anlayış getirdiğini reddederek, ancak edebiyatı genişletebileceğini savunur.

Ulusal edebiyatın bir bütün olduğunu ve milli karakterin burada yansıtıldığını savunan Elster bu kavramın edebiyatta milli unsuru yoğunlaştırabileceği amacı taşıdığını belirtir. Elster' in bu görüşü İkinci Dünya Savaşı sonrasına kadar karşılaştırmalı edebiyatın Almanya'da yerleşmesine engel teşkil etmiştir. Helmut Hatzfeld, Leopold Spitzer ve Erich Auerbach ABD'ye sığınan Alman romanistler olarak karşılaştırmalı edebiyatın önemli temsilcileridir. Almanya'da komparatistik savaş sonrasında ülkeye yeniden dönen politik sığınmacılar aracılığıyla oluşmaya başlar. Friedrich Hirth yeniden kurulan Mainz Üniversitesi'nde Fransız desteği ile açılan karşılaştırmalı edebiyat enstitüsünün ilk kurucusu olur. Enstitüde filoloji, Alman Dili ve Edebiyatı ve diğer dillerin bulunması da bu bölümün kurulmasına zemin hazırlar. Bitirme master ve doktora tezlerinde araştırdıkları konular o bölümün konuları olmuştur. Fransız edebiyatı uzmanı Alman bir romanist olan Ernst Robert Curtius, "Europäische Literatur und lateinisches Mittelalter" (Avrupa Edebiyatı ve Latin Ortaçağı) adlı eseri Avrupa edebiyat tarihi projesinin ulusal-üstü düzeyde gerçekleştiğini göstermektedir.

Günümüz Alman Üniversitelerinde (Genel ve Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi) "Allgemeine und Vergleichende Literaturwissenschaft" adı altında dersler veren bu bölüm ulusal üstü amacının dışında, edebiyat teorisi ve edebiyatın alımlama koşulları, edebi türlerin, konuların ve motiflerin de karşılaştırmasını amaçlar. Bugün 20 üniversitede Almanya' da bu branşlar üzerine dersler okutulmakta, Batı komşularıyla barışçıl politikanın da sağlamlaştırması amaçlanmıştır. Başlarda Alman- Fransız ilişkileri ele alınırken, sonraları bütün bir romanistik, antik edebiyat ve Avrupa' daki antik edebiyat konuları da eklenir. 1960' larda kuramsal konulara ilginin artmasıyla karşılaştırmalı edebiyatın kurulması hızlanır. Fransız komparatistiğinin devamlılığı ise Baldensperger' in kendi yetiştirdiği öğrencileri sayesinde sağlanır. 1910 yılında Baldensperger Sorbonne Üniversitesine geçiş yaparak komparatistikte bir Fransız ekolü oluşturur. Baldensperger "edebiyat teorisi" nin ana sorunlarıyla ilgili olan konulara yoğunlaşır. Ona göre karşılaştırmalı edebiyatın amacı tarihi ve pozitivist kaynak araştırmalarında ilişkilerin araştırılması ve alımlama problemlerinin irdelenmesidir (Atalay, 2019)

Yetiştirdiği öğrencileri Paul Hazard ve Paul van Tieghem de bu alana katkıda bulunurlar. Paul Hazard 1935' te "La crise de la conscience européenne" (Avrupa' nın Bilinç Krizi) adlı inceleme yazısında ulusal edebiyat kaygılarını saf dışı eder. Bu yazı da "Genel Avrupa" araştırma konusu olmakta ve çalışmanın amacı "Avrupalılık" şeklinde ifade edilir. Van Tieghem, uluslararası edebiyat araştırmalarında iki farklı tarz tespit eder. Birincisi, iki edebiyat arasındaki ilişkiler, ikincisi aynı anda birden fazla edebiyata ait görüntüler üzerine olanlar. Örneğin, 18. Yüzyıl Avrupa edebiyatlarında duygusal roman veya Avrupa Romantizmde tabiat sevgisi gibi. Hazard ve Van Tieghem sayesinde Paris, iki dünya savaşı arasındaki dönemde karşılaştırmalı edebiyatın merkezi olur.

Üniversitelerde bu araştırmaların yapıldığı yıllarda bağımsız karşılaştırmalı edebiyat yoktur. Günümüzde ise Eskişehir' de Osman Gazi Üniversite' sinde, Konya Selçuk Üniversitesi Karşılaştırmalı Edebiyat bölümü olarak eğitim verilmektedir. Özellikle Dil ve Tarih Coğrafya fakültesinde bağımsız bir karşılaştırmalı edebiyat bulunmamasına rağmen bitirme, master ve doktora tez çalışmalarında yabancı edebiyat ve Türk edebiyatı karşılaştırmaları yapılmıştır. Gürsel Aytaç' a göre "Gündoğan Edebiyat" Türkiye' de komparatistiğin ilk yayın organı sayılmaktadır.

Cemil Meriç (1917-1987), öğrenim gördüğü Fransız Dili ve Edebiyatı kaynaklı geniş donanımı ile karşılaştırmalı edebiyatı ve dünya edebiyatının özümsemiş ve Türk okurlarına sunmuştu. Cemil Meriç'te "dünya edebiyatı" kavramından kastettiği Goethe' ninkinden farklı olarak "edebiyat" kavramının Ortadoğu' daki Türkçede ne ifade ettiğidir. Cemil Meriç "edebiyat" kavramını özellikle "edeple" ilişkilendirir ve bunu hümanizm ile temelde aynı düzlemde tutar. Çalışmalarında karşılaştırmacı bir tutum izleyen Cemil Meriç "dünya edebiyatı" kavramını ele alırken karşılaştırmaları edebiyat ile ilgili detaylı bir açıklamada bulunmaz. Onun için önemli olan 20. yüzyıl başlarında netlik kazanmaya başlayan bir dünya edebiyatı gerçeğidir. 1934 yılında Moskova'da toplanan Uluslararası Yazarlar Kongresi'nin dünya edebiyatını gündeme almasına, Paris'teki kongreninse 1935' te Uluslararası Kültürü Savunma Birliği' ni kurmasına değinmesi, Cemil Meriç'in dünya edebiyatı kavramını önemsemiş olduğunu göstermektedir.

Meriç, Türkiye'de karşılaştırmalı edebiyatın temel uygulamasını, sırası geldiğinde Türk edebiyatı ile ilgili bilgiler verirken gerçekleştirir. Ancak karşılaştırmalı edebiyatla özel olarak ilgilenmez. Asıl katkısı ise Batı edebiyatı ile sınırlı kalmayıp Asya'ya, Uzak Doğu' ya merak uyandırmasıdır. Bu açıdan Meriç, karşılaştırmalı edebiyat biliminin Türkiye'deki hazırlayıcıları arasında sayılabilir. Çünkü Batı ve Doğu' yu evrensel kültürde birbirinin tamamlayıcısı olarak görür.

1.6. Karşılaştırmalı Edebiyat Biliminde "Yöntem"

Bu alanda daha çok "ortak konu" ve "motif" ağırlıklı olarak çalışılır. Ortak konular efsane, masal, destan gibi temel konular olabilirken; bu konuları edebiyat tarihi boyunca başka yazarların ilgilenmeleri ve yeniden ele almaları da olabilir. Bu yüzden bir ülkeden başka bir ülkeye, bir kültürden başka bir kültüre aktarılan konular karşılaştırmalı edebiyatın en verimli çalışma alanını oluşturur. Asıl amaç araştırmacının karşılaştırma yapacağı eserde o yazarların "ortak" konuyu ya da motifleri "nasıl" ele aldıklarını göstermektir. Ortak konuları farklı işleyen faktörler ise edebiyat tarihi ekolleri ve düşünce tarihi akımlarıdır. Rönesans, Aydınlanma, Klasisizm gibi akılcı akımlar antik konulara eğilim gösterirken, duygucu akımlar ise efsane, destan ve masallara ilgi duymuştur. Eserler farklı döneme aitse ortak konunun ve motiflerin ele alınması da farklılık gösterecektir. Komparatistiğin etkili olduğu

diğer bir alan da edebi türlerin tarihsel gelişim çizgisidir. Bu da ulusal edebiyatın sınırlarını aşmak demektir. Etkinlik gösterdiği diğer bir alan ise imgebilimdir. Bu da bir edebiyatta başka ulusların imajını araştırmak demektir ve bu kültür tarihi ile alakalıdır.

Gezi notlarında da imge incelemesi yapıldığı takdirde, edebiyat incelemelerindeki bilimsel ölçütlere başvurmak koşuluyla karşılaştırmalı edebiyat alanına girer. Karşılaştırmalı edebiyatta inceleme yöntemi olarak hangi edebiyat eseri incelenecekse ona göre bir yöntem belirlenir. Bu metotla benzerlikler ve farklılıklar ortaya konur. Edebiyat incelemesinde pozitivist, psikanalitik, Marksist, feminist, hesaplaşmacı, dilbilimsel, okuyucuya yönelik, felsefeye yönelik, metne bağlı, yapısalcı, yorumlayıcı, alımlama estetiği, çoğulcu inceleme gibi metotlar vardır. (Atalay, 2021);

Bu çalışmada metne bağlı ve çoğulcu inceleme yöntemi kullanılmıştır. Bu bakımdan diğer metotların açıklamalarına değinilmeyecektir. Metne bağlı incelemede edebi eser metin olarak görülür. Öz ve biçimi incelemeyi amaçlar. Eserin anlattığı konu özdür. En küçük konu birimi "motif" tir. Üzerinde durduğu ise biçim incelemesidir. Biçim "nasıl" a yöneliktir. Türün belirlenmesi, çalışmanın, incelemenin önemli bir aşamasıdır. Biçim incelemesinin diğer önemli alan üslup araştırmasıdır. Anlatıcı ve figürlerin konuşmalarının üslup düzeyleri, söz sanatları, cümle yapıları ve kelime seçimi açısından ele alınır. Nesir metinlerin incelemesinde anlatım biçimi, konumu, tutumu, açısı, sunuş tarzları ve anlatım teknikleri ayrı ayrı ele alınmalıdır. İç monolog, bilinç akışı gibi sunuş biçimleri, "zaman" ögesinin anlatı da önemli bir yer kaplaması metne bağlı incelemede etkilidir.

Çoğulcu yani eklektik inceleme bir bakıma sezgi gücüne dayanarak bir edebi eseri, ağır basan özelliğine göre, bu özelliğe uygun düşen bir metoda ağırlık vererek incelemesini yapar. Bu yöntemle hem içsel hem de dışsal inceleme yapılır. Örneğin incelenen eser tarihi bir özellik taşıyorsa aynı zamanda edebi bir eserse incelemede hem tarihten hem de romanın kendisi incelenir.

Son olarak karşılaştırılan eserin nasıl inceleneceği doğrudan yöntem seçimiyle bağlantılıdır. Hangi inceleme yöntemlerini tercih edildiğinden çok, o yöntemin tutarlı ve belgelere dayandırılarak uygulanması önemlidir (Aytaç, 2021).

1.7. Çocuk Edebiyatının Önemi

Eğitim, insanların kendini toplumda birey olarak ifade edebilmesini sağlayan bu noktada onlara kişilik ve kimlik kazandıran öğretme sürecidir. Bu sürecin amacında Sokrates, dogmatik ve önyargılı olmayan, erdemli, evrensel değer ve doğrulara inanan bireyler yetiştirmek gerektiğini vurgulanmıştır. Platon Sokrates'e ek olarak adaletli bir toplum ve devlete iyi yetişmiş kişiyle ulaşabilmenin amacı oluşturduğunu ifade etmiştir (Ulusoy & Dilmaç, 2016).

İnsanların duygu, düşünce ve davranışları onların değerlerini oluşturur. Kişi, değerleri ile kendini tanımlar. Kişiliğinin sınırlarını çizer. Kişinin kendi kendine yetebilmesi, mutlu olabilmesi ve hayatta iyi olmayı başarabilmesi, taşıdığı değerlere bağlıdır. Değerler eğitimi, karşıdaki kişiyi veya toplumu anlama ve anlamlandırmada önemli rol oynar. Değer, insanların çağdaşlığını belirleyen ölçüttür. Herhangi bir olay karşısında insanları bir arada tutan ortak duygu, düşünüş sağlayan maddi ve manevi bütünlüğe göre bireylerin karar vermesini sağlayan yapıdır. Değerin terim anlamı objeleri, insanları, fikirleri, durumları, hareketleri, iyi, kötü, arzu edilen, istenmeyen, yargıları oluşturan standartlaştıran ve bunları prensip haline getirmemizi sağlayan bir kavramdır.(Halstead & Taylor, 2000)

Değerler eğitimi Çocuk ve Gençlik edebiyatının hikâye ve roman türleri aracılığıyla okuyucuya aktarılmalıdır. Öğrenci eserler yardımıyla telkin etme, ahlaki gelişim, değer analizi, değer açıklama, aktif öğrenme gibi anlamlarda gelişme gösterebilirler. Telkin etmede amaç öğrencilere belli değerleri aşlamak iken; ahlaki gelişimde amaç öğrencilerin ahlaki muhakeme yapmalarını sağlamak ve değerleri tartışarak öğrenmesine yardımcı olmaktır. Değerler analizinde ise öğrencilerin değer sorunları ve sorularına karar vermeleri için mantıksal düşünme ve bilimsel araştırmayı kullanmalarını sağlamaktır. Değer açıklamada ise öğrencinin kendi değerlerini ve başkalarının değerlerini anlamalarına yardımcı olmak, öğrencilerin değerleri hakkında açık ve dürüst bir şekilde diğer arkadaşlarıyla iletişim kurmalarını sağlamak, öğrencilerin kendi duygularını, değerlerini ve davranışlarını incelemek için mantıklı düşünme ve duygusal farkındalığı kullanmalarını sağlamaktır. Son olarak aktif öğrenmede ise amaç öğrencilere değerlerine dayanan kişisel ve sosyal aktiviteler için

fırsat sunmak, öğrencilerin toplumun bir üyesi olarak kişisel ve sosyal etkileşim kurmalarını sağlamaktır (Çobanoğlu, 2003)

Bilgi aktarımının hızlı ve çeşitli olduğu günümüz dünyasında çocuk edebiyatı hem çocuğu içeren hem de edebiyatı kapsayan bir kavramdır. Hikâye ve romanlar da değer eğitimi ve aktarımı açısından oldukça etkilidir. ”Ne gibi değerler aktarılabilir? ” Sorusuna karşılık şu cevap oluşturulabilir. Adalet, dostluk, dürüstlük, özdenetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik. İncelediğimiz eserlerde de arkadaş sevgisi, dostluk, saygı ve yardımseverlik gibi kavramlar üzerinde durulmaktadır.

Tablo 1. Değer eğitimi ve aktarımı

Adalet	Adil olma, eşit davranma, paylaşma
Dostluk	Güven duyma, anlayışlı olma, dayanışma, sadık olma, vefalı olma, yardımlaşma
Dürüstlük	Açık ve anlaşılır olma, doğru sözlü olma, güvenilir olma, sözünde durma
Öz Denetim	Davranıları kontrol etme, davranışlarının sorumluluğunu üstlenme, öz güven sahibi olma, gerektiğinde özür dileme
Sabır	Azimli, tahammül etme, beklemeyi bilme
Saygı	Alçakgönüllü olma, başkalarına kendine davranılmasını istediğin şekilde davranma, diğer insanların kişiliklerine değer verme, muhatabının konumunu, özelliklerini ve durumunu gözetme
Sevgi	Aile birliğine önem verme, fedakârlık yapma, güven duyma, merhametli olma, vefalı olma
Sorumluluk	Kendine, çevresine, vatanına, ailesine karşı sorumlu olma, sözünde durma, tutarlı ve güvenilir olma, davranışlarının sonuçlarını üstlenme
Vatanseverlik	Çalışkan olma, dayanışma, kurallara ve kanunlara uyma, sadık olma, tarihsel ve doğal mirasa duyarlı olma, toplumu önemseme
Yardımseverlik	Cömert olma, iş birliği yapma, merhametli olma, misafirperver olma, paylaşma.

Kaynak: Scognamillo, 1997.

İnsanı diğer canlılardan ayıran duymaya, düşünmeye, sosyal bir varlık olarak diğer insanlarla bir arada yaşamaya sevk eden kısacası insanı insan yapan özelliklerin tamamına ”değer” denir. Değerler insanların kimliklerinin ve kişiliklerinin oluşmasında önemli yeri olan sosyal amirlerdir. Değer kavramı üzerine çok farklı tanımlar vardır. Sosyal bilimlerde kabul gören tanım, ilk defa Znaniecki tarafından

”kıymetli olmak” veya ”güçlü olmak” anlamlarına gelen Latince ”Valere” kökünden türetilerek kullanılmaya başlanmıştır (Aydın, 2003).

Değer eğitiminin amacı, gençlerin değerler ve yaşadıkları dünyayla karşılıklı ilişkileri konusunda bilinçlenmesini teşvik etmektir (Harecker, 2012; akt. Karagöz, 2018) Çocuklar içinde yaşadıkları toplumun kurallarını sosyalleşerek öğrenirler. Sosyalleşme, sosyalleştirme toplumu sahip olduğu kültürün geleneğin, göreneğin, örf, adet, kabul ve değerlerin gençlere anlatılması, öğretilmesi ve benimsetilmesi sürecini ifade etmektedir. Çocuğa, çocuk edebiyatı ürünleri vasıtasıyla içinde yaşadığı toplumun, örf, adet, gelenek, kabul ve değerleri öğretilerek çocukların sosyalleşmeleri de sağlanmış olmaktadır.

Edebi eserlerde değer eğitimi yapılırken çocuğun gelişim özellikleri dikkate alınarak onu farklı türlerle de (şiiir, biyografi, deneme vb.) tanıştırmak gerekir. Çünkü Edington'a göre ”Edebiyatın her çeşidi anasınıfından liseye kadar karakter eğitiminde kullanmaya uygundur.” Önemli olan öğrencilerin ilgisini çekecek, seviyesine uygun doğru kitabı seçebilmektir. Güçlü karakterlerin yer aldığı, derin ve zengin edebi içeriği olan kitaplar seçildiği takdirde değer eğitimi bir o kadar kolaylaşmaktadır. Edebiyatı araç olarak kullanan değer eğitiminde en önemli aşamalardan birini de kitap seçimi oluşturmaktadır” (Bohlin, 2005; Edginton, 2002; akt. Karatay vd., 2015)

Toplumsal dayanışmayı ve huzuru sağladığı düşünülen değerlerin zayıfladığı ve bazılarının yok olmaya yüz tuttuğu düşüncesi toplumlarda değer eğitiminin gerekliliği konusunda bilinçlenme meydana getirmiş, sorumlu mercileri bu konuda kararlar almaya zorlamıştır. Aile yapısındaki değişimler değerlerin zayıflamasına ve bazı değerlerin yok olmasına sebep olmuş olabilir. Sanayi Devrimi ile birlikte çalışma hayatına atılan kadın kendi tecrübelerini, toplumun kabul ve değerlerini çocuğuna aktaracak vakti bulamamakta, çalışma hayatının zorluklarından dolayı daha az birlikte vakit geçiren aile bireyleri arasında iletişim azalmakta, bu da değer aktarımını olumsuz yönde etkilemektedir. Ekonomik anlamda ailede eşlerden her birinin çalışmak zorunda kalması, çocukların sıcak aile ortamında değil kreşlerde büyümek zorunda kalmaları, değer aktarımını güçleştirmektedir. Hâlbuki çocuklar sevgi değerini, en iyi karşılıksız sevildiklerinde; saygıyı, fikirleri önemseyip yetişkin bir fert gibi muamele gördüklerinde; paylaşmayı, eş, dost, akraba, komşu, yahut ihtiyacı olan Herhangi biriyle paylaşıp mutlu olduklarında, yardımlaşmaya ihtiyacı olan herhangi biriyle

paylaşıp mutlu olduklarında, yardımlaşmayı ihtiyacı olanlara yardım etmenin gururunu ve iç huzurunu yaşadıklarında; misafirperverliği eş, dost, akraba ve komşuluklarla karşılıklı ziyaretlerde, bu ziyaretlerin verdiği mutluluğu sohbetin paylaşmanın keyfini hissettiklerinde; sorumluluk değerini ailenin her ferdine gelişimine göre sorumluluk verip desteklendiğinde öğrenirler. Aile, bu değerlerin hem öğrenilmesini hem içselleştirilmesini birebir yaşatarak mümkün kılar (Şimşek & Özcan,2021)

Çocuklar için kaleme alınan eserlerde estetik zevk duygusu kazandırma, hoş vakit geçirme, okuma alışkanlığı kazandırma işlevleri temel maksat olarak görülse de çocuk edebiyatının eğiticilik faslı son yıllarda çocuk edebiyatında değer eğitime yönelik çalışmalardan sonra daha çok konuşulur olmuştur. Çocuklara nitelikli eser yoluyla değerler aktarımı yapılacaksa bu çocuğa hitap eden bir edebiyatla mümkündür. Çocukların küçük yetişkinler olarak görüldüğü ve yetişkinlerin edebiyat ürünlerinin çocuklar için sadeleştirildiği bir edebiyat çocuğa fayda sağlamamaktadır. Yetişkinler için yazılan eserler sadece yetişkinlere hitap ederken nitelikli çocuk kitapları sadece çocuklar tarafından değil yetişkinler tarafından da zevkle okunabilmektedir. Farklı olarak çocuk edebiyatı çocukların gelişimlerine, duygu, düşünce ve hayal dünyalarına, zevklerinin gelişmesine, eğlenmelerine katkıda bulunarak çocuğa daha çok hitap etmektedir. Çocuk edebiyatı eğitici, öğretici vasfıyla çocuğa yaşadığı toplumun değerlerinin aktarılmasında da önemli bir yere sahiptir (Tiryaki & Uysal, 2020).

Yazarlar yaşadıkları toplumdan bağımsız değildir. Havasını teneffüs ettikleri toplumun gelenek, görenek, inanç ve kabulleri, örfleri, değerleri, ortaya koydukları eserlere bir şekilde yansımaktadır. Yazarlar, şairler yaşadıkları toplumdan beslenirler. Çocuk edebiyatının okurları da okudukları eserlerde yaşadıkları toplumun değerlerini kabullerini hissederler. Ancak değerler edebi eserlerin içinde meyvedeki usare, çayın içindeki şeker gibi olmalı, çocuğa sadece sezdirilmeli; nasihat edici, buyurucu, doğrusu bu şekilde dayatmacı bir tavır sergilenmemelidir (Tiryaki & Uysal, 2020).

İKİNCİ BÖLÜM

2.1. Fantastik Edebiyatın Türk Edebiyatındaki Tarihsel Gelişimi

Fantastik edebiyatın Türk edebiyatındaki macerası Giritli Aziz Efendi' nin 1797 yılında yazdığı *Muhayyelât-ı "Aziz Efendi"* adlı eserle başlamaktadır(Ayar,2018)

Edebiyatın, devlet erkiyle başlatılan modernleşme hareketinin topluma yayılmasını sağlamak için bir araç olarak kullanıldığı, roman, hikâye, tiyatro gibi modern edebiyat türlerinin yaygınlaştığı, eski zihniyeti temsil ettiği düşünülen geleneksel anlatı türlerinin dışlandığı Tanzimat döneminde kaleme alınan "Muhayyelât" dönemin hâkim söylemini savunan modernleşme yanlısı Namık Kemal, Ahmet Mithat Efendi gibi isimler tarafından eleştirilmiştir.(Ayar, 2018)

Edebiyatın aklın rehberliğinde hakikate, toplum gerçekliğe dayandırılması gerektiğini, savunan dönemin yazarları, içeriğindeki hayali, olağanüstü unsurlardan dolayı *Muhayyelât' ı*, gerçeklikten uzak kocakarı masalları olarak nitelendirdikleri mesnevi, menkıbe, halk hikâyesi gibi geleneksel anlatıların bir kalıntısı olarak görmüşlerdir (Ayar, 2018)

Edebiyat Servet-i Fünun döneminde isen değişen politik, sosyolojik koşulların etkisiyle didaktik yönünü bir kenara bırakarak daha çok estetik yönüyle ön plana çıkmıştır. Ancak hikâye ve roman türündeki eserler hem içerik hem de anlatım tekniği olarak gerçekçi bir halde verilmiştir. II. Meşrutiyet dönemi yazarlarından Şehbenderzâde Filipeli Ahmet Hilmi tarafından 1910 yılında yayımlanan "A'mak-ı Hayâl" romanı ise olağanüstü unsurlar taşıdığı için önemli bir eserdir.(Ayar, 2018)

Fantastiğin gelişiminde dikkat çeken diğer isim ise ilk defa Türk edebiyatında fantastiği bir edebi tür olarak kabul eden Hüseyin Rahmi Gürpınar' dır. Gürpınar akla, bilime dayalı pozitivist bir anlayış getirmeyi amaçladığı için okuyucunun merakını artırmak ve batıl inançların gerçek olduğunu göstermek için fantastik unsurları eserlerinde kullanmıştır. Örnek eserler; Gulyabani(1913), Cadı(1913), Baba(1924), Efsuncu Muhabbet Tılsımı(1928), Mezarından Kalkan Şehit(1929), Şeytan İşi(1933), Dirilen İskelet (1946) gibi eserlerinde fantastiği bir amaç haline getirmiştir. Romanda gerçekleşen olağanüstü olaylara mantıksal bir açıklama getirmeyen Gürpınar, ortaya çıkan kuşkuyu anlatının sonuna kadar devam ettirmiş, eserin tamamında fantastik bir

atmosfer sağlayabilmiştir. Böylece, Türkçe’ de ilk kez ”fantastik” diye adlandırılan bir roman, türün beklentilerine cevap vermiştir” (Ayar, 2018)

Diğer dikkat çeken eser ise Peyami Safa’ nın 1949 yılında kaleme aldığı ”Matmazel Noraliya’nın Koltuğu” adlı romandır. Romanda nihilist bir genç olan başkahraman Ferit’ in şahit olduğu birtakım gizemli ve olağanüstü olayların neticesinde gerçekleşen değişim anlatılmaktadır. Hayaletlerin, tuhaf karakterlerin, gotik mekânların yer aldığı roman, mantık dışı olaylar karşısında okurunu ikna eden bir iç tutarlığa sahip fantastik bir eser olması açısından önemlidir. Nihal Atsız’ ın 1972 yılında yayımladığı ”Ruh Adam” adlı eseri de düş ve gerçeğin iç içe geçtiği, olağanüstü unsurların yer aldığı fantastik tür olarak değerlendirilmektedir.

Fantastik 1980’ den itibaren dönemin yazarları arasında tercih edilen bir tür olmuştur. Bunun başlıca nedeni, Tanzimat dönemi le başlayan modernleşme sürecinde realist, rasyonalist, determinist, pozitivist ilkelere dayanan ve toplumu eğitmeyi amaçlayan modern edebiyatın yerini, artık bireye ve onun iç dünyasına yönelen, edebiyatı ideolojilerden soyutlayan, mimetik gerçekliğin aksine metnin kendi gerçekliğini önceleyen postmodern edebiyatın almış olmasıdır (Ecevit, 2001)

Edebiyat anlayışının değişmesiyle fantastik edebiyat anlayışı da değişime uğramıştır. Önceleri okuruna fayda sağlamak adına hayal gücüne, olağanüstü olaylara, şeytan, cin, melek, peri gibi doğaüstü varlıklar üzerine kurgulanan bir tür iken 1980’ lerden itibaren fantastik, bireye dayatılan gerçekliği sorgulayan, bastırılan duyguların, hayalların tatmin edilmesini sağlayan, hiçbir mesaj verme kaygısı duymayan, eski anlatılardan, mitolojilerden, destanlardan, efsanelerden beslenen bir tür haline gelmiştir. Bu değişiklik birçok yazarın etkisiyle olmuştur. İlk akla gelen isim fantastiğin Türk romanında bir dönüm noktası olarak kabul edilen Nazlı Eray’ ın ”Arzu Sapağında İnecek Var” (1989) adlı romanıdır. Bunun dışında Latife Tekin, Sevgili Arsız Ölüm(1983), Bilge Karasu Gece(1985), Buket Uzuner Aydı En Çıplak Günü(1989), Sadık Yemni Muska(1996), Murathan Mungan Üç Aynalı Kırk Oda(1999) gibi eserler fantastik türe katkı sağlamıştır (Erattır, 2021).

2.1.1. Çocuk Edebiyatında Türk Mitolojisi, Fantastik Kavramı ve Özellikleri

Fantastik sözcüğü Misalli Büyük Türkçe Sözlük' te "1)Hayal ürünü olan, gerçek olmayan, inanılmaz ve masalımsı 2)i. XVIII. Yüzyıldan itibaren Fransa' da gelişen ve anlatılmak istenenleri hayal ürünü şeylerle, olağanüstü hayallerle ifade eden edebiyat türü" şeklinde tanımlanmıştır (Ayverdi, 2008). Bu kavram, hayali dünyaların, kimi yaratıkların, cinlerin, devlerin, perilerin, büyülerin, sihirbaz ve büyücülerin olduğu her türlü doğaüstü anlatıları ifade etmektedir. İngilizce' de "fantasy" kelimesi ile verilirken, Almanca' da "phantasie", Fransızca da "fantastique" ile ifade edilir(Ayverdi, 2008)

Yapısalcı bir yaklaşıma sahip olan önemli yazarlardan Todorov, fantastiği bir metin türü olarak yorumlamıştır. Todorov (2004) "Fantastik" isimli eserinde bu fantastik kavramını; öznenin kendi doğal yapısından başka bir yasa tanımaması ve doğaüstü olaylar karşısında yaşadığı kararsızlık olarak tanımlamaktadır. Türk edebiyatında fantastik romanının ise Tanzimat dönemi ile başladığı bilinmektedir. 1796'da Giritli Aziz Efendi'nin kaleme aldığı "Muhayyelat" adlı eser ilk fantastik romandır. Ahmet Mithat Efendi'nin "Çengi" eseri, Servetifünun döneminde yazılan Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın "Gulyabani" eseri fantastik ögeler içermektedir.

1980'li yıllarda ise fantastik kavramının anlayışlı değişmiştir. Batılı eserlerden yapılan çevirilerin ve sinemanın da etkisiyle fantastik eserlere duyulan ilgi artmıştır. Bu dönemde Nazlı Eray'ın kalemi aldığı "Arzu Sapağında İnecek Var" adlı kitap fantastik edebiyatının önemli eserleri arasına girmiştir. Moran (1994); Nazlı Eray'ın "Arzu Sapağında İnecek Var" romanı için fantazilerin su katılmamış bir örneğidir, tespitinde bulunur. Eray kurulan hayaller vasıtasıyla dünyaya farklı bir bakış açısı getirdiği eserinde fantastik unsurlara sıkça başvurmuştur. Aynı şekilde "Naz ve Köşkteki Vampir" adlı eserde de sürrealist etkiler görülmektedir.

Bir toplumun geçmişine, kültürüne bakmak bize o kültürün oluşturduğu fantastik eserlerin kaynağına, ilham ve dayanak noktalarına götürür. İlkel zamanlarda topluma hayal dünyasını gösteren ögelerden biri de mitolojidir. Mitoloji ve fantastik arasındaki bağ bu bakımından inkâr edilemez (Aksüt-Çobanoğlu, 2014)' Gerçek kurgular çocukta merak duygusunu tetikler (Sever, 2000)

Çocukların hayal güçlerini beslemesi, kendi öz kültürlerini öğrenmeleri açısından mitolojinin çocuk edebiyatı kitaplarında kullanılması oldukça önemlidir. Bu nedenle kitaplarda mitolojik öğelerin, kahramanların sayıca çokluğu önem taşımaktadır. Çocuklar için mitler onların hem hayal güçlerini besleyerek kendi köklerini anlamalarına yardım eden hem de yaşadıkları sorunlara farklı çözüm önerileri getirerek gelişmelerini destekleyen bir disiplindir (Bulut & Şimşek, 2022)

Çocuklar fantastik edebiyat sayesinde düş güçlerini harekete geçirirler. Bu tür ürünler çocuklar üzerinde daha eğitici bir rol üstlenebilir. Çünkü çocukları benzersiz kılan husus onların sahip oldukları sınırsız ve sonsuz hayal güçleridir. Çocukların iyi ve kötüyü ayırt etmelerini sağlayan yolu fantastik edebiyat sunabilir. Çocukların gerçek hayatta baş etmekte zorlandıkları kimi sorunlar fantastik edebiyat yoluyla çözülebilir. Çünkü fantazi onların sorunlarını taşıyabilecekleri bambaşka bir dünya kurgular ve onlara terapi işlevi sunar. Kendi kültürünü tanımasını ve diğer kültürlerle de farklılıkları ve benzerliklerini göstermesi bakımından mitolojik öğelerin hem ulusal hem de evrensel kimliği bulunmaktadır.

Mitoloji içinde "sır, büyü, gizem, olağanüstü" gibi unsurları bulundurur. Bu sayede çocukların metne daha çabuk odaklanması sağlanır. Bu da fantastik ve mitolojik kitapların çocukları okumaya teşvik etmesini sağlar. Yaratıcı düşünme, hayal gücünü geliştirmesi bakımından çocukların gerçek hayatta daha başarılı olmalarına vesile olan mitoloji, düş ile gerçeğim arasında köprü vazifesi görmektedir. Bu oluşan köprü sayesinde çocukların gerçek dünyada daha sağlam hareket etmeleri sağlanabilir. Mitolojik öğelerle dolu bir kitapta yer alan kahramanların cesareti, kahramanlığı, vatanseverliği, tabiata saygı duyuyor olmaları gibi özellikleri çocuklar için birer rol model olan karakterler aracılığıyla çocuklara aktarılabilir; onların doğruyu ve güzeli öğrenmeleri sağlanabilir.

Türk edebiyatında Türk mitolojisinin özellikle çocuklar için yazılan kitaplarda kullanım sıklığının az olduğu söylenebilir. Bunun nedenleri oldukça fazladır. Siyasi, dini, pedagojik birçok faktörden söz edilebilir. Son dönemde ise eğitimli ailelerin ve hatta bizzat eğitimcilerin ve pedagoğların çizdikleri düz çizgiler nedeniyle fantastik edebiyata ve mitolojiye bir tür kötü bakış açısı mevcuttur denilebilir. Oysaki masal, efsane ve mistik anlatılar çocukların zihin ve düş dünyalarını genişlemesini sağlayarak onların daha özgün fikirlere sahip bireyler olmalarına katkıda bulunurlar. Zaten

eğitimin temel amacının bireyde istendik davranış değişikliği oluşturmak olduğunu düşünürsek fantastik edebiyatında fikirsel ve davranışsal değişikliklere imkân sağladığı gerçeğini unutmamak gerekir. Çünkü sıradanlaşan dünyalar ve makineleşen insan yaşamları arasında fantazyaya bir tür özgürlüğe kaçış ve bireyin kendini bulma öyküsü olarak okunmalıdır.

Mitolojinin edebiyatta, felsefede, tiyatrodada ve resimde kullanımını Batı ülkeleri için yeni değıldir. Gerek edebiyat gerekse sinema alanında mitolojik figürlerini oldukça iyi kullanan Batı; *Yüzüklerin Efendisi*, *Perry Jackson*, *Harry Potter* serileri gibi kült olmuş eserlerin sinemaya uyarlanması sayesinde kültürel değer aktarımını yıllar önce gerçekleştirmeyi bilmiştir. Bilgisayar oyunları ve dizilerde de Yunan, Mısır, İskandinav folkloruna, mitolojisine ait birçok unsur görmek mümkündür. Modern dünyanın içinde romantik kaçışlar olarak değil de ulusların kendilerini bulma ve özgür düşünceli bireyler yetiştirme öyküsü olarak okunacak bu tür eserler göz ardı edilmemelidir. Türk edebiyatına ve çocuk edebiyatına birçok malzeme sunan Türk mitolojisine de bakmak, eğilmek üzerine çalışılarak yeni dünyalar kurup tüm bu unsurları kitaplarda kullanmak gerekmektedir.

Özellikle Türk edebiyatında mitolojik öge, karakter ve mekân seçiminde daha çok Yunan, İskandinav ve Mısır mitolojisine ait karakterlerin seçildiğı bilinmektedir. 2020 sonrasında ise Türk mitolojik karakterlerin, evliyaların fantastik edebiyatta kullanıldığı ve çocuklar için yazılan kitaplarda da Türk mitolojik evrenine dâhil olan olay kahraman ve nesnelere kullanıldığı görülmektedir. Sayıca hala çok az olan bu eserlerin ve bu alanda kalem oynatan yazarların sayısının artması hem Türk mitolojisinin çocuklara aktarımı hem de çocukların zihin ve düşün dünyalarının beslenmesi açısından büyük bir öneme sahiptir. Çocuk edebiyatındaki kitapların Türk mitolojisindeki karakter ve olayları işleme görsel malzemeler vermesi açısından da önemlidir. Çünkü bu görsel malzemeleri resim, tiyatro ve sinema sanatlarına aktarılması ile mitolojik öğelerin daha yoğun bir şekilde işlenerek daha geniş kitlelere tanıtılması sağlanmış olacaktır. Bu nedenle sadece edebiyatçılara değil aynı zamanda resim, heykel sinema ve tiyatro gibi sanatlarla uğraşan sanatçılara da bu konuda büyük görevler düşmektedir (Todorov, 2004).

Hayal ürünü, gerçek dışı, olağanüstü olay veya durumlarla tanımlanan fantastiğin bir edebiyat türü olarak görülmesi ile ilgili pek çok görüş ortaya atılmıştır.

Fantastik edebiyat üzerine birçok çalışması bulunan Tzevetan Todorov fantastik ile ilgili şu tanımları kullanmıştır:

”Gördüğümüz gibi fantastik bir kararsızlık süresi kadardır: algıladıkları şeyin, paylaşılan düşüncenin tanımlanıp, biçimiyle, gerçeklik olup olmadığına karar vermek zorunda kalan okuyucunun ve hikâye kişinin kararsızlığı. Hikâyenin sonunda hikâye kişisi değil de okuyucu yine de bir seçim yapar, çözümlerden birini benimser ve fantastiğin dışına çıkar. Gerçekliğin yasalar olduğu gibi duruyor ve anlatılan olayları açıklamaya yarıyorsa yapıt başka bir türe girer: tekinsiz türe. Ya da tersine okuyucu, olayı açıklamak için yeni doğa yasalarını kabul etmek durumundaysa olağanüstü türe girmiş oluruz” (Todorov, 2004).

İncelenen her iki eserde de fantastik birçok öge kullanılmıştır. Ancak bu ögeler okuyucuda korkunçluk hissi uyandırmamakta ya da okuyucuyu dehşet içerisinde bırakmamaktadır. Aksine okuyucu kullanılan fantastik ögelerle karakterlere karşı bir sempatiklik duymaktadır. ”Küçük Vampir” adlı eserde bir çocuğun vampirlerle arkadaşlık kurması, ”Naz ve Köşkteki Vampir” adlı eserde ise aktarılan olay örgüsü okuyucuda şaşkınlık yaratmaktadır.

Fantastik genelde doğaüstü unsurlar ve bu unsurların yarattığı etkiler olarak tanımlanmaktadır. İçerisinde korku, gizem, skandal, kuşku, şaşkınlık gibi ifadeler yer alır. Ancak fantastik edebiyat sadece bunlardan ibaret değildir. Fantastik edebiyat aynı zamanda dil, izlek, kullanılan anlatım teknikleri açısından da farklılık göstermektedir. Özetle eserde kurgulanan dünyanın varolan dünyayla olan örüntüsü ne kadar gerçekçiye, okurun bu dünyada ortaya çıkan doğaüstü olay, durum, varlık karşısında maruz kaldığı fantastik etki de bu oranda güçlü olmakta ve eserin yapısına başarılı bir şekilde katkı sağlamaktadır. Fantastik unsuru gerekli kılan bir diğer özellik de olayların ya da fantastik kurguların açıklanmak zorunda olmayışıdır. Herhangi bir mesaj iletme kaygısı yoktur.(Erattır, 2021)

Eserde verilen kahramanla okurun gerçeklik algısı örtüşmemektedir. Bir mantık aranmamaktadır. Böylelikle kahraman ve okur kuşku uyandıran, şaşkınlık yaratan, kararsız bırakan, tedirgin eden, öngörülmez bir dünya ile karşı karşıya gelir. Fantastik türün izlekleri ise kaynağını korku, şüphe, endişe, şaşkınlık yaratan unsurlardan almaktadır. Doğaüstü olayları sağlayabilecek hizmetler kullanılabilir. Kozmozdan kaosa geçiş vardır. Durağanlıktan bir anda okuyucu şaşkınlığa uğratan

unsurlara geçiş yapılabilmektedir. Okuyucu burada birçok doğaüstü kavramla yüzleşmek zorunda kalabilir. Bunlar mitolojik yaratıklar, dirilen ölümler, hayaletler, canavarlar, mistik varlıklar, başkalaşmış canlılar, canlanan nesnelere, olağanüstü özelliklere sahip insanlar, olağanüstü mekânlar vb. gibi unsurlar olabilir.(Erattır, 2021)

Yazar alışılmışın dışında bir dil kullanır. Okuyucuya fiziksel kuralların, zaman ve mekân algısının, ahlaki değerlerin, kültürel normların; gerçekliğin dışında ona her an herşeyin olabileceği algısı sunulur. Kısacası sınırların olmadığı, hayal gücünün sonsuz etkisi verilir. Böylelikle okurun, akıl ve mantık üzerine kurulu olan gerçeklik anlayışını sarsmakla birlikte, yaşadığı gerçeklik içerisinde konumunu da sorgulamasını sağlamaktadır.(Erattır, 2021)

Fantastik edebiyat akıl dışı, açıklanacak mantığı olmayan, imkânsız olanın gerçekleştiği bir kurgudur. Fantastiğin amacı öngörülmez bir dünya oluşturmaktır. Fantastik edebiyat eserlerinde bireyi tedirgin eden, şaşırtan, kararsız bırakan, doğaüstü olaylar ve durumlar anlatılır. Fantastik anlatılarda okurun bilinçaltına, bastırıldığı korkularına, geçmişine gönderme yapılır. Fantastik türe ait eserlerde kurgulanan gerçeklik ortaya çıkacak olan olağanüstünün daha da çarpıcı olması için kurgulanır. Fantastik edebiyat eserlerindeki kahraman, bilinen fizik kurallarına bağlı hayatın içinde bir anda ortaya çıkan olağanüstülüğün yarattığı kuşku atmosferinde bulur kendini. Bu bağlamda gerçekliğin ihlal edildiği, fantastik eserlerde kahraman ortaya çıkan sıradışılık karşısında tedirginlik veya kuşku duyar (Erattır, 2021).

Fantastik edebiyat daha çok bireysel rahatsızlıklara, korkulara göndermede bulunur. Fantastik anlatılarda günümüz dünyası kurgulanarak aktarılır. Fantastik anlatıların otoriteye, sömürgeciliğe, kapitalist sisteme karşı eleştirel kaygısı yoktur. Fantastik eserlerde birey ve bireyin iç dünyası önemlidir. Fantastik türdeki eserler düzeni tersine çeviren olay ve durumlar üzerine kurulur. Fantastiğin gerçeği sorgulatma, korkularla yüzleşme gibi işlevleri vardır. Fantastik eserde tercih edilen uzam günümüzün gerçek dünyasıdır. Fantastik eserlerde toplumsal bir kaygı veya insanlığın geleceği ile ilgili bir endişe söz konusu değildir. Fantastik edebiyat imkânsız olandan kaynağını alır. Tahmini bir geleceği değil şimdiki kurgular. (Erattır, 2021)

Fantastikte mekânın kullanım amaç ve işlevi farklıdır. Eserlerde mekân, kullanılan doğaüstü unsurların sarsıcı olabilmesi ve var olan gerçeklikte bir yırtılma yaratabilmesi için gündelik yaşamda yer alan sıradan mekânlardır. Mekânların

ürpertici olma gibi bir zorunluluğu yoktur. Fantastik eserlerdeki kişiler bilinen, kabul edilen gerçeklik kurallarının, bir anda ihlal edilmesinden dolayı korku ve endişe duyar. Fantastik anlatılarda ortaya çıkan duyguları dramatize etme gibi bir durum yoktur.(Erattır, 2021)

Fantastik türe ait hikâyelerde ve romanlarda kurgulanan gerçekliğin kurallarını ihlal eden olağanüstü unsurlar, kahraman ve okurda şaşkınlık, tedirginlik, kararsızlık, kuşku duyma gibi etkiler yaratır. Anlatı da ortaya çıkan olağanüstülüğün gerçekliği sorgulanır. Bilinen kurallar, kaideler ortadan kalkar. Kahraman ve okur için anlatılan dünya öngörülemez bir hal alır. Fantastik edebiyatta bireyi baskılayan ahlaki değerler, toplumsal normlar ve roller yerinden edilir (Şimşek & Bulut, 2022).

2.1.2. Alman Edebiyatında Fantastiğin Tarihsel Gelişimi

Fantastik çocuk ve genç yetişkin edebiyatı genellikle gerçek, sıradan dünya ile büyü, mantıksız bir dünyanın (iki dünya modeli olarak adlandırılan) buluşmasını karakterize eder. Fantastiğin etkisi nedeniyle çocuklara ve gençlere ancak kısmen uygun olan korku ve korku hikâyelerinin aksine, salt fantastik hikâye, okuyucuyu büyüdü dünyanın olağanüstü olayları hakkında bilgilendirmez (Kautt, 2016).

İkinci Dünya Savaşı'ndan önce yayınlanan fantastik öyküler nadiren çocuk veya ergen izleyici kitlesine göre uyarlanıyordu. Thomas More'un *Ütopyası* ya da Jonathan Swift'in *Gulliver'in Gezileri* gibi eserler, yazarların aynı zamanda politik ve eğitimsel amaçlar güttüğü ve yetişkinleri hedef aldığı metinlerin tipik örnekleridir. Ancak zamanla bazıları çocuk dostu uyarlamalara sahip fantastik materyallerin çocuklar ve gençler için uygun olduğu görülmeye başlanır. Fantastik çocuk edebiyatı 1945'ten önce de Almanya' da mevcuttur (de.wikipedia.org/wiki/Phantastische_Kinder).

Daha önce fantastik olarak sınıflandırılan ancak mutlaka çocuk veya genç yetişkin kitapları olarak anlaşılmayan çeşitli eserler de vardır. Ancak Almanya'da E.T.A. Hoffmann, öncelikle genç okuyucuları hedef alan *Fındıkkıran ve Fareler Kralı* öyküsünü 1816 gibi erken bir tarihte yazar. Ancak yıllar geçtikçe, başlangıçta yetişkinlere yönelik olan eserlerin algılanışı da değişir: Örneğin Adelbert von Chamisso ve Achim von Arnim'in eserleri artık gençler tarafından da okunmaya başlanır ve Goethe'nin *Erlkönig*'i ile Theodor Storm'un *Schimmelreiter*'i artık gençler tarafından da okunmaktadır. Sadece gençler için uygun görülmekle kalmıyor, aynı zamanda okul derslerinde de öncelikli olarak ele alınmaktadır (Kautt, 2016).

1945'e kadar fantastik edebiyatın ve aynı zamanda Gotik romanların uzun süreli başarısı nedeniyle, fantastik edebiyat özellikle gençlere yönelik olarak daha sonra ortaya çıkar. Özellikle Anglo-Sakson edebiyatı burada öncü olur ve neredeyse tükenmez bir klasikler kaynağı üretir. Bunlar arasında Lewis Carroll'un *Alice Harikalar Diyarında Maceraları* (1865), Beatrix Potter'ın *The Story of Peter Rabbit* (1902), J. M. Barrie'nin *Peter Pan* (1911), A. A. Milne'nin yazdığı *Pooh the Bear* (1926), *Söğütlerdeki Rüzgâr* (1908) Kenneth Grahame tarafından, *Psammy Provids Adventure* (1902) Edith Nesbit tarafından ve *The Hobbit* (1937) J.R.R. Tolkien tarafından yazılmıştır. O zamanın klasiklerinden biri L. Frank Baum'un belki de bu türün ilk Amerikan romanı olan *Oz Büyücüsü* (1900) adlı eseridir. İkinci Dünya Savaşı'nın ortasında, Antoine de Saint-Exupéry'nin artık ahlaki bir peri masalı olarak görülen Fransız eseri *Küçük Prenses* yayımlanır (www.canyayinlari.com).

Çocuk kitapları genellikle hayvanlar dünyasında yer almaktadır. 1906'dan itibaren, küçük Nils Holgersson'un yaban kazlarıyla olan muhteşem yolculuğu yayımlanır. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra çocuk ve genç yetişkin edebiyatının odak noktası başlangıçta önceki onyılların klasikleriydi (*Robinson Crusoe*, *Winnetou*, *Treasure Island*). *Heidi*, *The Defiant Head* ve *Nesthäkchen* kızlar için uygun görülmekteydi. Gerçeği yansıtan modern, yaşa uygun edebiyat eksik kalmış, ancak savaş sonrası dönemde de talep görmemiştir. Dönemin kültürünü koruyan konumlarına göre, çocukları büyümenin sorunlarından koruması gerekirken, günlük yaşamın sorunlarını göz ardı eden fantastik öyküler idealdir (unisigikitapligi.com/kitaplar/kim-takar).

Tabuları yıkan ilk çalışmalar ise, 1950'lerde çocuk öyküleri yazmaya başlayan ve daha sonra zamanın muhafazakâr temel değerlerini eleştirmekle suçlanan James Krüss, Otfried Preußler ve Paul Maar tarafından yapıldı. 1954'te Anna Krüger, *The Book - Companions of Your Children* adlı yayında, geleneksel peri masallarından giderek farklılaşan, çocuklara ve gençlere yönelik fantastik kitapların sayısının giderek arttığını belirten ilk kişilerden biri olur. Çocuk edebiyatını bağımsız bir edebiyat alanı olarak görür. Özellikle 1950'li yılların başında giderek popüler hale gelen diğer Avrupa ülkelerinden fantastik hikâyeler de bu görüşe katkıda bulunur. Yukarıda bahsedilenlere ek olarak, bunlar arasında Pamela L. Travers'in *Mary Poppins* kitapları, Astrid Lindgren'in özellikle kızlar için yeni bir rol modeli sunan *Pippi Longstockig*

ve Hugh Lofting'in başkahramanı bu yeteneğe sahip olan ve hayvanlarla iletişim kuran *Doktor Dolittle* yer almaktadır. Bu eserlerin bir kısmı, çok daha önce yazılmış olmalarına rağmen (Doktor Dolittle serisinin ilk kısmı 1920'de yayımlandı) ancak Almanya'ya ulaşabilmiştir (unisigikitapligi.com/kitaplar/kim-takar).

Fantastik çocuk kitapları alanının en tanınmış yazarlarından biri olan Roald Dahl, 1961 yılında çocukların devlerle, cadılarla, dev şeftalilerle ve Oompa Loompa'larla tanıştığı ya da büyümlü güçler geliştirdiği sayısız çocuk kitabını yazmaya başlar. Düşünce ve fikir zenginliği açısından emsalsiz olan, çatıdan uçan *Karlsson'u* icat eden İsveçli *Astrid Lindgren'* dir. Resimli kitaplarda da fantastik unsurlara giderek daha fazla rastlanmaktadır. En ünlü Amerikalı çocuk kitabı yazarlarından biri olan Seuss, *Şapkalı Kedi'yi* (1957), Noel'i çalmak isteyen *Grinch'i* (1957) ve başları belaya girip bir filden yardım isteyen küçük yaratıklar *Hu'yu* karakterlerini ortaya çıkarır.(1954); William Steig'in somurtkan canavarı *Shrek* (1990); Bu gibi fantastik eserlerde hayvanlar sıklıkla kullanılır, ancak onlar insanları örnek alırlar ve nadiren türlere uygun şekilde davranırlar. Çoğunlukla masal tarzında türleri temsil ederler (www.kitapyurdu.com)

Almanca konuşan yazarların çocuk ve gençlik edebiyatıyla geniş çapta ilgilenmeye başlaması ancak 1960'ların sonlarından itibaren olur. Çocuk ve gençlik kitaplarının sosyalleşmeye ve eğitime katkı sağlayabileceği kabul edilir. '68 hareketi, girişkenliği, kendine güveni ve eleştiriyi kabul etme yeteneğini eğitimsel hedefler olarak belirledi. Bu arka plana karşı Paul Maar, ilk kez 1973'te *Sams ile Bir Hafta'da* karşımıza çıkan *Sam* karakteriyle büyük başarı elde eder. Sams, beraberinde getirdiği tüm komediye rağmen otoriter düşünceyle karakterize edilen yetişkinlerin dünyasına karşı eleştirel bir duruş sergilemektedir (www.kitapyurdu.com)

Christine Nöstlinger'in *Kim Takar Salatalık Kral'ı* (1972), fantastik unsurun gerçeklik üzerinde nasıl bir etkiye sahip olabileceğinin bir örneğidir. Çocuklar için, toplumun yöneten-yönetilen ayırımına mizah dolu bir bakış! Mutfağlarında beliriveren "küçük" bir belanın üstesinden gelmeye çalışan sıradan bir aileyi anlatan romanıdır (Kautt, 2016).

Bitmeyen Öykü, Momo'yla birlikte yıllarca en çok satanlar listesinin başında yer aldı ve türün Almanya'daki yerini belirler. Michael Ende, savaş sonrası dönemin dünya

çapındaki ilk başarılı yazarlarından biri olur. Çünkü öyküleri yetişkinler tarafından da okunur (Kautt, 2016).

Almanca fantastik edebiyatı daha da zorlaştıran şey, bazıları onlarca yıldır kitap sağlayan çoğu yazarın artık hikâyelerini gerçeğe dönüştürmesi ve fantastik unsurları neredeyse hiç kullanmamasıdır. Michael Ende, kitaplarının film uyarlamaları ve son çocuk kitabı *Der satanarchaolugenialkohollische Wunschpunsch* sevilmeyen bir eleştirmene (Marcel Reich-Ranicki) hakaret ettiği yönündeki suçlamalarla ilgili tartışmalara karışır. *Liebkind im Vogelnest*'le birlikte Peter Hacks (1984) veya *Tilde Michels* (*Küçük Kral Kalle Wirsch*, 1969) gibi yalnızca birkaç yazar, bu türe atfedilebilecek orijinal eserler sunar, ancak çoğunlukla çocuk izleyiciyle sınırlı kalır. Angela Sommer-Bodenburg'un *Küçük Vampir* gibi diziler özellikle başarılı olur (de.wikipedia.org/wiki/Phantastische).

2.1.3. Çocuk Edebiyatında Alman Mitolojisi, Fantastik Kavramı ve Özellikleri

Fantastik edebiyat, gerçekçi unsurların yanı sıra gerçek dışı, fantastik olaylar, karakterler, nesnelere veya dünyaları da içerir. Fantezinin aksine, fantastik edebiyatta, birkaç istisna dışında, doğüstü olayların gerçekleşmesinin temeli gerçekliğe dayanır. Fantastik karakterler, nesnelere ve olaylar öyküdeki karakterler tarafından gerçeklikten sapma olarak algılanır. Fantastik edebiyat muhtemelen insanlar kendilerine hikâyeler anlatmaya başladığından beri var olmuştur. Çünkü bir öyküde doğüstü, gerçek dışı ya da açıklanamayacak derecede harika ya da tekinsiz bir şey ortaya çıktığı anda fantastik edebiyatın alanına girer.(Kautt, 2016)

Peri masalları, efsaneler veya mitler bildiğimiz en eski fantastik öyküler arasındadır. Kendi kanunları ile dünyalar geliştiren, cadı, şeytan, tanrı gibi karakterlerin insanüstü yeteneklere sahip olduğu hikâyeler fantastiğin alanına girmektedir. (Kautt, 2016)

Romantik dönemde de rol model olan peri masalları vardır. Örneğin Ludwig Tieck'in romantik peri masalı Sarışın Eckbert'te yaşlı bir anne, karısı Bertha'dan intikam almak için Eckbert'in sırdaşına dönüşür. Bertha, küçük bir kızken annesinin şarkı söyleyen ve değerli taşlar bırakan kuşunu öldürdüğünde büyük bir suçluluk duygusuna kapılır. Hoffmann'ın *Şeytan İksirleri* ise keşiş Medardus'un tüm ailesine acımasız bir lanet yüklüyor. Medardus, şeytanın yasak iksirlerini içtikten sonra akli

karışır ve manastırdan ayrılır. Çok geçmeden şeytanın zulmüne uğradığını hisseder, romantik ilişkilere girer, cinayet işler ve defalarca gizemli benzeriyle karşılaşır. (Kautt, 2016)

Ancak fantastik hikâyelerin korkutucu olması gerekmez. Örneğin Hoffmann'ın *The Golden Pot* adlı peri masalı öncelikle mizahi özelliklere sahiptir. Öğrenci Anselmus, mürver bir çalılıkta keşfettiği yılanın mavi gözlerine âşık olur. Aslında bir semender ve temel ateş ruhu ve yılanın babası olan Archivarius Lindhorst, öğrencinin hayal gücü yeteneğini fark eder ve onu işe alır. Anselmus, küçük yılanı karısı olarak hayali Atlantis krallığına götürmeden önce, çeşitli testlerle sıkıcı günlük hayattan çok fanteziye inandığını kanıtlamak zorundadır. (Kautt, 2016)

Gerçekçi ve fantastik öğelerin birleşiminden dolayı Romantizm artık fantastik öykünün kökeni olarak görülmektedir. Her şeyden önce fantastik peri masaları E.T.A. Hoffmann'ın daha sonra Almanya, Fransa, İngiltere ve ABD'deki yazarları etkilemiştir. Edgar Allan Poe ürkütücü hikâyelerinde tekinsizliği daha da geliştirirken, Lewis Carroll Alice Harikalar Diyarında'da fantastik hikâyenin absürd, saçma karakterini genişletmiştir. Edith Nesbit ise gerçek dünyanın gerçeküstü bir dünyayla bir şekilde buluştuğu fantastik anlatım tarzını çocuk edebiyatına aktarmıştır. Çocukların, örneğin geçmişe giden bir kapıdan geçebilecekleri (Arden'in Çocukları) veya dileklerinin harika bir yaratık tarafından yerine getirilebileceği fantastik romanlarıyla, İngiltere'de daha sonraki fantastik öykülerin tarzını belirlemiştir. Fantastik edebiyat İngiltere ve Amerika'da fantezi olarak gelişmeye devam ederken, farklı yönlerde gelişerek hem yetişkinlere hem de çocuklara yönelik olurken, Almanya'da fantastik edebiyat savaş sonrasına kadar talep görmemiştir. (Kautt, 2016)

1970'lerdeki siyasi çalkantıların olduğu dönemde, diğer şeylerin yanı sıra çocukların daha ciddiye alınması ve onlara neredeyse yetişkinler gibi muamele edilmesinin talep edildiği Almanca fantastik hikâye yeniden düzenlenir. 1970'lerin sonunda Almanya'da Michael Ende'nin *Bitmeyecek Öykü' süyle* (*Die unendliche Geschichte*) fantastik edebiyatta bir dönüşüm yaşanır. Bir yandan, *Bitmeyecek Öykü* fantastik hikâyeyi tamamen çocukların dünyasından uzaklaştırıyor. Fantastik edebiyat artık Almanya'da gençler ve yetişkinler tarafından da okunmaktadır. Sonuç olarak Fantastik eserler daha popüler hale gelir, yayınlanır ve birçok yazar tarafından tercih

edilmesye başlanır. Ayrıca yabancı fantaziler, özellikle de J.R.R.'nin *Yüzüklerin Efendisi* adlı eseri en çok satan ve okunanlar listesinde yer alır. (Kautt, 2016)

1990'ların sonu ve 2000'lerin başında J.K. Rowling'in Harry Potter serisi fantastik kitapların popülaritesini kat kat artırır. *Bitmeyecek Öykü* benzer şekilde, Harry Potter da fantezi ile fantastik hikâye arasında yer alır ve hem çocuklar hem de yetişkinler tarafından okunur. (Kautt, 2016)

Fantastik edebiyatın yapısı bakıldığında ise hikâyeler her zaman yazarın hayal gücünden doğar. Hiçbir zaman gerçekten yazıldığı gibi olmamıştır. Ancak yine de gerçekçi ya da gerçek olarak algılanan hikâyeler vardır. Bu, yalnızca gerçek hayatta bizim başımıza gelebilecek şeylerin onlarda meydana gelmesi durumunda geçerlidir. Bu nedenle gerçekçi öyküler ya da gerçekçi edebiyat olarak da anılırlar. (Kautt, 2016)

Fantastik hikâyeler ise gerçek hayatımızda asla gerçekleşmeyecek olayların yaşandığı hikâyelerdir. Örneğin insanlar *Friederike* gibi uçabilir, *Peter Pan* ile *Wendy* gibi fantastik bir yere seyahat edebilir, Ayı Pooh'daki *Christopher* gibi hayvanlarla konuşabilir veya *Despereaux* gibi hayvanlarla konuşabilir veya *Harry Potter*'ın sihirli eşyaları gibi ortaya çıkabilirler veya görünmez olabilirler. *Pinnocchio* gibi uzun bir burunları olabilir, *Pippi Longstocking*, gibi inanılmaz derecede güçlü olabilirler, buruşuk bir patates gibi görünebilirler. *Nils Holgerson* gibi küçük olabilirler ya da *Charlie ve Çikolata Fabrikası*'ndaki *Violetta* gibi şişirilip kocaman bir balona dönüştürülebilirler. (Kautt, 2016)

Mekânlar, gerçekliğimize paralel var olan fantastik bir yerde (*Oz Büyücüsü*), hayalimizde (*Vahşi Şeylerin Bulunduğu Yer*) veya kendi evinizde (*Spiderwicks*) olabilir. Fantastik yerlerdeki zaman bile çoğu zaman bizimkine uymamaktadır. Kahramanlar fantastik mekâna yaptıkları uzun yolculuktan döndüklerinde, gerçek mekânda genellikle çok az zaman geçmiştir. Örneğin, *Vahşi Şeylerin Bulunduğu Yer*'de Max neredeyse iki yıl sonra eve döndüğünde, belki de aynı sürede evde sadece bir saat geçmiştir. (Kautt, 2016)

Gerçekçiyi fantastik unsurlarla karıştırmanın pek çok farklı yolu olduğundan, edebiyat bilimciler zaman içinde fantastik anlatıyı farklı versiyonlara bölmeye çalıştılar. Fantastik hikâye anlatımının üç ana versiyonundan bahsedebiliriz: (Kautt, 2016)

Hikâye, fantastik yaratıkların (A Week of Saturdays, The Little Witch) veya nesnelerin (James ve Giant Peach) veya kahramanların fantastik yeteneklere sahip olduğu (Pippi Longstocking, Matilda) gerçek dünyada geçiyor. Fantastik unsurlar genellikle gerçekçi dünyayı farklı bakış açılarıyla zenginleştirmeye veya mevcut yapıları yıkmaktadır. Örneğin Pippi Longstocking sadece erkeklerin değil kızların da güçlü ve arsız olabileceğini gösteriyor. (Kautt, 2016)

Fantastik hikâye mitolojik, geçmiş ya da teknik bir dünyayı değil; şiirsel, masalsı ya da metaforlarla dolu bir dünyayı tasvir eder. Görüntüler gerçekliğe aktarılabilir ve böylece gerçekliği açıklayabilir. Bu hikayeler sadece metaforik imgeleri nedeniyle değil, aynı zamanda kendi kanunları nedeniyle de fantastiktir. Karakterler tuhaflıklarına rağmen sevimliler ve fantastik, tehditkâr maceralar genellikle iyi bir şekilde sonuçlanmaktadır. (Kautt, 2016)

Fantastik edebiyatın işlevi konusunda ise Almanya'da gerçekçi edebiyatın aksine fantastik edebiyat sıklıkla eleştirilmektedir. Gerçekçi edebiyatta dünyayı okuyuculara açıklamanın gerekli olduğu varsayılırken fantastik edebiyatta bunun bizim için ne gibi bir avantajı veya faydası olabileceği merak edilir. Bu nedenle zaman içerisinde edebiyat bilimciler (çocuk) edebiyatının birkaç temel işlevini belirlemiştir: (Kautt, 2016)

*Fantastik hikâye genel olarak çocuğun bakış açısına karşılık gelir. Bu nedenle çocuklara gerçeği açıklama konusunda özellikle başarılıdır.

*Fantastik hikâye genel olarak okuyucunun hayal gücünü destekler ve teşvik eder. Hayal gücü etkinliği günlük yaşamdaki sorunların çözümünde ve alternatiflerin geliştirilmesinde önemlidir.

*Özellikle fantastik hikâyeler, iyi bilinen perspektifleri aşabilir. Yani yıkıcı bir karaktere sahip olabilirler ama aynı zamanda yapıcı, vizyoner bir karaktere de sahip olabilirler.

*Fantastik hikâyelerin rahatlatıcı bir işlevi olabilir. Ölüm gibi şeyleri açıklayabilir, ona mantıksız ama anlamlı bir gerekçe sunabilirler.

*Ancak fantastik hikâyelerin aynı zamanda okuyucuyu yumuşatma gibi bir işlevi de olabilir. Okuyucunun farklı davranmasını istemeden, gerçekliğin üzerini örttüğlerinde ya da sorunlarla ilgili öfkeyi ya da acıyı dışa vurmak için bir çıkış yolu sunduklarında bu durum söz konusudur.

*Son olarak fantastik edebiyatın temel işlevlerinden biri de heyecan verici ve eğlendirici olmasıdır. Bu nedenle fantastik öykü özellikle çocukların edebiyata ilgi duymasını sağlamaya uygundur ve bu yüzden çocuk edebiyatı klasiklerinin çoğu da fantastik edebiyat kategorisine girer(Kautt, 2016)

2.1.4.Fantezi ve Fantastik Farkı

Fantezi, fantastik edebiyatın nispeten modern bir dalıdır. Fantezi, kahramanların fantastik maceralar yaşadığı, kendi doğüstü yasalarıyla yeni dünyalar icat eder. Hangi dünyanın geliştirildiğine bağlı olarak fantezi, peri masallarından, efsanelerden, bilim kurgudan, maceradan, şövalye edebiyatından veya korku romanlarından ve aynı zamanda çizgi romanlardan öğeler içerir. Fantezide genellikle efsanevi, teknoloji öncesi bir geçmiş tasvir edilir, ancak bazen teknik olarak farklı şekilde gelişmiş bir zaman da tasvir edilebilir.(Hein-Kircher, 2013)

Fantastik edebiyatın karakterleri arasında sıradan insanların yanı sıra elfler, cüceler, büyücüler, orklar, ejderhalar ve diğer konuşan hayvanlar gibi büyüleri yaratıklar da bulunur. Kılıçlarla, baltalarla, büyülerle, ama aynı zamanda kurnazlıkla, zekâyla ya da iyi kalplilikle birbirleriyle ya da birbirlerine karşı savaşırlar. (Hein-Kircher, 2013)

Fantezi terimi henüz Almanya'da tam anlamıyla benimsenmemiştir. Kitapçılarda ve kütüphanelerde son derece popüler fantastik oyunlar, fantastik filmler ve geniş fantastik kitap bölümleri bulunmaktadır. Ancak edebiyat araştırmalarında ve edebiyat ansiklopedilerinde fantezi, genellikle fantastik edebiyatın önemsiz veya can sıkıcı bir parçası olarak görülüyor veya ayrı bir terim olarak hiç görülüyor. Belki de fantezinin göz ardı edilmesi, en azından kısmen İngilizce kökenlerinden kaynaklanmaktadır. Çünkü fantezi, yanılısama, kapris, tuhaflık ve hayal ile ifade edilir. (Hein-Kircher, 2013)

Almanca fantezi terimi ise hayal gücü, serap ve hayal gücünün yanı sıra öncelikle hayal gücü, yaratıcılık ve doğaçlama ile açıklanmaktadır. İngilizce fantezinin aksine, Almanca fantezi kelimesi öncelikle yaratıcı olma yeteneğini ifade eder. Aslında Almanya'da tamamen illüzyon ve uydurma olan, yani kendi hayal dünyalarını yaratan hikayeler fantazi olarak sınıflandırılmaktadır. Öte yandan, hala gerçekliğe

bağlı kalan ve hayal gücünün farkında olan, yani hikâyedeki fantastik unsurları merak eden hikâyeler fantastik hikâye olarak kabul edilir. (Hein-Kircher, 2013)

Peki bizim fantezi anlayışımız nedir?

Gerçeklikle ilgisi olan fantastik hikâyenin aksine, fantezi tamamen kendi dünyalarını icat eder. Bu dünyalarda kahramanlar fantastik maceralar yaşarlar. Okuyucu genellikle kitabın başındaki kahramanla birlikte garip ya da başka bir dünyaya girer ve hikâyenin sonuna kadar orada kalır. Genel olarak, kurgusal karakterler gerçek insanlara benzer şekilde davranır, ancak en azından bazılarının emrinde büyü ve insanüstü dövüş gücü araçları vardır. İnsanların kendi dünyalarında kötülüğü iyilikle yenme yönündeki hayalini gerçekleştirebilmek için her ikisine de ihtiyaçları vardır. Ancak fantezi dünyasını gerçekliğimizden ayıran şey yalnızca sihir ve dövüş gücü değildir. Kötülüğün yok edilebileceği açık kurallar ve yasalar da gerçekçi değildir. Genel olarak, fantastik dünya, büyü ve büyü yaratıkların, açık rakiplerin ve onlarla nasıl savaşılacağına dair açık kuralların varlığı nedeniyle dünyamızda imkânsız, fantastik ve dolayısıyla doğaüstüdür. Fantazi ve fantastik anlatının melez bir formundaki hikâye, kahramanın bir şekilde fantastik dünyaya ulaştığı veya sıklıkla dünyalar arasında ileri geri gezindiği gerçekçi bir dünyada başlar. Ancak burada da aksiyonun büyük bir kısmı kendi kurallarıyla kurgusal dünyada geçer. (Hein-Kircher, 2013)

Modern fantastik edebiyatın 19. yüzyılda George MacDonald ve William Morris tarafından ortaya çıkışından ve 20. yüzyılda Lord Dunsany, Robert E. Howard, Fritz Leiber, C.S. gibi yazarlar tarafından daha da geliştirilmesinden bu yana Lewis ve J.R.R. Tolkien'e göre pek çok farklı fantazi türü gelişmiştir. Fantastik edebiyatın daha büyü, teknik, korkutucu ve hatta komik unsurlar içerip içermediğine bağlı olarak yüksek fantezi, bilim fantezisi, karanlık veya mizahi fantezi olarak adlandırılabilir. Ve duruma göre fantezi, efsaneler veya peri masalları, bilim kurgu, korku hikâyeleri veya çizgi romanlar gibi mitsel hikâyelerle daha yakından ilişkilidir. Bu fantezi çeşitliliğine rağmen, türdeki benzer kural ve karakterleri tespit etmek mümkündür: (Hein-Kircher, 2013)

Fantezide, günlük hayatımızdan ayrı olarak var olan doğaüstü bir dünya tasarlanır (örneğin, Yüzüklerin Efendisi). Fantastik dünya doğaüstüdür ve gerçek kurallardan farklı kurallara göre inşa edilmiştir. Doğaüstü dünya bizim gerçekliğimize

paralel olarak var olabilir. Ancak dünyamızda benzer olan veya kesinlikle böyle olmayan başka bir zamanda da var olabilir. Ya da dünyamızın içinde büyüdü bir yer olarak da konumlandırılabilir (Harry Potter gibi).Doğaüstü, gerçekçi olmayan dünya tutarlıdır ve anlatıcı ve karakterler tarafından ciddiye alınır. Yine de fantasti yazarları ve okurları dünyanın kendisinin doğru olmadığı, kurgusal, gerçek dışı bir dünya olduğu konusunda nettirler. İlgili karakterler için sihir veya doğaüstü olaylar verilir. Ancak her ikisi de ilgili fantastik hikâyenin mantığını belirleyen belirli sınırlamalara ve kurallara tabidir. (Hein-Kircher, 2013)

Fantazi hikâyeleri genellikle kendi mitlerini, yani dünyanın kökenleri hakkında etik veya ahlaki temel yaşam kurallarını anlatan bir hikâyeye yaratır. Genellikle antik veya ortaçağ imgelerine ve figürlerine dayanırlar. Çoğu zaman iyiyle kötü arasında, iyi kahramanların kötü kahramanlara karşı kazandığı bir savaş olur. Fantezinin önemli bir yapısal unsurlarından biridir. Özellikle yeni fantastik romanlar bazen yalnızca bir veya birkaç yerde geçse de çoğu fantastik hikâyeye, yer değişikliği veya yolculukla gelişir. Kahraman veya kahramanlar, olay örgüsünün genellikle nihai, büyük bir savaş veya yüzleşmeyle kararlaştırıldığı bir varış noktasına doğru ilerledikçe birçok macera yaşarlar. Bu maceralarda kahramanlar birçok kültürü ve yaşam biçimini tanımakla kalmıyor, aynı zamanda sonunda büyük görev için daha deneyimli ve donanımlı oluyorlar. Bu bakımdan yolculuk, kahramanın arınması ya da eğitimi olarak da görülebilir. (Hein-Kircher, 2013)

Çoğu fantastik roman kahraman(lar)ı mutlu sona götürür. Fantastik dünya çoğu zaman kötülük tehdidinden kurtulur. İnsanların yanı sıra birçok kurgusal yaratık da ortaya çıkar. Bunlar; masallardan, efsanelerden veya mitlerden bilinen büyücüler, cadılar, cüceler, ejderhalar, elfler, tek boynuzlu atlar, goblinler ve şeytanlar olabilir. Veya orklar, hobbitler, ruh emiciler, vampirler veya gerçekliğin düzenleyicileri gibi yeni icat edilmiş karakterler. Ana karakterler kahramanlardır. Çoğu zaman fantastik dünyaya hâkim olan kırgınlıkları düzeltmek, kötülükle mücadele etmek veya bireysel maceralarda kendilerini kanıtlamak gibi görevleri vardır. (Hein-Kircher, 2013)

Başlangıçta kahramanlar genellikle kendi görevleri için yeterince güçlü veya cesur görünmüyorlar. Ancak yine de olağanüstü bir kader, bir kâhin ya da bir grup insan tarafından bu göreve seçilmişlerdir. Seçilmiş kişiler olarak maceralarında çoğu zaman kendilerini aşarlar, cesurdurlar, sadıktırlar ve tüm olumsuzluklara rağmen

sonuna kadar savaşırlar. Genellikle maceradan önce veya macera sırasında büyüleri ögeler veya yeteneklerle ödüllendirilirler veya insanüstü derecede güçlü veya yeteneklidirler. Karakterler esasen sorunlarını kılıçlarla, baltalarla veya diğer silahlarla ve sihirle (Kılıç ve Büyü) çözmektedirler. Savaşçılar ve sihirbazlar sıklıkla karşı karşıya gelir. Ancak kurnazlık, hızlı zekâ veya iyi kalplilik de sorunları çözerken ve savaşta önemli olabilir. Karakterler genellikle birkaç dış ve iç özellik ile karakterize edilir. İyi ve kötü kahramanların dışında karakterlerin çoğu birey olarak değil, yalnızca bir kabilenin veya grubun üyeleri olarak karşımıza çıkmaktadır. (Hein-Kircher, 2013)

Fanteziye hangi işlevin atfedildiği büyük ölçüde onun gerçeklikle ilişkisinin nasıl değerlendirildiğine bağlıdır. Örneğin fantazinin gerçekliğimizle hiçbir ilgisi olmadığını, sadece fantastik bir oyun olduğunu düşünüyorsanız, fanteziyi öncelikle bir eğlence aracı olarak algılayacak ya da gerçeklikle bağlantısının olmamasından şikâyet edilmektedir. Öte yandan fantezinin, teknolojik, kafa karıştırıcı, çağımızda fantastik efsanelere ve açık kurallara olan özlemimize bir tepki olduğunu düşünüyorsak fantezinin bu kaybı teselli etme, hatta iyileştirme konusundaki temel işlevini görebiliriz. Genel olarak fantazinin eğlenceli olması, okuyucuda rahatlık hissi uyandırması, okuyucuya gündelik sorunlar karşısında teselli hissi vermesi, bilgisayarlarda ya da oyunlarda gerçeklikten kaçış hissi uyandırması ana özellikler arasında yer alır. (Hein-Kircher, 2013)

2.2. Gotik(Korku) Edebiyatı ve Gotik Unsurlar

Gotik edebiyat başlangıcından bugüne yazıldığı çağın egemen kültürel değerlerine yabancılaşan, hâkim otoriteye karşı çıkan ya da onunla çarpışan muhalif bir türdür. Anlattıkları ile okuyucusunu dehşete düşürerek muhalif tavrını daha belirgin ve etkileyici kılmayı ilke edinir. İnsanı dehşete düşürmek için her zaman korkutucu olanı seçer. Gelişimi içerisinde ele alış ve yorumlayış biçimlerini değiştirse de değişmeyen temel nitelikleri güç, karşı koyma, yıkım ve ölüm içgüdüleri, egemenliğin kötüye kullanım, bozulmuş görkem, çaresizlik, insanlığın kokuşmuşluğu, her türden çöküntü ve en önemlisi insanın bilinmeyene ve doğaüstü sayılara beslediği ilgi ve bundan aldığı hazzı her türden duyguyu abartarak ortaya çıkarma arzusudur. Gotikin temeli bu duyguları uyandırabilmek için gerekli atmosferi kurgulamaktır. Ürpetici mekânlar, iskeletler, hayaletler, şeytanlar, vampirler, batıl inançlar, lanetler,

cinayetler, kötü ruhlar, intikamlar ve ırza geçmeler gotik yazının malzemesini oluşturur ve gotik olabilmeyi koşullarını belirler (Yücesoy, 2007).

Gotik edebiyat cadılar, cinler, periler, hortlaklar, vampirler gibi doğaüstü yaratıklardan rasyonel-irrasyonel çatışmasının ortaya konulmasında etkili bir araç olan spiritüalizm gibi akımlardan beslenerek okurda korku hissi uyandıran; olayları, olguları ve bastırılmış ruh hallerini biçimini dönüştürerek açığa vuran edebi bir türdür. Gelişmesinde ise sinema başta olmak üzere moda, müzik gibi çeşitli sektörler de katkı sağlamıştır. Türk edebiyatında ortaya çıkışı geciktiren ise birçok sebep vardır. Bazıları dini inanç, bazıları toplumsal şartlar, sanatsal kabuller ve beğeniler (Yücesoy, 2007).

Gotiğin mimarı bir akım olarak ortaya çıkışı 12. yüzyıl ortalarına rastlar ve Rönesans dönemine kadar sürer. Gotik denildiğinde akla sivri çatı ve kuleleri ile göğe doğru yükselen, dev boyutlu katedral yapıları gelir. Akımın genel özelliği olan sivri kemerler ve tonozlar sayesinde duvarların taşıyıcı özelliği ortadan kalkmış ve sütunların arasında oluşan ara bölümlerdeki geniş açıklıklı pencereler vitrayla süslenmiştir. Gotik mimarı ürkütücü formları, gotik edebiyatının mekan kurgusuna malzeme sunmuştur. Geçmişe dönüklüğü ve ters yüz edilmiş güç ilişkisine yönelik çağrışımları bu ürkütücü atmosferin edebi açılımlarını oluşturmuştur. Gotiğin görsel şemasını ise Salvador Rosa'nın resmettiği uçurumlar, harabe kaleler, karanlık mağaralar, kuytu ormanlar, vahşi kayalıklar ve çarpık ağaçlar gotiğin görsel şemasını belirler (Giovanni, 1997).

Edebiyatta gotik ise Orta Çağ'ın kabullerini yıkıp, her şeyi akla dayanarak yeniden inşa etmeyi İlke edinen akılcılığın, insanın toplumsal yaşamın ve düşüncesinin başat ögesi olduğunu ileri süren bu dönemde akıl dışılık, düş gücü ve batıl inançlarla beslenen doğaüstü unsurlar içeren barbarlık, düzensizlik, kaos, korku ve dehşete yönelik çağrışımları olan gotik edebiyata ilginin uyanması dikkat çekicidir. Bu durumun altında yatan temel gerekçe Aydınlanma Hareketine ve 18. yüzyılın ilk yarısına egemen olan klasisizmin kurallara uygun dengeli ve ölçülü yapısına duyulan tepkidir. Fransız devriminin siyasi ve sosyal aşırılıkları gotik hayal gücünü besler ve bu tarihten itibaren gotik, burjuva ve uygarlığının korkularını ele alır. Edebi bir akım olarak insanın yaratma özgürlüğü önündeki her şeye karşı duran romantizm doğduğu çağın akılcılığı ve maddeciliğine tepki olarak bireye akıl dışılığa, düş gücüne ve aşkınlığa, yani sınırları zorlayıp geçmeye önem verir (Giovanni, 1997).

Gotik romanın başlıca amacı gerektiğinde hayaletlerin görülmesi ya da kehanetlerin duyurulması gibi doğüstü durumlardan yararlanıp; korkulu, gizemli ve gerilimli bir ortam yaratarak okuyucularda yoğun heyecanlar uyandırmak, onları dehşete düşürmektir. Enstest, cinsel aşırılıklar, geçmişten gelen ve tüm aile fertlerini etkileyen lanet, şeytana satılmış ruhlar 18. yüzyıl gotiğinin belli başlı temalarıdır. Ancak 18. yüzyıl sonlarından itibaren hayatı tanımlamaya yönelik geleneksel, metafizik ve cinsel yaklaşımların yerini seküler ve materyalist buluşlar alınca gotiğin temaları sosyolojik, politik ve kültürel değişimler ışığında farklı bakış açıları ile yeniden değerlendirilmeye ve çeşitlenmeye başlar (Giovanni, 1997).

20. yüzyıl gotik sanatçıların betimlediği gibi korkunun kaynağı bizzat insanın kendisidir. Korkuyu ve kaotik oluşumu ortadan kaldırmak için savaşmamız, denetlememiz, kontrol altına almamız ve hatta gerekirse hapsedmemiz gereken şey hayaletler, vampirler ya da canavarlar değil kendi egolarımızdır. Kendisi ile mücadele eden insan korkmadan yaşayabilmek için her şeyden önce geçmişindeki olumsuz etkilerden kurtulmalıdır. 20. yüzyıl gotiğini 18. ve 19. yüzyıl gotiğinden ayıran en önemli fark Freud'un yaklaşımının anlatıyı oluşturan temel tema halini almasıdır. Hayaletler, canavarlar, kötü ruhlar, cesetler, iskeletler, günahkâr aristokratlar, din adamları, güçsüz kadın kahramanlar, mal varlığı elinden alınmış varisler ve haydutlar 18. yüzyılda gotik romanın şahıs ve kadrosunu oluşturur.(Giovanni, 1997)

Gotik etkiler taşıyan ilk vampir figüründen önce batı kültüründe vampirler intiharla ve Hristiyanlığa yakışmayan eylemlerle bir tutulmuştur. İntihar Hristiyanlık ve paganizm karışımı ritüeller tarafından kabul edilebilir bir eylem olmadığı için intihar eden kişi kutsallıktan uzak sayılmış ve kutsallıktan uzak bir cenaze töreni ile yolların kesiştiği bir noktaya kalbine kazık çakılarak gömülmüştür. Gömmek için yolların kesiştiği bir noktanın seçilmesi bu şekilde oluşan Haç işaretinin şeytanın kötülük yapmasını önleyeceği varsayımıdır. Kalbe kazık çakılması ise intihar eden kişiyi yeniden dirilişten uzak tutmaya yarayan bir araçtır. Vampirlerin dışında gotik edebiyatın şahıs kadrosunda insanlığı etkileyen çalışmaları ile bilim adamları; suçlular, psikolojileri bozuk, tuhaf davranışlar sergileyen bireyler; ikiyüzlülüğe ve kötülüğe gönderme yapan canavar eş kimlikler yer alır (Giovanni, 1997).

Gotiğin, kitle tüketimine yönelik en tutarlı alt türü vampirliktir. Daha önceki dönemlerde kalbine kazık çakılarak dünyamızdan uzaklaştırmaya çalışılan vampirler;

dükkânlara, barlara ve diğer iş alanlarına mali destek sağlarlar. Gotiğin edebiyatta bir tür olarak ortaya çıkışı gotik mimariye ilgi duyan yazarlar vasıtasıyla gerçekleşir. Anlatıları, ilk okurlarında korku ve dehşet duygusu uyandırmayı ilke edinen yazarlar ihtiyaç duydukları ürkütücü atmosferi, güce yönelik çağrışımları olan feodal gücün ve hurafelerin hüküm sürdüğü bir çağın izlerini taşıyan, görkemli formlu gotik yapılarda bulurlar. Mimariye ve mekânlara dayalı ürpertici atmosfer, türün geleneksel altyapısını oluşturur. Gotik edebiyatta mekân işlevsel bir özelliğe sahiptir. Mekân unsuru olayların geçtiği çevreyi tanıtmamanın ötesinde roman kahramanlarının hal ve hareketlerini etkilemek mimari elemanları kullanarak korkutucu bir atmosfer yaratmak, gerçekleşecek olayların habercisi olmak amacına hizmet eder (Yücesoy, 2007).

Mekân, sadece anlatı ve anlatıyı oluşturan öğeler açısından değil okur açısından da işlevseldir. Öykünün geçtiği mekânın ürkütücülüğü, okurun düşünce dünyasını harekete geçirir ve o yönde bir beklenti içine girmesine neden olur. Büyük şatolar, tuhaf ve ıssız dehlizler, yeraltı geçitleri, kimsenin yaşamadığı sanılan ancak hayaletlerle dolu odalar, medeniyetten uzak eski malikâneler, gizli geçitler öykünün daha gizemli olmasına, korkutucu öğelerinin ön plana çıkmasına zemin hazırlar. İlk dönem gotik edebiyat okurlarını heyecanlandırmak, etkilemek ve dehşete düşürmek için kabul edilen, kullanılan bir mimari tarzın mekânlarını kendi melodramatik kurgularının bir dekoru olarak kullanır. Günümüzde ise sadece korku uyandıran mekânlar değişmiş, şatolar ve kulelerin yerini caddeler, kenar mahalleler, büyük kentlerin arka sokakları, metrolar, uyuşturucu merkezleri almıştır. Akıl yerine insanın duygularına ağırlık veren mezarlık şairlerinin şiirlerinde harabeler, mezarlıklar, ölümler ve hayaletler gibi gotik unsurlara sıkça rastlanır (Giovanni, 1997).

Nazlı Eray, Latife Tekin, Orhan Pamuk gibi bazı yazarlarımızın eserlerinde ise doğüstü unsurlar vardır. Ancak doğüstü- korku ilişkisi gotik ekseninde kurulmadığı için ya da böylesi bir ilişki eserin bütününde etkili olmadığı için ismini andığımız yazarlarımızın çalışmalarını gotik edebiyat kapsamı içinde değerlendirmek mümkün değildir. Doğüstü unsurların korkutucu bir bağlam içinde verilmesine neden olan şey ise korkunun başlı başına bir "çok satan" olmasının yanında toplumda gotik hayal gücünü şekillendiren bir takım değişimler ve gelişmelerin yaşanmasıdır (Yücesoy, 2007).

Romanda fal, muska, büyü, kurşun dökmek gibi geleneksel unsurlar gotik durumlarının ortaya çıkışında yahut engellenişinde birer araçtır. Gotik edebiyatın beslendiği kaynaklar cin, peri, hortlak, gulyabani gibi doğaüstü unsurlardır. Ancak bir eserin gotik olabilmesi için korku uyandırması gerekmektedir. Ayrıca gotik türde mekân unsurunun etkisi vardır. Edebiyatta gotik romanlarının çoğunda mekâna dayalı olarak oluşturulan ve hikâyenin gerilim dozunu arttıran, ürpertici atmosfer oluşturma gayesi güdülmüştür. Batıda ilk ortaya çıktığı dönemde aristokratların can sıkıntısına, burjuvazinin kendine yönelik kaygılarına işaret eden gotik, yaşanan sosyokültürel değişimler neticesinde bilimsel ve teknolojik gelişmelerin insanın ruh ve beden bütünlüğüne yapacağı etkinin boyutları üzerinde durmaya başlar (Giovanni, 1997).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.1. Vampir

Yeryüzünde yüzyıllardır vampirle ilgili efsanelerde, halk edebiyatında, tarihi kayıtlarda, filmlerde, romanlarda, hikâyelerde pek çok vampirle karşılaşırız. Vampir kavramının dünyanın birçok yerinde benzerlikler ve farklılıklar göstermektedir ve farklı kavramlarla ifade edilmektedir. Vampirlere inanç olgusu oldukça fazladır. Ancak insanların büyük çoğunluğu onların efsaneden ibaret olduğunu varsaymaktadır. Bu kavramın tarihi, efsanevi ve toplumsal temellere dayanmaktadır.

”Vampir” denince genellikle uzun dileri olan, teni esmer, uzun boylu, siyah bir pelerin giyen karizmatik bir adam tasviri olarak canlandırılır. Sebebi ise Kont Drakula’ya dayanmaktadır. Ancak efsanelerde ortak özellik olarak sadece dişlerinin uzun olduğunu biliyoruz. Halk dilindeki ifadesi ise yeniden hayata dönmüş bir ölüdür; uzun köpek dişlerini kullanarak canlıların etini yemek ve kanını içmek için mezarından bir hayalet olarak tanımlanır. Vampirleri doğru tanımlayabilmek ve anlamak için halk inanışları, Brak Stoker ve filmleri iyi analiz etmek gerekir. Çünkü vampirlerin kaynakları bu öğelerden oluşmuştur. Özellikle 1897 yılında yayınlanan ve Bram Stoker tarafından çekilen Drakula filmi birçok romana, hikâye ve filme ilham kaynağı olmuştur. Eserlerde en çok taklit edilen edebi karakterlerdendir.(Barb, Arjean, Rick, 2011)

Batıl inançların ağırlıklı olduğu toplumlar ya da din veya geleneksel anlayışa göre yaşayan toplumlar vampir kavramını genellikle şeytanla ilişkilendirirler. Ve sonunda vampirin bir şekilde öldürülmesi gerekir. Vampirlerin karmaşık yapıda oldukları ifade edilir. Film ya da edebi eserlerde bazen hastalık yayan, ruh ve kan emen, bazen de romantik, karizmatik, genç kızları cinsel anlamda etkileyen vahşi bir erkek olarak tanımlanır. Hayranlık uyandıracak bir etkiye sahiptir. Vampirler grubunun ise genellikle ”sürü” ya da ”klan”, ”nesil” gibi kavramlarla ifade edildiği de görülür.(Barb, Arjean, Rick, 2011)

3.1.1.Dünya Ülkelerinde Vampirler

Vampirler pek çok kültürde efsanelere mitolojilerin bilinmeyen yönlerine ışık tutmuştur. Sebebi çok kültürlülük ve çok dinlilikten ya da ölümden sonraki yaşama

olan ilgiden kaynaklanmaktadır. Vampir olmasa da vampir benzeri birçok yaratıkların halk efsanelerinde gerçek hayatta birçok mezarın yeniden açılarak onları yok etmeye çalıştıklarını görebiliriz. Her ne kadar halk efsanelerinde bu ‘vampir’ olarak kullanılmasa da yaşayan ölülerin hikâyelerinden bu kavramı almışlardır. Bu hikâyeler nesilden nesile aktarıldığı için hikâyelerinde değişiklik olması da kaçınılmazdır. Şimdi ülkelere göre vampir kavramının nasıl algılandığı ve özellikleri ile ilgili kısa bilgiler paylaşacağım.

Filmlerde keyif alarak izlediğimiz ancak gerçek hayatta bizde korku uyandıran vampirler Avrupa'nın değişik bölgelerinde kan emici şeytan olarak ifade edilmektedir. Tarihsel efsanelerde, filmlere baktığımızda, tanrıların veya tanrıçaların birçoğunun kurban etme ve kan emme ile ilişkisi vardır. Örneğin Mısır mitolojisindeki Fa, kendisiyle dalga geçen insanları cezalandırmak için dünyaya "Sekhmet" adlı aslan başlı bir kadın tanrıça gönderir. Bu kadın tanrıça insanların kanını emerek sarhoş olur ve bütün insanları öldürmeye başlar. Bu tanrıçanın kan emmesi bir bakıma vampir özelliği ile ilişkilendirilebilir. Avrupa halk efsanelerindeki vampirler son derece korkunç, pis kokan, çirkin yaratıklar olarak tasvir edilir. Avrupa'nın tamamına yayılan bu efsaneler esas olarak kaynağı doğrudan Avrupa'dan gelir. Siyasi ve politik olarak bir olay yaşayan Doğu Avrupa'da Hristiyanlığın diğer dinlerle karşılaşmasından sonra yaşayan ölülerle ilgili efsanelerin daha da yaygınlaşmasına sebep olduğu düşünülür. Altında yatan sebep ise ölümden sonraki hayata olan inançtır. Hayatını dürüstçe yaşayan insanların meleklerle olacağına, kötü ve günahkârların ise sonsuza kadar şeytanla birlikte olacağına ve lanetleneceklerine inanırlar. Böylelikle şeytanında varlığını kabullenirler. (Barb vd., 2011)

3.1.1.1.Yunan Kökenleri

Tarihte mitoloji ve tanrılar denince ilk akla gelen Yunan medeniyetidir. Tarihteki en eski kan emici şeytanların birinin yaratıcısı olan Yunan mitolojisinin büyük tanrısı Zeus sorumludur. Bu şeytan yeryüzüne inerek bir kadınla cinsel ilişkide bulunarak dünyevi bir hırs uğruna bunu yapmıştır. Eski Yunan yazı ve efsanelerine bakıldığında Zeus ile Libyalı Prenses Lamia'nın yasak aşkı anlatılır. Lamia bazen deniz tanrısı Poseidon'un kızı, bazen de Poseidon' un oğlu Belus'un kızlarından biri olarak belirtilir. Bu yasak aşkın sonunda Zeus'un kıskanç karısı Hera bu yasak aşkı öğrenir ve Lamia' nın bütün çocuklarını öldürtür ve Lamia' yı da sürgüne gönderir.

Bunun üzerine tanrıların gücü karşısında hiçbir şey yapamayan Lamia annelerin bebeklerini kaçırmaları onların kanlarını emer ve insanlıktan intikam almaya çalışır. Sonraki efsanelerde Lamia üst kısmı kadın alt kısmı yılan olarak tasvir edilir. Sonraki Lamialar ya çocuk kanı emer ya da genç erkekleri baştan çıkararak öldürürler. (Barb vd., 2011)

”Vrykolakas” Yunan mitolojisinde hristiyanlıkla tanışmakla birlikte inançta da değişiklikler başlamıştır. Şeytan ile ölen insanların aynı şey olduğu konusunda şüpheye düşmüşler. Ölen, yeniden hayata dönen ölüleri hayalet olarak adlandırmışlardır. Eski Yunanistan'da bu ”Vrykolakas” olarak bilinir. (Barb vd., 2011)

Bu yaratıkların yaşayan ölüleri arasında en tehlikeli ve acımasız tür olduklarına, insanlara eziyet etmek için hayata geri döndüklerine inanılır. Bu inanç o kadar çok yaygınlaşır ki kilise duruma el atmak zorunda kalır. Gerektiği şekilde törenle toprağa verilmeyen ölülerin mezarı yeniden açılır. Bunların birçoğu da ölü doğan çocuklar, günahkâr bir yaşam sürenler ve afroz edilenler yer almaktadır. Çözüm ise mezarın açılması ve mezardaki kişinin kül olana kadar yakılmasıdır. Böylelikle yüzyıllar boyu toplumu biraz daha sakinleşmiş ve korkusu azalmıştır. ”Vrykolakas” sözcüğü Yunancaya Balkanlar’ daki Güney Sılav toplumlarından geçmiştir. (Barb vd., 2011)

3.1.1.2.Slav Vampirleri

Yunan vampir efsanelerinin gelişmesinde Slav etkisi oldukça önemli bir yere sahiptir. İlk zamanlar yazılı kaynak bırakmasalar da halk efsanelerinin kaynağı olmuştur. Slav halkları Slovakya, Çek Cumhuriyeti, Rusya, Ukrayna, Bosna, Bulgaristan, Beyaz Rusya, Hırvatistan, Karadağ ve Sırbistan gibi Slav ülkelerinin gelişmesine katkı sağlamış ve vampir efsanelerini yaymışlardır. (Barb vd., 2011)

”Upir” ya da ”Nelopsi”; adı verilen yaratıklar yeni ölmüş kişilerin cesetlerinin çürüyerek yeniden hayata dönmesidir. Upirin iki kalbi ve iki ruha sahip olan kurbanlarını boğduklarını ve kanlarını emdiklerine inanılır. Sadece ölümcül hastalık yaymaz, aynı zamanda tek bakışıyla kurbanlarını öldürür. 1700'lü yılların başında Çek Cumhuriyeti'nde Bohemya adlı köyde yaşayanlar bir cesedin Upir olduğundan şüphelenmiş ve cesede kazık saplamışlardır. Kazığa çakmanın yetersiz geldiğini gören ve onun ölmediğini belirten köylüler cesedi kül olana kadar yakmıştır. . (Barb vd., 2011)

3.1.1.3.Bulgar Kökenli Vampir

Bulgar vampiri ise fiziksel olarak deforme olmamış ancak sağlıklı bir insan gibi görünen esasında çürümüş olan vampirlerdir. Gündüzleri normal insanlar gibi yaşam süren, geceleri ise canlılara rahat vermeyen bir yaşam tarzları vardır. Bulgar efsanelerini diğerlerinden ayıran en önemli özellik ise ölen kişinin kırk gün boyunca melekler tarafından korunduğu, bu süre içinde ölünün bildiği yerleri gezdiği, sonrasında öldüğü inancıdır. Cenaze töreni gerektiği gibi yapılmazsa ölü dünya üzerinde kalmaya devam eder. Vampir olarak doğmasının sebebi ise günahlarla dolu bir yaşam ya da ani ölüm olabilir. . (Barb vd., 2011)

3.1.1.4.Bosna Efsanelerindeki Lampir

Vampirin Bosna efsanelerindeki adı "Lampir" dir. Bunun da diğer vampirlerle ortak özelliği hayata yeniden dönmesidir. Bunların salgın hastalık yaydığına inanılır. İlk hastaların ya da ölen kişinin yaptıkları hatalar sonucu bu felaketlerin ortaya çıktığına inanılır. Onlara göre Lampir bulaşıcı hastalık yayan, insanlara eziyet eden, çürümüş, yaşayan bir ölüdür. Avusturya'nın 1878 yılında Bosna'nın kontrolünü Osmanlı'nın da almasıyla Lampir olduğundan şüphelenen cesetlerin yine kül olana kadar yakıldığı varsayılmaktadır. (Barb vd., 2011)

3.1.1.5.Rusya' daki Uppyr

Rusya'da "Uppyr" olarak adlandırılan vampirler ise kâfir olan Rus Ortodoks kilisesinin öğretilerine karşı gelen, bu sınırların dışına çıkan kişiler vampir olarak ilk akla gelen kişilerdir. Uppyr de çürümüş cesetlerdir. Vampir vakası ile ilgili ilk kaynak 1078 yılında Rusya'nın hristiyanlığı kabul etmesinden yaklaşık 100 yıl sonra yaşamış bir rahip ile ilgilidir. Uppyr diğerlerinden ayıran özellik ise dinsel çağrışımların ilk kez yazılı olarak belgelendiği bir kaynak olmasıdır. Büyücülükle uğraşan kişiler de vampire dönüşebilmektedir. (Barb vd., 2011)

3.1.1.6.Romanya

Romanya, Avrupa'daki vampir efsanelerinin birçoğundan etkilenmiştir. Sebebi ise Bram Stoker' in eseri ve Drakula'nın esin kaynağı olan "Kazıklı Voyvoda" dır. Romanya sınırları Slav Ülkesi ile olsa da ilk politik ve kültürel bağlarını Macaristan ile kurar. Romanya barbarların, Hunların, Osmanlı'nın işgaline uğramış ve Avusturya Macaristan İmparatorluğu'nun egemenliği altına girmiştir. Bu işgallere rağmen romenler bağımsızlıklarını, ulusal kimliklerini korumayı başarmışlar. Tıpkı vampir

efsanelerinde olduğu gibi. Romanya vampiri "Strigoi" olarak adlandırılmaktadır. Romanya'daki Transilvanya prensliğinde (Drakula'nın anavatanı) "Strigoi" olarak adlandırılan vampir; insanlardan kolayca ayırt edilemeyen, mezardan çıkınca bir hayvana dönüşen, yaşayan canlılara zarar veren, eziyet eden olarak tanımlanır. Cadı anlamına da gelmektedir. En tehlikelisi olan ölü vampirler mezarlarından çıkarak ailelerinin ve hayvanların kanını emerler. Sonra da diğer komşularına saldırırlar. Vampir şeklinde tekrar doğan canlılar günahlarla yaşam süren ya da intihar edenlerdir. Vampir olmaya aday diğer çocuklar ise evlilik dışı olan, doğumunda doğum kesesi yırtılmayan, vaftiz edilmeden ölen çocuklardır. (Barb vd., 2011)

3.1.1.7. Arnavutluk' taki Shtriga

"Shtriga" olarak adlandırılan Arnavutluk vampiri de cadılara benzer özellikler taşımaktadır. Geceleri çıkan ve uçan şeytani yaratık olarak tasvir edilir. Gündüz normal bir yaşam süren, geceleri sinek ya da güve gibi uçan bir böceğe dönüşen ve kan emen bir cadı olduğuna inanılır. Bu vampirleri ortaya çıkarmak için halk kilisede toplanır ve kapıya domuz kemiklerinden yapılmış haçlar yerleştirilir. Buradan geçemedikleri için kolayca vampir oldukları anlaşılır. Ortaya çıkarmanın diğer yöntemi ise gün battıktan sonra takip edilir ve vampirin kanını kusması beklenir. (Barb vd., 2011)

3.1.1.8. Birleşik Krallık Yaratıkları

Modern zamanlarda kökeni Doğu Avrupa'ya dayansa da 11. ve 12. yüzyıllarda İngiliz adaları kendi hayalet ve vampir mitolojilerini ortaya çıkarır. "Baobban Sith" adlı yaratıklar karga ya da kuzguna dönüşerek serbestçe uçabilen ve baştan çıkaracağı özelliğe sahip bakireler olarak düşünülürler. Bu özellikleri sayesinde gezginlerin ve avcılarının aklını başından alır. Onlarla dans eder ve sonrasında öldürülürler. İskoç vampiri "Redcap" ise terk edilmiş kaleleri ve yerleri tercih ederek kurbanlarının kanlarını şapkalarına batırıp onu kırmızıya boyarlar ve kötü bir ruh olduklarına inanılır. (Barb vd., 2011)

Galler' deki Hag ise genç bir bakire, orta yaşlı, yetişkin bir kadın ya da çirkin bir koca karıya dönüşen dişi bir şeytan olarak adlandırılır. En çok korkulanı olan koca karı dere boylarında üzerini kana bulanmış ve onları temizlemeye çalışan çamaşırcı kadın olarak görülür. Kurbanlarını bu şekilde tuzağa düşürerek öldürür.

”Gwrach Rhibyn” adlı vampir ise yaşlı ve çirkin bir kadın olarak tasvir edilen, yol ve dere kenarlarında bulunan ve bazen uyuyan çocuklara bazen de savunmasız yatalak hastalara saldırdığı ve kanlarını içtiğine inanılır. (Barb vd., 2011)

3.1.1.9.Latin Amerika Vampirleri

Amerika ve Meksika'da yıllarca Aztek ve Maya uygarlıkları hüküm sürmüş, ilk İspanyol keşifleri, perişan eden kana susamış tanrılar inancıdır. Maya efsanelerinde anlatılan ”Camazotz” adı verilen erkek insan vücuduyla yarasa başının karışımı olan yaratıktır. Bu vampir ölümü ve kurban edilmeyi simgeler. Bu yüzden insanlar mağaralardan dehşet şekilde korkarlar. Diğer vampirleri ise ”Cihuateto” ve ”Tlahvelpuchi” dir. Cihuateto tanrıları çocuklarını doğrudan ölen kadınların ruhları olarak bilinir ve savaşçı özelliğe sahiplerdir. Bu ruhun fiziksel kalıntıları yeryüzünde kalarak çocuklara saldırır ve salgın hastalık yayarlar. Yol ayırımlarına yiyecek bırakarak gece saldırırlar.

Tlahvelpuchi ise ortalıkta serbestçe gezebilmek için birçok hayvanın kanını emen, kötü huylu olan, yetişkinlerin intihar etmesine sebep olan güçlere sahip cadı olarak anlatılır. Bu kötü ruhtan korunmak için bebeğin beşiğinin içine sarımsak, soğan ve çeşitli metaller konur. (Barb vd., 2011)

3.1.1.10.Uzak Doğu’ daki Vampirler

Çin’ de ”Jiang Shi” ya da ”Chiang Shih” olarak bilinen ve zıplayan hayalet olarak adlandırılan bu vampir dumanla ya da suda boğulma, asılma ya da intihar sonucunda ölen kişilerin yeniden canlanmasıdır. Öldürdükleri kişilerin başlarını, kol ve bacaklarını koparırlar. Onlardan korunmak için sarımsağın yanında tuz ve metal de kullanılır. Gök gürültüsünün ise onları yok etmesi oldukça ilginçtir. Japon kökenli ”Kappa” ise maymuna benzetilen, tüysüz ve küçük bir kemirgen olarak ifade edilir. Büyük gözlere, perdeli ellere ve ayaklara sahiptir. Sulak alanlarda ve göl kenarlarında yaşayarak kurbağa bağırsağından kan emerler. ”Penanggala” ise Endonezya'daki başka bir halk efsanesidir. Gündüzleri normal yaşam süren, geceleri kopuk boynundan iç organları ve bağırsakları kuyruk gibi sallanan, kesik bir baş haline dönüşen ebe olarak tasvir edilir. Uçma yeteneğine sahiptir. Özellikle doğum yapmak üzere olan kadınları seçer. Kadın doğum yaparken dehşet bir çığlık atar. Annenin ve yeni doğan bebeğin kanını emmeye çalışır. (Barb vd., 2011)

3.1.1.11.Hindistan

Geçmiş yüzyıllar boyunca Hint kültüründe sayısız tanrı şeytan, batıl inanç ve efsaneler vardır. Birçoğu da hala modern hikâyelerde yer almaktadır. Antik Hinduizmde kötü ruhların yer altında yaşadığına inanılırdı. Rakshasa bunlardan biridir. İnsan görünümlü, keskin dişlere sahip, mezarlıklarda dolaşan bu kötü ruh, çocukları ve hamile kadınları öldürürler. Bhuta ise kazada ölenlerin ya da psikolojik sorunları olan delilerin ruhlarını temsil eder. Bunlar harabelerde ve ölü yakılan yerlerde bulunur ve ceset artıklarıyla beslenirler. Canlı olanların da kanlarını emerler. Bütün felaketlerden de bu kötü ruhları sorumlu tutarlar. Vetala ya da Betail ise kurbanlarını özenle seçer. Özellikle çocukları öldürmekten, kadınlara düşük yaptırmaktan ve insanları delirtmekten büyük zevk alırlar. (Barb vd., 2011)

3.1.1.12.Amerika' da Vampirler

Vampir efsaneleri Amerika'da yayılmış 1700'lerin ortalarında iç savaşın olduğu New England bölgesinde belirginlik kazanır bu efsaneler. Burada vampirler ile verem hastalığı arasında bağ kurulur. Snuffy' nin hikâyesi anlatılır. Rhode Island'da yaşayan ve on dört çocuğu olan Snuffy'nin en büyük kızı Sara hastalanıp ölür. Arkasından diğer çocuklar da hastalanır ve rüyalarında Sarah' ı gördüklerini ve onları nefessiz bıraktığını belirtirler. Bunun üzerine Sarah' ın mezarı açılır ve kalbinde taze kan bulunur. Bunun vampirliğe işaret olduğunu düşünürler ve ceset yakılır. Ceset yakıldıktan sonra sadece bir çocuk ölür ve diğerleri sağlıklı olarak yaşamaya devam eder. Diğer bir efsane de yine aynı adada yaşayan 1892'de ölen Mercy Brown efsanesidir. 1880'lerin başında Mercy' in annesi ve kız kardeşi Olive hastalanarak ölür ve birkaç yıl sonra erkek kardeşi Edward da aynı hastalığa yakalanır. Mercy'de aniden ölür. Çevredekiler durumdan şüphelenir ve Mercy, kız kardeşi ve annenin mezarını açarlar. İçlerinde sadece Mercy' in çürümemiş olduğunu görürler. Mercy' in kalbi ve karaciğeri bir kayanın üzerine yerleştirilerek tamamen yakılmıştır ve külleri Edward' a yedirilmiştir. Ancak Edward da ölür. (Barb vd., 2011)

3.2. Türk Kültüründe Vampirler

İnsanoğlu tarih boyunca düşsel yaratıklarla uğraşmıştır. "Vampir" kavramı da her kültürde farklı adlandırılmıştır. Geçmişte birbirlerine korku hikâyeleri anlatarak o heyecanı yaşayan insanlar günümüzde bunu sinemayla, korku, polisiye üzerine

yazılmış edebi eserlerle yaşamaktadır. Bazı toplumlar bu düşsel yaratıkları "vampir", bazıları hortlak, cadı, hayalet, iblis gibi kavramlarla açıklamıştır. Ancak vampir olgusu insanoğlunun hayatında farklı bir öneme sahiptir. Korkulduğu kadar vampir hayatına özendiriliyor da insanüstü güçlerinin olması ölümsüzlük gibi özellikler insanoğlunu cezbetmiştir aynı zamanda. Yok edilmesi, kül oluncaya kadar yakılması, kafasının koparılması ya da güneş ışığına çıkması (günümüz vampir anlayışında değişmiştir) gibi yöntemlerle yapıldığı için ölümsüzlüğü bu ana kadar oldukça özendiricidir. Önceki bölümlerde vampirlerin özellikleri, yaşam biçimleri, yok edilme yöntemleri detaylı olarak verildiği için bu bölümde Türk kültüründe vampir kavramı ya da vampir özelliği taşıyan yaratıklardan bahsedilecektir. Yapılan araştırmalarda batılı anlamda tahsil edilen bir vampir inancı yoktur. Ancak bu özelliklere sahip farklı varlıklardan bahsedilebilir. (Sarpkaya & Yaltırık, 2022).

3.2.1. En eski, en yaşlı: Yek(Yek içkek, Yek içgek, içgek)

Türkçenin en eski dönemlerine ait yazılı metinlerde şeytan, cin veya demon olarak adlandırılan varlıkların sözlük anlamlarını bu metinlerde bulabilirsiniz. Türkçenin en eski eserinden olan Divan-ü Lugat'it-Türk'te ve Eski Uygur Türkçesine ait ve sözlü kültürde oluşturulup yazıya geçirildiği düşünülen metinlerde kötü ruh ve olağanüstü varlıkları kapsayan kavramlar yer almaktadır. Bu kadar farklılığın ortaya çıkmasının sebebi ise Türklerin Budizm, Maniheizm gibi inanç sistemi ve Sankritçe gibi dillerden etkilenmeleri örnek verilebilir. "Yek" ve "içgek" sözcükleri Türkçe ifadeler olduğu için sözcüklerde kan içen varlık, kan içen şeytan gibi anlamlar yüklenmiştir. "Yek" Divanü Lugat'it Türk'te "şeytan" olarak ifade edilmiştir. Ortaçağda ise bu kavram kötü cin, şeytan, iblis gibi anlamlarda kullanılmıştır. Bu iki kavram aslında bir tür şeytan olarak kabul edilmelerine rağmen insan yiyen, kan içen, korkunç ve olağanüstü güçlere sahip varlıklar olarak ifade edilir. Türk mistik kültüründe doğrudan bağlantılı olan bu kavramlar daha çok ruhsal anlamda ve kötü ruhları ifade etmek için kullanılmıştır. (Sarpkaya & Yaltırık, 2022).

3.2.2. Obur

Türk dünyası anlatı ve inançlarında, hikâyelerinde en çok duyulan kavram ise "obur" dur. Bu kavram bir vampir tipinin adı olarak yer almaktadır. TDK' de "obur" "gereğinden çok yemek yiyen, doymak bilmeyen kimse, hortlak ya da sinde yatan ölü" olarak verilir. Tatarlarda ise bu kelime "ubır" şeklindedir ve "kötü ruh" u ifade

etmektedir. Ubir kelimesinin geçtiği bazı tabirlerden ubir utı veya ubir otu, ani çıkan ateş anlamına gelir. Ubırlı, kötü ruh demektir. Ubırlı karışık ifadesi oburlu karı, al karısı, cadı anlamlarına gelir. Tatarlarda olduğu gibi ubir şekliyle vardır.(Hisametdinova, 2010) Gagavuzlarda kelime hobur şeklindedir ve obur olarak açıklanır.(Gaydarçı, 1991) Karaçay-Malkarlarda obur kelimesi kötü ruh, cin, hortlak, büyücü anlamlarındadır. Oburdan canatılğan ifadesi kurnaz ve hilekâr anlamlarını karşılar ve obur kelimesinin sinsi, kurnaz, becerikli, akıllı anlamlarında kullanıldığını da belirtilmektedir (Tavkul, 2000) Çuvaşlarda bu kelime "veber" biçimindedir ve cadı karı olarak kullanılmaktadır. Bu kelimede açıklanan cadı karı, çok şişmandır ve elinde bakır sopasıyla dolaşır (Paasonen, 1950). Kelimenin, Çuvaşlarda "hopur" şekli de vardır.(Yılmaz, 2002) Batı Sibiryada Tatarlarında "uvar" ve "uvır" olarak bilinir. Sibiryada Türklerinde klimenin "upır" şekli de vardır. Bütün bu ifadeler Türk kültürü için ortak bir vampir kavramıdır.

V. Basilov bu varlığın adını "ubır" olarak anıp ubırın çeşitleri Türk boylarındaki karşılığı olarak vermeye çalışır. Bu varlık Kazan, Mişer ve Batı Sibiryada farklı Tatar boylarında uvır, mayatskaye, Başkurlarda ve bazı gruplarda myaskay olarak verilir. Başkurların inancına göre ubır büyücülere yönetir. Kazan Tatarlarında ise Ubırlı Köşe/ Keşe hamile kadınlar için çok tehlikeidir. Annelerin karnındaki çocukları çalar ve saklar. Gece vakti "ubır" büyücünün vücudunu, onun koltuk altındaki bir delikten çıkıp terk eder. Bir ateş kümesi, ateşten bir tekerlek, köpek, kedi, domuz veya arkası olmayan bir insan şeklindeki görünebilir. Büyükbaş hayvanların yavrularını çalar, inek ve kısrakların sütünü emer, hayvanların kanını içer ve insanlara hastalık gönderir. Eğer gece vakti yaralanırsa gündüz ubırlı köşenin vücudunun ayrı yerinde yara olur. Bulutları yutarak kuraklığa yol açar. Onu yok etmek için mezara meşe bir kazık çakmak veya ölünün ayak tabanına iğne batırılmalıdır. Bu varlık Çuvaşlarda vupar, Karaçaylar, Kırım Tatarları ve Gagavuzlarda obur ve Türklerde hohan(hortlak) şeklindedir. (Basilov, 2000)

Aynı zamanda ubır mitolojik bir karakter olup, hortlak olarak tasvir edilir. Sırtı olmayan ve sadece vücudunun önü olan upır, köpek, kedi, domuz, bir tür ateş topu, tekerlek, siyah bir ot yığını veya normal bir insan gibi görünebilir. Sopası olan ubır bazen büyücülük yapar ve insanın üzerine bir ağırlık gibi çöker ve bir tür hastalık da yayar. Onun yüzünden hasta olan bir çocuğun gömleği nehirde yıkanmalıdır. Ubırlu

karsık ise hayvan veya insan kanıyla ve omuriliği ile beslenen bir masal karakteridir. Folklorik bir tip olarak açıklanan ubırlı karsık Rus folkloründeki Baba Yoga' ya benzetilir. Boynuzlu, yaşlı bir cadı karısı ve çocukların olduğu yerlere gizlenerek onları dinler. Ubir kadın da Başkurt masallarındaki kadın vampir olarak verilir. Ubir abey de ubir şeklindeki yaşlı kadındır. Ubir kebere, ubirin mezarıdır ve bu mezarı diğerlerinden ayıran özellik içerisinde meşe ağacından yapılmış bir kazığın çakılmasıdır. Ubir utı birinin ateşi olarak düşünülür ve insanları kandıran, yanıltan bir tür illüzyondur. Bundan kurtulmanın yolu ise bir tutam tuz batı yönünde atılır ve evin kapısı dikkatli bir şekilde kapatıldıktan sonra yatılır.(Hisametdinova, 2010)

Karaçay- Malkarlar'da ise bahsedilen varlığın ismi oburdur. Şekil değiştiren veya büyü yapabilen bir cadıdır. Bu varlıklar büyü bir merhem yaparlar. Bu merhemi vücutlarına sürerek ateş kürelerinin içinde yuvarlanırlar. Ellerinde kamçıyla süpürgeye binerler. İçinde buldukları odanın içine daireler çizerek koşarlar ve bacadan çıkarken kediye dönüşürler. Kurbanlarının evine gece girerler ve özellikle çocukların kanını içerler. Açtıkları yaralar bir çürük şeklinde olur. Şafak vakti evlerine dönerler ve normal hayatlarına devam ederler. Kurda ya da köpeğe de dönüşebilirler. Otlaklardaki hayvanların kanını da emebilirler (Guiley, 2005) Oburlar, bebeklerin beşiklerine gelerek kanlarını içmeye çalışırlar. Korunma yöntemi olarak ise sarımsak, tereyağı, kükürt veya kök boya yaprağı denilen ot karıştırılır ve bebeğin tenine yedi gün boyunca sürülür. Böylece bebeğe bir daha yaklaşamaz.(Curtubaylanı, 2007)

Çuvaşlarda hopur olarak adlandırılan bu varlık gücünü kaybeden kocakarılarıdır. Kocakarı soyunarak hamama girer. Önceden iye tarafından hazırlanan sudur bu. Bir varilin içinde yıkanan kocakarı suya 12 defa tükürür, on iki defa girer ve on iki defa suya dalar. İyelerden insanları nasıl basacağını öğrenir ve zarar verir. Gece vakti ortaya çıkan hopur kedi kılığına girerek özellikle hamile kadınların çocuklarını çalar. Silahtan ve külden korkar. Ay tutulmasından ya da kuraklıktan sorumlu tutulurlar. (Sarpkaya & Yaltırık, 2022).

Gagavuz Türklerinde de ölen günahkâr bir insanın ruhu, mezarda yaşayan bir hayvana dönüşür ve obur olur. Mezarından çıkarak insanları rahatsız eder. Kimseden korkmayan obur her şeyi yer ve bulaşıcı hastalıklara sebep olabilir. Ölen kişinin obur olduğu anlaşıldığında ise mezarı açılır ve üzerine çiviler çakılır (Beydili, 2005) Onların inancına göre ölülerin yanına kesinlikle kedi bırakılmaz. Ölünün

hortlayacağına inanılır. İntihar eden kişilerin ve büyücülerin de öldüklerinde bu varlığa dönüşeceklerine ve gece vakti mezarından çıkıp canlıların kanını emeyeğine inanılır. Başka bir inanişaya göre bir papaz tarafından ölünün mezarının etrafına haç çizilir ve mezarından çıkmayacağı düşünülür (Perçemli, 2011)

Ölüm yöntemi olarak hoburun çalı ile yakılması gerekir. Gece vakti ortaya çıkarak, karşısına çıkan üç kızdan ikisini yer. Sabah olup horoz öttüğünde ise patlayarak ölür. Mezarlıkta yaşar ve mezar taşının yanındaki bir delikten çıkıp semiz hayvanlarının burnundan kanını emer. Mezarından çıkarılıp kaynar su ile öldürülürler. Hobur çocuk doğurur ve kırk gün mezarda yatar, yüreğine şiş saplanarak öldürülür. Papaz tarafından kefenlenmeden gömülen bir adam dirilip hobur olur ve bulunduğu kasabadan başka bir kasabaya gidip evlenir. Cumartesi günleri yüzükoyun yatar, diğer günlerde uygunsuz işler yapar. Yine de bir çalıyla yakılarak öldürülür (Radloff, 2015)

3.2.3.Orta Asya: Yalmavuz(Celmoğuz)

”Yalmavuz” Orta Asya bölgesinde bulunan Kazak, Kırgız, Özbek ve Uygur anlatılarında sık rastlanan bir tür dev veya cadı tipidir. Yalmavuz genellikle yedi adet olmak üzere çok başlı, yarı insan, yarı hayvan karışımı, melez, garip, insan gibi davranan, konuşan, düşünen, kurnaz, insanları kandıran, ak saçlı bir nine kılığında görünüp vahşiliğini saklayan korkunç bir varlıktır. İnsan etiyle beslenen yalmavuz, onları canlı canlı yer veya kanlarını emer. Birden fazla ruha sahip olup ruhlarını nesnelere saklayabilir. Kan emmek ise en tipik özelliklerindedir (Süleyman, 2002)

Yalmavuz ile ilgili Türk Dünyası Efsane ve Masallarında Bir Dev Tipi Yalmavuz/ Celmoğuz adlı detaylı bir çalışma hazırlayan Alimcan İneyet’ in verdiği bilgiye göre hilekâr bir varlık olan Yalmavuz insanların ateşini söndürüp onları kendisine muhtaç bırakır ve insanlar ateşi elde etmek için onunla mücadele eder. Yalmavuz kendisinden ateş almaya gelenleri yakalayıp kanlarını emer. Dağda veya mağaralarda yaşayan Yalmavuz çok başlı, şekil değiştirebilen, insan kanı emen, insan veya hayvan yiyen bir tür dev tipidir (İneyet, 2008)

Kırgız anlatılarında yer alan başka bir varlık da Mıstan veya Mustan Kempir’ dir. Yalmavuz ile benzerlik gösteren dev, cadı veya vampir tipi olarak verilir. Yaşlı ve çirkin olan, yer altında saklanan, insanları topuğundan emer. Kazaklarda ise bu varlık ”Mite” olarak karşımıza çıkar. Mite insanlardan uzak yerlerde yaşar. Saf kırları

kandırarak evine götürür ve kızlara başındaki bitleri temizletirken onların diz kapaklarından kanlarını emer ve kız ölünce de onu yer.

Yine buradaki anlatımlara göre Yalmavuz ve diğerlerinin ortak özelliği kötü, korkunç, tehlikeli olmaları ile birlikte olağanüstü özelliklere sahip olan dev veya cadı olarak nitelendirilen bir vampir tipi olmalarıdır.

3.2.4. Cadı

Cadı ise Türk dünyasının birçok bölgesinde bulunan ve anlatılarda yer alan şeytani bir varlıktır. Genelde iki şekilde karşımıza çıkan cadı ya hortlamış bir ölüdür ya da büyü yapan bir kadın, üvey olarak nitelendirilir. Avrupa tarihinde ise cadı gerçek olarak ifade edilir. Kilisenin yönettiği Engizisyon Mahkemeleri ile öldürülen birçok kadının şeytanla işbirliği yaptığı, büyü yaptığı, insanlara zarar veren cadı tipi oluşturulmuştur. Türk kültüründe ise küpe binen, büyü yapan, kız kaçıran, çocuklara zarar veren, ara bozuculuk yapan, ormanlarda veya dağlarda yaşayan kötücül bir kadın tipi olarak karşımıza çıkar. Burada Osman Saygın'ın ifadeleri vampir özellikleri ile ilgili olduğu için cadı hakkında bilgi vereceğim. Osman Saygı, 1962 yılında yayınladığı "Sarıgöl Folklorundan Cadılar ve Cadıcılar" adlı çalışmasında cadının vampir tipi olma özelliklerini ortaya koyan bilgiler verir. (Sarpkaya & Yaltırık, 2022).

Cadılar topraktan veya mezardan kalkıp çok yüksek bir sesle korkunç bir şekilde kendilerini gösterirler ve cesetlerdeki kanlarla beslenirler. Cumartesi günleri mezarlarını terk edemezler ve cumartesi günleri cadıcılar tarafından cadının cesetinin tam orta yerine kazık çakılır ve kireç dökülerek cadının bedeni yakılır. Bir cadıyla mücadele edip cadı alt edilmezse kontrolden çıkarak kan emen bir varlığa dönüşür ve daha çok çocukların kanlarını ayaklarının altından emerek öldürür. Kan emen bu tip cadılara "Vırkalak" denir(Saygı, 1962).

3.2.5. Albastı

Albastı da Türk Dünyası inançları ve anlatılarının ortak tiplerinden biridir. Daha çok uykuda insanı boğan şeklinde karşımıza çıkan Albastı bazı anlatılarda kan emme veya içme özelliği ile de vampir özelliğini yansıtır. Doğum yapmış kadınlara, lohusalara musallat olan Alkarısı veya Alkızı denilen ya ciğerini sökerek lohusayı öldürür ya da moraran bebek ölür. Ahırda atlara musallat olur. Onların yeşellerini, kuyruklarını örer ve üzerine binip koştuğu atları yorar, terletir. Alkızına iğne, çengelli iğne batırmak, dua okumak suretiyle onu yakalamak mümkündür. Yakalanan

Alkızı yakalayanın sülalesine dokunmayacağını söyleyerek serbest bırakılır. (Sarpkaya & Yaltırık, 2022).

Abdülhakim Mehmet'in Çın Tömür Batur çalışmasında yer alan anlatısında Albastı ile ilgili şu özellikleri verir.

”Yaşlı bir nine kılığında gelen Albastı ateş aramaya gelen kadına köz verir ve kadının eteğine kül koyar. Kadın yolda külleri döker. Albastı bu külleri takip ederek sahip olduğu beyaz büyük köpeğinin üzerine binerek kadının evine gelir. Elinde biri büyük diğer ikisi küçük başlı olan bir yalağı vardır. Kadının karşısına oturur ve gözlerini kapattırarak saçından çıkardığı iğneyi kadının alnına ve kollarına batırır, bayıltır. Ayaklarına iğne batırarak yalağı doldurur ve köpeğine de içirir. Kendisi de bu kandan içer.” (Mehmet, 2011) Anlatıya göre kan emme ve içme bakımından vampirlerle aynı özelliğe sahiptir (Çobanoğlu, 2021).

3.2.6. Kafkasların Fantastik Devleri : Emegen

Türk Dünyası anlatılarında yer alan bir dev tipidir. Özellikle Karaçay- Malkar Türklerinin anlatılarında sıklıkla yer alır. Emegenler bir dev tipi olarak kan içme ve uzun ömürlü yaşamaları gibi özellikleriyle bağlantılıdır. (Sarpkaya & Yaltırık, 2022).

3.2.7. Güney Sibirya' nın Acımasız Şeytanı: Erlik Han

Erlik veya Erlik Han adıyla bilinen kötücül bir varlık olarak Türk anlatılarında şeytanı ifade etmektedir. Erlik Han ile ilgili önemli çalışmalardan biri olan A. V. Anohin Altay Şamanlığı Ait Materyaller adlı çalışmasında şu bilgiyi verir:

”Erlik atletik vücutlu, ihtiyar bir adam olarak tanıtılır. Gözleri ve kaşları kömür gibi kapkaradır, sakalı ikiye ayrılarak dizlerine kadar uzanmıştır. Köpeğin azı dişine benzeyen bıyığı kıvrılarak kulaklarına asılmış haldedir. Çenesi tokmağa, boynuzları ağaç köklerine benzer; saçları ise kıvrıktır... Yeraltı diyarında kara çamurdan yapılmış sarayda yaşamaktadır. Onun sarayı, insan gözyaşlarından oluşan dokuz nehrin birleşip Toybodım Nehri' ne dönüştüğü yerde abra ve yutpa denilen korkunç su canavarlarıyla dolu olan Bay Tennis' in yanındadır. Erlik küreksiz kara kayıkta gezer; yağız, rahvan ata, yük hayvanına veya kel bir öküze biner. Erlik kızıl, kanlı yemeklerle beslenmekte, akciğer kanı içmektedir. Yeme ve içme zamanı ise akşamüstü, gökyüzünün kızardığı zamandır” (Anohin vd., 2006).

3.2.8. Altay Dağlarının Korkunç Canavarı: Celbegen

”Celbegen” Altay Türklerinin anlatılarında da geçen bir tür canavar veya dev tipidir. İbrahim Dilek, Türk Mitoloji Sözlüğü(Altay- Yakut) adlı çalışmasında Celbegen ile ilgili şu bilgileri verir.

”Yeraltıyla ilgili kötülük saçan yaratıklardan biridir. Eril olarak düşünülür. Sözlü anlatılarda yedi, yetmiş veya yetmiş yedi başlı olarak geçer. Bir ailesi olduğuna inanılır. Kanının rengi karadır. Sakalı gölün suyunu süzecek kadar uzundur. Ay tutulduğu vakit ayı Celbegen’ nin yediğine inanılır. Mite göre; Erlik dünyayı yok etmesi için yeraltından Celbegen’ i gönderir. Celbegen yeryüzünü yok etmeye başlar. Ülgen yeryüzünü kurtarması için güneşi gönderir. Güneş dünyaya yaklaşırken herşey yanmaya başlar. Güneş geri çekilir. Tanrı onun yerine Ay’ı gönderir. Ay dünyaya yaklaşıp çekim kuvvetiyle Celbegen’i kendine çeker. Celbegen elinde kovası ve tutulduğu ağaçla birlikte Ay’ a yapışır. Ay ile Celbegen arasındaki mücadeleden kaynaklandığına inanılır” (Dilek, 2013).

Celbegen belirtildiği gibi Altay türklerinin mitik anlatılarında karanlık dünyaya ait bir canavar tipi olarak verilmektedir. Altay Türklerine ait destanların bazılarında kan içme özelliği gösterdiği bilgilere de rastlanır. Bir destan da Celbegen’ in Altın Targa esir tuttuğu biri tarafından insan başını kase yapan ve insan kanını su yerine içen gibi ifadelerle nitelenir. Celbegen ve ailesi Altay masallarında insan eti yiyip insan kanı içer (Türker, 2012).

Vampir özelliklerinde verdiğimiz gibi Türk kültürlerinde obur, hobur, upır, Celbegen gibi isimlerle anlatılan varlıkların özellikleriyle benzerlikleri bulunmaktadır. Vampir özelliklerinde olduğu gibi bu varlıklarda çirkin, korkunç, tehlikeli, çeşitli hayvan kılıklarına girebilen ya da insanlara öyle görünen, gece vakti aktif olan, bazılarının mezarlıklarda yaşadığı, hamile kadınlara ve çocuklara zarar vermesi, harabe ya da terk edilmiş yerlerde yaşayan, hem bu dünyada hem diğer dünyayla ilişkisi olduğu düşünülen varlıklar olarak verilir. Korkutarak, saldırarak zarar verebilirler. Öldürme yöntemleri de yine kurbanlarının kanlarını emmeleri ve içmeleridir. Bu bakımdan insanın yaşam kaynağı olan kan bütün kültürlerde önemli yere sahiptir. Dünyadaki ve Türk kültüründe bu özelliklere sahip varlıkların isimleri kültür ve medeniyetlere göre de farklı adlandırılmaktadır (Sarpkaya & Yaltırık, 2022).

3.3. Alman Kültüründe Vampirler

Vampir popüler inanç ve mitolojide kan emen bir gece figürü olarak tasvir edilir. Bu genellikle insan veya hayvan kanıyla beslenen ve kültüre ve efsaneye bağlı olarak çeşitli doğaüstü güçlerle donatılmış, yeniden canlandırılan bir insan cesedi olarak verilir. Bazen "vampir" kelimesi, iblisler veya hayvanlar(örneğin yarasalar, köpekler, örümcekler gibi insan olmayan figürleri de ifade eder. Yalnızca diğer hayvanların kanıyla beslenen tek memeli grubu olan vampir yarasalar, ismini mitolojik vampir figüründen almaktadır.(Brauer, 2016)

"Vampir" kelimesinin etimolojik kökeni konusunda anlaşmazlıklar bulunmaktadır. Kesin olan tek şey ise Lehçe' de türetilen Macarca "vampir" teriminin en geç 1732' de uluslararası literatüre hâkim olduğudur. İtalya, İspanya ve Portekiz' de de bu yaratığa "vampiro", Danimarka ve İsveç' te ise "vampyr" adı verilmektedir. Bazıları da "vampir" kelimesinin kökenini Sırp-Hırvat veya Litvanca' ya dillerine dayandırıyor. Rusya' nın güneyinde, Bohemya' da, Karadağ' da ve Sırbistan' ın bazı bölgelerinde vampir yaratığa, Slav dilinden gelen ve "kurtsaçlı" anlamına gelen "wukodalak" , "vurkulaka" veya "vrykolaka" adı verilmektedir. Sırpçalar "vampir, lampir, lapir, upir ve upirina" gibi terimler kullanmaktadır. Arnavutça' da "vampir" ya da "dampir", Ukrayna' da "upyr", Beyaz Rusya ve Slovakya' da "upir", Polonya' da ise "upior, upierzya" ve "wapierz" gibi isimler yaygındır (Brauer, 2016).

Etnologlar, Avrupa' da bilinen vampir inancı kalıplarının ilk olarak Güneydoğu Avrupa' da ortaya çıktığı konusunda büyük ölçüde hem fikirdirler. Bazı kaynaklar vampir inancının kökenini Bulgaristan ve Sırbistan' a dayandırırken, bazıları da Anadolu' ya dayandırmaktadır. Vampir inancı Karpat bölgesi ve Balkanlar' da, Romanya(Transilvanya), Macaristan, Doğu Avusturya, Bulgaristan, Arnavutluk, Sırbistan ve Yunanistan' da yaygındır. Sosyal antropolojik anlayışa göre hastalık, kötü hasat veya benzeri sebeplerle bireylere veya köy halkına verilen zararlardan dolayı birilerinin aranması olayıdır. Şüpheli mezarda çürümemiş bir ceset bulunursa çeşitli şekillerde tekrar öldürülüyor ve sonra yakılıyor. Günümüzün çoğu filmde de bu yansıtılmaktadır.

Almanca konuşulan ülkelerde vampirler ise özellikle 18. Yüzyılda çoğunlukla Güneydoğu Avrupa' daki köylerden çok sayıda vampir vakası rapor edilir. Son Türk

savaşının 1718'de sona ermesinden sonra ülkenin bazı bölgeleri Kuzey Sırbistan ve Bosna'nın bir kısmı Avusturya'ya düşer. Bunlar askeri idare altına alınır ve Karl Alexander von Württemberg, 1719' dan itibaren Belgrad'ın ve işgal altındaki Sırp topraklarının imparatorluk genel valisi olur. Tarımsal kalkınma ve sınır güvenliği sağlanır. Böylece vampir raporları ilk kez Almanca konuşulan ülkelere ulaşır. 1718 ve 1732 yılları arasında Doğu Avrupa köylerinde gerçek vampir salgınları rapor edilir. İlk ve en çok bilinen raporlardan biri 1724-25 tarihli olan Habsburg İmparatorluğu'na ait olan Sırbistan'daki Kisolava köyü ile ilgilidir. Avusturyalı Doktor Frombald, vampir vakalarını aydınlatmak için görevlendirilir. Rapora göre bu köyde ortada hiçbir sebep yokken ölenlerin sayısı artar. Bir günlük hastalıktan dolayı zaten bittiği iddia edilen hastalık nedeniyle sekiz gün içinde farklı yaşlarda dokuz kişi ölür (Brauer, 2016).

Bundan on hafta önce ölen Peter Plogowitz suçlanır. Ölüm döşeğindeki tüm hastalar uyurken Plogowitz tarafından boğulduklarını söyler ve bunun bir vampir özelliği olduğu tespit edilir. Mezar açılır ve cesedin çürümemiş olduğu, tırnak ve saçlarının yenilendiği ve uzamaya devam ettiği belirtilir. Vücudun açıklıklarında kurbanların kanı olduğuna inanılan taze kan bulunur. Bu nedenle köy halkı cesedi kazığa bağlayıp yakmaya karar verir. Württemberg raporunu Ağustos 1725'te sunar ve 25 Temmuz 1725'te emredilen ek bir soruşturma yapılmaz. Sadece 31 Temmuz 1725'te Viyana Diarium' unda bir rapor ve Kisolova köyünde birkaç gün önce meydana gelen "Korkunç Olay" başlıklı bir broşür yayınlanır. İmparatorluk yetkilisinin raporu, modern Avrupa'daki vampir inancına ilişkin ilk belgelenmiş olaylardan olur ve 18. yüzyılda da Almanya, İngiltere ve Fransa'daki vampir çılgınlığına katkıda bulunur (Brauer, 2016).

1731'de vebanın salgın olduğu dönemde imparatorluk doktoru Glaser yerel halkın vampirlerin kendilerine musallat olduğu yönündeki iddialarını araştırmak için kasabaya gönderilir. Glaser uzun süredir yer altında yatan ancak çürümemiş cesetler bulur. Bunlar hakkında rapor yazarak Jagodina'daki üstlerine gönderir. Bu rapora dayanarak olayın Viyana'daki iki doktor, iki ordu mensubu, bir rahipten oluşan bir komisyon tarafından soruşturulmasına izin verilir. Komisyon Ocak 1732'de herhangi bir olağanüstü durum tespit etmediğine dair bir rapor yazar. Çoğu durumda vampir vakalarını çözmek için etkilenen köylere doktorlar veya din adamları gönderilir. Sözde

vampirler mezardan çıkarılır. Veba hakkında genellikle ayrıntılı raporlar yazarlar. Ayrıca şüpheli görülen cesetlerin de kafaları koparılıp yakılır.(Brauer, 2016)

1732'den itibaren çok sayıda vampir raporu öncelikle bilimsel ve tıbbi açıdan incelenir. Çok sayıda tez yayımlanır. 1732 yılında vampir efsanesine ilişkin haberler köylerden gelen raporların çeşitli gazetelerde yayınlanması yoluyla Fransız ve Hollanda kamuoyuna da ulaşır. Bölgeye gönderilen doktorlar ve ilahiyatçıların birçoğu durumu nedeni bilinmeyen bulaşıcı hastalıklara bağlamaktadır. 1755'te Gerard van Swieten buradaki vampir olaylarını araştırmak için Moravya'ya gönderilir. Avusturya Arşidüşesi ve Macaristan ve Bohemya Kraliçesi Maria Theresa'nın kişisel doktorudur. İddia edilen vampir vakalarını kapsamlı bir şekilde araştırır. Swieten insanların sözde batıl inançlarına karşı müsaade eden en önemli kişilerden biridir (Brauer, 2016).

Maria Theresa rapora dayanarak vampirler konusunda bir kararname yayınlar. Bu kararname kazık çakma, kafa kesme ve yakma gibi tüm geleneksel savunma önlemlerini yasaklar. Ayrıca bundan sonra sözde dirilen ölülerin kanıtlarının hala batıl inançları teşvik eden kiliseye değil yetkililere bildirilmesi gerektiğini emreder. Ayrıca 1756 yılında Alman cerrah Georg Tallar' da vampir inancından etkilenen bölgelere durumu yeniden incelenmesi ve yeni bir rapor yazması için gönderilir. O zaman özellikle Doğu Avrupa geri kalmış ve medeniyete ihtiyaç duyan bir ülke olarak görülmektedir. Özellikle 18. yüzyılda kendisini aydınlanmış olarak tanımlayan Batı ve Orta Avrupa'nın antitezi olarak kabul edilir. Aydınlanma düşüncüleri böyle bir batıl inancın ortaya çıkmasını bile bir skandal olarak görmektedir. Maria Theresa vampirlere karşı alınan önlemlere karşıdır. Papa Benedict Aydınlanma'nın ilerici ve destekçisi olarak kabul edilen Papa mektubunda vampirlere olan inancı saçmalık olduğunu düşündüğünü açıkça belirtmiştir ve başpiskopaslara bu "batıl inanç" ortadan kaldırmanın kendisine düştüğünü ifade eder. Halen batıl inançları savunan rahiplerin görevden alınmasını önerir(<https://de.wikipedia.org/wiki/Vampir>)

Almanya' da vampir terimi 1720' lerden beri kullanılmaktadır. Goethe' nin eseri(ballade)(Die Braut von Korinth (1797) vampir mitini edebi biçimde ele alır. Onun ölümsüz gelini kan emmez ama sevgilisini de kendisiyle birlikte mezara götürür.(Seine untote Braut saugt kein Blut, sondern nimmt ihren Geliebten mit ins Grab) Almanca konuşulan ülkelerde vampir inancı tam olarak kanıtlanamamıştır.

Ancak buna paralel olan inançlar hayaletlere karşı alınabilecek önlemler konusunda birçok kanıt vardır. 14. yüzyıldan 17. yüzyıla kadar Avrupa'da ölümden sonraki yaşama, hortlakların ve sonradan yiyenlerin öldürülmesine dair bir inanç vardır. Bunların mezarda dik oturmaları, kefeni veya kendi uzuvlarını çiğneyerek yakınlarının hayat enerjisini emip onları mezara getirmeleri gerekir. Efsanelerin oluşumunu açıklamaya yönelik bilimsel girişimlere bakıldığında ise British Columbia Üniversitesi'nden Kanadalı bilim adamı David Dolphin, vampir inançlarının "porfiri" adı verilen kalıtsal bir metabolik bozukluk yoluyla kurt adamlar ve vampirler efsanesine yol açmış olabileceğini keşfettiğine inanıyor. Porfiri hastalarında hemoglobin oluşumundaki bozulma nedeniyle porfirinler oluşur. Kırmızı kan pigmentinin üretimindeki bu bozulma etkilenen kişilerde ışığa karşı aşırı duyarlılığa yol açar. Bu durum ya kalıtsal bir genetik bozukluktan ya da örneğin kurşun veya diğer kimyasal maddelerden kaynaklanan zehirlenmelerden kaynaklanır.

(<https://de.wikipedia.org/wiki/Vampir>)

Sonuç olarak hemoglobin üretimi için gerekli temel biyokimyasal ürünler vücutta birikir ve bu da düzensiz karın kramplarına, depresyona ve ciddi vakalarda dudak ve damakların küçülmesine ve dişlerin her zaman çarpıcı renkli olmasına neden olan dişlerin öne çıkmasına neden olur. Eş zamanlı olarak ortaya çıkan ışığa karşı efsanevi hassasiyet nedeniyle güneş ışığının etkisi altında hastanın burnu kanamakta ve parmakları sakatlanabilmektedir. Vampirizme karşı popüler batıl inançta önerilen sarımsak porfiri hastaları üzerinde zehirli bir etkiye sahiptir. Çünkü sarımsakta bulunan dialkil sülfid semptomları ağırlaştırır. Medyadaki vampirlerin yaygınlaşması ise filmler aracılığıyla olur. Nosferatu buna en güzel örnektir. Daha sonra Drakula modern edebiyata da konu olarak Angela Sommer-Bodenburg' un "Der kleine Vampir" (Küçük Vampir) örnek verilebilir. Drakula müzikalinin prömiyeri 1995 yılında Prag'da yapılır. Olay örgüsünde Vlade Tepe' nin hayatı Stoker'in aynı isimli vampir romanıyla bağlantılıdır (<https://de.wikipedia.org/wiki/Vampir>).

Günümüzde yaygın olan vampir imgesi vampirlerin gerçek ya da kurgusal özelliklerinden yararlanan Batı Avrupalı yazarlar tarafından da zenginleştirilmiştir. Drakula bu konuda en büyük etkiye sahip olur ve modern vampir imajının özelliklerinin temelleri atılır. Stoker'in vampirleri gün boyunca mezarlarında yaşayan ve tabutlarında uyuyan insan formundaki ölümsüz yaratıklardır. Soluk görünüşleriyle

karakterize edilirler ve yalnızca kanla beslenirler. Bunun için ısırma aleti olarak kullanılan keskin köpek dişleri vardır. Bunlarla vampirler çoğunlukla insan olan kurbanlarında genellikle boyun bölgesinde şah damarında yer alan bir ısırık yarası açarlar. Daha sonra kana olan susuzluklarını gidermek için kurbanlarının kanını içerler. Yarasalara, kurtlara, sis ve toza dönüşebilirler ve duvarlardan yukarı doğru yürüyebilirler. Ne gölgeleri var ne de yansımaları. Ölümsüzlük romanlarda vampirlere temel bir özellik olarak atfedilir ve bu onun genel olarak insanüstü fiziksel gücü ve kanı olan açıklığıyla birleştiğinde vampirin içindeki dehşetin büyük bir bölümünü oluşturur(<https://de.wikipedia.org/wiki/Vampir>).

Vampirler ikamet edilen bir binaya ancak ilk kez bina sakinlerinden birinin talep etmesi halinde girebilirler. Bu durumda artık binaya tekrar girmesi engellenemez. Ayrıca sadece gelgit değiştiğinde akan suları geçebilirler. Gerçek vampirler veya modern vampirler terimi bir vampirin varsayılan yaşam tarzını çoğunlukla kıyafet, tavır, takma dişler, vb. açısından ve aynı zamanda kan içmek gibi aşırılıklara saygı gösteren her yaşta insanı içerir. Gerçek vampir tarikatı onlarca yıldır var olan bağımsız bir kültürdür. Vampir romanı ise konusu vampir olan edebi bir eserdir. Bunlar genellikle mitolojik anlamda vampirlerdir. Ancak aynı zamanda psikolojik vampirler yani vampir olduklarına inanan ve öyle davranan insanlar hakkında da romanlar vardır. Vampir romanları geleneksel olarak genellikle korku edebiyatı olarak sınıflandırılır. Ancak mutlaka bu türe ait olması bir zorunluluk değildir (<https://de.wikipedia.org/wiki/Vampir>).

Romandaki vampir tasvirleri ise şöyledir; ilk vampir hikâyeleri vampirleri kana susamış canavarlar ya da kötülüğün tehlikeli baştan çıkarıcıları olarak tasvir edilir. İnsanlar onlara direnmek ya da onlarla savaşmak zorundadır. Daha sonraki romanlarda vampir figürü giderek daha karmaşık hale gelir ve buna bağlı olarak farklı karakter özellikleri gelişir. Modern edebiyatla klasikleşmiş olan vampir özellikleri arasında farklılıklar bulunmaktadır. Klasik tasvirlerde insanların tehlikeli rakipleri olarak vampirler, mitolojide kurt adamların muhalifleri olarak vampirler, hayaletler veya ölümsüz insanlardır. İnsancılaştırma olarak ise insanlarla bir arada veya dostluk içinde yaşayan vicdanlı ve ahlaki vampirler, önemsizleştirme açısından ise çocuk hikâyelerindeki vampirler olarak tasvir edilen artık insan kanıyla beslenmeyen vampirlerdir (Brauer, 2016)

Sembolik vampirler olarak ise vampir sıklıkla bulaşıcı, ölümcül hastalıklar, cinsel amaçlı suçlar ve tek bir karizmatik kişinin diğer insanlar üzerindeki manipülatif etkisi için bir metafor olarak hizmet eder. İlk edebi öykülerde vampirler tek başlarına ya da küçük gruplar halinde ortaya çıkıyorlardı. Modern eserlerde aynı zamanda ortak kurallara göre bir arada kalan ve sıklıkla uzun bir geçmişe bakan çok sayıda üyesi olan vampir klanları yer almaktadır. Modern kurguda vampir romanları fantastik veya bilim kurgu romanları olabileceği gibi tarihi romanlar veya günümüzde geçen romanlar da olabilir. Günümüz dünyasında geçen vampir romanlarında genellikle modern koşullardan yararlanmayı öğrenmiş vampirler yer alır. Örneğin artık insanların kanını emmezler, kan bağışi torbalarından ya da soda kutularından tüketirler. İnternet sohbetleri takipçilerinin Kont Drakula'nın etrafındaki sinematik ölümsüzlerin hastalıklı, baştan çıkarıcı cazibesine hayran kaldığı ve kendilerine vampir diyen renkli tuhaf bir durum ortaya çıkar. Almanya'da son yıllarda Gotik ve Karanlık Dalga alt kültürünün bir parçası olarak canlı bir vampirizm ortaya çıkar. Popüler inanç ve mitolojide vampir doğaüstü güçlere sahip, kan emen bir gece yaratığıdır. Modern vampirler kurgusal rol modellerinin karanlık, melankolik havası ile eğlenir(Brauer, 2016).

Onlar için vampirizm öncelikle estetik ve giyim, makyaj, takı gibi aksesuarlarla sınırlıdır. Ancak bazıları ekran ve kitap kahramanlarıyla o kadar özdeşleşmiştir ki kendilerini bir tür yaşayan vampir olarak görmektedirler. Almanya'daki vampir sahnesi(Schwarze Szene) kelimenin tam anlamıyla aşilamaz. Takipçilerine internette Gotik partilerde ve karanlık festivallerinin yanı sıra popüler diskolarda da rastlamak mümkündür. Vampirizm kalıcı bir sorundur. İnternet arama motoru Google “vampir” anahtar kelimesi için 13.2 milyon sonuç listeleniyor. Siyah rengi vampir sahnesinin kıyafet kuralını belirler. Vampirlerin elektronik müzik, dark metal ve elektrogotik gibi partileri ve müziklere ilgileri vardır. Vampir spektrumu çok yönlü ve tuhaftır. Zararsız kitap, film hayranlarından, oyunculara ve vampir rollerine bürünen yaşam tarzı tutkunlarına ve kan fetişislerine kadar çeşitlilik gösterir. Vampir hayranları siyah sahnede(Schwarze Szene) neredeyse tamamen kaybolmuş durumda. Bu yüzden içeridekiler bile onları diğer Gotik hayranlardan zorlukla ayırt edebiliyor. Bu alt kültürün en iyi uzmanlarından biri olan Köln' lü kriminal biyolog Mark Benecke'ye

göre bunun basit tek bir nedeni vardır. Vampirler tanınmamak için ortaya çıkmazlar (Brauer, 2016).

Aynı zamanda Transilvanya Drakula Derneği'nin Almanya bölümünün başkanı olan Benecke, "Vampirler var." diyor. Onlar yaşıyorlar, kötü görünmüyorlar ve sıklıkla kan ve boyunları düşünüyorlar. Eğer vampir hayranları bu kadar bireycilerse onları birleştiren şey nedir? Hepsi enerjiden yoksun. Bunu başkalarından almak zorundalar." diyor Benecke. Kan içenler sahnede küçük bir azınlıktır. Vampirler enerjisi düşük olduğu için kendi kanlarını içmezler. Benecke diğer gönüllü bağışçıları kesiyorlar ya da konülle kan alıyorlar. Kan yaşamın simgesidir ve boyunlar vampiriler için son derece erotiktir. Kan fetişizmi ve gerçek bir vampir olma fikri psikopatoloji ve klinik vampirizm alanına girmektedir. Berlin Charite' deki Cinsel Bilim ve Cinsel Tıp Enstitüsü'nde vampirizm, cinsel bir fetişizm ve "erotik odağı" kan olan "nadir bir parafili" olarak görülmektedir. Bu "kan içenlerin" kan içip kan kokladığında cinsel olarak uyarıldığı anlamına gelir (Brauer, 2016).

Ayrıca internet kanın attığı yer olarak kabul edilmektedir. Protestan okült uzmanı Ingolf Christiansen şu uyarıda bulunmaktadır. Kendini vampir olarak gören herkes başkalarına hükmetmek, enerjilerini çalmak, onları emip kurutmak ister. Parçalanmış Alman vampir topluluğu için internet merkezi iletişim noktası ve iletişim ağıdır. Forumlar kan içme, yaşam tarzı ve moda vampirizmi hakkındaki gönderilerle dolup taşıyor. Sohbet takma adı "Lacrima" olan biri "Benim için vampir olmak bir tarzdır, karanlıktır ve ara sıra biraz da kan fenal değildir." diye yazıyor. "Lost- Soul" isimli birisi ise vampirlerin ortaya çıkıp çıkmayacağı sorusuna şöyle cevap veriyor: " Kesinlikle hayır dünya henüz bize hazır değil"(Brauer,2016).

3.4. Osmanlı Vampirleri

"Lisan-ı Tatar' da "obur", cadüya ve sihirbaz avrete ve mezarda dirilere derler.(Evliya Çelebi, Seyahatname (17. Yy)

"Cadu" (Farsça) büyücü, sehhar(sihir yapar), sihirbaz";

"Cadı: (Farsça "cadu" dan) Avamın itikad-ı cahilaresince(halkın cahilce inanışlarına göre) güya mezardan çıkub geceleri bir suret-i makufede(korkunç bir şekilde) ve cin gibi gezen hayal, vampir, karakoncolos. " (Şemseddin Sami, Kâmus-i Türki(1901)

”Cadı: Mezardan çıkan gül, karakoncolos, vampir, cadı, sehâr, bed-lika(çirkin suratlı, kötü yüzlü), bed-hû(huysuz, kötü huylu), kocakarı, kulyabani, gulyabani. ” (Ahmet Vefik Paşa, Lehce-i Osmani(1876)

”Hortlak: Yaban hayvanı, hort hort edüb seslenmek, avam zannınca günahkâr adam mezarda cadı olup hort hort etmek, mezar azabı çekmek” (Şemseddin Sami, Kâmûs-i Türki)(1901)

”Hortlamak: yaban hayvanları (gibi) hort hort edip seslenmek, mezarda saadetsizlerin azabını çekmek. ” (Ahmet Vefik Paşa, Lehce-i Osmani (1876)

”Vampir” (Fr. Vampire) 1. Güya öldükten sonra cin gibi mezardan çıkub, halha mazarat-ı isal eden ve dehşet veren hayali mevhum, cadı, karakoncolos. ” (Şemseddin Sami, Kâmûs-i Türki(1901)

Tarihi metinlerdeki ”vampir” ifadeleri her kültürde farklı inançların olduğunu göstermektedir. Her dilde ve medeniyette, ülkelerde farklı şekillerde ifade edilen vampir kavramı dönem insanının bakış açısını da yansıtmaktadır. Vampirlerin Osmanlı ile bağlantısı ise Eflak Beyliğini yöneten Vlad Drakula’ dan gelir. Osmanlı ile sınır anlaşmazlığı yaşar. Osmanlı hâkimiyetine girmek istemeyen Vlad Osmanlı ile giriştiği mücadelede Türk köylerini yakıp yıkarak insanları kazığa geçirmiştir. Bunun üzerine dönemin sultanı Fatih Sultan Mehmet Vlad Drakula'nın kellesini alarak intikamını almış olur ve Eflak bölgesini kendisine bağlar. Hatta Vlad Drakula'nın kellesi bal dolu bir kavanozun içinde getirilir ve bir kazığa çakılır. Tarihte Vlad Drakula ”Kazıklı Voyvoda” olarak da adlandırılır. İnceleyeceğimiz esere de konu olan Drakula dönemin sinemasına uyarlanmış ve Türk edebiyatında da korku türüne etkisi olmuştur. Bram Stoker’ in Drakula’ sınında birçok edebiyata, tarihçi tarafından tarihten esinlenerek oluşturulduğunu önceki bölümlerde ifade edilmiştir.(Kırgı, 2018)

Hatta Osmanlı'da vampirlerle ilgili efsaneler o kadar çok yayılır ki dönemin Osmanlı hükümdarı bir heyet hazırlanarak olayların araştırılmasını ister. Bu konuda fetvalar verilir. Ebussuud Efendi bu konuda fetva veren en önemli kişilerdendir. Ebussuud Efendi Devlet-i Aliyye’ nin en bilinen Şeyhüslamlarındandır. Bu yüzden 16. yüzyıl Osmanlı şeyhüslamlarından Mehmet Ebussud Efendi'nin fetvaları ayrı bir önem taşımaktadır. Fetvalarda Selanik ve Rumeli'nin geçmesi ise dikkat çekicidir. Önceki bölümlerde Yunanistan'ın mitolojik tanrıları ve vampir kavramlarından bahsedilmiştir. Evliya Çelebi'nin ”Seyahatname” eserinde Kafkasya bölgesinde geçen

olaylar anlatılır. Bunlardan biri Kafkasya'da Hatukay Çerkez memleketindeki Pedsı(Fedz) isimli bir köyde yaşandığı rivayet ettiği Abaza ve Çerkez cadılarının korkunç savaşıdır. Daha önceki bölümlerde Slav toplulukları, Balkanlar ve diğer vampir bölgelerinin hakkında bilgi verildiği için tekrara girilmeyecektir. Ancak Evliya Çelebi'nin Seyahatnamesi bu anlamda önemli bir yere sahiptir. Çerkezlerde kan içme özelliği bulunmayıp öldükten sonra yaşadığına inanılan bir hortlak ve cadı motifi bulunmaktadır.(S.99) Buna göre Çerkez anlatılarında "vud" adı verilen kocakarı şeklinde tasvir edilen ve hayvana dönüşebilen olağanüstü varlıkların, bunları tanıyıp baş edebilen "tsıshu" adı verilen kimselerin bahsi söz konusudur (Mijayev & Pashtova, 2018).

Evliya Çelebi Seyahatnamesinin vampir ya da hortlak anlatıları ile ilgili Seyit Ali Kahraman'ın hazırladığı; Günümüz Türkçesi ile Evliya Çelebi Seyahatnamesi adlı çalışmanın 7.cildine bakılabilir. Özellikle birçoklarının Balkanlardaki inanışlardan kaynaklandığı bilinmektedir. Ayrıca Ali Rıza Seyfi'nin Drakula adaptasyonu olan "Kazıklı Voyvoda" sonradan "Drakula İstanbul'da" adlı filme uyarlanarak bu isimle 1997'de bir basımı yapılacaktır. Filmin etkisi "Naz ve Köşkteki Vampir" adlı eserde de görülmektedir. Osmanlı vampirleri çok popüler olmasa da cadıcıların farklı isimler altında korku edebiyatı eserlerinde kullanıldığı görülmektedir. Günümüzde Trakya bölgesinde artık kan emen varlık motifi yerini "hayalet gelin" yahut "ölü gelin" motifine bırakmıştır. Söz konusu motifle ilgili derlemeleri bu çalışmanın kaleme alındığı esnada Edirne'de Trakya Üniversitesi'nde Berk Demiroğlu tarafından halk bilim alanında hazırlanan "Yakın Tarihteki Trakya'da Doğaüstü Varlıklara Olan İnanç Sistemi ve Korku Hikâyeleri" adlı bitirme tezinde yer verilmiştir. Batı ölçeğinde "resmi kayıtlara geçmiş ilk vampir salgının" yaşandığı yer Hırvatistan'dır. 1672' de İstria Yarımadasında Tinyan yakınlarındaki Krinya köyünden Glure Grando' nun hortladığına ve birçok ölümden sorumlu olduğuna inanmışlardır.(Kırgı, 2018)

Jure Grando Aliloviç adıyla da zikredilen bu şahıs 1579- 1656 yılları arasında yaşamış, hortladıktan sonra bölge folkloruna binaen "strigoj", "strigon" veya "strigun" olarak tanımlanmıştır. Hastalık nedeniyle 1656' da ölmüş ancak efsaneye göre bir vampir(strigon) olarak geceleri mezarından çıkmaya başlayarak 1672' de başı kesilene dek köyünde terör estirmiştir. Grando'nun kızı Ana ile oğlu Nikola Aliloviç, babalarının karanlık şöhretinden ötürü genç yaşta Istria' dan kaçarak İtalya'nın

Volterra bölgesine kaçmak zorunda kalmışlardır. Efsaneye göre Jule ölümünden 16 yıl sonra hortlayarak köyüne dehşet saçmaya başlamıştır. Buna göre 16 evvel (1654' te) Jure' u defnetmiş olan rahip geceleri birilerinin köydeki evlerin kapılarını çaldığını, kapısı çalınan kişinin de birkaç gün içerisinde öldüğünü keşfeder. Bu şekilde ölen birkaç kişi söz konusudur. Jure dul eşine yatak odasında görünerek ona saldırır. Ölü adamın gülümsediği ve nefes nefese kalmışçasına soluduğu tarif edilmektedir. Rahip Giorgio sonunda vampirle yüz yüze geldiğinde onu haç göstererek vampiri kovar. Peşine düşmeye cesaret edebilen köylüler Miho Rodetic adlı birinin önderliğinde vampiri kovalayarak kalbini (Sırp folklöründeki gibi) alıçtan bir kazıkla delerek öldürmeye çalışırlar. Ancak sopa göğsüne işlemez. Bir gece sonra dokuz kişi haçlar, lambalar ve yine alıçtan kazıklarla mezarlığa gelirler. Jure' nin tabutunu çıkardıklarında cesedin yüzünde bir gülümseme, hiç bozulmamış bir vaziyette yattığını görürler. Rahip Giorgio yeniden dua ederek ölüyü kazıklamayayı dener. Bazı şeytan çıkarma dualarından sonra köylülerden Stipon Milasic bir testereyle cesedin kafasını koparır. Rivayete göre testere cesede saplanınca vampir çılgınlık atar ve kesikten kan akmaya başlar. İnanışa binaen kafası kesilince hortlaklığı sona erer (Çobanoğlu, 2021).

Verilen örnekten yola çıkarak Osmanlı döneminde de yaşanan olaylarda vampir özelliklerini görmekteyiz. "Naz ve Köşkteki Vampir" adlı eserde Hızır karakterini inceleme açısından Hızır ile ilgili kısaca bilgi vermek gerekir.

"Hızır Peygamberdir; sıkışan her insana yardım eder, bazen de insanları çoğunlukla yaşlı aksakallı nur yüzlü bir ihtiyar veya başka kılıklara girerek imtihan eder. Bu imtihan çoğunlukla aç olan bir "Tanrı misafirine" yiyecek verip vermemek şeklindedir. Yardım edip imtihanı kazananın evindeki yiyecek artar, hiç eksilmez; tarlası bereketlenir, dilekleri gerçekleşir, imtihanı geçemeyen de cezalandırılır. Başta derde giren "sıkışan kula yardım eden Hızır" dır (Sarpkaya & Yaltırık, 2022).

Türk halk kültüründe Hızır ümitlerin tükendiği, çaresizliğin olduğu anda geleceğine inanılan sonsuz bir güce sahip semavi bir varlık olarak kabul edilir. Peygamber "Hızır Nebi", "Hızır Aleyhisselam" olarak da adlandırılmaktadır. Onun ölümsüzlük suyu olan "ab-ı hayat" içtiğine inanılır. Bu yüzden kıyamete kadar yaşayacağı, yeryüzünde kılık değiştirerek dolaştığına inanılır. Hızır'ın iyileri ödüllendirdiği kötülerini cezalandırdığına inanılır. Bazen insanları denemek ister. Bazen

çirkin, kötü, iğrenç kılıklara girerek denemek istedikleri insanlardan bazı isteklerde bulunur. İstekleri yerine getirenler kısa sürede zengin olur, kazançlarına bereket gelir. Getirmeyenler ise cezalandırılır. İşleri ters gider, bereketsizlik gelir. Hızır ile ilgili pek çok hikâyeye anlatılır. Bereket konusu "Naz ve Köşkteki Vampir" adlı eserde de Hızır ile ilişkilendirildiği için Türk Halk Kültüründe Memoratlar ve Halk İnançları" adlı eserden kısa bir örnek vermek istiyorum (Çobanoğlu, 2021).

"Bizim köydeki Ayşe Kadın çok fakirmiş. Çocukları da çokmuş. Fakirlikten dolayı ot yiyorlarmış. Bir yerden buna bir torba un gelmiş. Bir gün kapısına gelen yabancı biri (Hızır) ona elini sürerek "Bu un hiç bitmesin, bereketli olsun. " demiş ve kadının bir sene bunu bitmemiş. "Naz ve Köşkteki Vampir" adlı eserde de "Hızır" karakteri evdeki bereketi arttıran, zor zamanlarda, imdada yetişen, insanlara yardım eden sadece Naz tarafından görülen bir karakter olarak sunulur (Sarpkaya & Yaltrık, 2022).

Ek bilgi olarak Bram Stoker' in "Drakula" adlı eser, ve Romanya Prensi Vlad Drakul(Kazıklı Voyvoda) dan bahsetmemek olmaz. Çünkü edebiyatta birçok esere ilham kaynağı olmuş, inceleyeceğimiz eserde tarihsel ve vampir özellikleri bakımından izler taşımaktadır. Bu bağlamda eserlerin oluşturulma süreci ve etkileri açısından ele alınacaktır.

3.5.Drakula ve Kazıklı Voyvoda

1897 yılında "Drakula" adlı eserini yayımlayan Bram Stoker eserde yaşayan ölümlerin dünyasını ve özelliklerini iyi ile kötünün mücadelisini anlatmıştır. Bu nedenle birçok filme, romana, hikâyeye ilham kaynağı olmuştur. İlk vampir hikâyesi yazan sadece Stoker değildir. Öncesinde John Polidori "Vampir", James Malcolm Rymer "Vampir Varney", Joseph Sheridan Lee Fanu "Carmilla" adlı hikâyeleri yazmıştır. Her eserde ortaya çıkan ortak özellik ise hikayelerin erotik, ruhani, felsefî ve metaforik anlayışı farklı bakış açılarıyla sunmasıdır. 8 Kasım 1847'de İrlanda'nın Dublin şehrinde doğan Stoker 7 yaşına kadar çok sık hastalanır. Oldukça parlak bir öğrenci olan Stoker 17 yaşında Dublin'de Trinity Koleji' ne gider ve fen bilimlerinden yüksek dereceyle mezun olur. Aynı okulda matematik alanında yüksek lisans yapar. Edebiyat, felsefe ve tiyatro ile yakından ilgilenir. İlk hedefi babası gibi memur olmakken, Dublin kalesinde muhasebe yardımcısı olarak işe başlar. Bir süre sonra bırakarak bir gazetede

tiyatro eleştirmenliği yapmaya başlar. O dönem aktör olan Henry Irving' in tiyatro turnesinde onu öven bir yazı yazar ve Henry onu akşam yemeğine davet eder. Böylece dostlukları başlar. Bu noktadan sonra Stoker'in hayatı tamamen değişir. Florence Balcombe adlı bir kadınla tanışır ve evlenip Londra'ya taşınırlar. Stoker eşi ve kariyeriyle sahne sanatları dünyasına hızlı bir giriş yapar. Bir taraftan yazarlık kariyerini sürdürür. İlk romanını yayımladıktan sonra Drakula'yı yazmaya başlar. "Drakula" öncesi yazdığı eserleri ölüm temalı olması, dünya dışı konulara yönelmesi çok eleştiri almasına sebep olur. Drakula'yı yazması yedi yılını alır. Eserde kötü karakter olarak belirtilen Kont Drakula'nın Eflak bölgesindeki Voyvoda Drakula' dan esinlendiği tahmin edilmekte ancak karakter özelliği en yakın arkadaşı Henry Irving' e benzetilmektedir. Henry'nin cüssesi, nezaketi ve yüz şekli korkunç Drakula' ya çok benzemektedir. Bu romandaki en ilginç çekici özellik ise Drakula'nın oyunlarına dâhil olması ve kötülük abidelerinin sonunun ölümle bitmesidir. Bakıldığında Stoker'in hayatı bu eserin oluşturulmasında önemli bir faktöre sahiptir (<https://tr.wikipedia.org/wiki/Drakula>)

Drama, duygusallık, görsel, şiddet ve doğüstü olaylara sahip olan aynı zamanda cinsel çağrışımlarda bulunan aristokrasi sınıfının alt tabakayı ezmesi ve oyunlarla iyi ile kötü arasındaki anlaşmazlığı, din tabanlı mücadele eden bu eser en yenilikçi popüler roman olmuştur. Kontun özellikleri şu şekilde tasvir edilir. Beyaz tenli, kırmızı gözlü, yirmi insan gücünde, tırnakları uzun ve sivri, dudakları kırmızı ve beyaz, köpek dişlere sahip, tabutta uyuyan, gece avlanan, ölümsüz bir canavar olarak verilir. Kurt, yarası, sıçan kılığına girer ve deliklerden geçebilmektedir. Aynada görünmez, modern dönemdeki vampir özelliğinin aksine güneşte ölmez, gündüzleri de dolaşır ancak gücü azalır. Şafak, öğle ve gün batımında şekil değiştirme özelliği vardır. Tasvire göre verilen özellikler dünya ülkelerindeki vampirlerle örtüşmektedir. Hikâyenin konusu kısaca vermek eseri incelemeleri açısından faydalı olacaktır (<https://tr.wikipedia.org/wiki/Drakula>)

3.5.1.Konusu

Bir grup insan Transilvanya'da yaşayan ölümsüz Kont Drakula'yı öldürmek ister. Olaylar 19. yüzyılda Kont Drakula' nın Londra civarında satın aldığı gayrimenkullerin satış işlemlerini tamamlamak isteyen genç avukat Jonathan Harker' ın Transilvanya' ya gelmesiyle başlar. Ancak şatonun bulunduğu Karpat Dağları' na

kadar süren yolculukta tuhaflıklar başlar. Transilvanya' ya varan Harker Konttan bir mektup alır. Şato yakınlarında oturan insanlar onu uyarmakta ve onun için dua etmektedirler. Harker ikna olmaz. Kaldığı handaki yaşlı bir kadın ona haç vererek en azından bunu takmasını ister. Haçı takar, mektupta olduğu gibi arabayla Borga Geçidi' ne gelir. Kont onu alıp şatoya getirir, yolda mavi alevler ve arabanın etrafının kurtlarla çevrili olduğunu görür. Yorgunluktan uyuyakalan Harker uyandığında arabanın uçurumun kenarında bulunan bir şatoya yaklaşmakta olduğunu görür. Şatoya gelen Harker elinde bir fener olan, siyah giymiş, uzun boylu bir adam görür. Bu Kont Drakula' dır (<https://tr.wikipedia.org/wiki/Drakula>)

Şatoda hizmetçilerin olmadığını belirterek ona kendisi hizmet eder. Yemekte atalarından bahseder, Hunların soyundan olan, Sekellerin soyundan olduğunu ve ailesinin Atilla ve Kazıklı Voyvoda'nın soyundan geldiğini anlatır. Harker bütün iyi hizmete rağmen kendini esir gibi hisseder. Kont, İngiltere hakkında bilgi almak için avukatın bir ay şatoda kalmasını ister. Jonathan tam bu süreç içinde gündüzleri Kontu hiç görmez. Bir gece Kontun şatonun duvarında kertenkele ya da yarasa gibi olduğunu görür. Avukat şatoyu gezerken Kontun kana doymuş bir halde tabutta uyduğunu görür. Bir süre hazırlık yapılır ve Kont diğer toprak dolu sandıklarla Transilvanya'dan ayrılır. Varna limanından Whitby' e gidecek Demeter adlı Rus gemisine biner. Harker şatoda kız kardeşler denilen vampirlerin yanına terk edilir. Bunun üzerine Harker da şatodan kaçma planları yapar. Buradan itibaren hikâyenin içine Harker' ın nişanlısı 'Mina Murrey' ve onun yakın arkadaşı Lucy de dâhil olur. Aylarca nişanlısından haber alamayan Mina, yakın arkadaşı Lucy' nin nişanlısı Arthur Hollywood' la tanışır. Arkadaş ortamında Lucy, Mina' yı Teksaslı Quincey P. Morris ve Psikiyatrist Dr. Jack Seward ile tanıştır. İkisi de Lucy' den hoşlanır. Evlenme teklif ederler. Ancak Lucy Artur' u tercih eder. Dr. Seward aynı zamanda Kont Drakula' nın satın aldığı Whitby' deki Carfax Manastırının yanındaki akıl hastanesinin yöneticisidir. Gemi birkaç hafta sonra Whitbey' e varır (<https://tr.wikipedia.org/wiki/Drakula>)

Korkunç olan gemi kaptanının da yaşayan bir ölü olması, gemide başka kimsenin olmaması ve onun haç takmasıdır. Gemide kimsenin olmamasının sebebi denizcilerin birer birer ölmesidir. Bunu yapan da Drakula'nın bizzat kendisidir. Kontu fark eden ikinci gemi kaptanı ona hançeri saplar. Fakat hiçbir etkisinin olmadığını görür. Diğer kaptansa ne olursa olsun üzerine bir haç bağlayarak dümene geçtiğini ve gemiyi karaya

götüreceğini gösteren bir yazı yazar. Drakula gemiyi köpek şeklinde terk eder. Aynı gece hayvanat bahçesinden bir kurt Drakula'nın etkisiyle kaçar. Akıl hastanesi ve Westenra malikânesinin yanında sık sık bir yarasanın uçtuğu görülür, tuhaf şeyler olmaktadır. Drakula hipnotize etme yeteneğine sahiptir. Bu yüzden Lucy' i sık sık bahçeye çağırır. Onun kanını emer. Bir gün yine görür ancak rüya gördünü zanneder. Doktor Steward neler olduğunu anlamaya çalışır (<https://tr.wikipedia.org/wiki/Drakula>)

Gizemli işi çözemez. Yardım istemek için Amsterdam Üniversitesi'nden hocası metafizikçi Profesör Doktor Abraham Van Helsing' den yardım ister. Van Helsing olayı anlar. Lucy' nin öleceğini ve yeniden bir vampir olarak döneceğini belirtir. Arkadaşları ve Van Helsing kan verirler ancak yine de onu kurtaramazlar. Bu sırada Mina, nişanlısı Avukat Harker' dan bir mektup alır. Bitkin halde Macaristan sınırında bulunmuştu. Ama hiçbir şey hatırlamaz. Sahip olduğu tek şey günlüğüdür. Nişanlısını iyileştirmek isteyen Mina, Profesör Van Helsing' den yardım ister. Profesör dostu Macar tarihçi ve türkolog erminiyoruz Arminius Vambery' den Drakula'nın geçmişini araştırmasını ister. Ona göre Drakula'nın mensup olduğu aile çok güçlü, eski bir ailedir. Bazen karanlık güçlerle ilgilenen aile fertleri olmuştur. Van Helsing onun Voyvoda'nın torunu olmadığını, bizzat kendisi olduğunu açıklar. Drakula'nın savaşta kendisi varmış gibi anlatmasının sebebini bulur. Bunun yanında Drakula simyacı, büyücü ve şekil değiştirmede ustadır.

Drakula'nın büyüleri Hermanstadt Gölü kıyısındaki Scholomance Kara Büyü Okulunda öğrendiği, İngiltere'ye geçmek için 400 yıldır bu planı yaptığını belirtir. Stratejisi ve planı yaşadığı dönemde Tuna nehrinde savaşırken yaptığı gibidir. Dracula'dan kurtulmanın tek yolu ise başını kesmek ve kalbine kazığı çaktırmasıdır. Olay örgüsüne bakıldığında vampiri yok etme geleneği, önceki verilen bilgilerle aynıdır (<https://tr.wikipedia.org/wiki/Drakula>)

3.5.1.Kazıklı Voyvoda

Romanya Prensi Vlad Dracula 15. yüzyılda yaşamış, hayatı korkunç derecede zulümlerle dolu olan prendir. Bram Stoker' in Drakulası ve Romanya prensi Drakula arasında pek çok benzerlikler görülmektedir. İnceleyeceğimiz her iki eserde de hem Stoker Drakulası hem de Romanya prensinden izler vardır. Prens Drakula 14. ve 15. yüzyıl Doğu Avrupa'da hâkimiyet kurmak isteyen Macar ve Osmanlı

imparatorluklarının çok çekişmeli olduğu bir dönemde dünyaya gelir. Hükümdar kendilerine politik ve askeri entrikalarla dolu olan satranç oynarken bulurlar kendilerini. Prens hayatı da bu entrikaların arasında geçer. Aynı zamanda prens III. Vlad olarak da anılmaktadır. Ailesinde Vlad ismini taşıyan üçüncü kişidir. 14. yüzyılda Eflak bölgesini yöneten Basarab, hükümdarlığın babadan oğula geçmesi esasını getirir. Basarab'ın soyundan gelenlerin iki seçeneği vardır; ya Macaristan'daki Hristiyan yönetimi ile iyi geçinip işbirliği yapacak ya da Osmanlı ile anlaşmalar yaparak sınırlı özerklik elde edeceklerdir. Bu bölge aslında Osmanlı ile Macaristan'ın yıllardır mücadeleye ettiği bir bölgedir.

Vlad Drakul'un babası Mirceacel Batrin (Yaşlı Mircea) Eflak bölgesini Osmanlı yönetiminden kurtarmaya çalıştığı için saygı duyulan biridir. Yaşlı Mircea öldükten sonra oğlu Vlad, Macaristan İmparatorluğu'nun himayesinde askeri lider olarak başa geçer ve Transilvanya bölgesindeki Sighisoara kentine yerleştirilir. Burada Türklerle mücadele eder. Üvey kardeşi Aleksandra I. Aldea' da Eflak bölgesinin yönetimini tamamen ele alır. Vlad'ın Türklere karşı başarılı bir şekilde mücadele etmesini takdir eden 1431 yılında zamanın Macar İmparatoru Sigismund onu yanına çağırır ve kutsal Roma İmparatorluğunu Türklere karşı korumak için kurulan askeri ve dini bir birlik olan "Ejderha tarikatı"nın kurucularından birisi olmasını teklif eder. Bu teklif hayatının dönüm noktası olur.

Eflak dilinde ejderha anlamına gelen Drakul kelimesini ismine ekler. Adı Vlad Drakul olur. 1431 yılında Sighisoara' da uç beyliğini aldığı anda gayrimeşru oğlu doğar doğmaz "Ejderhanın oğlu Vlad" olarak adlandırılır. Bu da Bram Stoker'ın Drakulasını oluşturduğu karakterdir. Macaristan İmparatorluğu'nda zirveyi Sigismund ile görmüştür. Onun tahta çıkışı da bir takım oyunlar ve politik hesaplarla olmuştur. Ülkedeki iç karışıklıklar, Türk istilasının yaşanması, Sigismund için efsanelerin de başlangıcı olmuştur. Ejderha Tarikatı kurulmasını isteyen Sigismund bu tarikatın üyelerinin imparatorluğun çeşitli derebeyliklerinden olmasını istemiştir. Ejderha Tarikatı Vlad Drakul için bir gurur kaynağıydı. Bu tarikat Sigismund'a hem politik hem de askeri güç katmaktadır.

Kendi çıkarları için bu tarikatı kuran Sigismund üye olanlara yeminler ettirerek sadakatlerini kazanmış ve kendine yeni bir destek oluşturmuştur. Amaç hükümdarlığa karşı tehdit olan her şeye bir güç kullanmadır. 1436 yılında Vlad Drakul'un üvey

kardeşi ölür. Drakul'un büyük oğlu II. Mircea Eflak tahtına geçer. 1437'de Sigismund ölür. Ortada politik bir boşluk oluşur. Bu boşluğu doldurmak için Drakul Türklerle anlaşmalar imzalar. Macaristan'ın yeni yönetimi Türkleri Avrupa'nın dışına atmak için seferberlik ilan eder ve bu tarikatın tüm üyelerinin savaşa katılmasını isterler. Vlad Drakul ise bunu reddeder. Tarikattaki üyelerden birisi de Macar General Hanes Hunyadi' dir. Haçlı Seferleri sırasında bozguna uğrasa da Türklere karşı öfkesi bitmeyen Hunyadi kaçır. Yıllarca Hunyadi ve Vlad Drakula ailesi arasında anlaşmazlık devam eder. Osmanlı ile anlaşmalar yapan Vlad Drakula'nın yokluğunda Hunyadi Eflak prensliğine saldırı düzenler ve II. Basarab' ı hükümdar olarak tayin eder.

Osmanlı'ya her yıl düzenli vergi ödenmesi için diplomatik görüşmeler yapan bilet Osmanlı padişahı II Murat'a Eflak eyaletinin bağıllık güvencesi olarak küçük oğulları bilet drakula'yı ve radyoyu bırakır Burada iki amaç vardır; kısa vadede Vlad iyi ilişkiler geliştirebilir. Uzun vadede Eflak soyundan geldikleri için bu bölgenin hükümdarlığını devam ettirebilirlerdi. Çocukları ellerinde esir olduğu sürece Türkler ve Macar yönetimi arasında entrikalarına devam eder. Bu sürede oğlu Vlad Drakul askeri dehasını geliştirir ve güçlü bir devlet adamı olur. Babasına yapılanları gören Drakul her geçen gün Osmanlı'ya daha da nefret besler. Aldığı bütün eğitimi intikam için kullanır. Kardeşi Radu ise esir alındığında 8 yaşındadır. ‘‘Yakışıklı radu’’ olarak adlandırılan kardeşi II. Murat'ın sarayında kalır. Kendi isteğiyle müslüman olur ve Osmanlı'nın yardımcısı haline gelir. 1446 Janes Hunyadi Macaristan İmparatoru olur ve askeri yetkiler elde eder. Hunyadi Osmanlı'nın baş düşmanıdır. Osmanlı'nın baskısı, batıda Almanların olması, Macaristan soylu sınıfının iç karışıklıkları Hunyadi' yi sıkıştırmıştır. Ancak Hunyadi Eflak'ı cezalandırmak için bir sefer düzenler ve Vlad Drakul ve oğlu Mircea' yı bozguna uğratar. Oğlunu esir alır, Vlad ise diri diri öldürülmüştür. Yönetime ise imparatorluğa sadakatiyle bilinen II. Vladislav gelir. Hunyadi birlikleri, II. Vladislav' ın desteğini alarak Tuna nehrine bir saldırı düzenler. Bu bölge Türklerin elindedir.

Ancak yenilgiye uğrayan Hunyadi kaçarken Sırp lider George Brankoviç tarafından esir alınır. O dönemde Sırbistan, Macaristan'dan ayrılmıştır. Esaretten kurtulmak için oğlu Matthias Cornivus ile Branković' in üvey kızı Elizabeth Cilli ile politik çıkarlar için evlilik yapılmasına izin verir. Eflak yönetimini Osmanlı'nın

desteğiyle alan Vlad Drakula'nın Macaristan' daki hükümdarlığı kısa sürer. Amcası Bogdan ile 8 yıl plan yapar. 1451'de Bir isyan sırasında amcası öldürülür. Hunyadi ile yolları kesişen Vlad Drakula Türklerin her şeyini çok iyi öğrendiği için en güvenilir danışmanlarından olur. 1456 yılında Belgrad'da yapılan savaşta Eflak'ı savunmayı Drakula üstlenir. Hunyadi ise vebadan ölür. Savaşı kazanan Vlad için Türklerin de çekilmesi ile Macaristan yönetiminin kapıları sonuna kadar açılır. Eflak yönetimini alan Drakula'nın amacı babasının, abisinin ölümüne yol açan derebeylerden intikam almaktır. Bunun için 1457'de Paskalya kutlamalarında derebeylerini Targoviste şehrine davet eder. Efsaneye göre bu görüşmeden sonra derebeylerinden 500 kadarını yakalatıp kazığa oturtur.

Sayı biraz abartılı olsa da onun zalimliğinin yayılmasına yeterli olmuştur. Öldürdüğü derebeylerin yerine daha düşük sınıflardan birilerini getirerek bağılıklarını istemiştir. Köklü derebeyleri ise ekonomik olarak Transilvanya'daki Alman kökenli tüccarlara bağılıdır. Ticarete problem çıkaran gruplara da bazı yaptırımlar uygulamıştır. Amacı Eflak'taki düzeni sağlamak olmuştur. Suçun büyük ya da küçüğüne bakmadan düzeni sağlamak için her şey kazığa oturtturmakla cezalandırılmıştır. 1458' de Macar soylularının tahta Matthias Corvinus' u geçirdiğini duyan Drakula ordusuyla Karadeniz yakınlarına gelir. Buna karşılık o dönemde tahtta olan II.Mehmet de ordusuyla bu akına karşılık verir.

Savaşı kazanamayacağını anlayan Drakula yakıp yıkma politikası uygulayarak tüm köyleri yakmış, su kaynaklarını zehirlemiş. Üstelik kendi halkı da bunların arasında yer almıştır. Targoviste şehrine çekilen Drakula, Türk köylerini de yakmıştır. Şehre gelen II. Mehmet 20 binden fazla Türk esirinin kazığa geçirilmiş olduğunu, kadın çocuk demeden onların da kazığa geçirildiğini görür. Bu korkunç manzara karşısında dehşete düşen II. Mehmet durumu Drakula'nın kardeşi olan Radu' ya bırakır. Kardeşini yakalamak isteyen Radu Dracula'yı elinden kaçıır. Vlad Drakula Transilvanya'ya kaçar. Eski müttefiki Mattias Corvinus tarafından esir alınır. Radu bir süre sonra frengiden ölür. Osmanlı İmparatorluğu kendisine bağılılığı bilinen Büyük Basarab'ı tahta geçirir.

Drakula esirliği döneminde Cornivus' un güvenini kazanarak bu ailenin kızlarından biriyle evlenir. 1475 yılında ona askeri birlikler verilir. Bunun üzerine Eflak tahtını yeniden almak için Eflak üzerine sefer düzenler. Bir yıl sonra tahtı geri

alır. Bir ay gibi kısa süre tahtta kalan Drakula 1476'nın Aralık ayında öldürülür. Drakula'nın kafasının kesilerek bal dolu bir kavanoz içinde İstanbul'a gönderildiği konusunda belgeler mevcuttur. Fatih Sultan Mehmet'in Drakula'nın kafasını bir kazığın üzerine yerleştirip uzun ve acılarla dolu bir savaşın son galibiyetini simgelediği de söylenir. Alman bakış açısına göre Dracula efsanelerde ve edebiyatta bir canavar olarak adlandırılır. En sık anlatılan hikâyelerden biri de 500'den fazla Alman tüccarının kazığa oturtulmasıdır.(Barb vd., 2011)

3.6. Vampirlerin Genel Özellikleri, "Kan" ve "Ölümsüzlük", Vampirleri Yok Etme Yöntemleri

Filmlerde ve edebiyatta çok sık rastladığımız "Kan hayattır. " sözü halk efsanelerinden modern toplumdaki gelişim sürecine kadar vampir dünyası ile ilgili bir olgu olmuştur. İnsanı hayatta tutan, üzerine yeminler edilen kan, hem fiziksel hem de ruhani anlamda önemli bir yere sahiptir. İnsanlık tarihi boyunca da kan önemini korumaya devam edecektir. Vampirlerin kan emmedeki asıl amacı ise kendilerini doyurmak değil, psişik ya da ruhsal enerjiye ihtiyaç duymalarıdır. Tarihte Doğu Avrupa'daki en eski inanışlarından ve Maya uygarlığından itibaren kanla ilgili ayinler ve törenler yapıldığı bilinmektedir. Başka varlıkların kanını içmeleri ya da düşmanlarını öldürerek onların kanıyla beslendikleri bazı kabile ve inançlarla mevcuttur. Örneğin Masai kabilesi (Kenya) kurban ettikleri ineklerin kanını sütle karıştırıp içerler. Bunun onların güçlerini arttıracığına inanırlar.

Mecazi anlamdaki örneği ise Hz. İsa'nın kanını temsil eden şaraptır. Ancak tarihte ve farklı kültürlerde kanı gerçek anlamda onları güçlendirdiğini ve intikam yeminlerini yerine getirmede kullandıkları bilinmektedir. Aralarında şöyle bir ilişki kurulabilir vampirlerle Hz İsa'nın. Vampirleri yok etmek için vampirlerin haç, kutsal su, kilise ve kutsal topraklardan korktukları bilinir. Hz. İsa'nın vücudunu simgeleyen ekmek ve şaraptan hoşlanmamaları da buna işarettir. Bram Stoker "Drakula" adlı eserinde de kan daha çok tanrıdan intikam almak için kullanılmıştır. Çünkü Drakula kara bir şeytan ve tanrının sembolik rakibi olarak ifade edilir.

Ayrıca kan fiziksel yaşamı devam ettirmenin de belirtisidir. Bu yüzden kan ölümlükle ve de ölümsüzlükle bağlantılıdır. Sıradan bir vampir bile kan olmadan yaşayamaz. Ölümsüzlüklerini bebek, kadın kanı içerek devam ettirmek isterler.

Özellikle kurbanlarına da vampirlerin ölümsüzlük olgusunu aşlamak isterler. Kurbanlarını ikna etmek için hipnotize gücüne de sahiptirler. Hem dikkat çekici özelliklerindedir bu. Hayvani içgüdülere dayanan hipnotize zekice bir taktiktir. Kurban kendini kolayca vampire teslim eder. Böylelikle hipnotize etme ve kurbanın kanını emerkenki aldığı haz aynı zamanda erotizm ve cinselliği de çağrıştırır. Onun isteklerine boyun eğmeye başlayan kurban vampirin kolayca seyahat edebilmesine toplum içinde fark edilmeden yaşamasına her şey kolayca ulaşmasını sağlar.

Başarılı bir vampir olmanın diğer bir özelliği de hayatta kalma içgüdüsüne sahip olmaktır. Kalacak yer de onun için çok önemlidir. Güvenilecek hizmetkârların olması, toprak dolu bir sandığın içinde uyumaları, zengin ve varlıklı vampirler olmaları has özelliklerdir. Eski vampir hikâyelerine ya da filmlerine bakıldığında vampir mekânları herkesten uzakta bir şatodur. Ancak modern vampirlerde ise mekân bir malikâne ya da tehlikeli bir durumda kolayca kaçmak için bir apartman dairesi de olabilir. Kurbanlarını ya da hizmetkârlarını hipnotize etmelerinin nedeni ise normal yiyeceklerle beslenmeyen, gündüz uyuyan, kanla beslendikten sonra ağzından kanların sızması ve bunları temizleyecek kişinin de hiçbir şeyi fark etmemesidir. Bu yüzden vampirlerin hizmetkârları da önemli bir yere sahiptir. Her hikâyede ya da filmde hipnotize etkisi vardır diyemeyiz. Bazen de arkadaşları ve çevresi onun bir vampir olduğunun farkındadır. İnsanlarda korku hissi oluşturmalarının sebebi ise çirkin, tuhaf ve insanüstü karakter özelliklerine sahip olmalarıdır (Yücesoy, 2007)

Vampirlerin özelliklerine bakıldığında birçoğu tarihçilerin, halk edebiyatçılarının bilim adamlarının, vampir uzmanlarının, yazar ve film yapımcılarının uyarlamalıdır. İlk akla gelen ise korkunç bir görüntülerinin olması, dişlerinin uzun, tenlerinin beyaz, kırmızı dudakları, uzun boylu olmaları ve pelerin giymeleridir. Geleneksel anlamda bakıldığında vampirlerin dişleri uzun, sivri köpek dişlere sahip olmalarıdır. Bu dişler hayvani bir gücü çağrıştırmaktadır. Hatta kurt, fare ve yılanlarla da ilişkilendirilir. Keskin dişlerinin olması daha çok vampirlerle kurt adam arasında kurulan ilişkiden kaynaklandığı söylenir. Tırnaklar ise şeytani his uyandırmak için kullanılır. Film ve edebi eserlerde bu tırnakların oldukça uzun ve bakımlı olması dikkat çekmektedir. Eski çağlarda insanlar öldüğünde günümüzdeki gibi tabuta konularak gömülme durumları söz konusu değildir; ya doğaya bırakılır, bez parçalarına sarılır ya da mağara içlerine, kaya altlarına bırakılmaktadır. Bu yüzden eski

inanişlara göre vampirlerin ölüleri rahatsız ettiğine inanılır. Büyük olasılıkla günümüz anlamıyla ilk tabutların 1600' lü yıllarda çıktığı tahmin edilmektedir.

1900'lü yıllarda ise tabutlar vampirlerin uyuma alanı olarak sembolize edilmektedir. Tabutun toprakla dolu olmasının nedeni ise onunla temas etmesi şartıdır. Bu yüzden gittikleri her yerde tabutlarını götürürler. Zamanla tabutta uyuma zorunluluğu modernizmle birlikte değiştirilmiş, dinlenme alanları olarak bodrum katları, mezarlıklar ya da kendilerini basitçe gömebilecekleri yerleri tercih etmişlerdir. Vampirlerin uyku özelliği ise normal insan yaşantısının dışındadır. Onların uyuması daha çok trans durumuna benzetilmektedir. Uyanıklık durumları edebi eserlerde ya da filmlerde farklı özellikte verilebilmektedir. Uyumaları ise vampir avcılarını için bir fırsattır. Gün doğumu ve gün batımı arasında uyumaları ise halk edebiyatında ya da Stoker "Drakula" sından kalma bir özellik olduğu düşünölmektedir. Güçlerini yeniden toplamak ya da emdikleri sıvıyı sindirmek için bu uykuya ihtiyacı oldukları tahmin edilmektedir. Toprak üzerinde uyuma özellikleri ise ana vatanları ya da ilk gömüldükleri yerle ilişkilendirilir. Eğer kilise bahçesi gibi kutsal topraklara gömülmüşlerse bu yerlere katlanamazlar. Çünkü vampirlerden korunma yöntemlerinden birisi de kutsal topraktır. Halk edebiyatlarında toprak bir ihtiyaçken modern çağ vampirlerinde toprak bir zorunluluk değildir (Giovanni, 1997)

İnsanüstü güçlere sahip özellikler taşımaları da vampirleri ilgi çekici kılmakta ve insanların özendirilmesine sebep olmaktadır. Hızlı koku hassasiyeti, hipnotize etme, şekil değiştirme bunlardan bazılarıdır. Bunların dışında günümüz vampirleri de dâhil uçmak, havada asılı durmak, görünmez olmak, zamanda yolculuk yapmak, yangın çıkarmak, resimleri hareket ettirmek, telepati ile yaraları iyileştirmek, büyü yapmak, gün ışığına dayanmak gibi özelliklere de sahiplerdir. Birçok film ve edebi eserlerde fiziksel olarak güçlü kas yapısına sahiplerdir. Bu da gücün simgesidir. Sislerin içinde görünmez olmaları, küçük yarıkların arasında bile geçmeleri ve her yeri kaplayabilmeleri de onları başka bir açıdan gizemli kılmaktadır. Sis aynı zamanda kötülüğün habercisidir. Edebiyatta da etkin bir şekilde kullanılmıştır. Ayrıca korku türünün de en temel esaslarından birini oluşturur. Hava koşullarını değiştirebilme gücü ise en güçlü yönlerinden birisidir. Özellikle filmlerde çokça bu özelliğe değinilmiştir. Stoker' in Drakulası en önemli örnekler arasında sayılır.

Giyim kuşama gelince oldukça bakımlı ve şık giyinirler. Çünkü kimse bu kadar karizmatik güzel bir vampirin kana susamış olan bir canavar olduğunu düşünmez. Beyaz bir tene renk katmak için kırmızı da kullanırlar. Vampirler geçmiş dönemlerde soylu sınıfları ifade ederken, günümüz vampir anlayışında alt tabakayı da temsil edebilmektedir. Yaşadıkları çağın insanına uyum sağlamak ve toplum içinde rahat gezebilmek için giyimleri de o çağa uygun olmalıdır. Günümüz vampirlerin de ise kıyafetleriyle ön plana çıkan vampirler de vardır. Örneğin Anne Rice' ın "Marius" karakteri yaşadığı çağdan çok uzak bir şekilde pahalı ve şık kadife elbiseler giyer.

Uzun ve siyah olan bazen kırmızı ile renklendirilen pelerin ise yarasayı temsil eden sembolik bir kıyafettir. Çünkü vampir pelerini ile ustaca kendini gizleyebilir. Hayvani içgüdü olarak daha çok yarasa ve kurtlara benzetilirler. Yarasaya benzetilmesinde birçok haklı yönleri vardır. Daha çok Orta ve Güney Amerika'da ve ABD'nin bazı güney bölgelerinde bulunan yarasalar boyut olarak küçük olmaları, kanla beslenmeleri, büyük gözleri, keskin dişlerinin olmaları, alt dudaklarının yarık olması ve korkunç bir görüntüye sahip olmaları bakımından vampirlerle ilişkilendirilebilir. Yarasalarda hayatta kalabilmek için kan içerler. Salyasında kanın pıhtılaşmasını önleyen kanın sürekli sıvı halde tutan bir maddeye sahiptir. Bu yüzden vampirler kanı son damlasına kadar emerler.(Barb vd., 2011)

Edebi eserlerde cadılar, kurt adamlar, vampirler üçlüsü söz konusu olduğu zaman onlardan korunma yolları da farklılaşmaktadır. Cadılar büyü yapabilir, kurt adamlar gizlice takip edip parçalayabilir, vampirler ise her ikisi ya da daha fazlasını yapabilir. Onları öldürmeye güç yetmese de onlardan korunmak için bazı maddeler kullanılabilir. Sarımsak ve haç bunlardan bazılarıdır. Bunların dışında kutsal su, tuz, mum, tütsü ve çanlar da onlardan korunmak için kullanılmıştır. Sarımsak özellikle vampirler öldükten sonra da onu yok etme yöntemi olarak kullanılmıştır. Halk edebiyatı örneklerinin birçoğunda ya da Drakula da vampir öldürüldükten sonra ağzına sarımsak doldurularak ölen kişilerin vampire dönüşmeleri engellenir. Kapı ağzlarına, cam kenarlarına kadar sarımsak konulur. Vampirlerin duyma, görme, koku alma duyuları çok gelişmiş olduğu için onlardan korunmak da oldukça etkili olduğu bilinmektedir. Ortaçağ'da veba salgını olduğu dönemde leşlerin kokusunu bastırmada da kullanıldığı hastalıkları önlediğine inanılırdı (Barb vd., 2011)

Tuz da korunma yöntemlerinden biridir. Özellikle Türk kültüründe bir çocuk ya da herhangi bir yetişkinde nazar var ise ateşin üzerine tuz atılıp yakılması istenirdi. Böylece kötülüklerden ve nazardan korunacağına inanılır. Sadece insanı korumada değil gıda maddelerini korumak amacıyla da tuz mutfaklarda kullanılan en temel maddelerden biri olmuştur. Örneğin eski Mısır medeniyetinde ölülerin mumyalanmasında kullanılan en önemli madde konumundadır tuz. Bazı efsanelerde tuz koyulan yerden vampirlerin geçemediği ifade edilir. Tuz kadar tohumlar da (hardal tohumu, haşhaş, meşe, mısır ya da havuç) vampirlerden korunma amaçlı kullanılmıştır. Efsaneye göre bir vampir bu tohumlara rastlarsa onları saymak zorunda kalır. Böylelikle gün doğumunu fark etmeyeceklerine inanılır. Tohumları cesetlerin etrafına ya da tabutların içine konulabilir. (Barb vd., 2011)

Böylece mezarlarından kalkmaları önlenir. Vampir efsanelerine göre korunma yollarından diğerleri de haç ve kutsal sulardır. Ancak modern vampir anlayışında bu kutsal değerlerle vampirler dalga geçer. Tam tersine insanları bunları kullandıkları için aşağılarlar. Halk edebiyatında haç, vampirin vücuduna dokundurulduğunda onu yaktığı ve iz bıraktığına inanılır. Ayrıca onun bütün gücünü alır. Su ise hem fiziksel hem de ruhsal bir arınma maddesi olarak düşünülür. Özellikle Katolik ve Doğu Ortodoks kiliselerinin ruhban sınıfı tarafından kutsanmış su kabul edilir ve koruduğuna inanılır. Şeytanın vücudunu yaktığı gibi vampiri de yakacağı ve yok edeceğine inanılır. Genellikle edebi eserlerde ve filmlerde küçük bir cam bir şişe içerisine konulur. Kutsal ekmek de korunma amaçlı kullanılır. Eserlerde sık geçmesi de kutsal ekmek Hz. İsa'nın vücudunun simgeler. Haç gibi kutsal ekmek de vampirlerin vücudunu yakar. Ekmeğin sık kullanılmamasının nedeni ise kutsal suya kolayca ulaşılabilirken, Hz İsa'nın vücudunu temsil eden kutsal ekmek kiliselerdeki özel odalarda kilitlidir ve kolayca ulaşamaz. (Barb vd., 2011)

Vampirlerin diğer ilginç yönleri ise aynada görünmemeleridir. Aynada görünmemek demek kişinin ruhunun olmaması demektir. Büyük ihtimalle aynanın kullanılması durumu Stoker'in Drakulası ile başlamıştır. Günümüze kadar da birçok edebi eser ve filmde devam etmiştir. Öldürme yöntemlerine gelince en bilineni vampirin kalbine kazık çakmaktır. Sadece kalbine kazık çakmakla kalmaz. Bazı kabilelerde vampirin kan emmemesi için diline çubuklar ya da şişler takılırdı. Kazıklar genellikle elle şekil verilerek ardıç, akdiken, dişbudak, yabangülü y ada geyik dikenini

gibi sert keresteli ağaçlardan yapılır. Diğer bilinen yok etme yöntemleri de güneş ışığıdır. Ancak modern vampirleri yok etme yöntemi de değişmiştir. Güneş ışığından etkilenmeyen vampir karakterler üretmişlerdir. Gündüz normal bir yaşam sürerken geceleri vampir olarak yaşarlar. Ateş de vampirleri yok etmek için etkili bir yöntemdir. Ateş insanlığın var olduğu günden bugüne önemini korumaya devam etmiştir. Halk edebiyatında vampirler genellikle kül oluncaya kadar yakılır. Tam olarak öldüğünden ancak bu şekilde emin olurlar. (Barb vd., 2011)

Efsanelere göre vampirlerin su yollarını da geçemeyecekleri bilinir. Geçebilmeleri için de gemiye ihtiyaçları vardır. Drakula filminde Dracula'nın İngiltere'ye gitmek için toprak dolu tabutları kullanarak gemi ile seyahat ettiği örnek verilebilir. Hatta vampirleri cezalandırmak için onları sularla çevrili adalara hapsederlerdi. Vampiri öldürmenin en keskin ve kalıcı yollarından biri vampirin kafasını koparmaktır. (Barb vd., 2011)

Yüzyıllardır birçok akademisyen, tarihçi, uzman ve halk edebiyatçısı vampirler ve hayaletlerle ilgili çok araştırma yapmıştır. Özellikle halk edebiyatına dayanan efsaneleri temel alarak seri katiller arasında ilişki kurmaya çalışılmıştır. En ünlü vampir uzmanları olarak ve bu alanda etkili çalışmalar yapan kişiler şunlardır : (Barb vd., 2011)

*Leo Allatius: 1600' lerin ortalarında yaptığı çalışmalarda Yunan tarihi ve vampirler arasında bir bağ kuran ilk tarihçidir. Bu yüzden onun çalışmaları Katolik Kilisesi' nin vampirleri bir gerçek olarak algılanmasının ilk örneklerini ifade eder.

**Guisepe Davanzati*: İtalyan Başpiskopos 1744 yılında yaptığı çalışmalarda Guisepe vampirlerin bir çılgınlık ve hayal ürünü olduğunu ifade eder.

**Dom Augustin Calmet*: Fransız Benedikten papazı olan Dom Augustin 1746 yılında yaptığı çalışmada vampirlik ve vampirliğin cadılar ve şeytanla olan bağlantısı konusuna ilk değinen din adamlarından biridir.

*Franz Hartmann: 1900' lerin başlarında dönemin ünlü Alman fizikçisi Franz Hartmann vampirlerle ilgili olan ve gerçekte yaşadığı iddia edilen konuları ele almıştır. "Psşik Vampirlik" kavramını kullanan kişidir. Ona göre vampirler insan kanı içmez, insanların yaşam güçlerini ve enerjilerini alırlar.

*Montague Summers: Vampir alanında yaptığı çalışmalarla tanınan Summers dik kafalı ve tuhaf bir kişi olarak bilinir. Günümüzde varılan kanı ise onun araştırmalar yerine hayal ürünleriyle ilgilenmesidir.

**Raymond McNally ve Radu Florescu*: Bu ikili Stoker Drakula' sının ortaya çıkışını araştırmış ve romanın Vlad Drakul' nın yaşamı üzerine kurulduğunu ve genel olarak kabul gören kuramları ilk ortaya atan kişilerdir.

*Elizabeth Miller: Newfoundland Üniversitesinde profesördür. Vlad Drakula, Bram Stoer ve onun romanı Drakula ile vampir efsaneleri ve halk edebiyatı konusunda dünya çapında ünlü bir uzmandır.

3.7. Dünya, Türk ve Alman Kültüründe "Vampir" İzleğinin Analizi

Pek çok kültürde efsanelere, mitolojilerin bilinmeyen yönlerine ışık tutan vampirlerdir. Bu durum çok kültürlülük ve çok dinlilikten ya da ölümden sonraki yaşama olan ilgiden kaynaklanmaktadır. Dünya kültürlerinde, Türk ve Alman kültüründe farklı isimlerle adlandırılan vampirler benzerlikler ve farklılıklar göstermektedir. Vampir olmasa da vampir benzeri birçok yaratığın halk efsanelerinde yer aldığı bilinmektedir.

Tarihte mitoloji ve tanrılar denince akla ilk gelen Yunan medeniyetinde "Vrykolakas" olarak bilinen vampir annelerin bebeklerini kaçırmak onun kanını emen, insanlıktan intikam almaya çalışan, kökeni Zeus' a kadar dayanan, genç erkekleri baştan çıkararak bir tür olarak verilmektedir. Yok etme yöntemi ise mezarın açılması ve mezardaki kişinin kül olana kadar yakılmasıdır.

Yunan vampir efsanelerinin gelişmesinde katkısı azımsanmayacak derecede olan Slav vampirleri ise "Upir" ya da "Nelopsi" olarak adlandırılan yeni ölmüş kişilerin cesetlerinin çürüyerek yeniden hayata dönmesi özelliğine sahip yaratıklardır. Bu vampirlerin iki kalbi ve iki ruha sahip oldukları, kurbanlarını boğarak kanını emdiklerine inanılır. Slav kültüründe ise cesede kazık saplanmış; ancak ölmediğini gören köylüler cesedi kül olana kadar yakmışlardır.

Bulgar kökenli vampirler fiziksel olarak deforme olmamış ancak sağlıklı bir insan gibi görünen esasında çürümüş olan vampirlerdir. Gündüzleri normal insanlar gibi yaşam süren, geceleri ise canlılara rahat vermeyen bir yaşam tarzları olan bu türün vampir olarak adlandırılmasının sebebi günahlarla dolu bir yaşam ya da ani ölümdür.

Bosna efsanelerinde "Lampir" olarak adlandırılan bu vampir türünün bulaşıcı hastalık yaydığına, insanlara eziyet ettiğine inanılır. Bu türü de yok etmek için ceset kül olana kadar yakılır.

Rusya' da "Uppyr" olarak adlandırılan vampirler ise kâfir olan Rus Ortodoks kilisesinin öğretilerine karşı gelen, bu sınırların dışına çıkan kişiler vampir olarak ilk akla gelen kişilerdir. Bu türün diğerlerinden ayrılan özelliği ise dinsel çağrışımların ilk kez yazılı olarak belgelendiği bir kaynak olmasıdır.

Romanya' da "Strigoi" olarak adlandırılan bu vampir; insanlardan kolayca ayırt edilmeyen, mezardan çıkınca bir hayvana dönüşen, yaşayan canlılara zarar veren, eziyet eden bir türdür. Ölü vampirler mezarlarından çıkarak ailelerinin ve hayvanların kanını emerler.

Arnavutluk'ta "Shtriga" olarak adlandırılan bu vampir geceleri çıkan ve uçan şeytani yaratık olarak tasvir edilir. Gündüz normal bir yaşam süren, geceleri sinek ya da güve gibi uçan bir böceğe dönüşen ve kan emen bir cadı olduğuna inanılır.

Birleşik Krallık yaratıkları ise "Baobban Sith" olarak adlandırılan, karga ya da kuzguna dönüşerek serbestçe uçabilen ve baştan çıkaracağı özelliğe sahip bakireler olarak düşünülür. Yine bunların hastalara saldırdığı ve hastaların kanını emdikleri düşünülür.

Latin Amerika vampirleri ise "Camazotz", "Cihuateto" ve "Tlahvelpuchi" dir. Bu türler hayvan kanı emen, kötü huylu olan, yetişkinlerin intihat etmesine sebep olan güçlere sahip cadı olarak anlatılır.

Uzak Doğu'daki vampirler ise Çin' de "Jiang Shi" ya da "Chiang Shih" olarak bilinen bu vampirler, dumanla ya da suda boğulma, asılma ya da intihar sonucunda ölen kişilerin canlanmasıdır. Endonezya' daki vampir türü ise "Penanggala" dır. Gündüzleri normal bir yaşam süren, özellikle doğum yapmış kadınları seçen, onların kanını emen bir türdür.

Hindistan' da ise "Rakshasa" insan görünümlü, keskin dişlere sahip, mezarlıklara dolaşan bu kötü ruh, çocukları ve hamile kadınları öldürür.

Dünya kültürlerinde olduğu gibi Türk kültüründe de "vampir" izleği sinemaya, edebiyata konu olmuş ve farklı isimlerle adlandırılmıştır. En eski ve en yalıtılmış olarak bilinen "Yek, yek içkek, yek içkek, içkek" olarak adlandırılan bu tür sözlüklerde kan içen varlık, kan içen şeytan gibi anlamlar içermektedir. Türk mistik kültüründe doğrudan

bağlantılı olan bu kavramlar daha çok ruhsal anlamda ve kötü ruhları ifade etmek için kullanılır.

Türk dünyası anlatı ve inançlarında, hikayelerinde en çok duyulan kavram ise "obur" dur. TDK' de "obur" gereğinden çok yemek yiyen, dolymak bilmeyen kimse, hortlak ya da sinde yatan ölü" olarak verilir. Tatarlarda "ubır", Gagavuzlarda "hobur", Çuvaşlarda "veber" dir. Batı Sibirya Tatarlarında "uvar", Sibirya Türklerinde "upır" dır. Ortak özellikleri ise kötü ruhu temsil etmeleri ve cadı olarak adlandırılmalarıdır. Aynı zamanda ubır mitolojik bir karakter olup, hortlak olarak tasvir edilir. Sırtı olmayan ve sadece vücudunun önü olan upır, köpek, kedi, domuz, bir tür ateş topu, tekerlek, siyah bir ot yığını veya normal bir insan gibi görünebilir.

Gagavuz Türklerinde de ölen günahkâr bir insanın ruhu, mezarda yaşayan bir hayvana dönüşür ve obur olur. Ölen kişinin obur olduğu anlaşıldığında mezarı açılır ve üzerine çiviler çakılır.

"Yalmavuz" Orta Asya bölgesinde bulunan Kazak, Kırgız, Özbek ve Uygur anlatılarında sık rastlanılan bir tür dev veya cadı tipidir. Genellikle yedi adet olmak üzere çok başlı, yarı insan, yarı hayvan karışımı, melez, garip, insan gibi davranan, konuşan, düşünen, kurnaz, insanları kandıran, ak saçlı bir nine kılığında görünüp vahşiliğini saklayan korkunç varlıktır. İnsan etiyle beslenen yalmavuz, onları canlı canlı yer veya kanlarını emer. Birden fazla ruha sahip olup ruhlarını nesnelere saklayabilirler. Kan emmek ise en tipik özelliklerindedir.

Kırgızlarda "Mıstan veya Mustan Kempir" olarak adlandırılan bu varlık dev, cadı veya vampir tipi olarak verilir. Yaşlı ve çirkin olan, yer altında saklanan, insanları topuğundan emer.

Kazaklarda "Mite" olarak adlandırılan bu varlık saf kızları kandırarak evine götürür ve kızlara başındaki bitleri temizletirken onları diz kapaklarından kanlarını emer ve kız ölünce de onu yer.

Cadı ise Türk dünyasının birçok bölgesinde bulunan ve anlatılarda yer alan şeytani bir varlıktır. Cadı ya hortlamış ölüdür ya da büyü yapan bir kadın, üvey olarak nitelendirilir. Cadılar topraktan veya mezardan kalkıp çok yüksek bir sesle korkunç şekilde kendilerini gösterirler ve cesetlerdeki kanlarla beslenirler.

Albastı Türk dünyası inançları ve anlatılarının ortak tiplerinden biridir. Kan emme veya içme özelliği ile bilinir. Doğum yapmış kadınlara, lohusalara musallat olan

Alkarısı veya Alkızı ciğerini sökerek lohusayı öldürür ya da moraran bebek ölür. Ahırda atlara musallat olur.

Kafkaslarda "Emegen" bir dev tipi olarak kan içme ve uzun ömürlü yaşama gibi özellikleri vardır. Güney Sibirya' da "Erlik Han" Türk anlatılarında şeytanı ifade etmektedir. Atletik vücutlu, yaşlı bir adam olarak tanıtılır. Kızıl veya kanlı yemeklerle beslenir, akciğer kanı içer. Altay Dağlarında "Celbegen" ise bir tür karanlık dünyaya ait canavar veya dev tipidir. Celbegen ve ailesi Altay masallarında insan eti yiyip insan kanı içer.

Osmanlı vampirlerine bakıldığında ise "obur, cadu, hortlak" gibi kavramlara rastlanır. Vampirlerin Osmanlı ile bağlantısı ise Eflak Beyliğini yöneten Vlad Drakula' dan gelir.

Almanca konuşulan ülkelerde vampirler ise özellikle 18. Yüzyılda çoğunlukla Güneydoğu Avrupa' daki köylerden çok sayıda vampir vakalı rapor edilmesiyle yayılır. Almanya' da vampir terimi 1720' lerden beri kullanılmaktadır. Almanca konuşulan ülkelerde vampir inancı tam olarak kanıtlanamamıştır. Ancak buna paralel olan inançlar hayaletlere karşı alınabilecek önlemler konusunda birçok kanıt da bulunmaktadır.

Yapılan tanımlamalara göre verilen özellikler vampir özellikleri ile aynıdır. Ancak her kültürde farklı kavramlarla ifade edilir. Verilen kavramların ortak noktaları ise mezarlıkta yaşamaları, canlılara zarar vermeleri, kan emmeleri, yok ediliş ve öldürülme biçimleri, korkunç ve çirkin olmaları, özellikle hamile kadınlara ve çocuklara zarar vermeleri açısından vampirler aynı özellikleri göstermektedir. Diğer ortak özellik ise vampirlerde bir dönüşümün olmasıdır. İnsandışı farklı özellikte görülebilmektedir. Ancak Türk kültürüne bakıldığında vampir özelliği gösteren pek çok türün kötü ruhu ifade ettiği, şeytanı çağırıldığı ifade edilmektedir. Alman kültüründe ise henüz ispatlanmış bir vampir türü olmamakla birlikte yaşanan vampir olaylarının raporlar ile aktarıldığı bilinmektedir. Raporlarda verilen olayların vampir efsaneleriyle benzerlik gösterdiği söylenmektedir. "Küçük Vampir" adlı eserin oluşumuna bakıldığında hikayenin kökenin vampirlerin atası olarak görülen Kont Drakula' dan esinlenilerek oluşturulduğu ifade edilmektedir. Ancak eserde fiziksel özellik bakımından aynı özellikleri gösteren vampir karakterleri genel olarak ifade

edilen vampir korkusundan uzak, okuyucu da iyi ruh hali oluşturan bir öge olarak verilmiştir. Hatta okuyucuda vampir olma arzusu uyandırmaktadır.

”Naz ve Köşkteki Vampir” adlı eserde ise Hızır karakteri bu kavramlardan bağımsız çok farklı özellikler gösteren bir türdür. Kesinlikle vampir özelliği taşımamaktadır. Vampir özelliği gösteren bütün bu kavramların olumsuz özelliklerinin aksine Hızır olumlu özellikler taşımaktadır. Hızır Peygamber, zor durumda olan insanlara yardım eder ve bazen bu yardımı verirken insanları imtihan eder. Hızır Peygamber, genellikle yaşlı, aksakallı, nur yüzlü bir ihtiyar veya başka kılıklara girerek insanlarla etkileşimde bulunur. Yardım edip imtihanı kazanan kişinin evinde yiyecek artar, tarlası bereketlenir ve dilekleri gerçekleşir. Ancak imtihanı geçemeyen cezalandırılır. Hızır Peygamber’in hikâyeleri ve onun imtihanlarla dolu müdahaleleri, İslam kültüründe önemli bir yer tutar ve genellikle iyilik ve adaletin sembolü olarak görülür.

4.BÖLÜM

4.1.Nazlı Eray

4.1.1.Yaşamı

Nazlı Eray, 1970' li yıllardan itibaren sürrealist(gerçeküstücülük) özellikleri taşıyan pekçok eser vermiştir. Hayal ve gerçek, düş ve rüya, olağan ve olağanüstü arasında olan öykü, hikâye ve romanlarıyla Türk edebiyatında fantastik yazarlıkta önemli bir etkiye sahiptir.

Aile hayatı ve yaşantısına bakıldığında oldukça zengin bir kültür birikime sahip olan Eray 28 Haziran 1945' te Ankara' da doğmuştur. Annesi Şermin Hanım ise İkdam gazetesi Başyazarı ve Büyükelçi Tahir Lütfi Tokay ile Sofya Müftüsünün kızı Süreya Hanım' ın tek kızı olarak dünyaya gelir. Eray'ın babası ise Anayasa Mahkemesi üyesi ve Türkiye İş Bankası Dışişleri Müdürlüğü yapmış olan Lütfullah Bütün' dür. Eserlerine bakıldığında anneanesi Süreyya Hanım'ın Eray'ın edebi kişiliğini ve eserlerdeki yansımada katkısı oldukça önemlidir. Asil ve köklü bir geçmişe sahip anneannesinin kardeşi ise Moskova Büyükelçisi Ali Haydar Akçay'dır. Ali Haydar Akçay Jön Türklerdendir ve Eray'ın dedesi ile arkadaşdır. Yaşça Süreyya Hanım' dan büyük olan Tahir Lütfi (Eray'ın dedesi) aynı zamanda Atatürk'ün de yakın arkadaşdır. Ayrıca Tahir Lütfi ilk Irak elçisidir. Eray doğduktan kısa süre sonra vefat eden dedesi Tahir Lütfi İkdam gazetesinin başyazarıdır ve Yakup Kadri ile yazarlar. Hasta yatağında torununun adını "Nazlı" olarak kendisi ismini verir. Eray'ın halasının eşi ise yazar Sabahattin Kudret Aksaldır. (Yılmaz Önal, 2017)

Eray'ın anneannesinin Ankara'daki evi, konak yaşantısı, anneanesi ile geçirdiği yıllar onun hayatında oldukça etkilidir. Anneannesinin samimiyetle dolu cümlelerini her gittiği yerde bulmak ister. Kırk yaşında dul kalan anneanesi gelen evlilik tekliflerini reddederek yalnız yaşamayı tercih eder. Ankara'da Yüksel Caddesi'nde küçük bir okul olan Mimar Kemal Mektebine bakan iki katlı bahçe içindeki anneannesinin evine gelir. Ankara'da çocukluğunu ve gençliğini geçirir. Metin And ile evlilikleri burada olur. Aynı zamanda burada memurluk da yapar. Eserlerinde memurluk günlerini sıklıkla ele alan Eray Ankara'yı "kız kurusu" olarak nitelediği bozkır şehir diye belirtir. Hayatında önemli olan diğer şehir ise İstanbul' dur. İlk aşkı

buradadır. Tam bir hayal kırıklığı olan ilk aşkı yüzünden İstanbul' u terk eder(Yılmaz Önal, 2017)

İstanbul' dan sonra Ankara onun için çok sakin gelir. Tüm çalkantılı ve zorlu yaşam günlerine rağmen Ankara onun için her zaman değerlidir. Eserlerinde de genellikle Ankara ve İstanbul'daki mekânları tercih eder. Ankara onun için sadece bir şehir olarak kalmamıştır. Çok değer verdiği ve sevdiği anneanesi, çocukluğunun, gençliğinin memurluk günlerinin geçtiği yer, Metin And ile zorlu evlilikleri, hayatında iz bırakan Dansöz Süreya, kalabalık dost grubu, Sefineler, Bayan İnönü, Yakup Kadri Bey'in eşi Leman Hanım, Hediye Hanım, Müren Abla ile dertleşmeleri ve çok genç yaşta kaybettiği Demir dayısının mezarı demektir. Eserlerindeki biyografik özelliklerinin birleşimidir bu şehir onun için. İstanbul ise ona hep ilk aşkı olan Ege'yi hatırlatır. Yıllar geçse de ilk aşkın acısı hep hissettirir kendini. (Yılmaz Önal, 2017)

Annesi Şermin Hanım ilk zamanlar kızını okula vermek istemez. Onu evde özel derslerle eğitmek ister ancak anneanesi onu Eray'ın isteği üzerine Ankara' da Sarar İlkokulu'na verir. İkinci sınıfa başladığında okul ortamı onu derinden etkilemiştir. Çünkü evde özel eğitimler alan Eray kendi akran grubuna karşı kapalıdır. Okul ortamına girince kendinden başka dünyaları tanıma imkânı bulur. İstanbul'a tekrar döndüğünde Evliya Çelebi İlkokulu' na gönderilir. Burada geçirdiği yıllar onun hayal dünyasını şekillendirmede bir dönüm noktasıdır. 1958'de İstanbul İngiliz Kız Ortaokulu' nu bitirir. 1962'de orta öğrenimine Arnavutköy Amerikan Kız Koleji' nde tamamlar. İstanbul Hukuk Fakültesini iyi bir dereceyle okumasına rağmen hukuk fakültesinin kendisine uygun olmadığını düşünerek bırakır. Tiyatroya devam eden Eray aynı üniversitenin Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümüne kayıt yaptırır. Ancak bu bölümü de tamamlamadan okulu yarıda bırakır. (Yılmaz Önal, 2017)

1965- 68 yılları arasında Turizm ve Tanıtma Bakanlığı' nın tercüme bölümünde mütercim radyo dinleyicisi olarak çalışır. İkiz kızları Banu ve Ebru doğduktan sonra iş hayatına son vererek çok sevdiği yazarlık hayatına başlar. 1977 yılında İowa Üniversitesi'nde Yaratıcı Edebiyat dersleri verir. 1990-92 yılları arasında Cumhuriyet ve Güneş gazetelerinde köşe yazarlığı yapar. 1999 yılında yazdıklarını "Düş İşleri Bülteni" adlı kitapta yayınladı. Uzun yıllar siyasetle uğraşmasına rağmen eserlerde siyasi özelliği yansıtan durumlar yoktur. Cumhuriyet Halk Partisi Meclisinde üç dönem üyelik yapan yazar parti ile sorunlar yaşadığı için aktif siyaset hayatını

sonlandırır. 1971-72 yılları arasında geçirdiği bağırsak düğümlenmesi sonucu beş kez ameliyat olmak zorunda kalır. Son ameliyatını Londra Clinic' de Sir Clifford tarafından 29 Ekim'de olur. Bu hayatının ikinci doğum günüdür. Hastane günleri onu derinden etkiler. (Yılmaz Önal, 2017)

4.1.2.Edebi Kişiliği

Eray yazarlığa 1959 yılında on altı yaşında lise öğrencisi iken "Mösyö Hristo" adlı öyküsü ile başlar. Öyküleri 1960 yılında "Varlık" dergisinde yayımlanır. 1973'ten sonra ise Türk Dili, Yazko Edebiyat, Varlık, Oluşum, Adam-Öykü, Dönemeç ve Gösteri adlı dergilerde fantastik öyküler yazmaya devam eder. İlk kitabı olan "Ah Bayım Ah" adlı eseri on sekiz bölümden oluşmaktadır ve 1976 yılında yayımlanır. Ders kitaplarında yer alan öyküleri İngilizce, Fransızca, Almanca, İtalyanca, Hintçe, Urduca ve Arapça'ya çevrilerek Japonya ve Amerika'da yayınlanan antolojilere girer. 1995-98 yılları arasında TRT İnt' de bir sanat programı sunan Eray, 1998 yılında da bir resim sergisi açar. Oldukça üretken olan Nazlı Eray 2001 yılından itibaren ise Ankara "Magazine" dergisinde "Nazlı'nın Cumbası" adlı köşe yazıları yazar. 1978'den beri Türkiye Yazarlar sendikası üyesidir. Ayrıca PEN Yazarlar Derneği üyesi ve Edebiyatçılar Derneği kurucu üyesidir. ABD İowa Üniversitesinin de onursal üyesidir.(Yılmaz Önal, 2017)

1988 yılında "Karanfil Gece Kursu" adlı öyküsü ile Haldun Taner Öykü Ödülü'nü, 1998 yılında "Yoldan Geçen Öyküler" adlı kitabıyla Haldun Taner Ödülü'nü, 2002 yılında "Aşkî Giyinen Adam" adlı romanıyla Yunus Nadi Roman Ödülü'nü alır. 2005'te "Monte Kristo" ve "Rüya Sokağı" adlı öyküleri İtalyan yönetmen Angelo Savelli tarafından "L" ultimo Harem)(Son Harem) adıyla oyunlaştırılır. İtalya ve Türkiye'de sahnelenir. 2009'da Türk Kütüphaneciler Derneği en iyi romancı ödülünü alır. 2010'da Başkent Rotary Kulübünün Meslek ödülü verilir. Roman, öykü, deneme gibi çeşitli türlerde eser veren yazarımız Türk edebiyatında fantastik türün yetkin ve başarılı kalemlerinden görülmektedir. Eserlerinde düş ve düşsel öğeler ön planda tutulurken zengin ve kültürlü deneyimli yaşantısı da eserlerde hayal gücüyle geliştirilerek verilir. Yaşamındaki ayrıntılar ve geçmişi olan bağlılığı eserlerinde dikkat çeken yönlerdir. (Yılmaz Önal, 2017)

Eray'ın öykülerinde fantastik yaklaşımı ön plandayken geçmiş yaşantısını ve deneyimlerini hayal gücüyle harmanlayarak okura fantastik bir biçimde sunar. Korku ve kuşkudan oluşan fantastik, Eray'ın eserlerinde bu kavramlardan tamamen uzaktır ve anlattıkları fantastik gerçekçi olarak değerlendirilir. Eserlerinde zaman ve mekân gerçekliğinden bir anda düşer dünyasına girebilirsiniz. Geçişler düş olsa da zaman ve mekânlar gerçektir. Ani geçişleri geriye dönüş tekniklerini kullanarak zamanında sıçramalar yaparak görebiliriz. Çok yönlü kişiliğe sahip olan yazarımız sadece geçmiş yaşantısından yararlanmaz. Aynı zamanda hayal gücünün sınırlarını da zorlar. Eserlerini oluştururken düş ve gerçeği fantastik anlatılarda buluşturur. (Yılmaz Önal, 2017)

Öykülerindeki olay örgüsüne bakıldığında genellikle çevresindeki insanlar üzerinden, çocukluk dönemi ve hatıralarını kullanır. Öykülerine bakıldığında tek zincirli olay örgüsü, çok zincirli olay örgüsü ve helezonik olay örgüsünün olduğu görülmektedir. Tek zincirli olay örgüsü tek bir ana karaktere bağlı olarak gelişen olay örgüsüdür. Çok zincirli olay örgüsü ise iki veya daha fazla vaka zincirinden meydana gelir vaka belirli bir noktaya kadar anlatılır. Sonra bir başkasına geçilir. Bu geçişler genellikle vaka zincirinin kesiştiği noktalarda ve bu kesişme noktaları ortak bir yer şahıs ya da izlek olabilir halojenik olay örgüsü çerçeve hikâye içerisinde bir anı, öykünün anlatıldığı olay örgüsüdür. Yazar iki farklı olaya aynı öyküde yer verir. Belirli noktalarda vakalar arasında ilişki kurarak bağlantıyı sağlar. Anlatımı sürükleyiciliğini artırır. Eray eserlerinde bu olay örgüsünü sıklıkla kullanır. Edebi türlerin olmazsa olmazları ise kişi kadrosudur. Edebi metinlerde sadece insanlar değil insan özelliği kazandırılmış kişileştirilmiş varlıklar da şahıs kadrosunda yer almaktadır. Eray'ın eserleri incelendiğinde şahıs kadrosunun çok çeşitli olduğu görülmektedir. (Yılmaz Önal, 2017)

Gayrimüslim, mitolojik ve tarihi kahramanlara eserlerinde rastlamak mümkündür. "Naz ve Köşkteki Vampir" adlı eseri incelediğimizde eserde mutfağın bereketi olarak nitelendirilen Hızır, bahçedeki dut ağacının konuşması, Yusufçuk Peyami ve plakdan çıkıp dans eden Elvis Presley, gülperisi Rose, Antik Roman Heykeli, Hafız Burhan, tanrı misafiri Kont Drakula, Naz'ın amcası ve Tahitili sevgilisi Morita, mutfaktaki Arap Bacı bu karakterler arasındadır. Öykülerindeki karakterler sosyo ekonomik geçiş ve hayat tarzlarına bakıldığında neredeyse birbirinin aynı olsa da kişilikleri ve

davranışları sınıflarına uygun ve özgün bir çeşitliliğe sahiptir. Olayların içinde yer alan kişiler üst-orta sınıftan, varlıklı ya da en azından geçim sıkıntısı çekmeyen toplumda saygın ve etkili konumları olan karakterlerdir. Çağdaşlarına bakıldığında eserlerinde işçi -köylü sınıfı kişilerine ve sorunlarına rastlanılmaz. (Yılmaz Önal, 2017)

Öykülerinde ve incelediğimiz eserlerinde başkahraman genellikle kadındır. Kadın yazar olarak Nazlı Eray eserlerinde feminist özellikler göstermese de edebiyatta kadının var olma sürecindeki katkısı inkâr edilemez. Eserlerindeki kadın karakterler genelde bakımlı, güzel ve iyi eğitim almış kişilerdir. Bazen duygusal ve güçsüz kadın olarak da çıkabilir. Öykü merkezinde hangi kadın tipi varsa ona göre inceleme yapılır. Ancak geçmiş yaşantı ve deneyimlerine bakıldığında Eray oldukça güçlü bir kadın yapısına sahiptir. Öykülerinde sınıfsal çelişkiler yer almaz. Her sınıf katmanından kadınlar değil, genellikle kentli aydın imgesi ile ele alınır. Tıpkı hikâyemizdeki Gül Perisi âşık Rose, başkarakter çocuk "Naz" gibi. Fiziksel yönleri, dişil cazibesi ve cinselliğiyle ön plana çıkan kadın karakterler oldukça bakımlı ve alımlıdır. Gerçek yaşamında zorlu bir aşk hayatı olan Eray aslında esere kendinden izler bırakır. Hayatı gönül kırıklıklarıyla dolu olan yazarımızın hislerini gülperisi âşık Rose ile Morita karakterlerinde görebiliriz. Kadın kahramanların yanında mutlaka zengin, yakışıklı ve karizmatik bir erkek kahramana da yer verir. (Bkz. Yılmaz Önal, 2017)

Amaç kadının özelliklerini vurgulamak ve ön plana çıkarmaktır. Tıpkı bahçede bulunan Antik Roma heykeli gibi. Heykelin eserde canlandırılarak gülperisi Rose' a âşık olması sağlanır. Nazlı Eray'ın kadınları genel olarak özgürlüğüne düşkün, zengin, bakımlı, pahalı parfümler kullanan, gezgin ruhlu, fikri özelliklerinden çok fiziksel özellikleriyle ön planda olan, yaşadığı tüm gönül kırgınlıklarına rağmen içindeki yaşama coşkusuyla yeni maceralara atılabilen kadınlardır. Bu kadınların çoğu bakımlı ve güzeldir. Ayrıca bu kadınların çoğu güçlü, renkli ve yaratıcı kişiliğe sahiptir. Tıpkı Tahitili Morita gibi. (Yılmaz Önal, 2017)

Eserlerindeki kadın tiplerine bakıldığında kentli ve aydın kadınları, orta- alt sınıf kadınları, yabancı kadınlar olarak sınıflandırılabilir. Bu kadın tipleri tek bir hikâyede olabildiği gibi sadece birkaçını temsil eden tiplerde yer alabilir. Ayrıca Eray'ın yaşantısını dikkate alırsak eserlerinde terk edilmiş bunalımlı kadınlar, memuriyet görevi icra eden kadınlar, hastalıkla mücadele eden kadınlar, yazarlık

yapan kadınlara da rastlamak mümkündür. Bütün bunlar Eray'ın otobiyografik özelliklerini eserlerine harikulade bir şekilde fantastik özellikleri de kullanarak yansıttığını göstermektedir. Erkek kahramanlara bakıldığında ise sınırlı sayıda erkek kahramanlar kullanılmaktadır. Ancak eserlerdeki kadın erkek dengesi de sağlanmıştır. Erkek kahramanların eserlerde zaman içerisindeki dönüşümü ele alınır. Örneğin bahçedeki Antik Roma Heykelinin canlanması ve Gülperi Rose' a âşık olması ve bu süreçteki yaşadığı heyecanı. Kahramanlar kendi psikolojik durumlara çerçevesinde mekân, zaman ve meslekleri dışına itilmeden verilir. (Bkz. Yılmaz Önal, 2017)

Genellikle dışa dönük, değişime açık, içinde buldukları durumdan şikâyetlerini kolaylıkla açık ve net bir şekilde ifade eden bireylerdir. Tıpkı ele aldığımız eserde Kont Drakula'nın değişimi gibi. Dış görünüşleri itibarıyla oldukça iyi giyimli ve yakışıklıdırlar. Aynı zamanda iyi de meslekleri vardır. Ancak meslek grupları her zaman zengin olmak zorunda değildir. Eserimizdeki "hallaç" karakteri gibi. Gezmeyi, eğlenmeyi seven, sevdiği kadın için her şeyi yapabilecek erkek kahramanlar da vardır. Tiplerine bakıldığında ise asi kişiler, dejenere olmuş kişiler, (uyanık ve çıkarıcı bir kişilik özelliği gösteren dejenere kişiler kendi menfaatleri uğruna her türlü soysuzluğu yapabilirler.), idealist kişiler olarak karşımıza çıkmaktadır (Yılmaz Önal, 2017)

İnsanoğlu hiçbir zaman yaşadığı mekânlardan ayrı düşünülemez. Eray eserlerini fantastik olarak ve düşsel öğelerle kurgulasa da kullandığı mekânlar gerçektir. İstanbul ve Ankara'nın onun için mekân kurgulamada önemli bir etkisi vardır. Bazı metinlerde hayali ve gerçek mekânlar iç içe geçmiş olabilir. Psikanalitik edebiyat kuramına göre rüyalar dahi eserlerde mekân görevini üstlenebilir. Eray' ın öyküleri dikkate alındığında mekân, ruh ve canlılık kazanarak ayrı bir kimlik oluşturmuş gibidir. Başkarakterin psikolojik ve ruh hali mekân kullanımında oldukça etkilidir. Mekân bazen bir köş, bazen bir köşkün bahçesi, bazen de zamanda kırılmalar yaşayarak bir rüya olabilir. (Yılmaz Önal, 2017)

Eserlerinde fiziki mekânları sıklıkla kullanır. Çocukluğunun, gençliğinin, memuriyet hayatının geçtiği Ankara ve İstanbul eserlerinde gerçekçi mekânlar olarak verilir. Bunların dışında kullandığı farklı mekânlar da vardır. İzmir, Bodrum, Karanfil Sokak, New York, eserdeki Tahitili Morita, Hint Adaları gibi. Ayrıca hastalık günlerinde kaldığı hastaneleri bunaltıcı ve kasvetli olarak tanımlar. Psikolojik açıdan oldukça olumsuz etkilenen Eray, hastane ortamlarının herkese ait olmadığını savunur.

”Acının Öyküsü” adlı öyküde başkarakter; *”Hastanedeki yatağında yatıyorum. Yüzümden ve saçlarımın arasından su gibi ter akıyor. Ben hep yanbaşımda asılı duran serum şişesine bakıyorum. Hastalığımın adı ileus; bağırsak düğümlemesi. Üç gün içinde iki kez ameliyat oldum. Kolay iyileşemeyeceğim.”* (S.30)Eserimizde mekân ise bir konaktır. Konak ve ev yaşamı Eray'ın hayatında önemli izler bırakmıştır. Bunda anneannesinin etkisi büyüktür. (Yılmaz Önal, 2017)

Barınma ihtiyacı olan ev, insanoğlu için sadece yapıdan ibaret değildir. İnsanoğlu gibi Eray da mekânlara ve yaşadığı yerlere manevi özellikler yükleyerek farklı bir değer vermiştir. Konak yaşamı onun çocukluğunun geçtiği yerdir. Ayrıca kolayca hayal kurabildiği, anılar biriktirdiği bir mekân olmuştur. Bazen bu mekânlara geçmişin izleri kullanılarak girilir. Bazen rüyalarda bazen de hayallerinde. Eserinde kullandığı açık mekân ise onun huzur bulduğu yerlerdir. Tıpkı Naz'ın bahçeye çıkarak oradaki ağaçla, yusuflukla konuşması gibi. Bu mekân, karakterin pozitif olarak bireyselleşme ve dönüşümlerini destekleyen öğedir. Aynı zamanda seçtiği mekânlardan yazarın özlem duyduğu mekânlardır. (Bkz. Yılmaz Önal, 2017)

Eray fantastik olarak kurguladığı eserlerinde ütopyik mekanlarda kullanır. Ütopyik mekânlar kahramanlara ulaşmak isteyip de ulaşamadığı mekânlar da olabilir. Bazen kahraman bunaldığı, sıkıldığı ortamdaki uzaklaşmak ister. Eşsiz hayal gücüyle Eray, seçtiği ütopyik mekanlarda ayrı bir içtenlik ve kendilik değerini taşımaktadır. Buradaki ütopyik ortamlarda geçmişin izlerini görmek mümkündür. Eray geçmişine çok bağlı bir yazardır. Bunun için çocukluğuna, geçmişine çok büyük özlemler duyar. Gerçek ve hayali mekânların iç içe geçtiği eserde de okurken fantastiğin büyülü dünyasına kapılıyorsunuz. Yazar okuyucuyu etkisi altına alan üslubu ile etkili bir atmosfer yaratmaktadır. Mekânla birlikte zaman kurgusunu da başarılı bir şekilde birleştiren Eray, eserlerde geçmiş ve geleceği de birleştirebilmektedir. (Yılmaz Önal, 2017)

Mekân gibi zaman kavramı da edebi metinlerde önemlidir. Eserlerde olay örgüsünü göstermek için ya kronolojik bir sıralama verilir ya da geriye dönüş teknikleri kullanılarak zamanda kırılmalar yaşanır ya da gelecek ve geçmiş birleştirilir. Ayrıca her yazar eser yazıldığı dönemin izlerini mutlaka taşımaktadır. ”Naz ve Köşkteki Vampir” adlı eserde zaman kronolojik olarak ve ani kırılmalarla verilmiştir. Gündelik bir hayattan bir anda kendinizi nostaljik bir dönemin içinde bulabilirsiniz. Tıpkı Elvis Presley’ in bir anda ortaya çıkıp dans etmesi, Kont Drakula’nın fincandan çıkıp

konakta tanrı misafiri olması gibi. Anlatı zamanı ve eserin yazıldığı tarih değişebilir. Karakter bir anda kendini çocukluğundan sıyrıp yetişkinlik konumunda görebilir ya da bulunduğu olumsuz ruh hallerinden çıkıp hayalini kurduğu zamanda yaşayabilir. Eray bu eseri yazarken yetişkindir. Ancak eser bir çocuk kahramanın bakış açısıyla verilir. (Yılmaz Önal, 2017)

Bu da yetişkinlikten sıyrılıp çocukluğuna duyulan özlemi ve dönemin nostaljik karakterleri ile bir arada olmak istediğini göstermektedir. Bu zaman geçişlerini düşsel yolculuklarla yapmaktadır. Bu yolculuktaki zaman dilimleri genellikle yazarın orada bulunmayı arzu ettiği fakat anın gerekleri itibariyle bulunamayacağı, geçmişte bulunmuş olduğu ve orada bulunmaktan zevk aldığı zamanlardır. Ütopik zaman dilimleri de yine geçmiş yaşantısından izler taşımaktadır. Zaman ve mekân kavramlarının dışında eseri etkileyici kılan diğer özellik de anlatıcı ve bakış açısıdır. Çünkü anlatıcının bakış açısına göre eser okumak keyifli ve akıcı hale gelir. Bu nedenle iyi bir anlatıcı aynı zamanda iyi bir bakış açısı geliştirmelidir.(Yılmaz Önal, 2017)

Zaman, mekân, olay örgüsü öğelerini birleştiren de bakış açısıdır. Eserin üslubunun belirtilmesinde oldukça etkilidir. İncelediğimiz eser çocuk kahraman Naz'ın bakış açısıyla verilmiştir. Olaylar çocuk kahraman Naz'ın masum, saf düşüncesi ve sınırsız hayal gücüyle etkileyici bir bakış açısıyla aktarılmıştır. Eserimiz kahraman anlatıcı ve sürükleyici bakış açısına sahiptir. Bu yüzden metni oluşturan unsurlar kahramanının bilgisi, tecrübesi, hayal gücü ve yeteneği ile sınırlıdır. Onun anlattığı kadar olaylara hâkim olabiliyoruz. Aynı zamanda kahraman bakış açısı otobiyografik bir bakış açısıdır. Yani anlatıcı hem yaşayan hem de anlatandır. Kahraman anlatıcı eserdeki başkarakter olabildiği gibi yan karakterler de olabilir. Burada ise başkarakter Naz'dır ve olaylar onun bakış açısıyla verilir. Naz ise yazarın çocukluğudur. Bu yüzden anlatılanlar ile anlatıcı arasındaki mesafe otobiyografik unsurlardan dolayı azdır. (Yılmaz Önal, 2017)

Ben-Anlatıcı hâkimdir. Yazarın eserlerinin büyük çoğunluğu kendi yaşantısından izler taşıdığı için ben anlatıcısı ustalıkla kullanır. Yazar aynı zamanda bazı eserlerinde tanrısal bakış açısı bazen de çoğulcu bakış açısı kullanır. Tanrısal bakış açısında anlatıcı olayın dışındadır. Olayları yaşayan değil gören ve gördüklerini anlattıklarıyla aktarandır. Kısacası tanrısal bakış açısı olayları ve durumları kişileri en ince

ayrıntılıyla bilen, gören, duyan, her şeye hâkim bakış açısıdır. Eray'ın bazı eserlerinde kullandığı çoğulcu bakış açısı ise iki veya daha fazla bakış açısının aynı eserde kullanılması (hem kahraman hem tanrısal bakış açısını bir arada kullanması) metinde yer alan olayların metindeki farklı kişilerin bakış açısıyla verilmesidir. Aynı zamanda çoğulcu bakış açısı metnin inandırıcılığını arttıran bir bakış açısı türüdür.

(Yılmaz Önal, 2017)

Eserlerinde ele alınan izleklere bakıldığında ise aşk, çocukluğuna ve geçmişine özlem gibi kavramlar üzerinde durur. Buradaki aşk ilahi aşk değil, Eray'ın genellikle üzerinde durduğu beşeri bir aşktır. Tıpkı Antik Roma Heykeli ve Gül Perisi Rose arasındaki aşk gibi. İmkânsız aşklara kısa süreli de olsa kavuşmanın heyecanını yaşatır. Eserde Antik Roma heykeli canlandıktan sonra Rose ile aşkını yaşayabileceği sadece iki saati vardır. Bu iki saat bahçedeki herkesin şaşkınlıkla izlediği ve heyecanla beklediği saatlerdir.

Kısa süren sevincin ardından hüznü bir ayrılığı da yaşatır kahramanlara. Mutluluk kadar mutsuzluğu da yaşar kahramanlar. Ayrıca genellikle kadın kahramanların acı çekmesi ise onun otobiyografik özelliğidir. Aşk hayatında aradığı mutluluğu bulamayan yazar eserlerinde aşkı bu yüzden beşeri bir şekilde ele almıştır. Kavuşabileceğini bilmek bile insanı umutlandırır. İki saat dahi olsa sevgiliye kavuşma isteği kişiyi heyecanlandırır. Nazlı Eray, aşklarında bulmaya çalıştığı heyecanları başkarakter ya da yardımcı karakterler aracılığıyla okura aktarır. Bu aktarımı yaparken fantastik karakterler, düşsel öğeleri usta bir şekilde kullanarak sunar.(Yılmaz Önal, 2017)

Fantastik türün önemli kalemlerinden olan Eray, eserlerinde ‘‘rüya’’ motifini de sıklıkla kullanır. Rüyalar ise insanın bilinçaltının yansımasıdır. Rüyalar insana sınırsız özgürlük tanıyan, istediğini yapma fırsatı sunan ve hayallerin sınırsız olduğu bilinçaltı dünyasıdır. Birçok medeniyette rüyalar önemli bir olgudur. Bu yüzden rüyalar sadece bilinçaltı ve geçmişin izleriyle değil aynı zamanda günlük hayattaki olayların etkisiyle de yaşanan gerçek dışı bir dünyayı temsil etmektedir. Eray için ise rüya sanatsal bir ilham kaynağı olur. Yazarın gerçek hayata dair tutkuları, özlemleri, hayalleri ve yaşanmışlıkları öyküde rüya biçiminde kurgulanır. Rüya okuyucuda etkili bir duygu bırakır. Bazı öykülerinde rüya ön plandayken bazılarında bilinçli bir hayal kurma olan fantastik ön plana çıkar. Eserimizde daha çok fantastik öğeler vardır. Tıpkı fincanın

içinden çıkan kahve telvesi yıkanırken Kont Drakula' nın yardımcısının yarım çıkması, Hızır'ın mutfağın bereketi olarak görüldüğü ve sadece Naz karakterinin onu görmesi gibi.(Bkz. Yılmaz Önal, 2017)

Nesnelerin kişileştirilmesi, onlara canlı varlık özelliği verilmesi rüyalarda ve fantastik anlatılarda sıklıkla görülmektedir. Eserde bahçedeki dut ağacının, gülperisi Rose' un konuşturulması gibi. Eray düşler ve rüya âlemine aslında günlük hayatındaki yorgunluktan geçmişte yaşadığı zorluklardan kaçmak için rahatladığı bir dünya olarak görmektedir. Hayal dünyasıyla kendine bambaşka âlemler oluşturmakta ve bunu eserleri ile okuyucuya yansıtmaktadır. Eserimizde de Eray bir zamandan başka bir zamana, bir mekândan başka bir mekâna sıçramalar yapmakta ve farklı yaşam tarzlarını tek bir karakterle birleştirebilmektedir. Bunu fantastik öğeler ve rüyalar aracılığıyla gerçekleştirir. Böylelikle gerçeküstücülük akımına uyarak kendi tarzını eserin akışı içinde yansıtmıştır. Gerçek yerine bilinçaltına, hayal ve rüyalara önem vermektedir. Yazarın üslup ve dil özelliklerine bakıldığında rüyalar bazen hayata tutunma bazen de zorluklardan kaçış ifadesi bazen de çocukluğuna, gençliğine ve geçmişine duyulan özlemdir. (Yılmaz Önal, 2017)

Rüya yazar için aslında bir farklılıktır. Çünkü insanın yapmak isteyip de yapmadığı pek çok imkânın rüyada yapılabileceğini, fantastik ve düşsel öğelerle insanın kendine ayrı bir dünya oluşturduğunu, hatta insana geçmişi ile yüzleşme imkânı sunduğunu görmekteyiz. Eray kadın kahramanları ön planda tutmasına rağmen feminizmi eserlerine yansıtmamıştır. Ancak eserlerinde kadın izleğini de başarılı bir şekilde ele almıştır. Türk edebiyatında da kadın izleği Tanzimat ve Meşrutiyet yıllarından itibaren kadınların elde ettiği haklar ölçüsünde var olmaya başlamıştır. 1 Mayıs 1913'te Halide Edip Adivar'ın Sultanahmet Mitinginde yaptığı konuşma kadının sosyal alana çıkışının önemli adımlarındandır. 1900'lü yıllardan sonra ise kadın yazarlar sayısında artışlar görülmüştür. Nazlı Eray kadının sosyal toplumda yer edinmeye başlaması ile birlikte kadın sorunsalını ele alarak kadının edebiyatta var olma sürecine önemli katkılar sağlamıştır. Ele aldığı kadın tiplerini Türk edebiyatında yaygın olmayan tiplerdir. (Yılmaz Önal, 2017)

Kendi döneminin yazarlarına bakıldığında hayatla mücadele eden kadınlar yerine güçlü ve şehirlî, aydın tipleri oluşturmuştur. Bu yüzden başkahramanları genelde kadındır. Fiziksel cazibeleriyle etkili olan kadınlar ise aşk acısı çekmekten kurtulamaz.

Burada otobiyografik özellikleri eserlerine aktarmaktadır. Gülperisi Rose çok etkileyici, dünya güzeli bir kahraman olarak aktarılır. Ancak sevdiğine kavuşmak için sadece değerlendirebileceği iki saat vardır. Kadın imgesi bazı öykülerde duygusal ve güçsüz, bazılarında güzel ve akıllı kadın olarak verilmektedir. Kadın izleği genel olarak iki şekilde verilir; ya bireysel özgürlüğünün farkında olan özgür kadın ya da hareketleri ve varlık alanı kısıtlanan gönül ilişkilerine istediği gibi yön veren kadın. Eray eserlerinde kullandığı sıradan kadınları da güçlü olarak vermektedir. Bu kadınlar kendi sorunlarını çözebilir ve kendini gerçekleştirebilir. Yazar, kadına yüklenen sorumluluğu da eserlerinin doğal akışı içerisinde aktarır. Ancak eserde kadın erkek dengesini kurmaktadır. Kadınlara özgür ortamı fantastik öğeleri kullanarak sunar. (Bkz.Yılmaz Önal, 2017)

İnsanoğlunun yaşamını oluşturan ve onda derin izler bırakan şey geçmişidir. Bu yüzden geçmiş ve gelecek arasında insanın mücadelesi hep var olmuştur ve olmaya da devam edecektir. Geçmiş yaşantımızın yansımasıdır. Yaşadığımız iyi ya da kötü anılar bizim değerlerimizi göstermektedir. Eray da yaşamında biriktirdiği iyi kötü anılarını, hayatını ve hastalıklarla olan zorlu mücadelesini, geçmişe olan özlemini eserlerinde akıcı bir dil kullanarak etkili bir şekilde okuyucuya sunmuştur. Her ne kadar zorlu bir hayatı olsa da geçmişiyile barışık olan yazarımız geçmişe olan özlemini olumlu kişiliği ve yaratıcı hayal gücüyle eserlerini farklı boyutlara taşımıştır. Geçmişe olan özlemi ise yaşamındaki insanlarla ilgilidir. Bu insanlar ya hayatında edindiği güzel dostluklar ya da onda derin izler bırakmış kişilerdir. Eray'ın geçmişine sıkı bir bağlılığı vardır. Geçmiş bir fotoğraf karesi gibi düşünür. Geçmişini her zaman taze ve canlı tutmaya çalışır ve onu her zaman anlamlı hale getirmeye çalışmıştır. (Yılmaz Önal, 2017)

Eserlerinde ölüm izleğini görmek de mümkündür. Çok sevdiği dayısını kaybetmesi "Naz ve Köşkdeki Vampir" adlı eserde anneannesinin ölen oğlunu kaybetmesi olarak aktarılır. Türk ve dünya edebiyatında da ölüm izleği sıklıkla kullanılır. Angela Sommer-Bodenburg' un "Küçük Vampir" adlı eserinde ise sonsuzluk vurgulanmaktadır. Küçük bir çocuğun vampir olma arzusu ve sonsuzluğa özentisi dile getirilir. Eray'ın ölümle ilk tanışması ise çocukluk yıllarında çok sevdiği Demir dayısının vefatı ile gerçekleşir. Dayısını trafik kazasında kaybeder. Eserlerinde ölümü korku unsuru olarak yansıtmaz. Eray'ın dil ve üslup özelliklerine bakıldığında incelediğimiz eserde de sade, akıcı bir dil kullanmaktadır. Dili akıcı ve canlı tutmak

için kullanılan anlatım teknikleri de önemlidir. Eray eserlerinde bu canlılığı diri tutmak için farklı anlatım teknikleri kullanmıştır. Tahkiye- anlatma, gösterme- sahneleme, tavir, mektup, iç çözümlene, iç monolog, montaj, bilinç akışı, geriye dönüş ve leitmotiv gibi teknikler kullanır. (Bkz. Yılmaz Önal, 2017)

Anlatıma canlılık ve gerçeklik katmak amacıyla tercih ettiği tasvirleri de oldukça başarılı bir şekilde kullanır. Tasvir tekniği anlatılanları tıpkı okurun önünde gerçekleşiyormuş gibi bir canlılık ve gerçeklik hissiyatını verir. Montaj tekniğini eserlerinde kullanmıştır. Montajda önemli olan alınan parçanın metin içerisinde metinle uyumlu halde verilmesidir. Bunlar cümle, beyit, kıta, atasözü, mesel, nükte vb. gibi ögeler olabilir. Kahramanlarının ruh dünyasını yansıtabilmesi için de tahlil, iç çözümlene tekniklerini kullanır. Adeta kahramanlar içini döküyor gibidir. İç monolog tekniği de yazarın uyguladığı tekniklerin en önemlilerinden biridir. Kahraman kendisi ile baş başadır, kendisiyle dertleşiyor gibidir. (Yılmaz Önal, 2017)

Psikolojik tahlilleri de anlamak açısından Eray eserlerinde bilinç akışı tekniğini de kullanmaktadır. Hatıralarına sıkı sıkıya bağlı olan Eray, eserlerinde geriye dönüş tekniğine de yer verir. Sadece bir tekniği değil birçok tekniği bir arada kullanan yazarımızın üslubu sağlamdır ve bu zenginlik sayesinde anlatımına canlılık, doğallık ve çeşitlilik katar. Bireysellik çerçevesinde yazdığı eserlerin dışında toplumsal iletişimi olan eserleri de mevcuttur. Bazen ironik dil kullansa da öykülerinde tersine bir gelişim tekniği kullanır(Yılmaz Önal, 2017)

Nazlı Eray' ın romanlarında ve hikâyelerinde fantastik durum ve olaylara rastlanılmaktadır. Bu durum ve olayların yanı sıra ben- anlatıcının kendisinin değişime/ dönüşüme uğradığı, ben- anlatıcının çevresindekilerin değişime/ dönüşüme uğradığı ve rüya motifinin kullandığı fantastik durum ve olaylar vardır. Özellikle başka bir insanın bedenine dönüşmeye rastlanılır. Ben- anlatıcının kendisinin değil de yakın çevresindeki veya tesadüfen tanık olduğu kişilerin değişimleri/ dönüşümleri yer alır. Rüya işlevsel olarak kullanılmaktadır. Ben- anlatıcının hayatta yapamadığı şeyleri yapabilmesine olanak tanıyarak onda büyük bir şaşkınlık yaratır. Bazı roman ve hikâyelerinde ise ben-anlatıcının bir ölü görmesi ve görülen ölü'nün kendisi olduğunu şaşkınlıkla/ dehşetle fark etmesi durumları vardır. "Naz ve Köşkteki Vampir" adlı eserde fincanın içinden Kont Drakula' nın tanrı misafiri olarak gelmesi,

Kont Drakula' nın yardımcısının fincanın içinden yarım adam olarak çıkması gibi. (Bkz. Yılmaz Önal, 2017)

Eray eserlerinde kullandığı fantastik durum ve olaylarla çoğunlukla kurgu kişisinde şaşkınlık yaratmaktadır. Ayrıca tarihte yaşamış önemli isimleri de kullanır. Bu isimlerin metnin gerçekliğinde birden bire ortaya çıkıp var olabilmelerinin olağanüstü ve bu olağanüstülüğün yaratmış olduğu şaşkınlık, tedirginlik onların birer fantastik unsur olduğunu göstermektedir. Elvis Presley' in ortaya çıkıp bir anda dans etmesi gibi. Bunun dışında fantastik niteliklere sahip olan sıradan kurgu kişileri de yer almaktadır. Bunlardan bazıları sahip olduğu olağanüstü nitelikleri ile dikkat çekerken bazıları da var olma biçimi ile dikkat çekmektedir. (Bkz.Yılmaz Önal, 2017)

Eray' ın hikâye ve romanlarında fantastik nitelikte varlıklar da yer almaktadır ve bu varlıkların içerisinde soyut nitelikteki cin, peri, Hızır gibi varlıklarında çok olduğu görülmektedir. Tıpkı eserde evin bereketi olarak görülen ve sadece Naz' ın görebildiği "Hızır" karakteri gibi. Eray' ın eserlerinde fantastik mekânlar da yer almaktadır. Ancak gerçek olmayan ama romanlarda mekân özelliği kazanan fantastik unsurların da olduğunu görmekteyiz. Bunlar göz, muska ve küpedir. Örneğin "*Âşık Papağan Bari*" romanında ben-anlatıcının bir kaza sonucu kalbine bir araba girer. Bu arabanın, sevdiği adamı ondan uzaklaştırmak için başkaları tarafından yapılan muska olduğunu anlayan ben-anlatıcı, bu muskayı çözmesi için Cinci Kebir'in yanına gider. Cinci Kebir, ben-anlatıcıya sevdiği adamın muskanın içinde olduğunu söyler. (Yılmaz Önal, 2017)

Eray eserlerinde açık mekânları da kullanmıştır. Çünkü açık alanlar insana huzur veren yerlerdir. Dikkat çeken bir diğer fantastik unsur da nesnelerdir. Bu bir fotoğraf, ayna, fincan olabilir. Bir nesnenin insana dönüşebilmesi de olabilir. Eserdeki antik heykelin canlanarak insan olması ve aşk duygusunu hissetmesi gibi. Eserde kullanılan bazı kişiler de fantastik özelliğini kaybederler. Kişilerin bir kısmı uçabilmeleri, sinekle konuşabilmeleri, bir kısmı da geçmiş yıllarda ölmüş olmalarına rağmen birden bire gerçek dünyada ortaya çıkabilmeleriyle öne çıkarlar. Ancak hangi durumda olursa olsun bu kişilere karşı ne ben-anlatıcıda ne de diğer kahramanlarda şaşkınlık, korku veya şüphe gibi tepkiler görülmez. Ölmüş olmalarına rağmen birdenbire gerçek dünyada ortaya çıkabilen kişilerden birisi de eserde Tahitili sevgili ile annesini ziyarete gelen Naz' ın amcasıdır. (Bkz. Yılmaz Önal, 2017)

Eray'ın hikâye ve romanlarında soyut(melek, ölü, cin, telve adam) veya insan dışında olan(hayvan, bitki) varlıklar da vardır. Fincandan çıkan Kont Drakula ve yardımcısı gibi. Eserlerinde fantastik özelliğini kaybeden nesnelere içerisinde ayna, fotoğraf, tablo, uçan halı, uçan araba, kukla, maske, F16 uçak, defter, oyun makinesi, büyülü iç çamaşırı, büst gibi nesnelere yer almaktadır. (Yılmaz Önal, 2017)

Dil ve üslup özelliği açısından ise kısa cümleleri tercih etmektedir. Ayrıntılı betimleme ve çevre tasvirlerine yer vermez. Hikâye ve romanlarında edebiyat eserlerini bir oyun alanına dönüştüren, anlatıların kurmacadan ibaret olduğunu vurgular ve postmodern anlatı tekniklerinden bolca yararlanır. Bunlar üstkurmaca, metinlerarasılık, parodi, okura sesleniş vb. Ben-anlatıcı tekniği kullanan Eray birçok eserinde hem yazar hem de kurgu kişisi olarak yer alır. Biyografik unsurların yer aldığı eserlerinde Eray anılarına, gezdiği şehirlere, yakın akrabalarına, arkadaşlarına, yaşadığı aşklara, siyasi hayatına çokça yer vermektedir. (Yılmaz Önal, 2017)

Eray'ın bilim kurgu öğelerini kullanması onu bilim kurgu yazarı yapmaz. O daha çok bu unsurları postmodernist bir anlayışla kullanır. Eserlerindeki oyunsuluğu sağlamak için kullanır. Büyülü gerçekçi bir yazar değildir. "Çağrışımlarla" ve "imgelerle" yüklü bir dil anlayışı yoktur. Daha çok aksiyonlarıyla ön plana çıkar. Ayrıca Eray'ın eserlerindeki olağanüstü niteliğe sahip unsurlar büyülü gerçekçi eserlerde olduğu gibi kurgulanan gerçekliğe hizmet etmez. Mutlu olmak ve mutlu etmek için yazan Eray'ın fantastiğin yarattığı gerilimi kurgu boyunca devam ettirme gibi bir anlayışı yoktur. Eserlerini daha çok düşerin gerçekleştiği, imkansızlıkların mümkün olduğu, okurların hoşça vakit geçirdiği bir oyun alanı olarak kurgular. Bunun içinde üstkurmaca, metinlerarasılık, montaj, parodi, okura seslenme gibi postmodern anlatı tekniklerinden yararlanır. (Yılmaz Önal, 2017)

Hikâye ve romanlarında yer alan olağanüstü unsurları, fantastik türe özgü değil; eserlerinde postmodern türe özgü olarak oyunsuluk, gerçekliğin yitimi, hoşça vakit geçirme gibi kullandığını ve bu doğrultuda Nazlı Eray'ın fantastik bir yazardan çok olağanüstü unsurları fazlaca kullanan postmodernist bir yazar olduğu söylenebilir. Eray gerçeküstücülük akımına bağlı kalarak fantastik türün özelliklerini yansıtan yapı ve izlek bakımından zengindir(Yılmaz Önal, 2017)

4.1.3.Eserleri

4.1.3.1.Öyküleri

Öyküleri Ah Bayım Ah, Bilgi Yay., İstanbul, 1976.

Geceyi Tanıdım, Ada Yay., İstanbul, 1979.

Kız Öpme Kuyruğu, Kaynak Yay., Ankara, 1982.

Hazır Dünya, Kaynak Yay., Ankara, 1984.

Eski Gece Parçaları, Adam Yay., İstanbul, 1985.

Yoldan Geçen Öyküler, Can Yay., İstanbul, 1987.

Aşk Artık Burada Oturmuyor, Can Yay., İstanbul, 1989.

Kuş Kafesindeki Tenor, Can Yay., İstanbul, 1991.

Kapıyı Vurmadan Gir, Kapital Yay., İstanbul, 2004

4.1.3.2.Romanları

Pasifik Günleri, Ada Yay., İstanbul, 1981.

Orphee, Kaynak Yay., Ankara, 1983.

Deniz Kenarında Pazartesi, Kaynak Yay., 1984.

Arzu Sapağında İncecek Var, Can Yay., İstanbul, 1989.

Ay Falcısı, Can Yay., İstanbul, 1993. Aşık Papağan Barı, Can Yay., İstanbul, 1993.

Yıldızlar Mektup Yazar, Can Yay., İstanbul, 1994.

Uyku İstasyonu, Can Yay., İstanbul, 1994.

İmparator Çay Bahçesi, Can Yay., İstanbul, 1996.

Örümceğin Kitabı, Can Yay., İstanbul, 1998.

Elyazması Rüyalara, Can Yay., İstanbul, 1999.

Ayıışığı Sofrası, Can Yay., İstanbul, 2000.

Aşk Giyinen Adam, Can Yay., İstanbul, 2001.

Sis Kelebekleri, Can Yay., İstanbul, 2003.

Beyoğlu'nda Gezersin, Can Yay., İstanbul, 2005.

Marilyn Venüs' ün Son Gecesi, Doğan Kitap, İstanbul, 2010.

Halfeti' nin Siyah Gülü, Doğan Kitap, İstanbul, 2012

Aydaki Adam Tanpınar, Doğan Kitap, İstanbul, 2014.

Rüya Yolcusu, Everest Yay. İstanbul, 2016.

Ölüm Limuzini, Everest Yay., İstanbul, 2017.

4.1.3.3.Deneme

Düş İşleri Bülteni, Can Yay., İstanbul, 1999.

4.1.3.4.Anı

Tozlu Altın Kafes, Doğan Kitap, İstanbul, 2011.

Bir Rüya Gibi Hatırlıyorum Seni, Doğan Kitap, İstanbul, 2013.

4.1.3.5.Çocuk Kitapları

Naz ve Büyülü Bahçe, Turkuvaz Kitap, İstanbul, 2009.

Naz ve Köşkteki Vampir, Turkuvaz Kitap, İstanbul, 2009.

Frej Apartmanı'nın Esrarı, Doğan Egmont Yay., İstanbul, 2009.

İki Kafalı Topaç Villy, Doğan Egmont Yay., İstanbul, 2012.

Çığlık Atan Mumya, Doğan Egmont Yay., İstanbul, 2013.

Gören Gözler Duyan Kulaklar, Doğan Egmont Yay., İstanbul, 2015

Gece Çiçeği İstanbul, Doğan Egmont Yay., İstanbul, 2015.

Bir Böcek Sevdim, Doğan Egmont Yay., İstanbul, 2015.

Sihirli Saray, Doğan Egmont Yay., İstanbul, 2016.

Karga Feramuz'un Aşkı, Doğan Egmont Yay., İstanbul, 2016.

Billur Ahtapot ile Mor İnci, Doğan Egmont Yay., İstanbul, 2016.

(Yılmaz Önal, 2017)

4.2. Angela Sommer-Bodenburg

Angela Sommer-Bodenburg, 18 Aralık 1948'de Reinbek, Schleswig-Holstein'da doğdu. Alman yazar ve ressamlığının yanı sıra şu anda Amerika Birleşik Devletleri'nde yaşayan eski bir ilkökul öğretmenidir. Çocuk kitabı serisi "Küçük Vampir" ile tanınmıştır. Angela Sommer-Bodenburg Hamburg Üniversitesi'nde pedagoji, psikoloji ve sosyoloji okur ve ardından on iki yıl boyunca Hamburg'da ilkökul öğretmeni olarak görev yapar.1984' ten sonra ise serbest çalışmaya karar verir.

Öğretmenlik mesleğine ek olarak, 1979'da ilk iki kitabını yayınlar. Bunlar Suhrkamp Verlag tarafından yayınlanan *Sarah bei den Wölfen* adlı bir şiir kitabı ve Rowohlt Verlag tarafından yayınlanan *Der kleine Vampir kitaplarıdır*.

Angela Sommer-Bodenburg, kendi ifadelerine göre küçük bir çocukken çizim yapmayı ve resim yapmayı çok sever ve şehir kütüphanesinden düzenli olarak kitap ödünç alır. Bu nedenle küçük yaşlarda kendi resimlerini yapar ve kendi kitaplarını yazmaya başlar. Kendisi gibi şiirler, oyunlar ve romanlar yazan babası, ailesinde onun yazar olma arzusunu destekleyen tek kişidir. Yazara göre *Küçük Vampir'in* başlangıcı, onu en sevdikleri okuma materyalleriyle ("komik, heyecan verici ve aynı zamanda biraz korkutucu") motive etmeye çalışan okuldaki çocuklar tarafından belirlenir.

Bugüne değin kırkın üzerinde kitabı yayımlanır. Bu kitaplar otuzdan fazla dile çevrilir; yirmi milyonun üzerinde satar. İlki 1979' da yayımlanan 18 kitaplık Küçük Vampir dizisi, öyle ilgi görür ki, görme özürlüler için 'sesli kitap' olarak Norveç, Danimarka ve Almanya' da satışa sunulur. Polygram tarafından 6 kasetlik video çalışması yapılır. 1990-2001 yılları arasında başta Slovenya ve Norveç olmak üzere birçok ülkede radyo oyunu olarak geniş kitlelere ulaşır. Müziklerini Uwe Vogel' in yaptığı "Küçük Vampir" müzikali, 1998-1999 yılları arasında Cocomico Tiyatro Topluluğu'nca Köln' de tam 265 kez sahnelenir. 250 binden fazla seyirciye ulaşır. Bu etkinliği ünlü televizyon kanalları ARD, RTL, SAT 1, Nickelodeon ve Kinderkanal yayınlar. Yönetmenliğini Ulrich Edel'in yaptığı ve Warner Bros'un dağıtımını üstlendiği "Küçük Vampir" adlı uzun metrajlı film, Almanya ve İngiltere' de gösterime girer. Almanya Film Ödülü' nü "Çocuk ve Gençlik Filmleri" dalında kazanır. René Bonnieré yönetiminde çekile 13 bölümlük televizyon dizisi ARTE, ARD, WEST 3, NDR 3, RB 3 VE SFB 3' de yayımlanır. Ardından Didi Benoit, Sommer-Bodenburg hakkında 15 dakikalık bir film çeker; bu da Alman birinci kanalı ARD' de gösterilir (Sommer, 2000).

1992' de Kaliforniya'ya taşınan Sommer- Bodenburg, resme daha çok zaman ayırma olanağı bulur. 50'den fazla resim yapar. Bunlardan "You never Know" adlı çalışması San Diego Müzesi' nde(1995) sergilenir. 27 çalışması ise Arveda Galerisi'nde(1996) yer alır. 2001-2004 arasında Escondido Arts'ın üyesi olur. "Vigilance" adlı resmiyle ikicilikle ödüllendirilir (Sommer, 2000).

4.2.1. Edebi Kişiliği

Yazar, çocukken heyecan verici ve fantastik hikâyeler okur. Fantastiğe ilgisi küçük yaşta başlar. Hayalet hikâyeleri, vampir hikâyeleri, kurt adam hikâyeleri tarzında fantastik eserleri çokça okur. Bu onun fantastik dünyasının gelişmesine katkı sağlar. Sonra ilkokul öğretmeni olur. Ancak 70' li yılların sonlarında pek çok çocuğun kitaplara ilgi duymadığını fark eder. Daha sonra özellikle bu çocuklarla ilgilenerek bunun nedenini araştırır. Çocuklar bunun sebebinin kitapların çok sıkıcı, öğretici olması ve kendilerin onları sevmemesi olduğunu söylerler. İşte o zaman aklına farklı bir kitap geliştirme fikri gelir. Bu kitaplar heyecan verici, korkutucu aynı zamanda eğlenceli olmalıdır. Bunun üzerine Anton karakterini geliştirir. Bu karakter yazmış olduğu "Küçük Vampir" adlı serinin başkarakteri olur. Eserlerde onu kitap okumayı çok seven bir kahraman olarak verir. Bu karakterin aynı zamanda sadece vampirlerle ilgili kitap okuması yazarın çocukluğu olarak nitelendirilebilir. Eserde kullanılan çocuk karakter bir erkek çocuğu olsa da fantastiğe olan merakı yazarın çocukluktan gelen bir fantastik tutkunu olmasından kaynaklanmaktadır. Sonraki adım ise bir anda Anton'un penceresine gelen yine çocuk karakter küçük vampir Rüdiger' in gelmesidir. Yazarken büyük konseptler düşünmeyen yazar, temel bir fikir oluşturur ve onun üzerinden ilerler. Anton' la Rüdiger arasında geçen diyalog ise yazarın kendisiyle konuşuyormuş gibi bir durumu belirtir. Anton ile birlikte Rüdiger rolünü de üstlenir. Böylelikle serinin devamı gelir. Öğrencilerinin düşünceleri onun için çok önemlidir ve ilk olarak sadece on beş sayfa yazar. Ancak eseri kendi yazdığını söylemez ve bunu onlara yeni hikâye olarak sunar. Öğrencileri ilk olarak hikâyenin oldukça heyecan verici olduğunu söylerler ve sınıfta hiç dinlemeyen öğrenciler dahi hikâyeyi merak eder. Sonraki bölümlerde neler olduğunu öğrenmeye çalışan öğrencilerde fantastik unsurların merak uyandırdığını keşfeder. Ancak fantastik öğelerin olduğu bir hikâyeyi sınıfa okuduktan sonra ailelerin tepkisinden çekinir. Yıllar sonra hikâyeyi bir yayınevine gönderir ve şöyle bir yanıt alır : "Çocuklar ve vampirler hiçbir şekilde bir araya gelmezler. Onunla hiç ilgilenmiyorlar. Mezarlık ve çocuklar imkânsız." Ancak yazar çocukların gözlerindeki merak duygusunu keşfeder. Aylarca yayın evlerinden yanıt alamayan yazar, bir gün Uwe Wandrei tarafından bir telefon alır ve ona vampirin ilgi çekici olduğu söylenir.

İlk başta şaşırın yazar, sonra cesaretini toplayarak ilk eseri olan "Küçük Vampir" i yazar. Ve 11 Mayıs 1979 da yayınlanır. Öğrencilerinden aldığı cesaretle diğer ülkelerin çocuklarına da ilham olacağını düşünür ve hayallari gerçek olur. İlk kitabın animasyon filmi yapılır ve daha sonra 13 bölümden oluşan dizi halinde çekilir. Büyük bir başarıya ulaşır."Küçük Vampir" filminin de vizyona girmesiyle 2001 yılında en iyi gençlik ve çocuk filmi ödülüne layık görülür.

Yazar, çocuklar ve vampirlerin bir arada olmasının imkânsızlığını fantastik unsurlar kullanarak çocuk edebiyatına farklı bir bakış açısı getirir. Çünkü o yıllarda bu tür insanların alışık olmadığı bir durumdur. Vampir olgusu daha çok korku türünde verilirken Sommer- bodenburg, eserlerinde çocuklarının merakını uyandıran, eğlenceli bir alan olarak sunar. Gifhorn kütüphanesinde okuma düzenleyen yazar, Hristiyan bir grubun kütüphaneye girişleri engellediğini görür. Ve yazarın Şeytan'ı temsil ettiğini ve bu kötü mesajların masum çocukların zihinlerine aktaracağını söylerler. O dönem için tepki alan yazar, pes etmez ve eserleri birçok dile çevrilerek dünya çapında yayınlanır. Tepkilerin sebebi ise "vampir" kelimesinin insana ürkütü gelmesidir. Oysaki yazar eser serisinde sevgi, dostluk, hoşgörü, özgüven gibi değerleri ele almaktadır ve bu değerleri çocuklara aktarmak istemektedir (fantasyguide.de/spezial-angela-sommer).

Eserde Dorothee Teyze veya Geiermeier(vampir avcısı) gibi karakterlerin kullanılması ise vampirler arasında biraz daha tehlikeli ve kana susamış birine ihtiyaç duyulmasından kaynaklanmaktadır. Amaç eseri daha eğlenceli hale getirmektir. Geiermeier ise vampirlerin düşmanıdır. Bu vampir avcısı sonraki bölümlerde düşmandan çok komik ve eğlenceli bir trajediye dönüşür. Çünkü korku faktörü uzun süre eserinde devam ettirmek istemez ama mizah devam ettirebilir niteliktedir (fantasyguide.de/spezial-angela-sommer).

Aynı zamanda yazar şiirler de yazmaktadır. İlk şiir kitabı Suhrkamp'ın yayınladığı "Kurtlarla Sarah" dır. En başarılı ikinci kitabı ise "Moor Ghosts" dur. Bu aynı zamanda fantastik bir hikâyedir. Okullarda inanılmaz derecede popüler hale gelir. Bozkır köyüne gelen bir çocuğun hikâyesi. Timo, kızıl saçlı ve orada kızıl saçlı bir kızla tanışır; kızıl saçın çok özel bir şey olduğunu ve kızıl saçlı insanların ruhlarla iletişim kurabildiğini yazar. Yani doğa ruhlarıyla. Daha sonra bir dünya ruhuyla karşılaşır, daha sonra bozkırlara gider ve gölde büyümlü bir karşılaşma yaşar. Kitapta

dostluk, özgüven ve önyargıları aşmanın yanı sıra doğa ruhları da anlatılıyor. Doğa ruhlarının olup olmadığından da pek emin değildir yazar. Pek çok şifa kültürü, insanların gördüklerimizden daha fazlası olduğuna inanır. Yazar bu hikâyesiyle doğa tutkunu olduğunu da dile getirmektedir. 1992 yılında Kaliforniya manzarasına âşık olan yazar buranın kendisine ilham verdiğini düşünür. Resim alanında da oldukça yetenekli olan yazar duygu ve düşüncelerini resme şiirsel bir tarzda aktardığını dile getirmektedir. Eşi ise onun için en önemli ve en iyi eleştirmendir. Aynı zamanda meslektaşdır. Yazdığı taslakları önce eşine okutur. ”Küçük Vampir” adlı eseri ise daha çok çevresel bir hikâye olarak tanımlayan yazar, hikâyenin daha çok günlük hayata dayalı olduğunu belirtir. Komedi, vampirlerin günlük insan yaşamında yer alması ve buna aşına olunmamasından kaynaklanmaktadır. Yazar fantastik kaynağını aslında çocukluğunda okuduğu fantastik hikâyeler ve hayal gücü ile zenginleştirerek okuyucuya sunmuştur (Sommer, 2000).

4.2.2. Eserleri

1. Küçük Vampir
2. Küçük Vampir Taşmıyor
3. Küçük Vampir Yolculuğa Çıkıyor
4. Küçük Vampir Çiftlikte
5. Küçük Vampir ve Büyük Aşk
6. Küçük Vampir Tehlikede
7. Küçük Vampir İnilteler Vadisinde
8. Küçük Vampir Kitap Okuyor
9. Küçük Vampir Esrarengiz Hasta
10. Küçük Vampir Aslanın İninde
11. Küçük Vampir Esrarengiz Program
12. Küçük Vampir Beklenmedik Gelişme
13. Küçük Vampir Büyük Komplo
14. Küçük Vampir Sınıf Gezisinde
15. Küçük Vampir Noeli Kutluyor
16. Küçük Vampir Kont Drakulayı Ziyaret Ediyor
17. Küçük Vampir Dans Ediyor

18. Küçük Vampirin Doğum Günü
19. Küçük Vampir Dehşet Gecesi
20. Küçük Vampir ve Son Değişim

4.2.2.1. Gençlik Dizisi

Berenice

Yüreğinin Peşi Sıra Giden Genç Bir Kız

4.2.2.2. Çiko Dizisi

Dört Ayaklı Sürpriz

Köpek Olmak Ne Güzel

Dikkat, Köpek Avcıları!

Ağzının Tadını Bilen Kral

İmdat, Bir Bebek

4.2.2.3. İlk Gençlik Dizini

Hanna Tanrı'nın Küçük Meleği

4.2.2.4. Diğer yayınları

- *Sarah bei den Wölfen*, Gedichte, 1979
- *Das Biest, das im Regen kam*, 1981
- *Ich lieb dich trotzdem immer*, Gedichte, 1982.
- *Wenn du dich gruseln willst*, Bilderbuch mit Illustrationen von [Helga Spieß](#), Otto Maier, Ravensburg 1984 und bei Rowohlt Taschenbuch Verlag, Reinbek bei Hamburg 1987.
  - *Die Moorgeister*, 1986
  - *Coco geht zum Geburtstag*, Bilderbuch mit Illustrationen von Agnès Mathieu, 1986
  - *Freu dich nicht zu früh, ich verlaß dich nie*, Gedichte, mit Illustrationen von Anne Wilsdorf, 1987
  - *Möwen und Wölfe*, Gedichte, 1987

- *Die Unterirdischen* – Ein Liebes-Märchen mit Illustrationen von Magdalene Hanke-Basfeld, 1988
- *Julia bei den Lebenslichtern*, Bilderbuch mit Illustrationen von Thé Tjong-Khing, 1989
- *Florians gesammelte Gruselgeschichten* mit Illustrationen von Helga Spieß, 1990
- *Gerneklein*, Bilderbuch mit Illustrationen von Imke Korth-Sander, 1990
- *Mein allerliebster Teddybär*, Gedichte mit Illustrationen von Brigitte Werner & Joachim Lange, 1991
- *Schokolowski – Der Geburtstags-Trüffelhund* (Bd. 1), 1991
- *Schokolowski – Lustig ist das Hundeleben* (Bd. 2), 1992
- *Schokolowski – Vorsicht, Hundefänger* (Bd. 3), 1992
- *Schokolowski – König Leckermaul* (Bd. 4), 1992
- *Schokolowski – Hilfe, ein Baby!* (Bd. 5), 1993
- *Wenn die Füchse Kaffee kochen*, Bilderbuch mit Illustrationen von Helga Spieß, 1993
- *Von jenseits des großen Waldes* mit Illustrationen von Helga Spieß, 1994
- *Benjamin Biber*, Bilderbuch mit Illustrationen von Imke Korth-Sander, 1994
- *Hanna, Gottes kleinster Engel*, 1995
- *Der Fluch des Vampirs*, 1998
- *Das Haar der Berenice*, 1998
- *Das große Angela-Sommer-Bodenburg-Lesebuch*, mit Illustrationen von Amelie Glienke, 2002
- *Kasimir von Käsebleich* (Bd. 1), mit Illustrationen von Kathrin Treuber, 2002
- *Kasimir von Käsebleich kommt in die Schule* (Bd. 2) mit Illustrationen von Kathrin Treuber, 2002
- *Kasimir von Käsebleich und der Ranzenmann* (Bd. 3) mit Illustrationen von Kathrin Treuber, 2003
- *Jeremy Golden und der Meister der Schatten*, 2005
- *Anna von Schlottersteins Nächtebuch*, 2012 (de.wikipedia.org/wiki/Angela).

5.BÖLÜM

5.1.ANALİZ

5.1.1.Yazarların Hayatının ve Üslup Özelliklerinin Karşılaştırılması

Doğum tarihi olarak Eray, 1945 yılında Ankara' da dünyaya gelir. Sommer-bodenburg ise 1948 yılında Reinbeck- Hamburg' da dünyaya gelmiştir. Farklı coğrafyalar olsa da aynı dönemin çocukları diyebiliriz. Her iki yazarın da çocukluk dönemleri fantastik eserlerin yeni yeni ortaya çıktığı zamanlara denk gelmektedir. Eray hukuk fakültesini yarıda bırakıp felsefeye yönelmiştir. Ancak Sommer-bodenburg ise pedagoji, sosyoloji ve psikoloji okumuştur. Ortak ilgi alanları ise düşsellik ve fantastiktir. Aslında her iki yazarın da çocukluğuna duyduğu bir özlem vardır. Ana karakter Anton erkek bir kahraman olmasına rağmen onun fantastiğe ilgi duyması, korkutucu olan herşeyi sevmesi yazarın çocukluğundaki fantastik merakını yansıtmaktadır. Böylelikle yazar çocukların dünyasına girmeyi başarmış ve korkunun üstesinden fantastik öğeler ve eğlenceli olay örgüsü yaratarak bunu çocuk okuyucuya aktarmıştır. Ayrıca korku öğelerini ve imkânsız olan, farklı dünyalardan oluşan ve farklı yaşam tarzlarına sahip olan varlıkların dostluk kurabileceğini sempatik bir anlayışla sunmaya çalışmıştır. Bunu yaparken de çocuk bakış açısını kullanmıştır. Böylece eser okuyucuya bir keyif vermiş, heyecan uyandırmıştır. Sommer-bodenburg bir röportajında şunları söylemektedir (fantasyguide.de/sommer):

"FantasyGuide.de: Bayan Sommer-Bodenburg, "Küçük Vampir" kitap serinizde ana karakter olarak bir vampiri kullanma fikri nasıl ortaya çıktı?

Angela Sommer-Bodenburg: Bu bana sık sık soruluyor ve basit bir soru gibi görünüyor ama cevabı o kadar da basit değil. Çocukken heyecan verici ve fantastik hikâyeler okuduğumu söyleyebilirim. Hayalet hikâyeleri, hayalet hikâyeleri, vampir hikâyeleri, kurt adam hikâyeleri, bulabildiğim her şeyi yuttum. Sonra öğretmen oldum, ilkokul öğretmeni oldum ve en büyük isteğim tüm öğrencilerimi tutkulu birer kitap okuyucusu haline getirmektir. Ancak 70'li yılların sonlarında pek çok çocuğun artık kitaplara ilgi duymadığını fark ettim. Daha sonra özellikle bu çocuklarla ilgilendim ve onlar bana bunun nedeninin kitapların çok sıkıcı, didaktik olması ve bizim onları sevmememiz olduğunu söylediler. İşte o zaman farklı bir kitap geliştirme fikri aklıma

geldi. Heyecan verici, korkutucu ve eğlenceli olmalı. O zamanlar bu kitapları pek bulamamıştım, o yüzden Anton karakterini geliştirdim ve Anton benim modelim. Kitap okumayı gerçekten seven bir çocuk. Anton yalnızca vampirlerle ilgili kitaplar okuyor ve bu nedenle bir sonraki adım, bir akşam bir vampirin gelmesi tamamen doğaldı. Hem benim hem de Anton için bu büyük bir sürprizdi. ”

Nazlı Eray ise eserde olayları çocuk kahraman Naz’ ın bakış açısıyla ele almıştır. Eray’ ın öykülerinde fantastik yaklaşımı ön plandayken geçmiş yaşantısı ve deneyilerini hayal gücüyle harmanlayarak olayları okuyucuya fantastik bir biçimde sunar. Öykülerindeki olay örgüsüne bakıldığında genellikle çevresindeki insanlar üzerinden, çocukluk dönemi ve hatıralarını kullanır. Karakter bir anda kendini çocukluğundan sıyrıp yetişkinlik konumunda görebilir ya da bulunduğu olumsuz ruh hallerinden çıkıp hayalini kurduğu zamanda yaşayabilir. Eray bu eseri yazarken yetişkindir ve bir çocuğun bakış açısıyla vermiştir. O da geçmişe ve çocukluğuna olan özlemi şu şekilde aktarmıştır:

”Büyüyünce ne zaman vazoda bir demet sarı ve kırmızı renkte lale görsem, bir yusuşuk ötse, mor bir salkım gözüme ilişse o gizemli yazı hatırlarım ve yeniden çocuk olmak isterim. Herşeyi yeniden öyle görebilmek için . ” (S.137)

”Babaannemin kabul gününün olduğu bugün, yani Salı günü, yaşadığım tüm yoğun olaylar, piyano başındaki başarımlarım, bir vampirle karşılaşmam, Hızır’ ı tanımam ve Dut Ağacı’ nın yeşil yapraklı şemsiyesinin altında duyduğum aşk hikâyesi beni olgunlaştırmıştı. ” (S.49)

”O gün babaannemin yanında yürürken iyice büyüdüğümü, artık bu sürprizlerle dolu hayatın içinde bir birey, yaşayan küçük insan ve bir gözlemci olduğumu iyice hissediyorum. ” (S.49)

Her iki eserde de mekân seçiminde benzerlik görülebilir. Mekân seçimi de olay örgüsü kadar önemlidir. Okuyucu da gizemin ve heyecanın devamlılığını sağlamak için karanlık, loş ve küf kokan ortamlar kullanılabilir. Bunlar hayali ya da gerçek mekânlar olabilir. Her iki eserde de gerçek ve hayali mekânlar kullanılmıştır. ”Küçük Vampir” adlı eserde olaylar sıradan bir aile evi ve mezarlıkta geçerken, ”Naz ve Köşkteki Vampir” adlı eserde bir köşk, köşkün bahçesi ve fincan içinden gelen karakterler kullanılmıştır. ”Küçük Vampir” adlı eserde şu cümleler mekân seçimini destekler niteliktedir:

”Odanın içi loş ve kasvetliydi. Duvardaki posterde King Kong itici bir surat ifadesi takınmıştı. ”

”Ama mutfağa giden koridor hem uzun hem de çok karanlıktı. Lambası bozuk olan karanlık koridordan nefret ediyordu! ” (S.12)

”Naz ve Köşkteki Vampir” adlı eserde ise mekânlar gerçek ve yapay dünyadan alıntıdır. Aynı zamanda kullanılan mekânların birçoğu gerçek olup yazarın çocukluğunun geçtiği babaannesinin evidir. Şu ifadeler bunu kanıtlar niteliktedir:

”Oda karanlık. Dışarıda ılık ilkyaz havası. ” (S.9)

”Köşkün en alt katında ”taşlık” var. Yerler siyah beyaz kareli taşlarla döşenmiş. Yaz sıcağında buz gibi serin oluyor taşlık. Yukarıya doğru çıkan çift taraflı merdivenlerin altı burası. Merdivenaltının birini babaannem erzak dolabı gibi kullanıyor. O merdivenaltının kokusunu unutamam. ” (S.13)

Sommer-bodenburg mekân olarak ev(gerçek) ve vampirlerin yaşadığı gerçek olmayan bir mezarlık yaşam tarzını tercih ederken, Eray ise kahve fincanın içinden çıkan Kont Drakula ve yardımcısı, oğlunun Tahitili sevgilisi, evin bereketi Hızır gibi karakterleri tercih ederek yapay bir yaşam tarzından yararlanmıştı. Her iki yazar da gerçek ve yapayı ortak bir noktada buluşturmayı başarmıştır. Olaylar kronolojik olarak ilerlemekte ancak bir anda geriye dönüş teknikleriyle olay içinde olaylar anlatılabilmektedir. Ya da yüzlerce, binlerce yıl öncesine kadar gidilebilmektedir. Her iki eserde de olaylar çocuk kahramanlar Anton, Rüdiger ve Naz adlı masum, saf düşüncesi ve sınırsız hayal gücüyle etkileyici bir bakış açısıyla verilmektedir.

”Hızır”, diye fısıldıyor babaannem. ” Hızır Aleyhisselam ’ın bereketi bu. Hızır, eksildikçe dolduruyor bu kavanozları, bu çuvalları” (S.13)

Küçük Vampir’de ise zamanlar arası geçiş ve geriye dönüş tekniği, olay içinde olay örgüsünü şu ifadelerle açıklayabiliriz:

”Pekâlâ!” diye fısıldadı vampir. ”Geçen kıştı. Ne biçim soğuklar vardı, hatırlıyorsun değil mi? Neyse bir akşam, o iğrenç güneş battığında uyanıyoruz. Karnım korkunç aç ve bir an önce tabutun kapağını açmak istiyorum, ama başaramıyorum, yumrukluyorum, tekmeliyorum, boşuna! ” (S.21)

Eserlerde konu olarak imkânsız arkadaşlıklar, dostluklar ve geçmişe özlem gibi kavramlar üzerinde durulmaktadır. Her iki eserde de bilinçli olarak fantastik ön plana çıkarılmaktadır. ”Küçük Vampir” adlı eserde ”vampir” olgusu gülünç ve eğlenceli bir

şekilde Anton ile Rüdiger arasında gelişen arkadaşlık ilişkileri üzerinden değerler anlatılırken, "Naz ve Köşkteki Vampir" adlı eserde ise evin berketi olarak görülen ve sadece Naz' ın görebildiği Hızır ve Naz dostluğu üzerinden değerler aktarılmaktadır. Çocuk bakış açısıyla korku unsurları yumuşatılarak çocuk okuyucu da etki bırakmaya ve okumayı sevmeye çalışmaktadır. Yani her iki eserde hem fantastik, dostluk hem de gerçek dünyada gerçekleşmesi mümkün olmayan varlıklarla çocuk karakterler bir araya getirilmiştir.

"Ne tuhaf şeyler oluyor bugünlerde buralarda! Mustafa Bey faldan dışarıya çıkıyor, ortalıkta Arap Dadı ile yarası olmayan bir adam dolaşiyor; şimdi de havuz başındaki heykele giyecek giyecek alınmış! Olacak şey mi bütün bunlar?" (Naz ve Köşkteki Vampir)(S.76)

"Ama Anton", dedi Vampir. "Arkadaş olduğumuzu sanıyordum!" (S.43)

"Yoksa sana bir şey yapacağımı mı sandın?" diye sordu ve kaygılı gözlerini Anton' a dikti." (Küçük Vampir)(S.43)

Ayrıca nesnelere kişiselleştirilmesi, nesnelere canlı varlık özelliği verilmesi, fantastik anlatılarda sıklıkla kullanılmaktadır. Ölü bir vampirin ölümsüz olarak gerçek dünyayla dostluk kurması, antik bir heykelin canlanması örnek olarak verilebilir.

"Ne yapsam yanıt alamıyorum. İletişim kuramıyorum. O kadar yakışıklı ki. Ama taş gibi. Hissiz ve soğuk" (S.46)

"Ne kadar çekici. Ne kadar yakışıklı" (S.46)

"Hangi heykel bu?" diye sordum.

"Ön bahçedeki havuzun yanındaki Romalı delikanlı heykeli," dedi Dut Ağacı(S.46)

"Hızır, "Hiç olmazsa her gece iki saat onun özgür kalmasına çalışacağım," dedi.

Mermerin içinde bir tutsak o," dedi Hızır.

"Çok dayanıklı, ölümsüz. Ama yaşayamıyor." (Naz ve Köşkteki Vampir)(S.66)

Her iki eserde de canlılık ve sürükleyici, heyecanlı ve sürpriz sonlu olay örgüsü vardır. Fiziksel dönüşümlere her iki eserde de rastlanmaktadır. Yazarlar eserlerinde kullandığı fantastik durum ve olaylarla çoğunlukla kurgu kişisinde şaşkınlık ve heyecan yaratmaktadır.

"Taşın, mermerin esaretinden çıkınca giyinmesi lazım" (S.73)

”Bilmiyorum ki,” dedi Hızır. ”Bir Tişört, bir pantolon, spor ayakkabı, güneş gözlüğü, iç çamaşırı, spor çorap hatta bir koku bile almayı düşünüyorum,” dedi. ”Bunca yıl sonra giyinmek. Bu önemli bir şey. Acaba marka mı alsam,” diye söylendi (Naz ve Köşteki Vampir)(S.73)

Eserlerinde açık mekânlarda kullanarak okuyucu kasvetli, loş ortamlardan uzaklaştırarak bir rahatlama sağlamaktadırlar. Rüya motifini de kullanarak olayları daha gizemli bir hale getirmişlerdir. Fantastik kurgularda rüya önemli bir motiftir. Çünkü rüya âleminde herşey sınırsızdır ve görülen şeylerde bir mantık aranmamaktadır. Sommer-bodenburg eserde şu sözlerle bunu desteklemektedir:

”O gece Anton bir rüya gördü: Uçsuz bucaksız bir düzlükte tek başınaydı ve koşuyordu! Hiçbir yerde insanların yaşadığını gösteren en ufak bir iz bile yoktu. Ne yol, ne sokak; yalnızca birkaç kavruk çıplak dallarını göğe doğru uzatmıştı. Kül ve tozla kaplı toprağın üstünde ağızlarını kocaman açış dev kraterler yükseliyordu. Her tarafa pırıl pırıl parlayan kocaman kemikler yayılmıştı. Anton bunların arasında koşarken, kendisini nasıl bir yangının beklediğini ürpererek anlar gibi oldu!” (S.23)

5.1.2. İncelenen Eserlerin Konu Olarak Karşılaştırması

Sekiz yaşındaki Anton korkutucu olan her şeyin büyük bir hayranıdır. Özellikle vampirlere düşkündür ve akşamları korku filmleri izlemeyi ve bu tür kitapları okumayı sever. Ebeveynleri özellikle de annesi buna biraz şüpheyle yaklaşır ve çoğu zaman korku filmlerini yasaklar. Ama hafta sonu dışarı çıktıklarında ve Anton yalnız kaldığında yine bu merakına devam eder. Bir akşam Anton penceresinin önünde siyah bir şey görür. Şaşırان Anton onun küçük de olsa kendisinden büyük olmayan bir vampir olduğunu anlar ve vampir kendisini Rüdiger von Schlotterstein olarak tanıtır. 150 yıldan fazla bir süredir vampirdir ve ailesiyle birlikte mezarlıkta yaşamaktadır. Rüdiger insan kanı içiyor ama o akşam çoktan yemek yemiş ve kandan çok Anton’ un korku kitapları ile ilgilenir.

”Son iki King Kong cildi, Tarzan dergileri ve Süpermen kitapları. Bunların yerine rafta iki yeni kitap duruyordu. Bir tanesinin üstünde cırt kırmızı harflerle Vampirler, On iki Korkunç öykü yazıyordu, kapağında dev bir yarasa resmi vardı. Eflatun kapaklı diğer kitabın adı ise Drakula’ nın İntikamı’ ydı.” (S.27)

Hatta bazen karanlıktan korktuğunu da itiraf eder. İlk şokun ardından Anton artık çoğu akşam onu ziyaret eden yeni arkadaşı karşısında heyecanlanır. Anton kısa süre sonra Rüdiger'in küçük kız kardeşi Anna ile tanışır. Anna'nın henüz vampir dişi yok ve sadece süt içer. Çok tatlı ve cesur bir vampir kızdır ve Antona âşık olur. Her ne kadar onun doğrudan delicesine âşık olması ona biraz utandırır da Anton onu çok seviyor.

”Durmadan azarlama beni, sonra Anton hakkında ne düşünüür!”

”Anton doğrusu neyse öyle düşünüür. Yani senin sersem ve âşık bir kaz olduğunu”
(S.82)

Anton için heyecan verici olan şey kendisine aynı zamanda uçabileceği bir vampir pelerinin ödünç verilmesidir. Ayrıca her zaman vampirleri avlayan ve sarımsakla kendini onlardan koruyan mezarlık bekçisi Geiermeier 'i de öğrenir. Yıllar önce Dorothee Teyze' nin kocası Theodor Amca' yı kazıkla yakalayıp yok etmiştir. Anton için ödünç verilen pelerin Theodor amcadan kalmadır.

”Sana bir şey getirdim!” dedi ve pelerinin altından aynı modelde ve aynı siyahlıkta ikinci bir pelerin çıkardı. Bunun sahici bir pelerin olduğunu hemen anladı Anton. Çünkü her tarafı kan lekeleriyle doluydu. Nemli toprak, çürük tahta ve leş gibi mezar havası kokuyordu.” (S.42)

Tüm yetişkin vampirler uçup gittikten sonra Anton'un mezarı ziyaret etmesine izin verirler. İkilinin ağabeyi Lumpi ile tanışır. Lumpi ergenlik döneminde vampir olur ve bu nedenle sonsuza kadar karamsar ve kolayca sinirlenebilir bir şekilde kalacaktır.

”Çok öfkeli bir tip,” dedi Anton alçak sesle.

”Şşt,” dedi Anna.

”Damarına basma. Ergenlik döneminde.”

”Nerede dedin?”

”Gelişme çağında.”

”Haa,” dedi Anton ve Bıçkın' ın bir incelik bir kalınlaşan sesini düşündü. ”Sesi kalınlaşıyor yani.”

”Evet,” dedi Anna. ”İşte bu yüzden böyle hassas ve alıngan. Ama en kötüsü ne biliyor musun?”

”Bilmiyorum. Ne?”

*”Hiçbir zaman ergenlik döneminden çıkamayacak. Çünkü tam o dönemde öldü!
” (S.116)*

Anton ondan biraz korkar ancak ailenin geri kalanı ile ilgili Anton’ un hiçbir şey öğrenmesine izin verilmez. Çünkü vampirlerin insanlarla arkadaşlık kurması yasaktır. Özellikle Dorothee Teyze hafife alınmaması gereken kana susamış bir vampirdir. Dorothee Teyze beklenenden daha erken döndüğünde Anton, Rüdiger’in tabutunda saklanır. Anton’un annesi evde vampir pelerini bulur ve delikleri yamar. Anton bunun arkadaşı Rüdiger’ e ait olduğunu söyleyince onu gerçekten tanımak isterler. Anton zorunluluktan dolayı okul arkadaşı Udo’ dan Rüdiger gibi davranmasını ve pelerini giymesini ister. O da kahve içmeye gelir ve Anton'un annesi ile konuşur. Sözde soyadını yanlış telaffuz eder ve Anton'un babası geri dönene kadar her şey yolunda gidiyor gibi görünür. Udo hızla veda eder ve kapıda Anton’ a babasını kısaca tanıdığını söyler. İkisinin babaları iş arkadaşlarıdır. Aslında Anton’un babası da Udo’ yu tanıdığıdır ve artık ailesi onun gerçek Rüdiger olmadığını bilir.

”Şu gerizekalı Udo da kendini ne sanıyor, diye düşündü. Tabii ki bu oyuna katıldığı iyi olmuştu. Üstelik rolünü o kadar iyi oynamıştı ki, kimse bir şey anlamamıştı. Ama sofradaki hali neydi öyle! Neyse, sonuçta annesiyle babası Rüdiger’ in kim olduğunu öğrenmişlerdi ve bundan sonra ille de arkadaşınla tanışalım diye başının etini yiyemeyeceklerdi. Artık tanıyorlardı işte!” (S.95)

Anton arkadaşı ve kız kardeşinin biraz tuhaf olduklarını ve ziyaret etmekten hoşlanmadıklarını açıklar. Yine de ebeveynler sonunda ikisini tanımakta ısrar eder ve Anna tenlerini biraz daha koyu makyaj yaparak akşam ziyaretine gelirler. Özellikle Anton'un annesi ikisi her zaman eğlence için vampir gibi giyindiklerini söylediklerinde şüpheyle tepki verir. Anna süt içer ve biraz beyaz peynir yer. Ama elbette Rüdiger yemeği reddeder. Anna'nın bir sözüne o kadar çok gülünce öksürmeye başlar. Anton'un annesi ona bir bardak su getirir, ağzına götürür ve ona bir şeyler yedirir. Suyu dayanamayan Rüdiger hemen ayağa fırlayıp banyoya koşar. Kısa bir süre sonra onun orada kaybolduğunu anırlar ve Anna da hızla veda eder. Anton yemeğin sona ermesinden oldukça memnundur. Annesi, Anton’ un onlarla arkadaşlığına devam etmesini istemez. Babası ise vampirlerle oynamayı oldukça eğlenceli bulur. Anton’un vampirlerle dostluğu ise serinin sonraki maceralarında devam eder.

”Fenalaştın mı?” diye sordu anne, ama Rüdiger daha beter öksürüp tıksırıyordu.

”Bir dakika!” diye bağırdı anne. Mutfığa koştu ve bir bardak su getirdi. ”Al, iç bunu. İyi gelir!”

Rüdiger o anda öyle feci inliyordu ki, kadının bardağı ağzına dayadığını fark etmedi bile. Ama daha bir damla içirmesiyle birlikte yerinden fırladığı gibi, püskürte püskürte hole kaçtı.” (S.151)

”Naz ve Köşkteki Vampir” adlı eser ile Nazlı Eray büyülü gerçekliğin Türk edebiyatındaki öncüsüdür. Eser, Eray’ ın çocukluk anılarından ilhamla kaleme aldığı romandır. Mutfığında gül reçelleri kaynatılan, konuklara kahve lokum ikram edilen, koridorlarında hallacın tokmağından çıkan melodilerin yayıldığı, kocaman bahçeli bir eski İstanbul köşküdür. Gündelik hayatın içinden süzülen tatların, kokuların, seslerin yarattığı nostalji, masalsı bir dünya örmektedir. Küçük Naz o yaz babaannesinin köşkünde yaşadıklarını çocukların en güzel anıları olarak hatırlar.

”Kızıltoprak’ taki eski ahşap köşkün üst katındaki balkonlu odadayız. Karşıdaki duvara aynalı bir dolap dayalı. Üstü oymalarla süslü bu güzel dolap, babaannemin çeyiziymiş.” (S.7)

”Babaannemin kabul günü bugün. Birazdan konuklar gelmeye başlayacaklar. Güllü lokum tabağı alçak masanın üstündeydi.” (S.25)

O yaz düş ile gerçeklik el ele vererek bir kız çocuğunun büyüme serüvenine eşlik eder. Naz her gece babaannesinden masallar dinleyerek dalar uykuya. Düş dünyası bu masallar kadar etrafındakilere inanışları ve kabul günü sohbetleri ile de şekillenir. Örneğin ahşap merdivenlerin altındaki kilerin her daim dolu olması Hızır sayesinde babaanneye göre. Nitekim, sırlarını keşfe çıktığı bir gün yeşil takım elbiseli, Sümerbank ayakkabılı Hızır’ı karşısında buluverir. O andan itibaren Naz’ın düşsel dünyaya açılan kapısı olur Hızır. Bahçedeki dut ağacıyla, Yusufçuk Peyami ile ve plakdan çıkıp dans etmeye başlayan Elvis Presley ile tanıştırmakla kalmıyor küçük kızı. Naz’ a pek yetenekli olmadığı piyanoda Mozart’tan besteler çaldıran, Gül Perisi Rose’un âşık olduğu bahçedeki antik Roma heykelini her gece canlandıran, Hafız Burhan’a bahçede konser verdiren hep Hızır’dır.

”Çok yaşa!” dedi arkamdan bir ses.

Hiç bilmediğim, daha önce hiç duymadığım bir esti bu, korkuyla arkamı döndüm. Uzun boylu, yeşil takım elbiseli, nefti kravatlı, esmer bir adam oturuyordu merdivenaltının girişinde.

Bir an, onu görünce bütün gövdeme elektrik verilmiş gibi titredim.

”Korkma küçük,” dedi bana. ”Korkma benden.”

”Kimsiniz siz?” diye mırıldandım.

”Ben Hızır,” dedi.(S.18)

Neredeyse hiç ayrılmayan Naz ve Hızır babaannenin kabul gününde siyahlar içinde, uzun boylu, sarı yüzlü bir adamın kahve falından fırlayışına da birlikte şahit olurlar. Fincandan çıkıp kendini Hasan Bey olarak tanıtan kişi babaanneye göre tanrı misafiri iken, Hızır'a göre Kont Drakula'nın ta kendisidir.

”Lütfen efendim. Adım Hasan. Ben sizleri rahatsız etmeden ayrılalım buradan...”

”Olur mu Hasan Bey, lütfen oturun. Çay geliyor. Fincandan çıktınız. Siz Tanrı misafirisiniz.” dedi.(S.33)

”Kont Drakula o,” dedi. ”Ta kendisi. O ince aristokrat hatlar, o hafif kemerli burun, o gün ışığı görmemiş sarı yüz. Kont Drakula. Yani bir vampir.” (S.34)

Naz ve Hızır bir taraftan Rose ve Roma heykelinin aşkı için çırpınırken diğer taraftan evdeki gündelik hayatla ilgilenirler. Drakulaya karşı gözlerini dört açarlar. Birkaç gün sonra Naz'ın amcası Tahitili sevgilisi Morita ile birlikte kahve fincanından çıkıp gelince ev daha da şenlenir. Hasan Bey'in peşinden gelen uşağı ise yarısı telveyle ile birlikte yıkanıp gittiğinden yarım adam olarak mutfakta Arap bacı tarafından saklanır. Naz tüm bu olup bitenler arasında anbean büyüdüğünü, hayatı tanıdığını hisseder. Derken bir gece vampirin ilk ısırığı gelip Morita' nın boynuna konuyor. Ev halkı bunu bir vampirin yaptığına inanmaz. Ancak eser sonunda vampirin hallaç olduğu anlaşılır. Naz ise eser sonunda çocukluğuna duyduğu özlemi dile getirir.

”Büyüyünce ne zaman vazoda bir demet sarı ve kırmızı renkte lale görsem, bir yusuşuk ölse, mor bir salkım gözüme ilişse o gizemli yazı hatırlarım ve yeniden çocuk olmak isterim. Her şeyi yeniden öyle görebilmek için.” (S.137)

5.1.3. Eserlerdeki Fantastik Ögelerin Karşılaştırılması

”Küçük Vampir” adlı eserde yer alan fantastik ögeler; uçma eylemi, mekân değişimi, fiziksel başkalaşım, ortadan kaybolma/görünmeme, zamanlar arası yolculuk ve reel/yapay dünya karşılaştırması.

5.1.3.1. Uçma eylemi

Anton bir vampir olan Rüdiger ile fantastik bir arkadaşlık içerisinde. Rüdiger geceleri sık sık kalmakta olduğu mezar odasından kaçarak gizli uçuşlar gerçekleştirmekte ve Anton'un yaşadığı eve gelmektedir. Bir gece Anton'un yaşadığı eve gelen küçük vampir Rüdiger, Anton'un da uçabilmesini sağlayacak bir pelerin getirir. Yavaşça Anton' un penceresine tıklatarak harekete geçer.

”Orada kocaan siyah bir pervane kanat çırpıp duruyordu. Giderek yaklaştı ve büyük daireler çizerek Anton’ un penceresine kadar yükseldi. O anda garip bir değişime uğramaya başladı. Önce kanatlarının altından iki ayak çıktı, sonra iki el, en sonunda da Anton’un çok iyi tanıdığı o korkunç surat belirdi. Döne döne Anton’ un penceresine konan şey, küçük vampirin ta kendisiydi.” (S.42)

Rüdiger, vampir olmasına rağmen uçma yetisini üzerindeki pelerin ile gerçekleştirmektedir. Söz konusu alıntı da Rüdiger’ in, bulunduğu noktada havalandığı ve kurgu içerisinde uçma eylemini gerçekleştirerek fantastik bir olay yarattığı gözlenmektedir. Ayrıca yanında getirdiği uçma yetisini kazandıran pelerin ile bu fantastik kurguya normal bir insan olan Anton’ u da katmaya çalıştığı görülmektedir. Gerçek dünyada gerçekleşmesi mümkün olmayan bir olayın bir karakter göstergesi kabul edilebilir. Uçma eyleminin, çocuk okurun bilişsel yapısı düşünüldüğünde ilgi çekici bir olgu olduğu ve dolayısıyla söz konusu durumun Anton’un ve Rüdiger’ in gerçekleştirdiği bu olay üzerinden çocuk okurun var olan bilişsel şemasını zenginleştirmeye yardımcı olacağı söylenebilir. Ayrıca her ne kadar fantastik bir karakter olsa da uçamayan bir vampir, kurgu içerisinde üzerindeki pelerin sayesinde uçma eylemini gerçekleştirerek tam anlamıyla fantastik bir karakter görüntüsüne sahip olmaktadır. Bu durum kitaptaki diğer karakterler aracılığıyla aktarılmaktadır. Anna'nın girdiği bir diyalogda söylediği;

”Bunlarla asla uçamayız. ” diye açıkladı.

”Uçamaz mıyız?

”Hayır. Bu fazla tehlikeli olur. Ya bir yere asılıp kalırız ya da kumaş kollarımıza dolanır. O zaman da düşeriz... Pelerin sırtımızda olsa bile!” (S.28) biçimindeki söz, aslında fantastik bir karakter olarak görünen vampirlere tam anlamıyla fantastik bir karaktere dönüştüren ögenin pelerin olduğunu göstermektedir.

Rüdiger ve Anna' nın yardımlarıyla bir vampir pelerinine kavuşan Anton, artık geceleri istediği zaman uçma eylemini gerçekleştirebileceğini düşünür. Bu çerçevede ilk önce vampir arkadaşları ile uçar, deneyim kazanmaya çalışır. Bir gün Anton, Rüdiger ve Anna yanında olmadan yalnız uçmak zorunda kalır.

”Sonra titreyen ellerle vampir pelerinini sırtına geçirdi; çünkü bu sefer Anna ile Rüdiger olmadan, gecenin karanlığında yapayalnız uçacaktı.” (S.29)

Anton yalnız uçmak durumundadır. Türe özgü hazır bulunuşluk çerçevesinde değerlendirildiğinde uçma eylemini gerçekleştirmesi aslında imkân dâhilinde değildir. Arkadaşları ve Anna'nın kendisi için İnilteler Vadisi' nden gizlice getirdikleri vampir pelerini korkak bir tavır ile sırtına geçirir ve uçmaya çalışır. İnsan formunda bir karakter olan Anton'un uçma eylemini gerçekleştirebilmesi fantastik bir durum olarak karşımızdadır. Ayrıca kitap içerisinde Anton ile kendini özdeşleştirmeye çalışan çocuk okurların söz konusu olarak karşısında heyecan duygularının güdülenebileceği düşünülebilir. Çocuk, insanların uçma eylemini gerçekleştirebilecek yetiye sahip olup olmadıklarını kendi zihninde tartışacak, olay örgüsünün devamında Anton'un başka neler yapabileceğine dair düşünmeye başlayacaktır. Bu durum buldukları yaş aralığı itibarıyla somut işlemleri bitiriş ve soyut işlemler dönemine giriş basamağında bulunan çocuk okurlar için olumlu bir durum olarak nitelendirilebilir. Ayrıca ”uçma eylemi” özgürlük hissi yaratmaktadır ve bu çocuk dünyasına olumlu yansımaktadır.

”Ve şimdi uçabilirsin!”

”Uçmak mı?” diye sordu Anton. ”Ama nasıl”

Vampir, ”Bundan kolay ne var!” diyerek yazı masasının üzerine sıçradı ve kollarını iki yana açtı. ”Bütün yapacağın kollarının birer kanat olduğunu düşünmek. Sonra da onları kanat gibi çırpacaksın, usulca ve çok düzenli bir biçimde. Yukarı, aşağı, yukarı, aşağı...” (S.43)

”Uçabiliyorum!” diye sevinçle bağırdı.

”Tabii, uçabilirsin ama şimdi gel buraya!” dedi vampir. ”Bu gece yapacak çok şeyimiz var!” diyerek ayağa kalktı ve uçarak gecenin karanlığına karıştı. Birden bire tüm korkularından sıyrılmış olan Anton da onun peşine düştü.” (S.45)

Çocuk okur olaylar arasındaki bağlantıları keşfetmeyi deneyecek ve olay örgüsünün devamında ne olabileceğine dair çıkarımlar yapmaya çalışacaktır. Bu durum kitap okuma sürecinde zihnini aktif olarak kullanmasına yardımcı olacaktır.

Ayrıca Anton'un uçabilmesi, çocuk okurun kendi kendisini sorgulamasına ve "Ben böyle bir yeterliliğe ya da yetiye sahip değilim. Ben uçamıyorsam Anton nasıl uçuyor?" sorusunu sormasını sağlayacaktır. Kendisine bu soruyu soran çocuk, bir anlamda fantastik evrenin kapılarını zorlayarak hayal gücünün gelişmesine yardımcı olacaktır.

Kitapta insan formundaki çocuk karakter Anton'un yalnızca küçük vampir Rüdiger ile arkadaşlık kurmadığı ayrıca küçük vampirin kız kardeşi olan Anna ile de arkadaşlık kurarak iyi ilişkiler içerisinde olmaya çalıştığı görülmektedir. Anna vampir olması ve dolayısıyla bir pelerin sahibi olmasından dolayı tıpkı büyük kardeşi Rüdiger gibi uçuş eylemini gerçekleştirebilmektedir. Bir gece Anton'un yaşadığı eve gelen Anna korkak bir şekilde Anton'un penceresinin pervazına tırmanır. Tırmandıktan hemen sonra ana karakter Anton ile karşılaşır.

"Anna onun utandığını anlamış gibiydi. Pencerenin pervazına tırmanıp, "Seni ahırda bekliyoruz." dedi. Sonra uçup gitti." (S.140)

"Harika!" diye haykırdı küçük kız ve bir anda açık pencereden dışarı sıçradı. Pencerenin önünde büyük bir kelebek gibi yukarı aşağı kanat çırpıyordu." (S.85)

Söz konusu karşılaşmanın ardından aslında Anton Anna'ya arkadaşlık duygusundan önce bir aşk beslemeye başladığı düşünülebilir. Anton'un konuşmaktan çekinmesi ve utanması, Anna'nın buldukları ahıra çağırdığı zaman ilk başta tereddüt etmesi bu durumu desteklemektedir.

Rüdiger ile Anna her ne kadar vampir suretinde olsalar da kitap içerisinde yer alan kurguda "çocuk" karakter olarak karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla çocuk karakter olan Rüdiger ve Anna'nın gerek reel dünyada gerek yapay dünya içerisinde yaptığı olayları kendi anlamlandırabildikleri ölçüde gerçekleştirmeye çalıştıklarını söylenmek mümkündür. Bu durum şöyle açıklanır:

"Artık uçmam gerekiyor..." dedi. "Güneş resmi çizeceğim, fotoğraflara bakacağım, gevşeme egzersizleri yapacağım, öyle çok işim var ki. Yakında kendimi kaybetmezsem iyidir!"

Anna, "Nerede o günler!" dedi fısıldayarak. Kuvvetle kollarını çırpıp havalanan Rüdiger' in onu duymadığı kesindi." (S.25)

Uçuşmanın yanı sıra aynı zamanda gerçek yaşam evreninin içerisinde yer alan gerçek insanlara yönelik işler yapabiliyor oldukları görülmektedir. Çocuk okurların yapabilecekleri reel yaşam alanı içerisinde gerçekleştirilebilen "resim çizme",

”fotoğraf bakma”, ”gevşeme egzersizleri yapma” ve benzeri olayları da yapmaları çocuk okuyucunun bu iki karakter ile aralarında bağ kurmalarına yardımcı olacaktır. Kendisi ile aynı işleri yaptıklarını gören çocuk okuyucu bu durumdan itibaren söz konusu karakterlere yabancılik çekmeyerek onları fantastik dünya içerisinde kendisinin birer yansıması olarak görebilecektir. Bir anlamda çocukken de ruhsal yansımasını fantastik kurgu içerisinde olduğunu hissedebilecektir.

”Naz ve Köşkteki Vampir” adlı eserde ise uçma eylemi ile ilgili bir bilgi verilmemektedir.

5.1.3.2. Mekânlar arası geçiş

İnsan suretindeki çocuk karakter Anton, annesi ve babası ile birlikte reel bir dünyada yaşamını sürdürmektedir. Rüdiger ve Anna ise yaşamlarını yapay bir dünya içerisinde sürdürür. Yaptıkları yolculuklar aracılığıyla Anton'un bulunduğu gerçeklik düzlemine erişmektedirler. Anton, Anna ve Rüdiger'in yaşadığı yeri görmeyi çok ister. Anton korksa da bu mekâna Anna ile gider.

”Mezarlık sessizdi. Etraf toprak ve çimen kokuyordu. Hiç de fena değil, diye düşündü Anton. Hiç olmazsa dehşet uyandıracak en ufak bir şey bile yok! Etrafta bir sürü haç ve üzerinde ”Rahat uyu” gibi şeyler yazan mezar taşları da olmasaydı, parkta gezdiğini sanabilirdi rahatlıkla.”(S.68)

Alıntıda Anton'un bulunduğu fiziksel gerçeklik içerisinde bir anda fantastik bir dünyaya yani vampirlerin yaşadığı yere, mezarlığa geçtiği görülmektedir. Titrektaşzade Ailesi vampir olmalarından dolayı mezarlığın farklı bir boyutu içerisinde yaşadıkları tabutlar ekseninde bir yapay dünya içerisinde yer alırlar. Anton sonunda Titrektaşzade ailesinin yaşadıkları söz konusu yapay ortama gider. Daha önce hiç karşılaşmadığı ve belki de karşılaşmak istemeyeceği ”vampirlerin yaşadıkları tabutlardan çıkarak canlı bir şekilde bir anda karşısında beliriverme” ihtimalinden dolayı oldukça korkmaktadır. Bu nedenle vampir arkadaşı Anna'dan yardım istemektedir. Aslında var olmayan bir dünyanın kurguya dâhil edilmesi yazar tarafından fantastik bir yapı güdülmek istendiğinin bir göstergesi sayılabilir.

”Burada, kilisenin arkasında, otlar neredeyse diz boyu olmuştu. Anton, ayrık otlarıyla çalılıkların arasından kendine yol açmak zorunda kalıyordu. Çam ağacı oralarda bir yerlerde olmalıydı, aynı zamanda yer altı mezarlığının girişi de!”

Neyse ki az sonra ortalıkta hiç ses duyulmaz oldu da, Anton arkasına bakmaya cesarete edebildi. ” (S.70)

Ayrıca ölümlerin öldükten sonra da yaşıyor olarak gösterilmesi çocuk okuyucunun hayal gücü dâhilinde bir durum olduğundan var olan kurgunun fantastik derecesini arttırdığını söylememiz mümkündür. Rüdiger kardeşi Anna ve diğer tüm Titrektaşzade aile üyeleri ile birlikte uzun yıllardır yaşamakta oldukları mezarlığı terk etmek zorunda kalmıştır. Küçük vampir ve ailesinin gerçek/nesnel yaşam içerisinde bir anda mekân değiştirmesi çocuğun yeniden çok boyutlu düşünsel yolculuğa çıkmalarına yardımcı olarak onların mesafe ve zaman kavramlarını yargılamalarına sebep olabilecektir. Bu nedenle söz konusu olayın çocukların fantastik bir durum ile karşı karşıya kaldıklarını göstergesi olarak yorumlanabilir.

”Tuhaf bir taşı; kalp şeklinde! Üzerinde çok süslü, zar zor okunabilen bir yazı vardı: Ludwig Titrektaşzade, 1803-1850. Anton irkildi, çünkü eğer tarih doğruysa Rüdiger’ in babası öleli yüzyıldan fazla olmuştu! Birkaç adım attıktan sonra üzerinde Hildegard Titrektaşzade, 1804-1849 yazan gene kalp şeklinde bir mezar taşı daha keşfetti. Onun yanında da Rüdiger’ in büyükannesiyle büyükbabasının mezar taşlarını buld: Sabine Titrektaşzade 1781-1847 ve Wilhelm Titrektaşzade, 1780-1848. Biraz ilerde de teyzenin mezar taşı vardı. Dorothee Titrektaşzade 1790-1852. Bütün mezar taşları kalp şeklindeydi.” (S.71)

Anton’ un ailesi aklında olan ve bir türlü onlara inanmasını sağlayamadığı vampir arkadaşlarından zihinsel olarak kurtulabilmesi için bir tatil planı yapmaktadır. Tatilde nereye gidecekleri konusunu ise Anton’ un seçimine bırakmıştır. Anton'un gerçekleşmesi mümkün olmayacağı bilmesine rağmen var olduğu reel dünya düzleminden çıkmak istediği ve aslında var olmayan bir yapay gerçekliğe (İnilteler Vadisine) gerçek mekânsal bir değişiklik yaratmak istediği görülmektedir. Bu durum, yazar tarafından seri içerisindeki kitaplarda yer alan kurgunun fantastik bir yapı sergilediğinin bir diğer göstergesi kabul edilebilir.

Eray ise eserlerini fantastik olarak ve düşsel öğelerle kurgulasa da kullandığı mekânlar gerçektir. İstanbul ve Ankara onun için mekân kurgulamada önemli bir etkisi vardır. Bazı metinlerde hayali ve gerçek mekânlar iç içe geçmiş olabilir. Psikanalitik edebiyat kuramına göre rüyalar dahi eserlerde mekân görevini üstlenebilir. Eray’ ın öyküleri dikkate alındığında mekân, ruh ve canlılık kazanarak ayrı bir kimlik

oluşturmuş gibidir. Başkarakterin psikolojik ve ruh hali mekân kullanımında oldukça etkilidir. Mekân bazen bir köşk, bazen bir köşkün bahçesi, bazen de zamanda kırılmalar yaşayarak bir rüya olabilir.

”Bir saniye sonra bahçedeydik. Bahçe gümüş renkli bir ay ışığı ile yıkanmıştı sanki. Tuhaf bir aydınlık uyuyan çiçekleri, evin yanındaki mor salkım, katmerli yediveren güllerini, yolun kenarındaki beyaz zambakları ve mavili pembeli ortancaları aydınlatıyordu.” (S.83)

Eserlerinde fiziki mekânları sıklıkla kullanır. Çocukluğunun, gençliğinin, memuriyet hayatının geçtiği Ankara ve İstanbul eserlerinde gerçekçi mekânlar olarak verilir. Bunların dışında kullandığı farklı mekânlar da vardır. İzmir, Bodrum, Karanfil Sokak, New York, eserdeki Tahitili Morita, Hint Adaları gibi. Eserimizde mekân ise bir konaktır. Konak ve ev yaşamı Eray'ın hayatında önemli izler bırakmıştır. Bunda anneannesinin etkisi büyüktür.

”Hızır Göztepe’ ye gitmişti. Plakçılara bakacaktı.” (S.110)

Barınma ihtiyacı olan ev, insanoğlu için sadece yapıdan ibaret değildir. İnsanoğlu gibi Eray da mekânlara ve yaşadığı yerlere manevi özellikler yükleyerek farklı bir değer vermiştir. Konak yaşamı onun çocukluğunun geçtiği yerdir. Ayrıca kolayca hayal kurabildiği, anılar biriktirdiği bir mekân olmuştur. Bazen bu mekânlara geçmişin izleri kullanılarak girilir. Bazen rüyalarda bazen de hayallerinde. Eserinde kullandığı açık mekân ise onun huzur bulduğu yerlerdir. Tıpkı Naz'ın bahçeye çıkarak oradaki ağaçla, yusufçukla konuşması gibi. Bu mekân, karakterin pozitif olarak bireyselleşme ve dönüşümlerini destekleyen ögedir. Aynı zamanda seçtiği mekânlar yazarın özlem duyduğu mekânlardır.

”Boris Efendi ile Pesent Hanım şarkı söyleyen lalelerin yanına oturmuşlardı şimdi. Birkaç leylak ve evin yanındaki mor salkım da şarkıya katılmıştı. Bahçede olağanüstü bir konser süregeliyordu. Mor salkımdan soprano sesler yükseliyor, akıl almaz bir müzik çevreyi sarıyordu.” (S.90)

”Bu bahçenin, hayatın ve dünyanın bu denli heyecan verici, bu denli güzel olan, sürprizlerle dolu bir başka dilimini yaşayabileceğime inanmıyordum.

Her şey bir anda değişmiş, hareketlenmiş, babaannemle paylaştığım dünya birden bire kalabalıklaşmış, bahçenin dili çözülmüştü sanki.

Belki de ben büyümüştüm. Artık yaşamı daha iyi dinleyip algılayabiliyor olmalıydım.” (S.78)

5.1.3.3. Fiziksel Başkalaşım

Fiziksel değişim, yetişkin okurlar kadar henüz bilişsel olgunluğa tam anlamıyla erişememiş çocuk okurlar tarafından çok fantastik bir olay olarak düşünülüp kabul edilebilir. Anton, insan formunda bir karakter olmasına rağmen diğer ana karakterler olan Rüdiger ve Anna'nın etkisinde kalmakta, Rüdiger ile Anna'nın kendisini ısıracağını düşünmekte ve ansızın tıpkı onlar gibi küçük bir vampir olma ihtimalinden oldukça korkmaktadır.

”Ya bu pelerini giyince kendisi de bir vampir oluverirse? Gerçi okuduğu öykülerde, kurban önce vampir tarafından ısırılmalıydı.” (S.42)

Dehşet içinde haykırdı.” Rüdiger! Anton’a yapamazsın bunu!” Cıyıklaması Anton’ u uyandırmıştı. Vmpiri üstünde görünce bir yayagara da o kopardı.

Rüdiger yavaşça başını kaldırdı. ”Delirdiniz mi siz?” dedi sakin sakin. ”Anton’ a sun’ i teneffüs yapıyordum sadece.”

”Özür dilerim Anton,” dedi utanarak.” Ben...ben gerçekten yardım etmek istedim sana. Herhalde aklına benim seni şey...” (S.119)

Henüz gerçekleşmemiş olsa da bir insan olan ve tamamen türe özgü yetiler ile donatılmış Anton adlı karakterin ilerleyen zaman dilimlerinde herhangi bir olay vasıtasıyla fiziksel başkalaşım göstererek vampir suretine bürünebileceği yan karakterler aracılığıyla hissettirilmeye çalışılmaktadır. Normal bir fiziksel yapıya sahip olan Anton ilerleyen zamanlarda başka bir fiziksel forma dönüşebilme ihtimali dâhilinde olması, çocuk okurların olaylara fantastik bir pencereden yaklaşmalarını olanaklı hale getirebilecektir. Olağanüstü özelliklere sahip bir vampir olan Anna aslında ilk olarak dünyaya bir insan olarak gelmiş, zaman içerisinde yaşadığı farklı olaylar sonucunda ise vampire dönüşerek kurgu içerisindeki varlığını devam ettirmiştir. Söz konusu bu dönüşüm, karakterlerin net bir eylemi ile somutlaştırılmasa da okuyucuya sezdirilerek kurgunun fantastik özelliği ön plana çıkarılmaya çalışılmıştır. Kitap içerisinde ilk olarak insan formunda olan bir karakterin ilerleyen zamanda vampire dönüşerek olaylara dâhil olması, fantastik kurgunun birer yansımasıdır.

”Kesik kesik anlatmaya başladı: ” Bak şimdi, dişlerin çıkar çıkmaz...seni...”

”Ama ben vampir olmak istemiyorum ki!” diye bağırdı Anton.

”İstemiyor musun?” Anna inanıyordu buna.

”Hayır!” dedi Anton. Anton’ un kendisini böyle teklifsizce vampir yapmaya çabalamasına bozulmuştu.

”Hiç mi hiç niyetim yok buna!”Daha neler, bir bu eksikti!” (S.120)

Nazlı Eray’ ın romanlarında ve hikâyelerinde fantastik durum ve olaylara rastlanılmaktadır. Bu durum ve olayların yanı sıra ben- anlatıcının kendisinin değişime/ dönüşüme uğradığı, ben- anlatıcının çevresindekilerin değişime/ dönüşüme uğradığı ve rüya motifinin kullanıldığı fantastik durum ve olaylar vardır. Özellikle başka bir insanın bedenine dönüşmeye rastlanılır. Ben- anlatıcının kendisinin değil de yakın çevresindeki veya tesadüfen tanık olduğu kişilerin değişimleri/ dönüşümleri yer alır. Rüya işlevsel olarak kullanılmaktadır. Ben- anlatıcının hayatta yapamadığı şeyleri yapabilmesine olanak olanak tanıyarak onda büyük bir şaşkınlık yaratır. Bazı roman ve hikâyelerinde ise ben-anlatıcının bir ölü görmesi ve görülen ölünün kendisi olduğunu şaşkınlıkla/ dehşetle fark etmesi durumları vardır. ”Naz ve Köşkteki Vampir” adlı eserde fincanın içinden Kont Drakula’ nın tanrı misafiri olarak gelmesi, Kont Drakula’ nın yardımcısının fincanın içinden yarım adam olarak çıkması gibi.

” O başka bir dünyanın bireyi. Kayalar, taşlar ve mermerler âleminin. Canlı veya cansız hiçbirşeye ilgi duyabileceğini sanmıyorum. ” (S.47)

Gerçekten ne kadar yakışıklıydı, düzgün bir burnu, kıvrıkcık mermer saçları vardı. Kolları pazılı, bacakları adaleliydi. ” (S.49)

”Dikkatlice baktım, adamın yarısı yoktu. Avaz avaz bağıırıyordu Pesent Hanım’ a. Gövdesinin diğer kısmı yarımdaydı. Ortadan ikiye bölünmüş ve bir tarafı yok olmuş gibiydi. ” (S.58)

5.1.3.4. Ortadan Kaybolma/ Görünmeme

Anton’un evine ziyarete gelen küçük vampir Anna, Anton’ un ailesi ile tanışmış ve geldiği bugünü ölümsüzleştirmek adına ailesi ile tanışmış ve geldiği bugünü ölümsüzleştirmek adına onlara fotoğraf çekilmek istemiştir. Çekilen fotoğraf ilk başta normal olarak görülse de daha sonra Anna’nın fotoğrafta olması gereken yerde olmadığı, fotoğraf karesinde görünmediği anlaşılmıştır. Bu durum ailesini şaşırtmıştır

ve oğullarının söylediği vampirlerin gerçek olduğu söylemini ciddi olarak düşünmelerine sebep olmuştur.

”Burada birşeyler dönüyor, ” dedi annesi ve kararlı bir şekilde Anton’ u kenara iterek topallaya topallaya odaya daldı. Kuşkuyla çevreyi gözden geçirdi, ama anormal bir şeye rastlamadı.” (S.34)

”Olsun!’’ dedi annesi. ”Şu arkadaşın nerede oturuyor?” Bir an bu soruya cevap vermekten kurtulduğunu sanan Anton, ”Şey, o mu,” diye geveledi.”Mezarlıkta oturuyor.”

”Nerede, nerede?” diye korkuyla bağırdı annesi. Ama babası koluna girerek merdivenlere doğru çekti onu.

”Oğlun seninle dalga geçiyor, anlamıyor musun?” diye güldü babası. ”Olacak şey mi bu! Yaz günü karnaval, vampirler, mezarlık!” (S.41)

Normal yaşam çerçevesinde bir nesnenin ya da bir karakterin tamamen ortadan kaybolması, görünmemesi gibi bir durumun mümkün olamayacağı gibi herhangi bir parçasını veya uzvunun görünür olmaması olgusu da gerçek dışı bir durum olarak karşımıza çıkar. Yazar tarafından kurgu içerisinde gösterilerek, söz konusu ortadan kaybolma eylemlerinin çocuk okur tarafından ancak ”sihir” kavramı ile bağdaştırılabileceği düşünüldüğünde kurgu içerisinde yer alan bu ve buna benzer olaylarla kitabın fantastik olarak nitelendirilebilmesi olanaklı hale getirilecektir.

”Bir anlamda öyle,” dedi Anton. ”Yani, şey kılığındaydı...Vampir!”

”Vampir mi?” diye içten bir kahkaha savurdu annesi. ”Yazık, görmediğime üzüldüm şimdi.” (S.38)

Çok yönlü kişiliğe sahip olan yazarımız Nazlı Eray, sadece geçmiş yaşantısından yararlanmaz. Aynı zamanda hayal gücünün sınırlarını da zorlar. Eserlerini oluştururken düş ve gerçeği fantastik anlatılarda buluşturur. Eserlerinde sadece insanlar değil insan özelliği kazandırılmış, kişileştirilmiş varlıklar da yer almaktadır. Eserdeki Hızır karakterini ise sadece Naz’ ın görmesi çocuklar için merak uyandırmaktadır. Böylelikle çocuk sadece onun dostluk kurabileceği kişiler hayal etmektedir. Bu da eseri fantastik kılmaktadır.

”Bu, Hızır; özel bir melektir kendisi. Çok çekici, çok albenili bir periydi bu.” (S.44)

”Korkma babaanne,” dedim. Babaannem görmüyordu ama Hızır yanımdaydı. Kendimi güvende hissediyordu.’’(S.133)

5.1.3.5.Zamanlar Arası Yolculuk

Mekân gibi zaman kavramı da edebi metinlerde önemlidir. Eserlerde olay örgüsünü göstermek için ya kronolojik bir sıralama verilir ya da geriye dönüş teknikleri kullanılarak zamanda kırılmalar yaşanır ya da gelecek ve geçmiş birleştirilir.

”Açık hava, güneş, arı vızıltıları, bülbül sesleri uykumu getirmişti. Başımı yaprakların üstüne koyup, rahat bir uykuya dalmışım.” (S.105)

Bir de baktım. Karşımda Fabio duruyordu. Üstünde Romalı gladyatör giysileri vardı.

”Fabio!”

”Evet, benim,” dedi.

”Kılığın ne kadar değişik...”

”Bu benim her zamanki giysilerim. Bir gladyatörün kılığı.”

”Arenaya böyle mi çıkıyorsun Fabio?” diye sordum.

”Başıma bir miğfer giyiyorum.” dedi.(S.106)

Bulunulan zaman diliminden farklı bir zaman dilimine ulaşmanın imkânsızlığı düşünüldüğünde söz konusu durum fantastik bir olay olarak karşılanabilir. Küçük vampir Rüdiger’ in şu anki zaman diliminden en az yarım bin yıllık bir zaman dilimi öncesine giderek tıpkı kendisi gibi vampir olan ve diğer tüm vampirlerin atası olarak kabul edilen Drakula'yı ziyaret ettiğini belirtmektedir. Bu yolculuk şöyle aktarılır:

”Küçük Vampir karanlık mezarlığı anımsatan bir sesle ”Daha da beterdı...” dedi. ”Drakula ne bana, ne Anna, ne de Bıçkın’a anlayış gösterdi. Nasıl tozlu görünürlere sahip, anlatamam. Ortaçağın en karanlık zamanlarından kalmış sanki! Ama yarım bin yıl içinde, öldükten sonra yani, dünya çok değişti!” (S.48)

Rüdiger’ in bulunduğu zaman diliminden ayrılarak Ortaçağa kadar gittiği ve orada Kont Drakula ile görüştüğü anlaşılmaktadır. Baştanbaşa fantastik olan bir karakterin bulunduğu zaman diliminden daha eski bir zaman dilimine bir anda gidebilmesi çocuk okurların söz konusu durum üzerinde düşündürecek ve kurgunun fantastik seyrinin devamını sağlayacaktır.

”Vampir atamızdan söz ediyorum,” diye düzeltti.” Yani büyükannemden. Klohilde Hermine Sieglinde Charlotte Sabine Titrektaşzade Vampirinden ” (S.155)

”Naz ve Köşkteki Vampir” adlı eserde zaman kronolojik olarak ve ani kırılmalarla verilmiştir. Gündelik bir hayattan bir anda kendinizi nostaljik bir dönemin içinde bulabilirsiniz. Tıpkı Elvis Presley’ in bir anda ortaya çıkıp dans etmesi, Kont Drakula’nın fincandan çıkıp konakta tanrı misafiri olması gibi. Anlatı zamanı ve eserin yazıldığı tarih değişebilir. Karakter bir anda kendini çocukluğundan sıyrıp yetişkinlik konumunda görebilir ya da bulunduğu olumsuz ruh hallerinden çıkıp hayalini kurduğu zamanda yaşayabilir. Eray bu eseri yazarken yetişkindir. Ancak eser bir çocuk kahramanın bakış açısıyla verilir.

”Mutfakta iki tencere dolusu gül reçeli kaynıyordu. Nefis bir gül kokusu çevreye yayılıyordu. Bu anlatamayacağım kadar güzel bir kokuydu. O kokuyu bir daha hiç duymadım. Hiçbir yerde yoktu hayatımın ilerleyen yıllarında. Dünyanın en güzel kokularından biriydi diyebilirim.” (S.67)

Bu da yetişkinlikten sıyrılıp çocukluğuna duyulan özlemi ve dönemin nostaljik karakterleri ile bir arada olmak istediğini göstermektedir. Bu zaman geçişlerini düşsel yolculuklarla yapmaktadır. Bu yolculuktaki zaman dilimleri genellikle yazarın orada bulunmayı arzu ettiği fakat anın gerekleri itibariyle bulunamayacağı, geçmişte bulunmuş olduğu ve orada bulunmaktan zevk aldığı zamanlardır. Ütopik zaman dilimleri de yine geçmiş yaşantısından izler taşımaktadır. Zaman ve mekân kavramlarının dışında eseri etkileyici kılan diğer özellik de anlatıcı ve bakış açısıdır. Çünkü anlatıcının bakış açısına göre eser okumak keyifli ve akıcı hale gelir. Bu nedenle iyi bir anlatıcı aynı zamanda iyi bir bakış açısı geliştirmelidir.

”Çocukluğumla, bahçeyle yeşilin ve mavinin tüm parlaklığı ile o zaman hayatımda da var olan kişilerle karışıyor ve eşsiz bir şey oluyordu. Onu her zaman duyabilmenin olasılıksız olduğunu büyüyünce anlamıştım. Onun içinde bir babaanne, bir eski köşk, bir Dut Ağacı, bir Gül Perisi vardı. O kokuyu algılayabildiğim sürece bir çocuktum. Bunu anlamak müthişti. Sonraki yıllarda karşılaştığım kavanozlanmış, hazır gül reçellerinde bu yoktu. Çocukluğumu içine koyamamışlardı.” (S.67)

5.1.3.6. Reel/Yapay Dünya Karşılaştırması

Küçük bir çocuk olan Anton, vampir arkadaşlarının göç ettikleri yapay bir dünya olan İnilteler Vadisine bazen tek başına bazen ise Rüdiger ve Anna eşliğinde uçarak gitmektedir. Ailesinin Anton'un vampirlerle arkadaşlık ettiğine inanmaları, böyle bir durumun gerçekleşme ihtimalinin olmadığını düşünmeleri, Anton' un bu fantastik yolculukları çok gizli bir şekilde yapmasına sebep olmaktadır.

"İstersen ziyaretime gelebilirsin. Ama güneş battıktan sonra. Gündüzleri uyuruz biz. Vampirler gün ışığına çıkarlarsa ölürlür. O yüzden geceleri işlerini tez elden bitirirler ki, güneş doğmadan mezarlarına girebilsinler." (S.17)

İnilteler Vadisi kitap içerisinde yazar tarafından normal insanların yaşadıkları çevreden farklı bir konumda ve vampirlerin yaşadıkları asıl mekân olarak tanımlanmaktadır. Fantastik kurgularda yer alan kimi zaman gerçek zaman evreni ile gerçek olmayan yaşam evreninin bir arada sunarak olay örgüsünü oluşturulduğundan bahsetmek mümkündür. Kitapların kurgusu içerisinde yer alan ana veya yan karakterlerin reel dünya ve yapay dünya arasında yaptıkları geçişler yine bu karakterlerin reel dünya içerisinde ya da yapay dünya içerisinde yer alan farklı zaman dilimlerine yönelik yaptıkları yolculuklar söz konusu kitabın fantastik bir kurgu çerçevesinde yapılandırıldığını göstermektedir. Bu nedenle vampirlerin yaşadığı İnilteler Vadisi ile Anton'un yaşadığı gerçek dünya arasındaki mekânsal yolculuk gözetildiğinde olay örgüsünün fantastik bir yapı sergilediği çıkarımında bulunulması mümkün olacaktır. Ayrıca tabut da onların yaşam alanı ve yaşadıkları dünyadır. Eserde tabutların ve mezarların normal insan mezarlıklarından farklı olması bu ifadeleri kanıtlar niteliktedir.

"İşte bu gördüğün sevgili büyükannemin tabutu'", diye açıklama yapan vampir, oymalarla süslü bir tabutun önünde durdu." (S.53)

"Tabutun içi siyah kadife kaplıydı, ama bir sürü yeri yer yer oldukça aşınmıştı." (S.54)

Anna ona bakıp gülümsedi: "Çok mu berbattı?" diye sordu.

"Tabut mu?" diye sordu Anton. "Hayır".

"Yalnız biraz dardı," dedi. "Ve biraz da havasız."

”Havasız mı? Diye kıkırdadı Anna.”Eee tabii, havalandıramıyoruz ki. Üstelik o eski püskü pelerinler...” (S.199)

Eray fantastik olarak kurguladığı eserlerinde ütöpik mekanlar da kullanır. Ütöpik mekânlar kahramanların ulaşmak isteyip de ulaşamadıkları mekânlar da olabilir. Bazen kahraman bunaldığı, sıkıldığı ortamdan uzaklaşmak ister. Eşsiz hayal gücüyle Eray, seçtiği ütöpik mekanlarda ayrı bir içtenlik ve kendilik değerini taşımaktadır. Buradaki ütöpik ortamlarda geçmişin izlerini görmek mümkündür. Gerçek ve hayali mekânların iç içe geçtiği eserde de okurken fantastiğin büyülü dünyasına kapılırsınız. Amcasının Tahiti’ ye gitmesi, karakterlerin fincanın içinden çıkması ve fincana mekân özelliği kazandırılması bunu destekler niteliktedir.

”Geldik! Amerika! Özgürlük!” diye herkes güverteye çıkmıştı. Ama sonradan anlamıştı ki geldikleri Amerika değil, okyanusta yerlilerle dolu olan bir ada, Tahiti idi.” (S.52)

”Ne yapayım çıkamadım. Kolaysa sen çık zirt diye fal fincanından. Önümde evin oğlu, kız arkadaşı vardı. Onlar çabuk davrandılar. Benim ayaklarım romatizmalı. Tam çıkarken sen fincanı suya tuttun. Bittim ben işte!

”Siz kimsiniz? Diye sordu Pesent Hanım.

”Ben Hasan Bey’in uşağıyım,” dedi adam.

”Evet , Taa Romanya’ dan geldim buralara” (S.60)

5.1.4. Çocukluğa olan özlem ve geçmişe bağlılık

Öykülerindeki olay örgüsüne bakıldığında genellikle çevresindeki insanlar üzerinden, çocukluk dönemi ve hatıralarını kullanır. Öykülerine bakıldığında tek zincirli olay örgüsü, çok zincirli olay örgüsü ve helezonik olay örgüsünün olduğu görülmektedir. Tek zincirli olay örgüsü tek bir ana karaktere bağlı olarak gelişen olay örgüsüdür. Çok zincirli olay örgüsü ise iki veya daha fazla vaka zincirinden meydana gelir, vaka belirli bir noktaya kadar anlatılır. Sonra bir başkasına geçilir. Bu geçişler genellikle vaka zincirinin kesiştiği noktalarda olabildiği gibi bu kesişme noktaları ortak bir yer, şahıs ya da izlek de olabilir. Halojenik olay örgüsü çerçeve hikâye içerisinde bir anı, öykünün anlatıldığı olay örgüsüdür. Yazar iki farklı olaya aynı öyküde yer verir. Belirli noktalarda vakalar arasında ilişki kurarak bağlantıyı sağlar. Anlatımın sürükleyiciliğini arttırır (Dumanlı-Kadıızade & Sakar, 2018).

”Hayatım boyunca unutmuyacaktım Mustafa amcamı. Onun kahve fincanından fırlayıp çıkışını; egzotik Morita’ yı. Çaldığı o eşsiz müzikleri. Hiç ama hiç unutmuyacaktım. Sihirli bir geceydi bu, anlamıştım.” (S.57)

*”Şu yaşadıklarım ve anlattığım olaylar çocukluğumun en güzel yazına şahitti.”
Hızır hep benimle beraberdi. Eski köşkteki merdivenaltında saklanan yiyecekler hiç eksilmedi.”*

”Fabio ile Gül Perisi’ nin aşkı mutlu bir sona doğru ilerliyordu.” (S.136)

Eserde kullanılan çocuk karakter bir erkek çocuğu olsa da fantastiğe olan merakı Sommer-Bodenburg’ un çocukluktan gelen bir fantastik tutkunu olmasından kaynaklanmaktadır. Sonraki adım ise bir anda Anton’un penceresine gelen yine çocuk karakter küçük vampir Rüdiger’ in gelmesidir. Yazarken büyük konseptler düşünmeyen yazar, temel bir fikir oluşturur ve onun üzerinden ilerler. Anton’ la Rüdiger arasında geçen diyalog ise yazarın kendisiyle konuşuyormuş gibi bir durumu belirtir. Anton ile birlikte Rüdiger rolünü de üstlenir. Böylelikle serinin devamı gelir. Öğrencilerinin düşünceleri onun için çok önemlidir ve ilk olarak sadece on beş sayfa yazar. Ancak kendi yazdığını söylemez ve bunu onlara yeni hikâye olarak sunar. Öğrencileri ilk olarak hikâyenin oldukça heyecan verici olduğunu söylerler ve sınıfta hiç dinlemeyen öğrenciler dahi hikâyeyi merak eder. Sonraki bölümlerde neler olduğunu öğrenmeye çalışan öğrencilerde fantastik unsurların merak uyandırdığını keşfeder. Ancak fantastik öğelerin olduğu bir hikâyeyi sınıfa okuduktan sonra ailelerin tepkisinden çekinir. Yıllar sonra hikâyeyi bir yayınevine gönderir ve şöyle bir yanıt alır : ”Çocuklar ve vampirler hiçbir şekilde bir araya gelmezler. Onunla hiç ilgilenmiyorlar. Mezarlık ve çocuklar imkânsız.” Ancak yazar çocukların gözlerindeki merak duygusunu keşfeder. Aylarca yayın evlerinden yanıt alamayan yazar, bir gün Uwe Wandrei tarafından bir telefon alır ve vampirin ilgi çekici olduğunu söyler.

İlk başta şaşırır yazar, sonra cesaretini toplayarak ilk eseri olan ”Küçük Vampir” i yazar. Ve 11 Mayıs 1979 da yayınlanır. Öğrencilerinden aldığı cesaretle diğer ülkelerin çocuklarına da ilham olacağını düşünür ve hayallari gerçek olur. Yazarımız da eserini oluştururken çocukluğundaki ve mesleğindeki deneyimlerden yola çıkmıştır. Yazar aynı zamanda bir ressamdır. Çocukluğunda fantastik kitapları çokça okuduğu için bu özelliğini de esere aktarmıştır. Yalnızlık duygusunu ve tek çocuk olmanın zorluğunu da ifade etmiştir.

”Drakula!” diye okudu kısık bir sesle.” En sevdiğim kitap!” ışıldayan gözlerle Anton’ a baktı.” (S.20)

”Babam bir büroda çalışıyor, annem de öğretmen. Kardeşim yok.” (s.21)

”Eserini bir kez daha büyük bir hoşnutlukla inceledi. Arka plandaki rüzgârdan çarpılmış mezar taşları ve haçlarla dolu mezarlık tepesi de korkunç bir hava yaratıyordu.” (S.28)

”Zavallı kızcağız diye düşündü Anton. Durum böyleyse, vampir çocuk olmak cezadan beterdi. Hep annesiyle babasının kendisine az zaman ayırdıklarını düşünürdü. Ama vampirinkiyle kıyaslandığında, onun evdeki hayatı tam bir saltanat.” (S.100)

5.1.5. Eserdeki değerlerin karşılaştırılması

İnsanların duygu, düşünce ve davranışları değerlerini oluşturur. Kişi, değerleri ile kendini tanımlar. Kişiliğinin sınırlarını çizer. Kişinin kendi kendine yetebilmesi, mutlu olabilmesi ve hayatta iyi olmayı başarabilmesi, taşıdığı değerlere bağlıdır. Değerler eğitimi, karşıdaki kişiyi veya toplumu anlama ve anlamlandırmada önemli rol oynar. Değer, insanların çağdaşlarını belirleyen ölçüttür. Herhangi bir olay karşısında insanları bir arada tutan ortak duygu, düşünüş sağlayan maddi ve manevi bütünlüğe göre bireylerin karar vermesini sağlayan yapıdır. Değerin terim anlamı objeleri, insanları, fikirleri, durumları, hareketleri, iyi, kötü, arzu edilen, istenmeyen, yargıları oluşturan standartlaştıran ve bunları prensip haline getirmenizi sağlayan bir kavramdır (Halstead veTaylor, 2000).

Bilgi aktarımının hızlı ve çeşitli olduğu günümüz dünyasında çocuk edebiyatı hem çocuğu içeren hem de edebiyatı kapsayan bir kavramdır. Hikâye ve romanlarda değer eğitimi ve aktarımı açısından oldukça etkilidir. ”Ne gibi değerler aktarılabilir?” Sorusuna karşılık şu cevap oluşturulabilir. Adalet, dostluk, dürüstlük, özdenetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik. İncelediğimiz eserlerde farklı gerçekleşmesi mümkün olmayan varlıklarla çocuk karakterler arasında gelişen dostluk, arkadaş sevgisi, dostluk, saygı, yardımseverlik ve dürüstlük gibi kavramlar üzerinde durulmaktadır (Halstead veTaylor, 2000).

”Küçük Vampir” adlı eserde Anton’un ailesi onun arkadaşıyla tanışmak ister. Ancak Anton onun biraz tuhaf olduğu söylese de ailesi tanışmakta ısrar eder. Anton bunun üzerine yalan söyleyerek Udo isimli arkadaşını tanıştırmıştır. Ancak yalanı kısa

süre sonra ortaya çıkar. Ailesi onun gerçek arkadaşlarıyla tanışmak ister. Anton çaresizce gerçek arkadaşlarını davet etmiştir. Onları biraz tuhaf bulmuşlar, vampir olduğuna inanmamışlar ama yine de arkadaşlığına izin vermişlerdir. Çocuklarında yalan söyleme davranışını sona erdirerek bunun devamlılığını engellemişlerdir ve dürüstlüğün önemi vurgulanmıştır (Halstead ve Taylor, 2000):

”Telefon hattının öbür ucundaki kişi telefonu açmış olmalıydı. Çünkü babası farklı bir sesle söze başladı. ” Bay Tahta elma? Ben Fasülçüval. Rahatsız ettiğim için özür dilerim. Küçük bir sorum vardı da: Oğlum diyor ki, kızınız Anna ile...Nasıl? Kızınız yok mu...” Bir an sustu. ”Anlıyorum...” dedi sonra. ”Teşekkür ederim.”

”Biliyor musun, şu senin sözde arkadaşın Rüdiger’ in kız kardeşi falan yokmuş, sadece bir erkek kardeşi varmış. Adı da Leo!”

”Leo mu?” diye sordu Anton.

”Ve şu Rüdiger denen arkadaşına gelince...adı Rüdiger değil, Udo-Rüdiger de değil, sadece Udo” (S.125)

Değer, insan davranışlarını belirleyen ölçüttür. Herhangi bir olay karşısında insanları bir arada tutan ortak duyuş, düşünüş sağlayan maddi ve manevi bütünlüğe göre bireylerin karar vermesini sağlayan yapıdır. Değerin terim anlamı objeleri, insanları, fikirleri, durumları, hareketleri iyi, kötü, arzu edilen, istenmeyen, yargıları oluşturan standartlaştıran ve bunları prensip haline getirmemizi sağlayan bir kavramdır.(Halstead ve Taylor, 2000) Anton’ un annesi de çocuğuna arkadaşlıkta önemli olan değerleri aktarmak için şu ifadeleri kullanmaktadır.

”Sanırım, Rüdiger’ i hiç tanımadık,” dedi annesi. Ve sanırım ki, Anna adında bir kız kardeşi olan Rüdiger diye biri var. Ama niye gerçek Rüdiger’i bizimle tanıştırmadın?” Annesi, o sakın ve akılcı tavıryla, ağzına geleni söyleyen gürültücü babasından çok daha iyi uyanyordu çevirdiği dümene.” (S.127)

”Ama Anton,” dedi annesi. ”Önemli olan bir insanın kalbinin temizliği değil mi?” (s.127)

”Yani güvenilir biri olması, sana asla kazık atmaması.” (S.128)

Çocuklar dostluklarında her şeyden önce güven duygusunu hissetmek isterler. Çocuk, güven duygusu tam olarak hissettiğinde arkadaşlığının sağlamlaşacağını ve onun peşinden gideceğini düşünür.

”Anton bir an kararsız kaldı. Gerçekten onun peşinden yeraltı mezarlığına inmeli miydi? Bunun tuzak olmadığı ne malumdu? Öte yandan vampir aslında ona hep dürüst davranmamış mıydı?” (S.51)

Çocuklar için kaleme alınan eserlerde ve estetik zevk duygusu kazandırma, hoş vakit geçirme, okuma alışkanlığı kazandırma işlevleri temel maksat olarak görülse de çocuk edebiyatının eğiticilik faslı son yıllarda çocuk edebiyatında değer eğitimine yönelik çalışmalardan sonra daha çok konuşulur olmuştur. Çocukların nitelikli eserler aracılığıyla değerler aktarımı yapılacaksa bu çocuğa hitap eden bir edebiyatla mümkündür. Çocukların küçük yetişkinler olarak görüldüğü ve yetişkinlerin edebiyat ürünlerinin çocuklar için sadeleştirildiği bir edebiyat çocuğa fayda sağlamamaktadır. Yetişkinler için yazılan eserler sadece yetişkinlere hitap ederken nitelikli çocuk kitapları sadece çocuklar tarafından değil yetişkinler tarafından da zevkle okunabilmektedir. Farklı olarak çocuk edebiyatı çocukların gelişimlerine, duygu, düşünce ve hayal dünyalarına, zevklerinin gelişmesine katkıda bulunarak çocuğa daha çok hitap etmektedir. Çocuk edebiyatı eğitici, öğretici vasfıyla çocuğa yaşadığı toplumun değerlerinin aktarılmasında önemli bir yere sahiptir. Değerler aktarılırken Türk kültüründe kahvenin önemli bir yeri vardır. Bu değer ve önem konaktaki kabul günüyle dile getirilmektedir.

”Arabica”

”Arabica mı?”

”Evet,” dedi Hızır. ”En güzel kahve.”

”Babaannemin büyük kabul günü Salı günü,” dedim. ”Hazırlıklara başladı babaannem.”

Kabul günü öncesi yapılan hazırlıklar, yapılan ikramlar, sunulan güllü lokumlar bunu destekler niteliktedir.

”Babaannemin kabul günü bugün. Birazdan konuklar gelmeye başlayacaklar. İkinci kattaki salonun kapıları açıldı. Bir gün önceden büfenin tozu alındı. Kahve fincaları dışarıya çıkartılıp, gümüş tepsiye dizildi.” (S.25)

Kahve falı da yıllar öncesinden devam eden bir gelenek haline gelmiştir. Kabul gününde hanımların kendilerine eğlence olarak gördükleri, keyifli vakit geçirdikleri bir durum haline gelmiş ve bu kültür de sonraki nesillere aktarılmıştır. Günümüzde de kabul günlerinin vazgeçilmezi olmuştur.

”Ver Nilüfer Hanım, fincanına bakayım,” derken Hafız Hala gözlüklerini takmıştı.” Bana bir su getirin evladım,” dedi.

Münire Hanım koşup, kristal bir bardakta, tüllü bardak altı ile su getirdi ona. Fal için herkes sıradaydı. Köşedeki camlı büfenin orta katındaki altın renkli, süslü saatin gongu üç kere vurarak bize zamanı söyledi.” (S.31)

Yazarlar yaşadıkları toplumdan bağımsız değillerdir. Havasını teneffüs ettikleri toplumun gelenek, görenek, inanç ve kabulleri, örfleri, değerleri, ortaya koydukları eserlere bir şekilde yansımaktadır. Yazarlar, şairler yaşadıkları toplumdan beslenirler. Çocuk edebiyatının okurları da okudukları eserlerde yaşadıkları toplumdan beslenirler. Ancak değerler çocuğa sadece sezdirilmeli; nasihat edici, buyurucu, olmamalıdır. Bu bilgilerinin yanı sıra ”Naz ve Köşkteki Vampir” adlı eserde konak yaşamının artık yok olmaya başladığı, doğanın katledilmesi ve ağaçların kesilmesi çevre bilincinin azaldığını, insanların doğaya karşı acımasızlığı da vurgulanmaktadır.

”Ağaçların ömrü uzundur,” dedi. ”Yüzyıl da yaşarsın. Ama şansın varsa. Bir de yanındaki evi müteahhide verirlerse yandın. Keserler seni yeni ev yapılırken. Hep öyle oluyor, bu sokaktaki birçok eski köşkün bahçesindeki arkadaş gitti. Fransız İhtilali gibi vallahi.” dedi. ”Giyotine gitmiş gibi hepsi kesildi.” (S.76)

5.1.6.Eserlerde korku unsurunun sempatikleştirilerek verilmesi

Fantastik edebiyat akıl dışı, açıklanacak mantığı olmayan, imkânsız olanın gerçekleştiği bir kurgudur. Fantastiğin amacı öngörülmez bir dünya oluşturmaktır. Fantastik edebiyat eserlerinde bireyi tedirgin eden, şaşırtan, kararsız bırakan, doğaüstü olaylar ve durumlar anlatılır. Fantastik anlatılarda okurun bilinçaltına, bastırıldığı korkularına, geçmişine gönderme yapılır. Fantastik türe ait eserlerde kurgulanan gerçeklik ortaya çıkaracak olan olağanüstünün daha da çarpıcı olması için kurgulanır. Fantastik edebiyat eserlerindeki kahraman, bilinen fizik kurallarına bağlı hayatın içinde bir anda ortaya çıkan olağanüstülüğün yarattığı kuşku atmosferinde bulur kendini. Bu bağlamda gerçekliğin ihlal edildiği, fantastik eserlerde kahraman ortaya çıkan sıradışılık karşısında tedirginlik veya kuşku duyar. Çocuklarda korku duygusu ise fantastik eserlerde daha da yumuşatılarak verilir. Aynı zamanda korku içinde gizemi de barındırmaktadır (Dumanlı-Kadızade ve Sakar, 2018).

”Anton kalbinin yerinden fırlayacakmış gibi delicesine çarpmaya başladığını hissetti. Karnından yükselen kıpır kıpır bir şey boğazına takıldı kaldı. Korkunç sahneler canlandı gözünün önünde” (S.13)

” Babam hep şöyle der: ”Rüdiger, sen vampir falan değil, ödleğin tekisin! Birbirlerine bakıp gülmeye başladılar.” (S.21)

Anton vampirlere karşı güven duygusu beslemektedir. Ancak bir yandan vampir olma korkusu onu dehşete düşürmektedir. Arkadaşlarının onu vampire çevirmesinden korkmaktadır. Anton arkadaşlarını ziyaret etmek için mezarlığa gider. Dorothee Teyzenin uyanmasıyla tabutun içine girer. Ancak havasızlıktan ve küf kokusundan bayılır. Rüdiger onu uyandırmak için sun’ i teneffüs yapar. Anna onu vampire çevirmek istediğini düşünür ve o anda bir çığlık atar. O esnada Anton uyanır ve korkuya kapılır. Ancak Rüdiger’in böyle bir düşüncesi yoktur ve yaptığından pişmanlık duyar. Dostluklarının bitmesinden endişe eder. Aşağıdaki ifadeler bunu destekler niteliktedir.

”Anton, ”Hayır”, diyerek elini uzattı ona. ”Unuttum bile.”

”Buna sevindim,” diye içini çekti Rüdiger. ”Bir daha yüzümü bile görmek istemezsin sanmıştım.” (S.118)

Davranış biçimlerinden korku ve sevgi duyulan öğelere kadar kültürlerin normları dikkate alınmalıdır. Bir kültürde ürkütücü olan bir motif, farklı bir kültürde sempatik bir motif olarak kullanılabilir. Çocuk okur ile yetişkin okurun anlamaları, algıları elbette aynı düzeyde değildir. Buldukları sosyal çevre, aldıkları eğitim, bireysel duyarlılıkları, bilişsel geliminde farklılıklar oluşturmaktadır. Nazlı Eray da incelemiş olduğumuz eserde korku unsurunu fantastik öğelerle zenginleştirerek sunmuştur. Ancak ardından bir gizem yaratarak okuyucuya merak duygusunu da sunmuştur. Kahve fincanının içinden Kont Drakula’ nın çıkmasıyla Naz’ ın korması bunu ifade etmektedir.

”Bir çığlık atacaktım, zor tuttum kendimi.”

”Gerçekten mi?”

”Tabii gerçek,” dedi Hızır. ”Kendi ağzı ile söyledi. Romanya’ dan geliyor. Yani Tansilvanya’ daki şatosundan. Çok dikkatli olmalı,” diye mırıldandı.” (S.34)

Hızır peygamberdir; sıkışan her insana yardım eder, bazen de insanları çoğunlukla yaşlı aksakallı nur yüzlü bir ihtiyar veya başka kılıklara girerek imtihan

eder. Bu imtihan çoğunlukla aç olan bir "Tanrı misafirine" yiyecek verip vermemekle ilgilidir; yardım edip imtihanı kazanan evindeki yiyecek artar, hiç eksilmez, tarlası bereketlenir, dilekleri gerçekleşir, imtihanı geçemeyen cezalandırılır. Başı derde giren "sıkışan kula yardım eden Hızır" dır. Eserde Hızır karakteri ise hem evdeki bereketi artıran hem de çocuk karakter Naz ile arasında gelişen dostlukta ona güven veren, koruyan, sadece Naz tarafından görülen biri olarak verilmektedir. Ancak babaannesi ona Hızır' dan ilk bahsettiğinde Naz korkmuştur. Olay örgüsünün devamında ise aralarında harika bir dostluk oluşmuştur.

"Hızır mı?" diye soruyorum. "Evet, Hızır," diyor babaannem. "Evin bereketini koruyor. Ama sakın ağzından kaçırma. Sonra her şey biter." Heyecan içindeyim. Hiç kimseye bir şey söylemeyeceğim babaanne," diyorum. Korkuyorum. Tir tir titriyorum. Ya geliverirse Hızır?" (S.13)

"Onu kimsenin görmediğini fark etmiştim. Babaannem onun hiç farkına varmadan geçip, gitti." (S.25)

"Ama bir şey dikkatimi çekmişti. Kedi Zertop da görüyordu Hızır'ı. Kedinin bu yeşilli adamı gördüğüne emindim. Çünkü onun yanında dolaşüyor, arada pantolonuna, bacaklarına sürtünüyordu." (S.25)

5.1.7.Eserlerde gotik unsur olarak mekân seçimi

İncelediğimiz her iki eser de gotik edebiyata girmemektedir. Ancak korku ve merak duygusu uyandırmanın yanı sıra mekân seçiminde gotik unsurlardan az da olsa yararlanılmıştır. Gotik edebiyat başlangıcından bugüne yazıldığı çağın egemen kültürel değerlerine yabancılaşan, hâkim otoriteye karşı çıkan ya da onunla çarpışan muhalif bir türdür. Anlattıkları ile okuyucusunu dehşete düşürerek muhalif tavrını daha belirgin ve etkileyici kılmayı ilke edinir. İnsanı dehşete düşürmek için her zaman korkutucu olanı seçer. Gelişimi içerisinde ele alış ve yorumlayış biçimlerini değiştirse de değişmeyen temel nitelikleri güç, karşı koyma, yıkım ve ölüm içgüdüsü, egemenliğin kötüye kullanımı, bozulmuş görkem, çaresizlik, insanlığın kokuşmuşluğu, her türden çöküntü ve en önemlisi insanın bilinmeyene ve doğaüstü sayılara beslediği ilgi ve bundan aldığı hazzı her türden duyguyu abartarak ortaya çıkarma arzusudur. Gotikin temeli bu duyguları uyandırabilmek için gerekli atmosferi kurgulamaktır. Ürpertici mekânlar, iskeletler, hayaletler, şeytanlar, vampirler, batıl

inançlar, lanetler, cinayetler, kötü ruhlar, intikamlar ve ırza geçmeler gotik yazının malzemesini oluşturur ve gotik olabilmenin koşullarını belirler. Burada değineceğimiz tek nokta ise her iki eserde gotik özellik gösteren mekânları yansıtmak olacaktır. Kahve fincanından çıkan Hasan Bey kendisini tanıtırken geldiği yerin özelliklerini vererek bunu şöyle ifade etmiştir.

”Orada güzel şatom var,” dedi Hasan Bey. ”Bahçeler içinde. Ormanlık. Tepede. İşte zamanımı orada geçiririm. Okurum, piyano çalarım, yaşlı bir hizmetkârım var. Emektar. Bana yardımcı olur.” (S.36)

”Üzüm yetişir bizim oralarda. Üzüm bağları vardır. Gençler üzümün üstünde dans ederek onu şarap yaparlar, ”gibi şeyler anlatıyor, hanımlar da büyük bir ilgiyle onu dinliyorlardı.” (S.36)

Onun vampir olduğunu bilen tek kişi ise Hızır’ dır. Ama kimse onun vampir olduğunu aklından dahi geçirmez. Çünkü Kont Drakula kendini soylu bir sınıftan geldiğini söyleyen hoş sohbet birisi olarak gösterir.

”Vampir evin içinde yani.”

”Kimse bilmiyor ki adamın vampir olduğunu. Çok kültürlü, hoş sohbet birisi.” (S.42)

Gotiğin mimari bir akım olarak ortaya çıkışı 12. Yüzyıl ortalarına rastlar ve Rönesans dönemine kadar sürer. Gotik denildiğinde akla sivri çatı ve kuleleri ile göğe doğru yükselen, dev boyutlu katedral yapıları gelir. Akımın genel özelliği olan sivri kemerler ve tonozlar sayesinde duvarların taşıyıcı özelliği ortadan kalkmış ve sütunların arasında oluşan ara bölümlerdeki geniş açıklıklı pencereler vitrayla süslenmiştir. Gotik mimarı ürkütücü formları, gotik edebiyatının mekân kurgusuna malzeme sunmuştur. Geçmişe dönüklüğü ve ters yüz edilmiş güç ilişkisine yönelik çağrışımları bu ürkütücü atmosferin edebi açılımlarını oluşturmuştur.”Küçük Vampir” adlı eserde ise tabut mekân özelliği kazanmıştır. Bunun dışında gündelik bir evin kullanılması ve vampir mezarlığının olması da bunu desteklemektedir. Gotiğin görsel şemasını ise Salvador Rosa’ nın resmettiği uçurumlar, harabe kaleler, karanlık mağaralar, kuytu ormanlar, vahşi kayalıklar ve çarpık ağaçlar gotiğin görsel şemasını belirler.

”Çabuk gel yanıma, gir şu tabuta!” dedi. ”Dorothee teyze seni burada bulursa, işin bitik demektir!”

Anton öyle korkmuştu ki, doğrucu tabuta götürülüp içine itildiğinde hiç karşı koymadı.” (S.55)

”İyi saklanmışız, değil mi? Şu anda bile mezarlığın hemen yanında duruyorsun da farkında bile değilsin.”

”Aile mezarlığı mı?” Anton şaşırmişti. ”Ben de herkesin ayrı bir mezarı var sanıyordum.” (S.50)

5.1.8. Eserlere fantastik unsur kazandıran ”Olasılıksız” ögesinin kullanılması

Fantastik sözcüğü Misalli Büyük Türkçe Sözlük’ te ”1) Hayal ürünü olan, gerçek olmayan, inanılmaz ve masalımsı. 2) 19. Yüzyıldan itibaren Fransa’ da gelişen ve anlatılmak istenenleri hayal ürünü şeylerle, olağanüstü hayallerle ifade eden edebiyat türü” şeklinde tanımlanmıştır. Bu kavram, hayali dünyaların, kimi yaratıkların, cinlerin, devlerin, perilerin, büyülerin, sihirbaz ve büyücülerin olduğu her türlü doğaüstü anlatıları ifade etmektedir.

1980’ li yıllarda ise fantastik kavramının anlayışı değişmiştir. Batılı eserlerden yapılan çevirilerin ve sinemanın da etkisiyle fantastik eserlere duyulan ilgi yoğunlaşmıştır. Bu dönemde Eray’ ın kaleme aldığı ”Arzu Sapağında İncek Var” adlı kitap fantastik edebiyatının önemli eserleri arasına girmiştir. Eray kurulan hayaller vasıtasıyla dünyaya farklı bir bakış açısı getirdiği eserinde fantastik unsurlara sıkça başvurmuştur. ”Olasılıksız” unsuru da bu ögelerden sayılmaktadır. Bu ögeyi kullanırken akla mantığa sığmayan şekilde ifadeler kullanır. Bir heykelin canlanması, âşık olması, kahve fincanından Kont Drakula, yardımcısı, oğlu Mustafa ve Tahitili sevgilisinin çıkması gibi olaylar zinciri bu niteliktedir.

”Bir heykelin duygulanmasını, âşık olmasını beklemek akıl işi değil.” (S.47)

”Fincandan dışarıya esmer, kıvrık saçlı, güneş yanığı genç bir erkek fırlamıştı.”

Babaannem. ”Mustafa, oğlum! Diye bağırdı.” (S.54)

Fincandan, Mustafa amcamın peşinden bir kız çıkmıştı. Uzun, siyah saçlı, esmer derili, kocaan kara gözlüydü; kırmızı, beyaz, morlu kocaman çiçekli bir elbisesi vardı. Yalınayaktı.

Mustafa amcam, ”Morita,” dedi. ”Tahiti’den.” (S.54)

Eray eserlerinde kullandığı fantastik durum ve olaylarla çoğunlukla kurgu kişisinde şaşkınlık yaratmaktadır. İçerisinde korku, gizem, skandal, kuşku, şaşkınlık gibi ifadeler yer alır. Eserde kurgulanan dünyanın var olan dünyayla olan örüntüsü ne kadar gerçekçiye, okurun bu dünyada ortaya çıkan doğüstü olay, durum, varlık karşısında maruz kaldığı fantastik etki de bu oranda güçlü olmakta ve eserin yapısına katkı sağlamaktadır. Olasılıksız unsuru ise eserin başarılı olmasında katkı sağlayan en önemli unsurlardan biridir.

”Ne tuhaf şeyler oluyor bugünlerde buralarda! Mustafa Bey faldan dışarıya çıkıyor, ortalıkta Arap Dadı ile yarısı olmayan bir adam dolaşiyor; şimdi de havuz başındaki heykele giyecek alınmış! Olacak şey mi bütün bunlar?” (S.76)

Mitolojinin fantastik ile kullanılması da ayrıca eseri etkileyici kılmaktadır. Mitoloji içinde ”sır, büyü, gizem, olağanüstü” gibi unsurları bulundurur. Bu sayede çocukların metne daha çabuk odaklanması sağlanır. Bu da fantastik ve mitolojik kitapların çocukları okumaya teşvik etmesini sağlar. Yaratıcı düşünme, hayal gücünü geliştirmesi bakımından çocukların gerçek hayatta daha başarılı olmalarına vesile olan mitoloji, düş ile gerçeğin arasında köprü vazifesi görmektedir. Mitolojik öğelerle dolu bir kitapta yer alan kahramanların cesareti, kahramanlığı, vatanseverliği, tabiata saygı duyuyor olmaları gibi özellikleri çocuklar için birer rol model olan karakterler aracılığıyla çocuklara aktarılabilir; onların doğruyu ve güzeli öğrenmeleri sağlanabilir. Angela Sommer-bodenburg da kendi çocukluğunda okuduğu fantastik kitaplardan esinlenerek ”olasılıksız” unsurunu kullanmıştır. Bu ögeyi kullanırken de ”vampir” olgusunu tercih ederek çocuk okuyucu da etki uyandırmak için imkânsız gibi görünen bir olay örgüsünü, yani küçük bir çocuk ile vampir arasında gelişen bir dostluğu konu edinmiştir. İki farklı dünyanın ortak bir noktada oluşturulabileceğini ”olasılıksız” unsurunu kullanarak okuyucuya sunmuştur.

”Kim vampirlerin sadece kitaplarda olduğunu söylerse...” ”Ya da karnavalda,” diye annesi kıkırdadı.

”...ben ona kör ya da sağır derim” diye yüksek sesle devam etti Anton. Bir süre sustuktan sonra alçak ve gizemli bir sesle ya da fazlasıyla umursamaz,” dedi.(S.25)

Vampirlerin de insanlar gibi beslenme ihtiyacının olması ise okuyucu da şaşkınlık ve imkânsızlık duygusu oluşturmaktadır. Çünkü yazar vampirlerin ölümsüzlük yönüne vurgu yaparken diğer taraftan onların aç hissi duyması, insanlar

gibi hastalanmalarını da olasılıksız olarak sunmaktadır. Bu durum ise çocuk okuyucu da hem merak uyandırmakta hem de kendi yaşantısıyla karşılaştırmasına sebep olmaktadır.

”Nedenmiş! Çünkü öyle halsiz düşmüşüm ki, kapağı bile güç bela tıklatabiliyordum. Ayrıca açlıktan baygın düşmüşüm.” (S.57)

”Kan zehirlenmesi? Bu çok tehlikeli bir hastalık değil mi? Peki şu anda ne yapıyor?” diye sordu Anton.

”Ateşler içinde yanarak tabutunda yatıyor.” (S.80)

Ayrıca küçük kız kardeş Anna’ nın ise aile de sütle beslenen tek kişi olması da şaşkınlık yaratmaktadır. Çünkü vampir denince akla gelen ilk özellik kan emmeleri, ölümsüz olmaları, derin uykuda olmaları ve uçabilmeleridir. Anna karakteri ise tam tersi özellikler taşımaktadır. Oldukça neşeli, hareketli ve Anton’ a karşı duygusal bir arkadaşlık hisseden bir karakter olarak verilmektedir. Vampirlerin duygusal bağ kurmaları da olasılıksız unsuru olarak verilmektedir.

”Vampir, ”Kız kardeşim,” diyerek vampir kızı tanıttı. ”Dişsiz Anna.” Kızın küçük, kar beyazı bir yüzü, pembe gözleri ve yuvarlak bir ağız vardı. Ailede sütle beslenen tek kişi odur,” diye kıkırdadı vampir.”

”Beni nasıl buluyorsun” diye kıkırdadı Anna.

”Hoş” dedi Anton ve kızardığını fark etti. Anna bozuldu. ”Sadece hoş mu?” diye bağırdı. ”Oysa sen benim için hoştan da ötesin,” dedi ve sanki ağlamak üzereymiş gibi dudaklarını büzdü.” (S.98)

5.1.9.Kişi kadrosunun karşılaştırılması

Eray’ ın eserleri incelendiğinde şahıs kadrosunun çok çeşitli olduğu görülmektedir. Gayrimüslim, mitolojik ve tarihi kahramanlara eserlerinde rastlamak mümkündür. ”Naz ve Köşkteki Vampir” adlı eseri incelediğimizde eserde mutfağın bereketi olarak nitelendirilen Hızır, bahçedeki dut ağacının konuşması, Yusufçuk Peyami ve plakdan çıkıp dans eden Elvis Presley, gülperisi Rose, Antik Roman Heykeli, Hafız Burhan, tanrı misafiri Kont Drakula, Naz’ın amcası ve Tahitili sevgilisi Morita, mutfaktaki Arap Bacı bu karakterler arasındadır. Öykülerindeki karakterler sosyo ekonomik geçiş ve hayat tarzlarına bakıldığında neredeyse birbirinin aynı olsa da kişilikleri ve davranışları sınıflarına uygun ve özgün bir çeşitliliğe sahiptir.

Olayların içinde yer alan kişiler üst-orta sınıftan, varlıklı ya da en azından geçim sıkıntısı çekmeyen toplumda saygın ve etkili konumları olan karakterlerdir. Çağdaşlarına bakıldığında eserlerinde işçi -köylü sınıfı kişilerine ve sorunlarına rastlanılmaz.

”Pesent Hanım bana bakan Arap kadındı. İri yarı, pazılı bacakları varisli; köşkteki hava gazlı odada bana pırzola pişirirdi. Gözlerinin akları kocaman ve bembeyaz, saçalrı kıtık bir kıvırcıktı.” (S.15)

”Hafız Burhan aldım. Zor buldum,” dedi Hızır. ”Eski bir ses. Türk Klasik Müziği’ nin en güzel parçalarını seslendiren çok değişik bir yorumcu.” (S.118)

”Elvis fırlayıp çıkmıştı plağın içinden. Elinde elektrogitarı, önünde mikrofon, bütün bu parçaları o eşsiz sesi ile söylüyordu.” (S.115)

Öykülerinde ve incelediğimiz eserde başkahraman genellikle kadındır. Kadın yazar olarak Nazlı Eray eserlerinde feminist özellikler göstermese de edebiyatta kadının var olma sürecindeki katkısı inkâr edilemez. Eserlerindeki kadın karakterler genelde bakımlı, güzel ve iyi eğitim almış kişilerdir. Bazen duygusal ve güçsüz kadın olarak da çıkabilir. Öykü merkezinde hangi kadın tipi varsa ona göre inceleme yapılır. Ancak geçmiş yaşantı ve deneyimlerine bakıldığında Eray oldukça güçlü bir kadın yapısına sahiptir.

”Nilüfer Hanım, ”Fincanımı kapatıyorum,” dedi gülümseyerek. Çok hoş, yeşil gözlü bir kadındı. Ona hayrandım. Her zaman parmağında gösterişli bir yüzük olurdu.” (S.27)

Öykülerinde sınıfsal çelişkiler yer almaz. Her sınıf katmanından kadınlar değil, genellikle kentli aydın imgesi ile ele alınır. Tıpkı hikâyemizdeki Gül Perisi âşık Rose, başkarakter çocuk ”Naz” gibi. Fiziksel yönleri, dişil cazibesi ve cinselliğiyle ön plana çıkan kadın karakterler oldukça bakımlı ve alımlıdırlar. Gerçek yaşamında zorlu bir aşk hayatı olan Eray aslında esere kendinden izler bırakır. Hayatı gönül kırıklıklarıyla dolu olan yazarımızın hislerini gülperisi âşık Rose ile Morita karakterlerinde görebiliriz. Kadın kahramanların yanında mutlaka zengin, yakışıklı ve karizmatik bir erkek kahramana da yer verir.

”İçeriye şimdiye kadar gördüğüm yaratıkların en güzeli girdi. Sarı saçları omuzlarında. Üstünde binlerce pembe gül yaprağından yapılmış; kat kat pembenin değişik tonlarında bir giysi vardı. Ayaklarında yumuşacık pembe çizmeleri, upuzun

bacakları vardı. Uçuk pembe, saydam iki kanat sırtını süslüyordu. Telaşlı bir hali vardı. Kendini dutun gövdesine bıraktı.” (S.44)

Amaç kadının özelliklerini vurgulamak ve onu ön plana çıkarmaktır. Tıpkı bahçede bulunan Antik Roma heykeli gibi. Heykelin eserde canlandırılarak gülperisi Rose’ a âşık olması sağlanır. Nazlı Eray'ın kadınları genel olarak özgürlüğüne düşkün, zengin, bakımlı, pahalı parfümler kullanan, gezgin ruhlu, fikri özelliklerinden çok fiziksel özellikleriyle ön planda olan, yaşadığı tüm gönül kırgınlıklarına rağmen içindeki yaşama coşkusuyla yeni maceralara atılabilen kadınlardır. Bu kadınların çoğu bakımlı ve güzeldir. Ayrıca bu kadınların çoğu güçlü, renkli ve yaratıcı kişiliğe sahiptir. Tıpkı Tahitili Morita gibi.

”Adalı kız çok güzeldi. Sıkılgandı, konuştuklarımızı anlamıyor, Mustafa amcam söylenenleri ona çeviriyordu. Yüzünde tatlı bir gülümseme vardı hep.” (S.79)

Erkek kahramanlara bakıldığında ise sınırlı sayıda erkek kahraman kullanılmaktadır. Ancak eserlerde kadın erkek dengesi de sağlanmıştır. Eserlerde erkek kahramanların zaman içerisindeki dönüşümü de ele alınır. Örneğin bahçedeki Antik Roma Heykelinin canlanması ve Gülperi Rose’ a âşık olması ve bu süreçte yaşadığı heyecan buna örnektir. Kahramanlar kendi psikolojik durumlara çerçevesinde mekân, zaman ve meslekleri dışına itilmeden verilir.

”Adınız nedir sizin?” diye sordu.

”Fabio” dedi genç.”

”Sen eskiden ne iş yapardın Fabio?” diye sordu Hızır.

”Ben bir gladyatördüm,” dedi Fabio.

”Aslanlarla mı savaştınız!” diye bağırdım heyecanla.

”Evet,” dedi Fabio. ”Arena’ da aslanları öldürürdüm. Tam imparatorun locasının önünde aslanın kuyruğunu kesip, imparatora verirdim.”

”Bir savaşçı,” diye mırıldandı Hızır.” (S.88)

Genellikle dışa dönük, değişime açık, içinde buldukları durumdan şikâyetlerini kolaylıkla açık ve net bir şekilde ifade eden bireylerdir. Tıpkı ele aldığımız eserde Kont Drakula'nın değişimi gibi. Dış görünüşleri itibariyle oldukça iyi giyimli ve yakışıklıdırlar. Aynı zamanda iyi birer mesleğe sahiptirler. Ancak meslek grupları her zaman zengin olmak zorunda değildir. Eserimizdeki ”hallaç” karakteri gibi. Gezmeyi, eğlenmeyi seven, sevdiği kadın için her şeyi yapabilecek erkek

kahramanlar da vardır. Roma heykelinin canlanın Gül Perisi Rose' a âşık olması bunu destelemektedir.

"Akıl almaz olaylar," dedi Peyami "İnanılacak gibi değil. Heykel canlandı. Fabio. Gül Perisi heyecan ve mutluluktan uçuyor. Ama bana kalırsa Fabio periden daha fazla etkilendi gibi. Şaşkındı. Çok heyecanlı. Bu içine girdiği yeni dünya da sarhoş etti onu. Kolay mı, binlerce yıl sonra sen bu dünyayı yeniden yaşamaya başla. İlk anda karşı cinsten birinden yoğun elektrik al! Vallahi müthiş!" dedi Peyami.(S.96)

Eserlerde başkarakter ve yardımcı karakterler bulunur. Olay sırasında ortaya çıkan ancak olaylara doğrudan etkisi bulunmayan kişiler ise yardımcı kişilerdir. Yardımcı kişilerin görevi ise hikâyeye ya da romanı kişi bakımından zengin ya da kalabalık göstermektedir. Sommer-bodenburg ise olay örgüsünde başkarakterlerin yanında yardımcı karakterleri de usta bir şekilde kullanmıştır. Özellikle olayları başkarakter 9 yaşındaki Anton' un bakış açısıyla etkili bir şekilde okuyucuya aktarmıştır.

"Anton heyecanlı, tüyler ürpertici öyküler okumaya bayılır. Hele vampirlerle ilgili öyküleri hiç elinden düşürmez. Vampirlerin alışkanlıklarını bu yüzden çok iyi bilir." (S.5)

"Berbat görünüşüne karşın, aslında bayağı sevimli bir vampir, diye düşündü Anton. Doğrusu vampirlerin çok daha korkunç olduklarını sanırdı." (S.17)

Çocuk gözüyle vampir olgusu, onunla dostluk kurması, onun dünyasını merak etmesi, uçmanın özgürlük hissi vermesi ve bunu pelerinle büyük zevkle yapması, vampirlerin çok da korkunç olmadıklarını ifade etmeye çalışması, vampirlerin varlığı konusunda ailesini ikna etme yolundaki çabası başkarakter aracılığıyla aktarılmıştır.

"Vampirler hakkında ne düşünüyorsunuz?" diye sordu.

"Vampirler mi?" dedi annesi, güldüğünü belli etmemeye çalışarak. "Bunu da nereden çıkardın?"

"Ah," dedi Anton. "Eskiden vampirler varmış."

"Eskiden," dedi babası "İnsanlar olmadık, delice şeylere inanırlardı. Mesela cadılara."

"Cücelere, cinlere, perilere de inananlar vardı," dedi annesi.(S.24)

5.1.10.Eserlerde bakış açısının karşılaştırılması

Hikâye ve roman türünde bakış açısı olay zincirinin ve bu zincirin oluşmasında kullanılan mekân, zaman, kişi kadrosu gibi unsurların kim tarafından görüldüğü, algılandığı ve kime aktarıldığı sorularına verilen yanıttır. Roman ve hikâye türünde sıklıkla görülen üçüncü tekil kişi ve birinci tekil kişi anlatıcı olarak iki anlatıcı türü vardır. Üçüncü tekil anlatıcıda anlatıcı her şeyi bilir ve görür. Kişilerin ne düşündüğünü, ne hissettiğini, hangi olayın hangi sebepleri, nerede meydana geldiğini anlatıcıdan öğrenir okuyucu. Birinci tekil anlatımında ise anlatıcı olayı yaşayan kişilerden biridir. Eğer verilen eserde olayı yaşayan kişi çocuk ise kendini kahramanının yerine koyar ve eseri zevkle okur. Bu yüzden çocuklar için eser seçilirken bu anlatıcı türüne dikkat edilmelidir. "Küçük Vampir" adlı eserde Anton adlı küçük bir çocuğun fantastiğe olan ilgisi ve vampirle olan dostluğundaki maceralar saf, çocuksu duygularla aktarılmaktadır.

"Duvarı tırmanıp birden bire yıkık mezar taşlarının, kırılmış haçların ve her tarafı sarmış yabani otların ortasında kalınca, Anton' un keyfi kaçtı." (S.50)

"Dün geceki olaylar birkez daha film şeridi gibi gözünün önünden geçmeye başladı. O gece yarısı uçuşu, aile mezarlığını ziyaret, tabuttan gelen tıkırtı, tabutta saklanması. Ve nihayet üstüne giydiği o korkunç pelerinle eve geri dönüşü." (S.59)

Zaman, mekân, olay örgüsü öğelerini birleştiren de bakış açısidir. Eserin üslubunun belirtilmesinde bakış açısı oldukça etkilidir. İncelediğimiz eser çocuk kahraman Naz'ın bakış açısıyla verilmiştir. Olaylar çocuk kahraman Naz' ın masum, saf düşüncesi ve sınırsız hayal gücüyle etkileyici bir bakış açısıyla aktarılmıştır. Eserimiz kahraman anlatıcı ve sürükleyici bakış açısına sahiptir. Bu yüzden metni oluşturan unsurlar kahramanının bilgisi, tecrübesi, hayal gücü ve yeteneği ile sınırlıdır. Onun anlattığı kadar olaylara hâkim olabiliyoruz. Aynı zamanda kahraman bakış açısı otobiyografik bir bakış açısidir. Yani anlatıcı hem yaşayan hem de anlatandır. Kahraman anlatıcı eserdeki başkarakter olabildiği gibi yan karakterler de olabilir. Burada ise başkarakter Naz'dır ve olaylar onun bakış açısıyla verilir. Naz ise yazarın çocukluğudur. Bu yüzden anlatılanlar ile anlatıcı arasındaki mesafe otobiyografik unsurlardan dolayı azdır.

"Hızır'ın yanında rahat rahat yürüyordum. Isınmışım ona."

”Gel bahçeye çıkalım,” dedi Hızır.

”Olur çıkalım.” Birlikte bahçeye çıktık. İlk yaz bahçeye gelmişti. Herşey ne kadar güzeldi. Çimenler yemyeşildi. Bahçenin ortasındaki göbeğin üstü renga renk çiçeklerle doluydu. Kapının yanında karadut ağacı vardı. Yaprakları yemyeşildi, bir şemsiye gibi açılmışlardı, duy ağacının altı gölgelikti, serindi.” (S.21)

Ben-Anlatıcı hâkimdir. Yazarın eserlerinin büyük çoğunluğu kendi yaşantısından izler taşıdığı için ben anlatıcıyı ustalıklı kullanır. Yazar aynı zamanda bazı eserlerinde tanrısal bakış açısını bazen de çoğulcu bakış açısını kullanır. Tanrısal bakış açısında anlatıcı olayın dışındadır. Olayları yaşayan değil gören ve gördüklerini anlattıklarıyla aktarandır. Kısacası tanrısal bakış açısı olayları ve durumları kişileri en ince ayrıntılarıyla bilen, gören, duyan, her şeye hâkim bakış açısıdır. Eray'ın bazı eserlerinde kullandığı çoğulcu bakış açısı ise iki veya daha fazla bakış açısının aynı eserde kullanılması (hem kahraman hem tanrısal bakış açısını bir arada kullanması) metinde yer alan olayların metindeki farklı kişilerin bakış açısıyla verilmesidir. Aynı zamanda çoğulcu bakış açısı metnin inandırıcılığını arttıran bir bakış açısı türüdür.

”Gelin, gelin, ”dedi Dut Ağacı. ”Girin yapraklarımın altına. Güneşte durmayın. Bende haber çok,” diye ekledi. ” (S.23)

”Baktım Hızır yanımdaydı. Ama babaannemin onu görmediğini anladım.”

”Keman sesini çok severim.” (S.24)

”Şöyle Paganini’ den bir parça...”dedi Hasan Bey.’’Beni başka dünyalara götürür.” (S.36)

5.1.11.Eserlerde ”Rüya” motifinin kullanılması ve karşılaştırılması

Fantastik türün önemli kalemlerinden olan Eray, eserlerinde ”rüya” motifini de sıklıkla kullanır. Rüya ise insanın bilinçaltının yansımasıdır. Rüya insanı sınırsız özgürlük tanıyan, istediğini yapma fırsatı sunan ve hayallerin sınırsız olduğu bilinçaltı dünyasıdır. Birçok medeniyette rüyalar önemli bir olgudur. Bu yüzden rüyalar sadece bilinçaltı ve geçmişin izleriyle değil aynı zamanda günlük hayattaki olayların etkisiyle de yaşanan gerçek dışı bir dünyayı temsil etmektedir. Eray için ise rüya sanatsal bir ilham kaynağı olur. Yazarın gerçek hayata dair tutkuları, özlemleri, hayalleri ve yaşanmışlıkları öyküde rüya biçiminde kurgulanır. Rüya okuyucuda etkili bir duygu bırakır. Bazı öykülerinde rüya ön plandayken bazılarında bilinçli bir hayal kurma olan

fantastik ön plana çıkar. Eserimizde daha çok fantastik öğeler vardır. Tıpkı fincanın içinden çıkan kahve telvesi yıkanırken Kont Drakula' nın yardımcısının yarım çıkması, Hızır'ın mutfağın bereketi olarak görüldüğü ve sadece Naz karakterinin onu görmesi gibi.

”Her sabah ve akşam, babaannem görmeden, hafifçe üstüne yatıyordum bu yumurtanın. Aynı kümesteki karatavuğun kuluçkaya yatıp, altındaki bir sürü yumurtadan on iki civciv çıkarttığı gibi.” Ağırılığını vermeden, yavaşça yatıyordum kaz yumurtasının üstüne. Yirmi bir gün sonra içinden bir yavru çıkacağından emindim.” (S.28)

Nesnelerin kişileştirilmesi, canlı varlık özelliği verilmesi, rüyalarda ve fantastik anlatılarda sıklıkla görülmektedir. Eserde bahçedeki dut ağacının, gülperisi Rose' un konuşturulması gibi. Eray düşler ve rüya âlemine aslında günlük hayatındaki yorgunluktan geçmişte yaşadığı zorluklardan kaçmak için rahatladığı bir dünya olarak görmektedir. Hayal dünyasıyla kendine bambaşka âlemler oluşturmakta ve eserleri ile bunu okuyucuya yansıtmaktadır. Eserimizde de Eray bir zamandan başka bir zamana, bir mekândan başka bir mekâna sıçramalar yapmakta ve farklı yaşam tarzlarını tek bir karakterle birleştirebilmektedir. Bunu fantastik öğeler ve rüyalar aracılığıyla gerçekleştirir. Böylelikle gerçeküstücülük akımına uyarak kendi tarzını eserin akışı içinde yansıtmıştır. Gerçek yerine bilinçaltına, hayal ve rüyalara önem vermektedir. Yazarın üslup ve dil özelliklerine bakıldığında rüyalar bazen hayata tutunma bazen de zorluklardan kaçış ifadesi bazen de çocukluğuna, gençliğine ve geçmişine duyulan özlemdir.

”Gözlerimi kapattım. Büyülü gece, vampirin Morita' ya dişlerini geçirmesi, lalerin ve mor salkımın şarkısı...

Gecenin büyüü bitmişti şimdilik. Kaz yumurtasını koynuma aldım. Düşünceler içindeydim. Bir yaz gecesi rüyası idi bu gece.” (S.95)

Rüya yazar için aslında bir farklılıktır. Çünkü insana yapmak isteyip de yapmadığı pek çok imkânın rüyada yapılabileceğini, fantastik ve düşsel öğelerle insanın kendine ayrı bir dünya oluşturduğunu, hatta insanın geçmişi ile yüzleşme imkânı sunduğunu görmekteyiz.

”Birden bire akıl almaz bir şey oldu. Elvis plağın içinden fırlayıp, yatağın önüne düştü. Elinde mikrofon, yerde yatarken söylüyordu şimdi, sonra yavaş yavaş doğruldu.

Gövdesi lastik gibiydi. Üstünde dar beyaz pantolon, beyaz yakası açık bir gömlek vardı. Saçları çok güzeldi, favorileri uzundu.” (S.112)

Sürrealizmin edebiyattaki ilke ve özelliklerinden biri de akla karşı olması ve bilinçaltını esas kabul etmesidir. Onlara göre sanattaki her türlü gerçek, yaratılışın kaynağı olan bilinçaltıdır. İnsan için günümüze kadar sanatın ve hayatın en önemli belirleyicisi akıl, zekâ ve mantık olmuşken, böyle bir düşünce insanı bir yandan eksik bırakmıştır. İnsan kendini tek yönlü geliştirmek zorunda kalmıştır. Gerçek, insana ulaşmak için ise onun şuur altına inilmesi ve şuuratının boşaltılması ile ancak mümkün olabilir. Bunun tek yolu ise rüyadır. İnsan da sadece rüyada tam hürriyet içindedir. Angela Sommer-bodenburg ise rüya motifini Anton adlı başkarakter aracılığıyla anlatmıştır.

”Bize Anton’ u kazandıran Anna’ ya teşekkür etmeliyiz!” diye devam ediyor Korkunç Sabine ve diğer vampirler saygılarını ifade etmek için tabutların üstünü yumruklamaya başlıyorlar.

”Ve şimdi de Anton’u gerçek bir vampir yapmalıyız!” diye bağıriyor Sabine.”

”Vampirler ona ulaşmadan Anton uyanıveriyor.” (S.131)

Bu noktada da devreye hipnotize girmektedir. Gerçeküstücülerin sanat kurallarına, ahlaki değer ve töreye karşı çıkmalarına sebep ise bu değerlerin aklın ürünü olması ve şuur altının netlik kazanmasına engel olmasıdır. Ama onların amacı bilinçaltının gizemini keşfetmektir. Akımın amacı düşüncenin gerçek işleyişini aktarmak ve düşüncenin sonucunu saf bir biçimde vermektir. Sürrealist eserler aykırılıklarla doludur. Gerçekle bağını kesmiş gibidir adeta. Bir hayal dünyasıdır. Soyutlar somut, somutlar soyut kavram olarak verilebilir. ”Küçük Vampir” adlı eserde ise okuyucuyu vampir varlığının etkisi altına alması ve yazarın onu sempatikleştirerek aktarması tamamen gerçeğe aykırıdır. Bir taraftan vampir olgusu gerçekmiş gibi verilirken diğer taraftan varlığı sadece Anton adlı çocuk karakter tarafından kabul görmektedir. Çünkü çocuklar dokuz yaş döneminde soyut varlıkları algılamamaktadır.

”Kimsenin umurunda bile değil! Biliyor musun? ” Diye alçak sesle devam etti,” geçen hafta bir kompozisyon yazmamız gerekti. Konu şuydu: Başınızdan geçen korkunç bir olay. Ben öğretmenin yanına gidip ”Vampirle ilgili bir şey yazabilir miyim?” diye sordum.

”Vampirle ilgili bir şey mi yazacaksın? Diyerek öyle bir kahkaha patlattı ki, herkes duydu. ”Vampirler sadece masalarda vardır. Hayır. Anton, bir üçüncü sınıf öğrencisi olarak, gerçek hayatta olan bir şey hakkında yazmalısın!” (S.142)

Sürrealizmin edebi eserlerdeki malzemesi aklın ve iradenin dışında kendiliğinden meydana gelen ruhsal olaylar, bilinçaltından gelen çağrışımlar ve rüyalarıdır. Akımın buradaki amacı ise olaylara müdahale edilmeden vermektir. Harikuladelik ise insan aklı ve mantığının gerçek diye ortaya koyduğu değer ve doğruları aşma eylemidir. Yazar Angela Sommerbodenburg ise bu tekniği usta bir şekilde kullanmıştır. Komik, olağanüstü ve esrarlı şeylerin bir arada olmasına bakılarak insan gerçeküstü kavramlarla yüz yüze getirilir. Böylece akıl, mantık değerini kaybeder. Çocuk aklının almayacağı kavramları kullanarak çocuğu düşünmeye ve hayal kurmaya sevk etmektedir.

”Yaşlı mısın?” diye sordu.

”Hem de nasıl”

”Ama benden çok ufaksın.”

”Ne olmuş yani? Ben çocukken öldüm.” (S.17)

Anton’ un küçük vampir Rüdiger ile karşılaşması, onun yıllar önce ölmesine rağmen çocuk yaşta olması onda bir şaşkınlık oluşturmuştur. Vampirlerin genel özelliklerinin aksine ölümsüz ama karanlıktan korkan bir küçük vampir Rüdiger olarak karşımıza çıkmaktadır. Korkunç bir vampirin korkak olarak verilmesi ise okuyucuyu şüpheye düşürmektedir ve “Nasıl olur da keskin dişli, korkunç görünümlü bir vampir karanlıktan korkar? sorusunu akla getirmektedir. Bu durum ise sürrealist eserlerde mantık aranmadığının bir göstergesidir.

”Korkmaz mısın peki?”

”Korkmaz olur muyum?”

”Bende. Özellikle karanlıkta,” dedi vampir.(S.20)

5.1.12.Eserlerde ”Vampir” izleğinin karşılaştırılması

”Vampir” kavramı denince genellikle uzun dilleri olan, teni esmer, uzun boylu, siyah bir pelerin giyen karizmatik bir adam tasviri olarak canlandırılır. Sebebi ise Kont Drakula’ ya dayanmaktadır. Ancak efsanelerde ortak özellik olarak sadece dişlerinin uzun olduğunu biliyoruz. Halk dilindeki ifadesi ise yeniden hayata dönmüş bir ölüdür;

uzun köpek dişlerini kullanarak canlıların etini yemek ve kanını içmek için mezarından çıkan bir hayalet olarak tanımlanır. Vampirleri doğru tanımlayabilmek ve anlamak için halk inanışları, Bram Stoker ve filmleri iyi analiz etmek gerekir. Çünkü vampirlerin kaynakları bu öğelerden oluşmaktadır. Özellikle 1897 yılında yayınlanan ve Bram Stoker tarafından çekilen Drakula filmi birçok romana, hikâye ve filme ilham kaynağı olmuştur. Eserlerde en çok taklit edilen edebi karakterlerdendir.

Angela Sommer-Bodenburg, kendi ifadelerine göre küçük bir çocukken çizim yapmayı ve resim yapmayı çok sever ve şehir kütüphanesinden düzenli olarak kitap ödünç alır. Bu nedenle küçük yaşlarda kendi resimlerini yapar ve kendi kitaplarını yazmaya başlar. Ancak kendisi gibi şiiirler, oyunlar ve romanlar yazan babası, ailesinde onun yazar olma arzusunu destekleyen tek kişidir. Yazara göre *Küçük Vampir'in* başlangıcı, onu en sevdikleri okuma materyalleriyle ("komik, heyecan verici ve aynı zamanda biraz korkutucu") motive etmeye çalışan okuldaki çocuklar tarafından belirlenir. Verilen vampir tanımlamalarındaki birçok özelliği eserinde kullanmıştır. Küçük vampir Rüdiger' i anlatırken kullandığı tasvirler bu ifadeleri desteklemektedir.

"Kireç gibi bembeyaz bir yüzün ortasında kıvılcımlar saçan, kan çanağı gibi ufacık bir çift göz. Kapkara bir pelerinden aşağıya dökülen upuzun, keçeleşmiş saçlar. Bir açılıp bir kapanan, koskocaman kan kırmızısı bir ağız. Her harekette iğrenç bir çatırtıyla birbirine çarpan hançer gibi sipsivri, beyaz dişler." (S.14)

"Berbat görünüşüne karşın, aslında bayağı sevimli bir vampir diye düşündü Anton. Doğrusu vampirlerin çok daha korkunç olduklarını sanırdı." (S.17)

Yazar, çocuklar ve vampirlerin bir arada olmasının imkânsızlığını fantastik unsurlar kullanarak çocuk edebiyatına farklı bir bakış açısı getirir. Çünkü o yıllarda bu tür insanların alışık olmadığı bir durumdur. Vampir olgusu daha çok korku türünde verilirken Sommer-bodenburg, eserlerinde çocuklarının merakını uyandıran, eğlenceli bir alan olarak sunar. Gifhorn kütüphanesinde okuma düzenleyen yazar, Hristiyan bir grubun kütüphaneye girişleri engellediğini görür. Ve yazarın Şeytan'ı temsil ettiğini ve bu kötü mesajların masum çocukların zihinlerine aktaracağını söylerler. O dönem için tepki alan yazar, pes etmez ve eserleri birçok dile çevrilerek dünya çapında yayınlanır. Tepkilerin sebebi ise "vampir" kelimesinin insana ürkütü gelmesidir. Ancak eseri okuduktan sonra bu ürkütücülük ortadan kalkmaktadır ve eseri büyük bir

keyifle bitirmiş oluyorsunuz. Korkunçluk ve ürkütücülükten tamamen uzaklaşıyorsunuz.

”Vampir pencerenin pervazında oturmuş, gülümseyerek kendisini içeri alması için işaret ediyordu.” (S.32)

”Ama vampir hiç üzerinde durmadı. Bir vampir ne kadar sevimli olabilirse, o kadar sevimli bir yüz takındı.” (S.42)

Oysaki yazar eser serisinde sevgi, dostluk, hoşgörü, özgüven gibi değerleri ele almaktadır ve bu değerleri çocuklara aktarmak istemektedir. Çocukların saf duygularla arkadaşlık kurduklarını ve dostluklarında duygusal bağlar kurarak değer verdiklerini göstermektedir. Küçük vampir Rüdiger’in hastalanması Anton’u çok üzmüştür ve onun için endişelenmiştir. Hasta olduğunda annesi ve babasının onunla ilgilenmesi gibi arkadaşına destek olmak istemektedir. Böyle bir durumda Anton onun tehlikeli olduğunu aklından bile geçirmemektedir. Tamamen çocuksu bir bir duyguyla yaklaşmakta ve ailesini rol model alarak bunu dostluğuna yansıtmaktadır.

”Kan zehirlenmesi mi? Bu çok tehlikeli bir hastalık değil mi? Peki şu anda ne yapıyor?” diye sordu Anton.

”Ateşler içinde yanarak tabutunda yatıyor.

”Yani ölür diye mi korkuyorsun?”

Anton başını salladı. Ağlamak üzereydi.

”Ama şu anda iyi değil. Onunla ilgilenmemiz gerekir.”

”İlgilenmek de ne demek?” diye sordu Anna.

Anlaşılan bu kelimeyi hiç duymamıştı.

”İlgilenmek, biriyle meşgul olmak, onunla oyunlar oynamak, ona bir şey okumak, öyküler anlatmak, onu teselli etmek demektir.” (S.99)

Eserde Dorothee Teyze veya Geiermeier(vampir avcısı) gibi karakterlerin kullanılması ise vampirler arasında biraz daha tehlikeli ve kana susamış birine ihtiyaç duyulmasından kaynaklanmaktadır. Amaç eseri daha eğlenceli hale getirmektir. Geiermeier ise vampirlerin düşmanıdır. Bu vampir avcısı sonraki bölümlerde düşmandan çok komik ve eğlenceli bir trajediye dönüşür. Çünkü korku faktörü uzun süre eserinde devam ettirmek istemez ama mizah devam ettirebilir niteliktedir. Bu karakterlerin tercih edilmesi ise vampir dünyası ve insan dünyası arasındaki mücadeleyi yani bakış açısına göre iyi ile kötü arasındaki mücadeleyi trajedi komik bir

şekilde yansıtmaktadır. Çünkü onların yok edilme yöntemlerini en iyi bilen vampir avcısı Geiermeier' dir.(çevirilen eserde Kargaburun olarak verilmektedir.) Yazar bu karakterle vampir özelliklerini ve yok edilme yöntemlerini de böylelikle usta bir şekilde okuyucuya sunmaktadır.

"Peki ya bu yenisi, o inanyor mu vampirlere?" diye sordu Anton. "Ne yazık ki inanyor," dedi vampir. "Bu kadarla kalsa yine iyi. Üstelik burasını Avrupa' nun ilk vampirsiz mezarlığı yapmayı da aklına koymuş." (S.48)

Geiermeier vampirlerin peşini hiç bırakmaz. Bu yüzden vampirler mezarlarını yerin altına taşımak zorunda kaldılar. Kargaburun bu mezarın giriş kapısını bugüne dek bulamaz. Ancak bu girişi bulmak için adım adım her yolu dener.

"Biliyor musun, bizi arıyor," dedi.

"Bizi mi?" diye korkuyla bağırdı Anton.

"Şşt, bizi, yani vampirleri tabii!"

"Peki niye? "

"Bizden nefret ettiği için. Cebinde ne var dersin? Tahta kazıklar ve çekiç! "

"Çok sevdiğim Theodor amcamın kalbine tahta kazık soktu. "

"Ona bir şey yapamayız. Sabahtan akşama kadar sarımsak yiyor. " (S.47)

Filmlerde ve edebiyatta çok sık rastladığımız "Kan hayattır. " sözü halk efsanelerinden modern toplumdaki gelişim sürecine kadar vampir dünyası ile ilgili bir olgu olmuştur. İnsanı hayatta tutan, üzerine yeminler edilen kan, hem fiziki hem de ruhani anlamda önemli bir yere sahiptir. Kan, insanlık tarihi boyunca önemini korumaya devam edecektir. Vampirlerin kan emmedeki asıl amacı ise kendilerini doyumak değil, psişik ya da ruhsal enerjiye ihtiyaç duymalarıdır. Ayrıca bu durum kan fiziksel yaşamı devam ettirmenin de belirtisidir. Bu yüzden kan ölümlülükle ve de ölümsüzlükle bağlantılıdır. Aşağıdaki ifadeler vampirler için kanın ne kadar önemli olduğunu destekler niteliktedir.

"Kanla beslendiğimizi biliyorsundur herhalde!(S.15)

"Vampirlerin midesi fazlasıyla hassastır da ondan, sersem! Şekerlemeler bizim için zehirdir. " (S.17)

Uzun süre aç kalmaları ise onları halsiz düşürmektedir. Açlık hissi insani bir özellik iken vampirlerin bu hissi yaşamaları ilginç bir durumdur. Çünkü onlar ölümsüzdürler ve açlıklarını kan içerek gidermektedir. Ölümsüz olmalarına rağmen

hayatlarının devamı için bunun gerekli olması kendilerini yenileyebildiklerini göstermektedir.

”Karnım korkunç aç ve bir an önce tabutun kapağını açmak istiyorum, ama başaramıyorum, yumrukluyorum, tekmeliyorum, boşuna! Ve çevredeki tabutlarda tüm akrabalarımın aynı şekilde tepindiklerini duyuyorum.” (S.21)

Başarılı bir vampir olmanın diğer bir özelliği de hayatta kalma içgüdüsüne sahip olmasıdır. Kalacak yer de onun için çok önemlidir. Güveneceği hizmetkârların olması, toprak dolu bir sandığın içinde uyumaları, zengin ve varlıklı vampirler olmaları has özelliklerdir. Eski vampir hikâyelerine ya da filmlerine bakıldığında vampir mekânları herkesten uzakta bir şatonun olmasıdır. Ancak modern vampirlerde ise mekân bir malikâne ya da tehlikeli bir durumda kolayca kaçmak için bir apartman dairesi de olabilir. Kurbanlarını ya da hizmetkârlarını hipnotize etmelerinin nedeni ise normal yiyeceklerle beslenmeyen, gündüz uyuyan, kanla beslendikten sonra ağızından kanların sızması ve bunları temizleyecek kişinin de hiçbir şeyi fark ettirmemesi gerekir. Bu yüzden vampirlerin hizmetkârları da önemli bir yere sahiptir. Bazen de arkadaşları ve çevresi onun bir vampir olduğunun farkındadır. İnsanlarda korku hissi oluşturmalarının sebebi ise çirkin, tuhaf ve insanüstü karakter özelliklerine sahip olmalarıdır. ”Naz ve Köşkteki Vampir” adlı eserde vampir olarak Kont Drakula karakteri fincandan çıkan Hasan Bey olarak verilmektedir. Yardımcısı ise yine fincandan yarım adamdır. Eray korkunç olan vampir olgusunu eserde mizahi bir üslupla, okuyucuyu korkutmaktan uzak, aksine okuyucuya keyif veren bir şekilde karakteri ”tanrı misafiri” olarak ele almıştır. Eray da eserde vampirlerin genel özelliklerini usta bir şekilde okuyucuya aktarmıştır.

”Ne tuhaf şeyler oluyor, değil mi?” diye mırıldandım.

”Fincanın içinden adam çıkıverdi.”

Hızır kulağıma eğildi.

”Kont Drakula o,” dedi. ”Ta kendisi. O ince aristokrat hatlar, o hafif kemerli burun, o gün ışığı görmemiş sarı yüz, Kont Drakula. Yani bir vampir.” (S.34)

”Ama şimdi ne yapacağım ben. Sağ tarafım yok oldu. Yıkandı, gitti.”

”Siz kimsiniz?” diye sordu Pesent Hanım.

”Ben Hasan Bey’in uşağıyım,” dedi adam.

”Misafirin uşağısın demek?”

”Evet, Taa Romanya’ dan geldim buralara.” (S.60)

Vampirlerin özelliklerine bakıldığında birçoğu tarihçilerin, halk edebiyatçılarının bilim adamlarının, vampir uzmanlarının, yazar ve film yapımcılarının uyarlamalıdır. İlk akla gelen ise korkunç bir görüntülerinin olması, dişlerinin uzun, tenlerinin beyaz, kırmızı dudakları, uzun boylu olmaları ve pelerin giymeleridir. Geleneksel anlamda bakıldığında vampirlerin dişleri uzun, sivri köpek dişlere sahip olmalarıdır. Bu dişler hayvani bir gücü çağrıştırmaktadır. Hatta kurt, fare ve yılanlarla da ilişkilendirilir. Keskin dişlerinin olması daha çok vampirlerle kurt adam arasında kurulan ilişkiden kaynaklandığı söylenir. Tırnaklar ise şeytani his uyandırmak için kullanılır. Film ve edebi eserlerde bu tırnakların oldukça uzun ve bakımlı olması dikkat çekmektedir. Eski çağlarda insanlar öldüğünde günümüzdeki gibi tabuta konularak gömülme durumları söz konusu değildir; ya doğaya bırakılır, bez parçalarına sarılır ya da mağara içlerine, kaya altlarına bırakılmaktadır. Vampirlerin mekân olarak seçimleri ise ya şatolardır ya da mezarlıklarda toplu olarak yaşamalarıdır.

”Hımm,” dedi Anton düşünceli düşünceli. ”Peki dağılsanız? Yani her biriniz ayrı bir mezarlığa...”

Vampir şiddetle karşı çıktı buna. ”Asla söz konusu olamaz. Vampirler bir arada olmalıdır!” diye bağırdı.” (S.48)

Her iki eserde de vampirlerin fiziksel özellikleri aynı verilmiştir. Ancak yaşam yerleri farklılık göstermektedir. ”Küçük Vampir” adlı eserde mezarlıklar tercih edilirken, ”Naz ve Köşkteki Vampir” adlı eserde vampirin gündelik bir yaşamdan misafir olarak ağırlanması hatta hanımların vampirin sohbetinden etkilemesi sıradan, alışılmış bir olay olarak aktarılmaktadır.

”Kont Drakula. Ünlü Vampir.”

”Kimse bilmiyor ki adamın vampir olduğunu. Çok kültürlü, hoş sohbet birisi.” (S.42)

1900'lü yıllarda ise tabutlar vampirlerin uyuma alanı olarak sembolize edilmektedir. Tabutun toprakla dolu olmasının nedeni ise onunla temas etmesi şartıdır. Bu yüzden gittikleri her yerde tabutlarını götürürler. Zamanla tabutta uyuma zorunluluğu modernizmle birlikte değiştirilmiş, dinlenme alanları olarak bodrum katları, mezarlıklar ya da kendilerini basitçe gömebilecekleri yerleri tercih etmişlerdir.

”Küçük Vampir” adlı eserde tabut sembolü ile birçok özellik verilmiştir. Ürkütücü olması gereken mezarların kalp şeklinde olması ise yazarın okuyucuya vampir varlığını ve yaşam yerlerini olumlu olarak aktardığını göstermektedir.

”*Ben de deminden beri bu minicik, sevimli tabut kimin diye merak ediyordum.*” (S.54)

”*Tuhaf bir taşıtı; kalp şeklinde! Üzerinde çok süslü, zar zor okunabilen bir yazı vardı. Acaba lkalbin ne gibi bir anlamı vardı? Birincisi aşk. Anton kıkırdadı; ama ikincisi kan! Kalbin vücutta dolaşan kanı pompaladığını kim bilmezdi ki!*” (S.71)

Vampirlerin uyku özelliği ise normal insan yaşantısının dışındadır. Onların uyuması daha çok trans durumuna benzetilmektedir. Uyanıklık durumları edebi eserlerde ya da filmlerde farklı özellikte verilebilmektedir. Uyumaları ise vampir avcıları için bir fırsattır. Gün doğumu ve gün batımı arasında uyumaları ise halk edebiyatında ya da Stoker ”Drakula” sından kalma bir özellik olduğu düşünülmektedir. Güçlerini yeniden toplamak ya da emdikleri sıvıyı sindirmek için bu uykuya ihtiyacı oldukları tahmin edilmektedir. Toprak üzerinde uyuma özellikleri ise ana vatanları ya da ilk gömüldükleri yerle ilişkilendirilir. Eğer kilise bahçesi gibi kutsal topraklara gömülmüşlerse bu yerlere katlanamazlar. Çünkü vampirlerden korunma yöntemlerinden birisi de kutsal topraktır. Halk edebiyatlarında toprak bir ihtiyaçken modern çağ vampirlerinde toprak bir zorunluluk değildir.

”*Burada, kilisenin arkasında, otlar neredeyse diz boyu olmuştu. Anton, ayrıık otlarıyla çalııkların arasından kendine yol açmak zorunda kalıyordu. Çam ağacı oralarda bir yerlerde olmalıydı; aynı zamanda yeraltı mezarlığının girişi de!*” (S.70)

”*İstersen ziyaretime gelebilirsin. Ama güneş battıktan sonra. Gündüzleri uyuruz biz.*” (S.17)

”*Vampirler gün ışığına çıkarlarsa ölürler. O yüzden geceleri işlerini tez elden bitirirler ki, güneş doğmadan mezarlarına girebilsinler*” (S.17)

İnsanüstü güçlere sahip özellikleri taşımaları da vampirleri ilgi çekici kılmakta ve insanların özendirilmesine sebep olmaktadır. Hızlı koku hassasiyeti, hipnotize etme, şekil değiştirme bunlardan bazılarıdır. Bunların dışında günümüz vampirleri de dâhil uçmak, havada asılı durmak, görünmez olmak, zamanda yolculuk yapmak, yangın çıkarmak, resimleri hareket ettirmek, telepati ile yaraları iyileştirmek, büyü yapmak, gün ışığına dayanmak gibi özelliklere de sahiplerdir. Birçok film ve edebi

eserlerde fiziksel olarak güçlü kas yapısına sahiplerdir. Bu da gücün simgesidir. Sommer-bodenburg ve Eray eserlerinde vampirleri daha çok sevimli özellikler kullanarak aktarmaya çalışmışlardır. Ancak yetişkin fantastik filö ya da eserlerde bu özellikler ürkütücü olmaktadır.

”Ahh, nasıl da zayıf düşmüşüm,” diye mızızlandı Dorothee teyze. ”Bir damlacık yiyecek olsa! Aaa, bu da nesi!” diye bağırdı. Birdenbire ses tonu tamamen değişmişti. ”Burnuma insan kanı kokusu geliyor!” (S.57)

Giyim kuşama gelince oldukça bakımlı ve şık giyinirler. Çünkü kimse bu kadar karizmatik güzel bir vampirin kana susamış olan bir canavar olduğunu düşünmez. Beyaz bir tene renk katmak için kırmızı da kullanırlar. Vampirler geçmiş dönemlerde soylu sınıfları ifade ederken, günümüz vampir anlayışında alt tabakayı da temsil edebilmektedir. Yaşadıkları çağın insanına uyum sağlamak ve toplum içinde rahat gezebilmek için giyimleri de o çağa uygun olmalıdır. ”Naz ve Köşteki Vampir” adlı eserin sonunda vampirin hallaç karakteri olduğu anlaşılmıştır. Bu da vampirin insanoğlunun yaşam koşullarına uyum sağladığını, toplum içinde rahatlıkla gizlendiğini belirtmektedir.

”Tam yatağa yatmıştık ki, bir çığlık bizi yerimizden zıplattı. Hasan Bey bağırdı.

”Vampir! Vampiri yakaladım. Tam beni ısıracakken yakaladım onu! Yardım edin bana.”

”Amcam Hasan Bey’ in üstündeki adamı ensesinden tutup, yüzünü çevirdi. Hepimiz çığlık attık onu görünce.

Hallaçtı bu! Aşağıdaki odada, yatak ve yorgan pamuklarını atan hallaç. Ağzının iki yanında sivri dişleri dışarıya doğru uzamış, kara gözlerine garip bir bakış gelmişti.

”Vampir! Vampir bu!”

”Yakalandı,” dedi Mustafa amcam. Vampiri kısıkvrak yakalamışlardı. Ağzından köpükler, tükürükler saçıyor, bağıırıyordu.” (S.134)

Uzun ve siyah olan bazen kırmızı ile renklendirilen pelerin ise yarasayı temsil eden sembolik bir kıyafettir. Çünkü vampir pelerini ile ustaca kendini gizleyebilir. Hayvani içgüdü olarak daha çok yarasa ve kurtlara benzetilirler. Yarasaya benzetilmesinde birçok haklı yönleri vardır. Daha çok Orta ve Güney Amerika'da ve ABD'nin bazı güney bölgelerinde bulunan yarasalar boyut olarak küçük olmaları, kanla beslenmeleri, büyük gözleri, keskin dişlerinin olmaları, alt dudaklarının yarık

olması ve korkunç bir görüntüye sahip olmaları bakımından vampirlerle ilişkilendirilebilir. Yarasalarda hayatta kalabilmek için kan içerler. Salyasında kanın pıhtılaşmasını önleyen kanın sürekli sıvı halde tutan bir maddeye sahiptir. Bu yüzden vampirler kanı son damlasına kadar emerler.

”Sana bir şey getirdim! ” dedi ve pelerinin altından aynı modelde ve aynı siyahlıkta ikinci bir pelerin çıkardı. Bunun sahici bir vampir pelerini olduğunu hemen anladı Anton. Çünkü her tarafı kan lekeleriyle doluydu. Nemli toprak, çürük tahta ve leş gibi mezar havası kokuyordu.” (S.42)

Edebi eserlerde cadılar, kurt adamlar, vampirler üçlüsü söz konusu olduğu zaman onlardan korunma yolları da farklılaşmaktadır. Cadılar büyü yapabilir, kurt adamlar gizlice takip edip parçalayabilir, vampirler ise her ikisi ya da daha fazlasını yapabilir. Onları öldürmeye gücü yetmese de onlardan korunmak için bazı maddeler kullanılabilir. Sarımsak ve haç bunlardan bazılarıdır. Bunların dışında kutsal su, tuz, mum, tütsü ve çanlar da onlardan korunmak için kullanılmıştır. Sarımsak özellikle vampirler öldükten sonra da onu yok etme yöntemi olarak kullanılmıştır. Halk edebiyatı örneklerinin birçoğunda ya da Drakula da vampir öldürüldükten sonra ağzına sarımsak doldurularak ölen kişilerin vampire dönüşmeleri engellenir. Kapı ağzlarına, cam kenarlarına kadar sarımsak konulur. Vampirlerin duyma, görme, koku alma duyuları çok gelişmiş olduğu için onlardan korunmak da oldukça etkili olduğu bilinmektedir.

”Ha şu tah...tah...”Anton tahta kazık diyecekti az kalsın, ama son anda kendine hakim oldu. Vampirin tahta kazıktan bahsedilince nasıl tepki gösterdiğini görmüştü bir kere.” (S.85)

”Mezarlık bekçisi. Adamın koyu renkl iş önlüğünün cebinden tahta kazıklar ve kocaman bir çekiç sarkıyordu.” (S.108)

Vampir efsanelerine göre korunma yollarından diğerleri de haç ve kutsal sulardır. Ancak modern vampir anlayışında bu kutsal değerlerle vampirler dalga geçer. Tam tersine insanları bunları kullandıkları için aşağılarlar. Halk edebiyatında haç, vampirin vücuduna dokundurduğunda onu yaktığını ve iz bıraktığına inanılır. Ayrıca onun bütün gücünü alır.

”Duvarı tırmanıp birdenbire yıkık mezar taşlarının, kırılmış haçların ve her tarafa sarmış yabani otların ortasında kalınca, Anton’ un keyfi kaçtı. Tuhaf bir sessizlik sarmıştı ortalığı ve ay ışığında mezarlık kasvetli ve gerçekdışı görünüyordu.” (S.50)

Öldürme yöntemlerine gelince en bilineni vampirin kalbine kazık çakmaktır. Sadece kalbine kazık çakmakla kalınmaz. Bazı kabilelerde vampirin kan emmemesi için diline çubuklar ya da şişler takılırdı. Kazıklar genellikle elle şekil verilerek ardıç, akdiken, dişbudak, yabangülü ya da geyik dikenini gibi sert keresteli ağaçlardan yapılır. Diğer bilinen yok etme yöntemleri de güneş ışığıdır.

”Neyse, bir akşam, o iğrenç güneş battığında uyanıyoruz.” (S.21)

6. SONUÇ

Çağdaş edebiyat çerçevesinde ele alınan Nazlı Eray' ın "Naz ve Köşkteki Vampir" adlı eser ile Angela Sommerbodenburg' un "Küçük Vampir" adlı eseri Türk ve Alman kültüründe vampirler başlığı altında karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Her iki eser sürrealist özellikler taşımaktadır. Eray ve Sommer-bodenburg dönem özelliklerini eserde usta bir şekilde kullanmışlardır. Türk edebiyatındaki önemli temsilcileri Orhan Veli, Sezai Karakoç, Cemal Süreyya, İlhan Berk, Turgut Uyar ve Ece Ayhan'dır. Eray ise sürrealist edebi özellikleri fantastik eserlere uyarlamada çağdaşlarından ayrılmaktadır. İncelemiş olduğumuz eserde vampir olgusunu, rüya motifini çocuk okuyuculara korku türünden uzaklaşarak mizahi bir şekilde aktarmıştır. Sommer-bodenburg ise hem yazar hem bir ressamdır. Sürrealizmi resimlerine ve ele aldığımız eserde farklı bir bakış açısıyla yansıtmıştır. "Vampirler ile dostluk kurulamaz." bakış açısını "Küçük Vampir" adlı eseri yayınlamak bu ön yargıyı tamamen yıkmıştır ve ilk kitabı 1979'da yayınlanır.

Angela Somer-bodenburg ise otuzdan fazla dile çevrilen "Küçük Vampir" adlı eseri vampir kültürünü gotik türden çıkararak çocuk okuyuculara fantastik eser olarak sunmuştur. Öğretmen olan Sommer-bodenburg çocukların hayal dünyalarını zenginleştirmek ve korkularından uzaklaştırmak için kendi çocukluğundan esinlenerek onlara mizahi bir hayal dünyası oluşturmuştur. Ürkütücü olan vampir özelliklerinin çocuk bakış açısıyla ve hayal dünyasıyla yoğurmuş, okuyucuya vampir olgusunu sempatikleştirerek aktarmıştır. Eserler çağdaş edebiyat özelliklerinin yanı sıra postmodern özellikler de taşımaktadır. Daha özgürlükçü bir bakış açısına sahip olan postmodernizm fantastik, popüler kavramlara dönüşmüştür. Yazarlar eğlenceli hale gelen bu edebiyat akımında eserlerinde mitoloji, tarihi, dinsel, folklorik özelliklerden yararlanmışlardır. Anlatılarda yazar ve anlatıcının varlığı sürekli hissettirilmiştir. Anlatıların kurgu olduğu, sürrealist özellik olarak gerçeğe aykırılık, çocukluğa özlem duygusu vurgulanmıştır.

Türk edebiyatının ve Alman edebiyatının postmodern gelişimini etkileyen özellikler ve bu eserlerin ortaya çıkmasına zemin hazırlayan sebepler de bu bölümde aktarılmıştır. Çağdaş alman edebiyatının gelişiminde ise sürrealizme geçiş döneminde dadaizmin etkisi görülmektedir. Özellikle Freud'un psikoanaliz yaklaşımı psikoloji

alanında kullanılırken sonraki süreçte edebiyata da yansımaları görülmüştür. Bilinçaltı ve rüya motifinin edebiyattaki etkisi incelediğimiz eserde karşılaştırma bölümünde verilmiştir. İnsanlar kendi gerçekliğini bilinç dışında aramış, sarhoşluk ve rüya deneyimlerini sanatsal ilham kaynağı olarak kullanmıştır. Sigmund Freud ise gerçekçiliğe rasyonel olmayan bir yaklaşım getirir ve hayalleri ön plana çıkarır. Eray ve Sommer-bodenburg "Küçük Vampir", "Naz ve Köştekteki Vampir" adlı eserlerinde adeta gerçekçiliğe savaş açmış gibidir. Olması mümkün olmayan durumları hayal dünyasında ve rüya durumunda mümkün kılınabilir bir şekilde gerçekleşmesi okuyucuya başarılı bir şekilde aktarmıştır.

Rüya motifi sürrealist edebiyatta yaygın bir unsurdur. Yazarlar rüya görüntülerini gerçeküstü bir atmosfer yaratmak ve okuyucuyu gerçeklerin ötesinde bir dünyaya götürmek için kullanırlar. Çağdaş alman edebiyatının tarihsel gelişim sürecinde postmodern edebiyat özelliklerinin verilmesindeki amaç ise hayaller, hayal gücü ve hayal gücünün çekiciliğinin edebiyatta ne kadar etkili olduğunu göstermektedir. Çünkü zaman, mekan ve nostalji bağlamında çok boyutluluk söz konusudur. Artık mutlak gerçek diye bir şey yoktur. Önemsiz edebiyat olarak kabul edilen metinler bile korku, merak ve duygu uyandırmak için kullanılmaktadır. Eski yaşam ve ifade biçimlerine duyulan özlem nostaljik bir atmosfer oluşturmaktadır. Bu yüzden her iki kadın yazarımız geçmişine, çocukluğuna olan özlemini postmodern özellikleri kullanarak fantastik bir tür olarak okuyacağı eğlenceli bir biçimde sunmuştur.

Birinci bölümde ise eserlerimiz çocuk edebiyatı olarak nitelendirildiği için Türk ve Alman çocuk edebiyatındaki gelişimi ve özellikleri aktarılmıştır. Yazarlarımız eserlerini oluştururken çocuk bakış açısıyla oluşturmuş ve çocuk gözüyle olayları ele alarak empati kurmuştur. Bu yüzden eserler ele alınırken karşılaştırmalı çocuk edebiyatının özellikleri ve yöntemlerinden yararlanılmıştır. Ayrıca çocuk edebiyatını oluşturan alanlar, çocuk edebiyatının önemi, çocuk edebiyatında hikâye ve roman özellikleri detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Türk çocuk ve gençlik edebiyatında 1070 ile 1858 yılları arasında tam olarak çocuklar için eserler yazılmasa da çocukların yararlanabileceği eserler verilmiştir. Dede Korkut buna en güzel örnektir. Çocuk edebiyatının Türk edebiyatındaki gelişimi ise klasik, hazırlık, kuruluş, gelişme ve yaygınlaşma dönemlerinin oluşmaktadır. Çocuk dergilerinin çocuk edebiyatında

önemli bir etkisi vardır. Türk halkı ilk çocuk gazete ve dergileriyle Tanzimat ile tanışmıştır. Başlangıçta ağır bir dil kullanılsa da yayınevleri çocuklara hitap etmek adına içerik ve dil bakımından sadeleşmeye gitmiştir.

Alman çocuk edebiyatına bakıldığında ise kökeni Ortaçağa kadar dayanmaktadır. Ancak amaç o dönemde çocukları eğitmek değildir. Onlara dini öğütleri ve toplum kurallarını yetişkinlere yönelik edebi metinler üzerinden aktarmak olmuştur. Önemli olan metnin konusunu ve dilsel işleyişinin çocuk dostu görülmesi ve onların gözünde çocuklar ve gençler için bir zenginlik olmasıdır. Alman çocuk edebiyatının tarihsel gelişiminde ise aydınlanma dönemi çığır açıcı niteliktedir. Başlangıç ve orta dönemlerinde Avrupa aydınlanması çocuk ve gençlik ve edebiyatının sosyalleşme edebiyatı olarak geleneksel tanımına bağlı kalır ve eğitim konularında kesinlikle faydacı olan, yeni ortaya çıkan, burjuvazi edebiyatın geleneksel didaktik biçimleri ile yetinir. Burada ilk kez ilan edilen çocukların dünyalarına yönelik tematik yoğunlaşmanın tarihsel geçmişine bakıldığında modern çocuk edebiyatının temel özelliklerinden birinin olduğu görülmektedir. Eskiden daha genel bir edebiyat olarak görülürken sonraları çocukları ve onların dünyasına odaklanılması gerektiğine dönüşmüştür. Bu yüzden çocuk edebiyatı reformu kültürel bir modernleşme olarak tanımlanabilir. Bir anlamda aydınlanma dönemi çocuk edebiyatı açısından bir dönüm noktasıdır.

1970'lerden itibaren ise yeni çocuk edebiyatında çocuklar egzotik oyun ve macera dünyalarından geri getirilerek insan haklarını savunmaları beklenen gerçek hayata yerleştirilirler. Çocukların öznellikleri, iş dünyaları, değişken ruh halleri, duyguları, hayalleri, korkuları ciddiye alınmaktadır. Sommerbodenburg bunun için öğretmenlik döneminde öğrencilerinin görüşlerini dikkate alarak "Küçük Vampir" adlı eserini oluşturmuştur. Eray ise çocukluğuna olan özlemine yine bir çocuk bakış açısıyla yansıtmıştır. Hızla gelişen medyanın etkisiyle çocukların ve gençlerin sosyalleşmesi giderek daha da önem kazanmıştır. "Küçük Vampir" adlı eser seri film şeklinde çekilmiş ve TV kanallarında yayınlanmıştır. Birçok ülkede radyo oyunu olarak geniş kitlelere ulaştırılır. Ünlü TV kanalları ARD, RTL, SAT 1, Nickelodeon ve Kinderkanal yayınlanmıştır. Uzun metrajlı film olarak Almanya ve İngiltere'de gösterime girerek Almanya Film Ödülünü "Çocuk ve Gençlik Filmleri" dalında kazanır.

Çocuk edebiyatı hikâye ve romanları, olay örgüsü, bakış açısı, karakterler, mekan ve zaman özellikleri açısından incelenmiştir. Bu özellikler açısından hikâye ve romanlar benzer özellikler taşımaktadır. Olay örgüsü zamana bağlı olarak neden sonuç ilişkisi içerisinde serim, düğüm, çözüm bölümleri şeklinde aktarılmaktadır. Kişi kadrosu ise çocuk hikâyelerinde ve incelediğimiz eserde sınırlı sayıdadır. Çocukların olayları ve kişileri akılda tutması bakımından sınırlandırılmıştır. Çünkü çocuk okuyucu eseri genelde kendini başkahramanın yerine koyarak okur. Mekân da diğer unsurlar kadar önemlidir. Okuyucu mekân tasvirlerinin etkileyici bir şekilde sunulması ile mekânları gözünde canlandırır. Çünkü olay örgüsü zamana ve mekâna göre değişiklik göstermektedir. Ruh halindeki değişimler çoğu kez bu ögeye bağlı olarak değişmektedir. Karşılaştırmalı edebiyat bilimi ise metnin oluşma aşamasıyla değil oluşma aşaması sonrasında ortaya çıkan ürünün farklı bağlantılar ve ilişkilerle oluşup oluşmadığını araştıran bir inceleme yöntemidir. Eserlerimiz bu çerçevede ele alınmıştır. Karşılaştırmalı edebiyatın yararlandığı bilim dalları ise izlek bilim, motif, edebi mit, imge bilim, metinler arasılığıdır. Eserler metne bağlı incele yöntemine göre karşılaştırılmış ve çoğulcu yöntem kullanılmıştır. Metin karşılaştırmalarında bu özelliklerin yanı sıra eserlerin hangi değerleri aktardığı da önemlidir.

Bilgi aktarımının hızlı ve çeşitli olduğu günümüz dünyasında çocuk edebiyatı hem çocuğu içeren hem de edebiyatı kavrayan bir kavramdır. Hikâye ve romanlarda değer eğitimi ve aktarımı açısından oldukça etkilidir. Ele alınan eserlerde farklı varlıklar arasında kurulan dostluk, saygı, yardımseverlik, çocukluk değerlerinin önemi gibi kavramlar üzerinde durulmuştur. Çocuk eserlerinin toplumsal değerlere aktarmada etkili olduğu düşünülmektedir. Özellikle Sanayi Devrimi ile birlikte çalışma hayatına atılan kadın, kendi tecrübelerini, toplumun kabul ve değerlerini çocuğuna aktaracak vakti bulamamakta, çalışma hayatının zorluklarından dolayı daha az birlikte vakit geçiren aile bireyleri arasında iletişim azalmaktadır. Bu da değer aktarımını olumsuz yönde etkilemektedir. Burada çocuk kitapları ve dijital sektör devreye girmektedir. Değerler eğitimi kitaplarla, oyunlarla ve filmlerle aktarılmaya çalışılmaktadır.

İncelemenin devamında ise çocuk edebiyatında fantastik kavramı ve özellikleri açıklanmıştır. Eserlerimiz fantastik unsurlar kullanılarak oluşturulmuştur. İçerisinde gizem, olağanüstü, vampir gibi kavramları bulundurmaktadır. Çünkü çocuklar

fantastik edebiyat sayesinde düş güçlerini harekete geçirirler. Bu tür ürünler çocuklar üzerinde daha eğitici bir rol üstlenmektedir. Mitolojik ve tarihi karakterlerin yer aldığı eserlerdeki kahramanlar, cesaret, kahramanlık, vatanseverlik ve doğaya saygı gibi değerleriyle çocuklara rol model olurlar. Bu sayede onların doğruyu ve güzeli öğrenmelerine katkıda bulunmaktadır. Çocukların hayal dünyasını geliştirmek ve onlara sorgulamayı öğretmek için her iki yazar da fantastik unsurları başarılı bir şekilde kullanmıştır.

Fantastik genelde doğaüstü unsurlar ve bu unsurların yarattığı etkiler olarak tanımlanmaktadır. Ancak fantastik edebiyat aynı zamanda dil, izlek, kullanılan anlatım teknikleri açısından farklılık göstermektedir. Fantastiğin amacı öngörülemez bir dünya oluşturmaktır. Okurun bilinçaltına, bastırıldığı korkularına, geçmişine gönderme yapılır. Eserde ele alınan çocukluğa özlem, hayal dünyasının sınırsızlığı bunlara örnektir. Bu bağlamda gerçeklerin ihlal edildiği fantastik eserlerde kahraman ortaya çıkan sıradışılık karşısında tedirginlik veya kuşku duyar. Korkular ise bu anlamda çocuk bakış açısıyla yansıtılmıştır. Vampir ve Hızır karakterlerinden başkarakter Anton ve Naz ilk başta çok korkmuşlardır ancak onların dost canlısı gösterilmesi ile arasında muhteşem bir arkadaşlıkla birlikte güven duygusu da geliştirilmiştir. Böylelikle gerçekleşmesi mümkün olmayan kavramlar olasılıklı hale getirilmiştir. Çünkü fantastik edebiyat imkânsız olandan kaynağını alır.

Üçüncü bölümde ise "Vampir nedir?", vampir özellikleri, Türk ve Alman kültüründeki vampirlerin varlığı ve tarihsel süreci ele alınmıştır. Vampir kavramı her iki kültürde de farklı kavramlarla ifade edilmektedir. Ancak taşıdıkları özellikler bakımından benzerlikler de göstermektedir. Vampir genellikle uzun dişleri olan, teni esmer, uzun boylu, siyah bir pelerin giyen, karizmatik bir adam olarak tasvir edilir. Ancak "Küçük Vampir" adlı eserde çocuk vampir olarak karşımıza çıkmaktadır. Vampirlerin nitelikleri, çocuk vampir Rüdiger karakteri aracılığıyla sunulmaktadır. "Naz ve Köşkteki Vampir" adlı eserde ise Kont Drakula mizahi bir şekilde ele alınmıştır. Verilen ürkütücü özelliklerden uzaklaşarak aristokrat, hoş sohbet ve çok kültürlü bir karakter olarak yansıtılmaktadır. Bu özelliklerin dışında vampirler dünyanın her yerinde farklı isimlerle anılmaktadır. Geçmişten günümüze yaşam yerleri, tarzları, fiziksel özellikleri de hikâye, roman ve filmlerde de zamana göre değişikliğe uğramıştır. Yaşam yeri olarak şatolar, ormanlar verilirken günümüzde

sıradan evde yaşayabildikleri, insani özelliklere uyum sağlayarak toplum içinde gizlenerek yaşayabildikleri verilmektedir.

Eserlerde, kan, ölümsüzlük ve vampirlerin yok edilmesi temaları öne çıkarılmıştır. Çünkü ölümsüzlük, sonsuz olmak okuyucuyu etkilemektedir. Ancak vampirleri yok etme yöntemi, acı ve ızdıraplarla doludur. Giyim bakımından şık ve bakımlıdırlar. Kont Drakula karizmatik bir şekilde aktarılırken "Küçük Vampir" adlı eserde Rüdiger saçları karmaşık ve pelerini parçalanmış, küf kokan bir karakter olarak ifade edilir. Pelerin vampirlerin ayrılmaz bir parçasıdır. Ancak "Naz ve Köşkteki Vampir" adlı eserde pelerin kavramından hiç bahsedilmez. Sadece Kont Drakula'nın vampir olduğu ve tehlikeli olduğu anlatılır. Bu eserde daha çok Naz ve Hızır dostluğu, çocukluğa özlem ve Naz'ın büyüme sürecinde yaşadığı maceralara tanıklık ediyoruz. "Küçük Vampir" adlı eserde ise Anton ile küçük vampir Rüdiger arasında gelişen dostluk ve ailelerin tanışma sürecindeki maceraları ele alınmıştır.

Dördüncü bölümde ise iki kadın yazarın yaşamı, edebi kişiliği ele alınmış; benzerlik ve farklılıklar ortaya koymaya çalışılmıştır. Doğum tarihleri birbirlerine çok yakın olan dünyanın farklı yerlerinde yaşasalar da benzer üsluba sahip olan yazarlarımız fantastik ve sürrealist özellikleri bu eserlerine yansıtmakta oldukça uzundur. Dönemin özelliklerini ve fantastik yaşamı çocuk bakış açısıyla muhteşem bir şekilde sunmuştur. Ayrıca her ikisi de korku özelliği gösteren fantastik unsurları mizahi biri üslupla olağan dışı bir biçimde ele almıştır. Bu karşılaştırmalı çalışmayı ele alırken amacım Türk ve Alman kültüründe vampir mitinin, halk inançlarının, edebi, tarihi ve sosyolojik olarak nasıl algılandığı ve eserlere nasıl yansıtıldığını ispat etmektir. Vampir kavramının eserlerde korku unsuru olarak kullanılması çocuk edebiyatında bu anlayışı değiştirmiştir. Çocuk edebiyatında okuyucu korkudan uzaklaştırılıp aksine vampir dünyasını özendirir hale getirmiştir. Korku edebiyatı hayatımızda hep var olmuştur. Ancak çocuk edebiyatına korku olarak değil çocukların ve gençlerin hayranlıkla takip ettiği eserler olmuştur.

Beşinci bölümde ise eserler karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Öncelikle yazarların hayatı ve üslup özelliklerindeki farklılık ve benzerlikler dikkate alınmıştır. Eserlerden örnek cümleler verilerek bu özellikler aktarılmıştır. Konu bakımından bir karşılaştırma yapılmıştır. Her iki eserde de çocuk karakterler dikkate alınarak mümkün olmayan dostluklar kurulmuş ve bu süreçte yaşanan maceralar dikkate alınmıştır.

Dostluğun ve çocukluktan büyüme çağına geçiş sürecinde özlenen durumlar verilmiştir. Fantastik unsurlar bakımından da karşılaştırılan öğelerden yararlanılmıştır; uçma, mekân değişimi, fiziksel başkalaşım, ortadan kaybolma, görünmeme, zamanlararası yolculuk, reel/yapay dünya karşılaştırılması gibi fantastik öğelerin karşılaştırılması örnekler verilerek ispat edilmeye çalışılmıştır. Fantastik unsurlar dışında eserlerde aktarılmak istenen değerler, vampir unsurunun sempatikleştirerek aktarılması, gotik unsur olarak mekânsal özelliklerin verilmesi, olasılıksız ögesinin kullanılması, kişi kadrosu, eserdeki bakış açısı hâkimiyeti, sürrealist özellik olarak rüya motifinin kullanılması, vampir izleği bakımından karşılaştırılması eserden örnek cümleler kanıt gösterilerek verilmiştir. Bütün bu incelemelerin neticesinde oluşturulan varsayımlarla şu sonuçlara varılmıştır:

*Vampir mitinin iki kültürde de farklı algılandığı ve eserlere değişik şekillerde yansıtıldığı görülmektedir.

*Her iki eserde de mitolojik unsurlar ve vampir kavramı, korku ögesinden uzak, heyecan ve merak uyandıran bir biçimde sunulmuştur.

* Çocuk edebiyatında fantastik öğelerin kullanımı, okuma ve değer aktarımında etkili bulunmaktadır.

*Vampir ve vampir olgusu ile ilgili tez, makale ve kaynak kitaplar okunurken halk inançlarının etkisi, korku hissiyatı oluştursa da eserlerin karşılaştırma bölümünde bu duygudan uzaklaşmıştır. Eserler çocuk edebiyatı ve fantastik tür olduğu için korku yerini heyecana ve sempatikliğe bırakmıştır.

7.KAYNAKÇA

- Aksüt-Çobanoğlu, S. (2014). Sadık Yemni'nin romanlarında halk kültürü unsurlarının belirlenmesi ve incelenmesi (Tez No. 361795) [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi].<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=Uda0BtN-SdYmMwJT76Vo-g&no=VFeTJSpC0sLEaYmQLIR7dw>
- Anette Kautt, (2016), Phantastische Literatur. In: Rossipotti Literaturlexikon,https://www.rossipotti.de/inhalt/literaturlexikon/genres/phantastische_literatur.html erişim tarihi: 03.06.2024.
- Anette Kautt, (2012), Kinder- und Jugendliteratur. In: Rossipotti-Literaturlexikon, https://www.rossipotti.de/inhalt/literaturlexikon/sachbegriffe/kinder_und_jugendliteratur.html Erişim Tarihi: 03.06.2024
- Anohin, A.V., Karadavut, Z., & Meyermanova, J. (2006). *Altay Şamanlığına Ait Materyaller*. Kömen.
- Atalay, İ. (2019). *Karşılaştırmalı Edebiyat ve Çocuk Edebiyatında Göç*. Hiperlink eğitim.
- Ayar, P.A. (2018). *Türkçe Edebiyatı Varla Yok Arası Bir Tür Fantastik Roman*. İletişim Yayınları.
- Aydın, M. (2003). Gençliğin Değer Algısı: Konya Örneği. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(3), 121-144.
- Aygün, A. Anıl(2020). The Geneology of Bram Stoker's Dracula: An evolutionary literary analysis of the vampire in literature as a meme (Tez No. 629510)[yüksek lisans tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> erişim tarihi: 28.07.2024.
- Aytaç, G. (2021). *Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi*. Doğu Batı Yayınları,
- Aytekin, Mesut(2006) Korku sinemasında vampir filmleri ve korku sinemasının tarihsel sürecinde değişen vampir imgesi (Tez No. 219077) [yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> erişim tarihi: 28.07.2024.
- Ayverdi, S. (2008). *Ateş Ağacı*, Kubbealtı.
- Basilov, V.N. (1996). *Chosen by the Spirits*. Shamanic World: Rituals and Lore of Siberia and Central Asia. Edt: Marjorie M. Balzer. North Castle Books.

- Beydili, C. (2015). *Türk Mitolojisi Ansiklopedi*. Yurt Yayınları.
- Bohlin, K. E. (2005). *Teaching charecter Education Through Literature*. Routledge Falmer.
- Bulut, F. & Şimşek, Ş. (2022). Çocuk edebiyatı eserlerinde mitik görünüm: “Yeşim Taşı Efsanesi Gizemli Kitap” örneği. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (29), 173-192. DOI:10.29000/rumelide.1164051
- Coates, Marcus(2008) Keeping the vampire alive: image and textual transformations (Tez No. 239450) [yüksek lisans tezi, Fatih Üniversitesi].
- Curtubaylani M. (2007). *Karaçay Malkar Mifli*. Nalçık.
- Çetişli, İ. (2006). *Batı Edebiyatında Edebi Akımlar*. Akçağ Yayınları.
- Çobanoğlu, Ö. (2003). *Türk Halk Kültüründe Memoratlar ve Halk İnançları*. Akçağ yayınları.
- Çobanoğlu, Ö. (2021). *Türk Halk Kültüründe Memoratlar ve Halk İnançları*. Akçay Yayınları.
- Dilek, İ. (2013). *Türk Mitoloji Sözlüğü*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Dumanlı Kadızade, E., & Sakar, C. (2018). Angela Sommer-Bodenborg'un Küçük Vampir Serisinde Yer Alan Fantastik Ögeler. *Electronic Turkish Studies*, 13(27), 623-639. DOI: 10.7827/TurkishStudies.14652
- Ecevit, Y. (2001). *Türk Romanında Postmodernist Açılımlar*. İletişim Yayınları.
- Edginton, W. D. (2002). To Promote Character Education, Use Literature For Children and Adolescents. *The Social Studies*, 93(3), 113-116.
- Erattır, A.E. (2021). Nazlı Eray’ın Eserlerinde Fantastik Unsurlar (Hikâyelerinde ve Romanlarında) (Tez No. 687420) [Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversite]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Erişim Tarihi: 05.08.2023
- Ewers, H. H. (2008). Geschichte der deutschen Kinder-und Jugendliteratur. Eine problemgeschichtliche Skizze. *Homepage von Hans-Heino Ewers, Frankfurt am Main*.
- Gaydarçı, G. (1991). *Gagavuz Türkçesi Sözlüğü*. T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Giovanni S. (1997). *Dehşetin Kapıları*. Kamer Yayınları.

Guiley, R. E. (2000). *Encyclopedia of Mystical and Paranormal Experience*. Castle Books

Halstead, J. M., & Taylor, M. J. (2000). Learning and Teaching About Values: A Review of Recent Research. *Cambridge Journal of Education*, 30(2), 169-202.

Heidi, Hein-Kircher(2013), "Deutsche Mythen" und ihre Wirkung
<https://www.bpb.de/shop/zeitschriften/apuz/156772/deutsche-mythen-und-ihre-wirkung/> erişim tarihi: 03.06.2024.

https://de.wikipedia.org/wiki/Angela_Sommer-Bodenburg Erişim Tarihi: 03.06.2024

https://de.wikipedia.org/wiki/Kinder-_und_Jugendliteratur Erişim Tarihi: 08.08.2023

https://de.wikipedia.org/wiki/Kinder-_und_Jugendliteratur erişim tarihi: 03.06.2024.

https://de.wikipedia.org/wiki/Kinder-_und_Jugendliteratur erişim tarihi: 03.06.2024.

[https://de.wikipedia.org/wiki/Kinder-_und_Jugendliteratur#:~:text=Kinder%2D%20und%20Jugendliteratur%20\(kurz%20KJL,elektronische%20Texte%20ebenso%20wie%20H%C3%B6rb%C3%BCher.\)](https://de.wikipedia.org/wiki/Kinder-_und_Jugendliteratur#:~:text=Kinder%2D%20und%20Jugendliteratur%20(kurz%20KJL,elektronische%20Texte%20ebenso%20wie%20H%C3%B6rb%C3%BCher.))

[https://de.wikipedia.org/wiki/Kinder-_und_Jugendliteratur#:~:text=Kinder%2D%20und%20Jugendliteratur%20\(kurz%20KJL,elektronische%20Texte%20ebenso%20wie%20H%C3%B6rb%C3%BCher_05.08.2023\)](https://de.wikipedia.org/wiki/Kinder-_und_Jugendliteratur#:~:text=Kinder%2D%20und%20Jugendliteratur%20(kurz%20KJL,elektronische%20Texte%20ebenso%20wie%20H%C3%B6rb%C3%BCher_05.08.2023)) erişim tarihi: 03.06.2024.

https://de.wikipedia.org/wiki/Phantastische_Kinder-_und_Jugendliteratur erişim tarihi: 03.06.2024.

<https://de.wikipedia.org/wiki/Vampir#:~:text=Einige%20Quellen%20verorten%20den%20Ursprung,Albanien%2C%20Serbien%20und%20in%20Griechenland> Erişim Tarihi: 05.08.2023

<https://de.wikipedia.org/wiki/Vampir#:~:text=Einige%20Quellen%20verorten%20den%20Ursprung,Albanien%2C%20Serbien%20und%20in%20Griechenland.>
Erişim Tarihi: 03.06.2024

<https://doi.org/10.1080/713657146>

<https://fantasyguide.de/sommer-bodenburg-angela-autorin.html> Erişim Tarihi: 03.06.2024

<https://fantasyguide.de/sommer-bodenburg-angela-autorin.html>) erişim tarihi: 01.06.2024

<https://fantasyguide.de/spezial-angela-sommer-bodenburg-25jaehriges-jubilaem-der-kleine-vampir/interview.html#top> Erişim Tarihi: 03.06.2024

<https://gunisigikitapligi.com/kitaplar/kim-takar-salatalik-krali/> erişim tarihi: 03.06.2024.

<https://lektuerehilfe.de/merkmale-textsorten/epik/roman/jugendroman>) erişim tarihi: 03.06.2024.

<https://sozluk.gov.tr/> erişim tarihi: 03.06.2024.

<https://sozluk.gov.tr/2005> erişim tarihi: 03.06.2024.

<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> erişim tarihi: 28.07.2024.

<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> erişim tarihi: 28.07.2024.

https://tr.wikipedia.org/wiki/Angela_Sommer-Bodenburg Erişim Tarihi: 03.06.2024

<https://tr.wikipedia.org/wiki/Drakula> erişim tarihi: 03.06.2024

<https://tr.wikipedia.org/wiki/Drakula> erişim tarihi: 03.06.2024.

<https://www.buecher-wiki.de/index.php/BuecherWiki/Kinder-UndJugendliteratur#> erişim tarihi: 03.06.2024.

<https://www.canyayinlari.com/sams-ile-bir-hafta-9789750718458> erişim tarihi: 03.06.2024.1

<https://www.duden.de/rechtschreibung> erişim tarihi: 29.07.2024

<https://www.kitapyurdu.com/kitap/vaay-panama-ne-guzelmis/244612> Erişim Tarihi: 03.06.2024

https://www.rossipotti.de/inhalt/literaturlexikon/sachbegriffe/kinder_und_jugendliteratur.html erişim tarihi: 03.06.2024.

<https://www.turkedebiyati.org/surrealizm-gercekustuculuk/> erişim tarihi: 03.06.2024.

İnayet, A. (2008). Hanyu Wailaici Cidian'a (HWC) Göre Çinceye Geçen Türkçe Kelimeler Üzerine. *Turkish Studies*, 3(1), 278-295.

Karagöz, B. (2009). Yapılandırmacı Yaklaşımına Göre İlköğretim 6 ve 7. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Değerlerin İncelenmesi (Muğla İli Örneği) (Tez no. 235315) [Yüksek Lisans Tezi, Muğla Üniversitesi].

<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay> erişim tarihi: 03.06.2024.

- Karatay, H., Destebaşı, F., & Demirbaş, M. (2015). Çocuk Edebiyatı Ürünlerinin 6, 7. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Karakter Gelişimine Etkisi. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(2), 123-140.
- Kardalevska, Aleksandra(2021). Göçebe Vampir: Sözlü kültüründeki oluşumundan çağdaş sinemadaki sunumuna vampir imgesi (Tez No. 660663) [doktora tezi, İstanbul Üniversitesi].
- Karg, B., Spaite A., & Sutherland, R., (2011). *Her Yönüyle Vampir. Kazıklı Voyvoda' dan Vampir Lestat' a Kadar Edebiyatta, Filmlerde ve Efsanelerde Vampirlerin Tarihi* (Arkadaş Yayınevi)
- Kırgı Salim F. (2018). *Osmanlı Vampirleri, Söylenceler, Etkiler, Tepkiler*. İletişim Yayıncılık
- Marcus Brauer,(2016) Draculas Erben sind unter uns, <https://www.stuttgarter-nachrichten.de/inhalt.vampir-kult-in-deutschland-draculas-erben-sind-unter-uns.63b3e948-d46f-454b-93fe-ca5ce94ef635.html> Erişim Tarihi: 05.08.20243
- Mijayev, M., & Pashtova, M. (2018). *Çerkes Mitolojisi Ansiklopedisi*. Metropol Yayınları.
- Moran, B. (1994). *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış*. İletişim yayınları.
- Oğuzkan, A. F. (2001). *Çocuk Edebiyatı*. Anı Yayıncılık.
- Paasonen, H. (1950). *Çuvaş Sözlüğü*. Horoz Basımevi.
- Perçemli, V. (2011). *Gagauz Türklerinde Doğum, Evlenme ve Ölüm Adetleri* (Tez No. 279822) [Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Radloff, W. (1954). *Sibiry'a'dan* (Çev. Ahmet Temir), Maarif Basımevi.
- Sarıyüce, H.L. (2012). *Türk Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Ansiklopedisi*. Nar Yayınları.
- Sarpkaya, S., & Yaltırık, M. B.(2022). Türk Kültüründe Vampirler "Oburlar, Yalmavuzlar ve Diğerleri"(2. Baskı). Karakum Yayınevi
- Saygı, O. (1962). Sarıgöl Folklorundan: Cadılar ve Cadıcılar. *Türk Folklor Araştırmaları*, 7(150), 2606.
- Scognamillo, G. (1997). *Dehşetin Kapıları*, Kamer Yayınları.
- Sever, S. (2000). Mo'nun Gizemi'nin Yazınsal ve Eğitsel Özellikleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 33(1), 29-39.
- Sommer-Bodenburg, A. (1993). *Küçük Vampir*. Say yayınları,

- Süleyman, E. (2002). Altay Kültür Dairesinde Yalmavuz Tipi. *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, 14, 1-50.
- Şimşek, Ş., & Bulut, F. (Eds.). (2022). *Çocuk Edebiyatı*. Akademisyen Kitabevi.
- Şimşek, Ş., & Özcan, U. M. (2021). 17. Bölüm Sorularla Türkçe Derslerinde Değerler Eğitimi. https://www.researchgate.net/profile/Sahin-Simsek/publication/356776407_Sorularla_Turkce_Derslerinde_Degerler_Egitimi/links/61ab5350ca2d401f27c2fb1a/Sorularla-Tuerkce-Derslerinde-Degerler-Egitimi.pdf erişim tarihi: 03.06.2024.
- Tavkul, U. (1999). Kafkasya'nın Jeopolitik Konumu İçerisinde Rusya Açısından Çeçenistan'ın Stratejik Önemi. *Kök Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 249, 1-20.
- Temizyürek, F., Şahbaz, N.K., & Gürel, Z. (2021). *Çocuk Edebiyatı*. Pegem Akademi.
- Tiryaki, E.N. & Uysal, B. (Ed.) (2020). *Çocuk Edebiyatı*. Nobel Yayınları.
- Todorov, T. (2004). *Fantastik Edebî Türe Yapısal Bir Yaklaşım*. (Çev. Nedret Öztokat), Metis Yayınları.
- Türker, F. (2012). II. Dünya Savaşı'nın Modern Altay Edebiyatı'na Yansımaları. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, 12(1), 331-344.
- Ulusoy, K., & Dilmaç, B. (2012). *Değerler Eğitimi*. Pegem Akademi.
- Yılmaz, O. (2002), Anamur Yöresinde Bir Mengi, Şah Ali'm Şah, Türk Halk Kültürü Araştırmaları. *Kültür Bakanlığı Dergisi*, 1-15.
- Yılmaz-Önal, Ş. (2017). Nazlı Eray'ın Öykülerinde Yapı ve İzlek (Tez No. 469713) [Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=qY2GcqERJpfdqecmk_sL8w&no=vaCekO4 erişim tarihi: 03.06.2024.
- Yüceer, L. Perçem(1994). The Living dead as existentialist beings: The Vampires in Anne Rice's The Interview with the vampire, The Vampire Lestat and The Queen of the Damned (Tez No. 31817) [doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> erişim tarihi: 28.07.2024.
- Yücesoy, V.Ö. (2007). Korku Edebiyatı (Gotik Edebiyat) ve Türk Romanındaki Örnekleri (Tez No. 315525) [yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi]. <https://platform.almanhal.com/Details/Thesis/2000315525>

https://www.rossipotti.de/inhalt/literaturlexikon/sachbegriffe/kinder_und_jugendliteratur.html Erişim Tarihi: 08.08.2023

<https://de.wikipedia.org/wiki/Vampir#:~:text=Einige%20Quellen%20verorten%20den%20Ursprung,Albanien%2C%20Serbien%20und%20in%20Griechenland.>

Erişim Tarihi: 03.06.2024

<https://fantasyguide.de/spezial-angela-sommer-bodenburg-25jaehriges-jubilaeum-der-kleine-vampir/interview.html#top> Erişim Tarihi: 03.06.2024

<https://www.bpb.de/shop/zeitschriften/apuz/156772/deutsche-mythen-und-ihre-wirkung/> erişim tarihi: 03.06.2024.

<https://www.rossipotti.de/inhalt/literaturlexikon/genres/fantasy.html> erişim tarihi: 03.06.2024.

https://www.rossipotti.de/inhalt/literaturlexikon/sachbegriffe/kinder_und_jugendliteratur.html erişim tarihi: 03.06.2024.

<https://www.stuttgarter-nachrichten.de/inhalt.vampir-kult-in-deutschland-draculas-erben-sind-> erişim tarihi: 03.06.2024

<https://www.stuttgarter-nachrichten.de/inhalt.vampir-kult-in-deutschland-draculas-erben-sind-unter-uns.63b3e948-d46f-454b-93fe-ca5ce94ef635.html> Erişim Tarihi: 03.06.2024